תלמוד בבלי · ראשונים · ריי"ף · מפרשים

דבש תמר - ב (ריף)

רבי דוד טיטלבוים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דבש תמר - ב (ריף)

רבי דוד טיטלבוים

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דבש-תמר-ב-ריף/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכות 4
שבת 24
עירובין 45
פסחים 57
יומא 61
סוכה 61
ביצה 65
ראש השנה 67
תענית 68
מגילה 69
מועד קטן 71
יבמות 74
כתובות 80
גיטין 93
קידושין 104
בבא קמא 110
בבא מציעא 116
נדרים 128
בבא בתרא 135
סנהדרין 154
מכות 157
שבועות 158
עבודה זרה 165
חולין 176

רב אלפס והגאונים שקולאי
מציון הדפין ישנים אשר בדפוס ווילנא מן הצד

ברכות

פרק ראשון

דף בעל המאור ד"ה מאימתי וכו' ויש מקילין בדבר וסומכין על תלמוד ירושלמי התניא קרא קודם לכן לא יצא ידי חובתו א"כ למה קורין אותה לא בשביל לצאת בה ידי חובתה אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ולסמוך גאולה לתפלה ועל זאת סמך רש"י בפירושו כו' כצ"ל כנראה מהרר"י שמביא הירושלמי שם הלאה ונראה הפירוש הזה שהיו קורין ק"ש בתפלות שאין ברכות לפניה דהיינו בתפלת מוסף ומנחה במקום אשרי שאנו קורין זאת מבואר בתלמוד ירושלמי אבל להקדים ק"ש של ערבית בלא ברכות אין זכר שם כמו שמסיים בעה"מ בעצמו עדיין אין לנו ראיה להקדים וכו' בא"ד על ע"ב ועיקר קריאת שנית ק"ש פי' ק"ש הקודמת שבבהכ"נ וקורא אותה שנית מפני שאינה עיקר שם השגת הראב"ד אות ב] ד"ה ויש מפרשים צ"ל ויש מקילין וכל הדיבור עד סה"ד בירושלמי נ"ב לפי שהגהתי דברי בעה"מ ז"ל אשר הוא בעז"ה ברור כשמש שכצ"ל או שכן הוא כונתו בקוצר הלא הן הם דברי הראב"ד ז"ל:
עוד שם השגות הראב"ד אות ג] ד"ה בתלמוד ירושלמי צ"ל הד"ה ויש מפרשים ובתוך הדיבור (לא היה) צ"ל לאותן הי"ח שמתפללין וכו':
ע"ב השגת הראב"ד א] ד"ה ועדיין וכו' א"א דע וכו' מעולם לא התפללו (נ"ב פי' בבוקר ובערב) אלא בסמיכת גאולה לתפלה ובק"ש אבל היו מאחרים (פי' בתענית ציבור) את הכל כו' ועניני תשובה וכן אנשי המעמד (פי' בתפלת שחרית) אומרים פסוקי דרחמי כו' כמו שאנו רגילין לומר שמע ישראל ובש"כ וה' הוא האלהים (נראה שכן היה הנוסח בעתו ועתה בזמננו הנוסח בשינוי מעט) שמא ימשכו כו' כי זו מצוה (פי' מה שאנשי משמר עוסקים) הרשות (פי' יש להם רשות) שדוחה לדבר מצוה (אחרת):
שם בתהר"י ומי שירצה כו' יתפלל על שם נדבה שהרי כו' ויתפלל לשם חובה ד"ת שם על הגליון מהפך הגי' על שם חובה במקום על שם נדבה לשם נדבה במקום לשם חובה ומה שכתב תהר"י שם ומה שמתפלל מפרשי לדעתם והגי' מעשה אילפס מקיים הגי' כמו שלפנינו ומפרשי כ"כ בטוב האי ומה שמתפלל אותה ע"ש:
דף ד ברי"ף אמר ר' אחא בר חנינא אמר ריב"ל הלכה כרשב"י (בגמ' משום ר"ע) שם א"נ בשעת הדחק כגון כו' אבל לכתחלה (פי' וגם שלא בשעת הדחק) לא:

תהר"י ד"ה וכל העובר כו' ולא ימתינו לו כלל (פי' שלא יוכל לעמוד מעט כדי שיקרא בעמידה עכ"פ עד על לבבך) ולפיכך אמרו כו':
שם בבעה"מ ד"ה תניא רשב"י אומר כו' וזמנה של ק"ש של ערבית סופה לשל שחרית:
עוד שם על ע"ב בפסחים פ' ראשון דף י"ב: כצ"ל:
ע"ב בתר"י ד"ה שיר של פגעים כו' ולא גרסי' ואומר אלא אומר נ"ב לפי' התוס' שם שכתב המשנה למלך שלתוס' פי' מסיים בזה הפסוק כי אתה ולא אמרו משם ואילך ופליג האי לישנא דאמר שיר של פגעים שפיר ואומר שאומר יושב בסתר רק עד כי אתה ולא הלאה משא"כ למ"ד שם שיר של נגעים היה מסיים עד אורך ימים:
שם תהר"י ד"ה על תפלתי כו' ורש"י ז"ל פי' שהיה נזהר דאפילו לעסוק בתורה לא היה רוצה כצ"ל:
דף ה ד"ה מפני חשד שלא יאמרו זונות מוכנות לו שם:
עוד בבעה"מ הנ"ל וכל שאינו זמן קימה מבעוד לילה עם הנץ החמה מיד זמן שכיבה הוא כצ"ל:
עוד שם ועובדא דאבוה דשמואל ולוי וכו' כצ"ל ונ"ב והוא לקמן בגמ' דף ל':
ע"ב רבינו יונה ד"ה כל המתפלל וכו' ופונים כנגד ההיכל (פי' ארון הקודש):
שם ד"ה ורבינו יצחק הזקן מפרש כו' מפני שעובר על כולם הוא בחוץ וחוזר אחוריו לבהכ"נ (וגם מתפלל לרוח אחרת):
עוד שם ד"ה אריב"ל כו' ודברי ר' יהושע במס' מגילה נ"ב במגילה ליתא אבל לקמן דף ח: איתא וכן לקמן דף סא. הוא מימרא דר' יוחנן אחורי עכו"ם ולא אחורי בהכנ"ס וכו' אמרה שם ר' יוחנן:
דף ו רי"ף אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהנך מילי מעליותא דאמרת לן משמיה דרב חסדא ואין לומר בזה שהיה להרי"ף הגי' דאמרת לן רק פשוט שיבוש הוא כי אמרת לן משמע שכבר אמר להון ולהה לו לשמוע עוד הפעם ע"כ צ"ל גם בריי"ף דאמרת משמיה כמו בגמ' כי רבא שמע מאחרים שרפרם אמר מה משמיה דרב חסדא ולא שמע מה אמר וביקש ממנו שיאמר גם לו מהנך מילי מעליותא שאמר לאחרים משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא ברבינו יונה ד"ה אלא אימא כו' כשיש שם ציבור נ"ב היינו עשרה:
ע"ב הרר"י מתני' מאימתי קורין את שמע בשחרית כו' בגמ' אמרינן בין תכלת שבה ללבן שבה ואית דמפרשי וכו' נ"ב ד"ת שעל הגליון רוצה להשוות האי אית דמפרשי לפי' הגמ' שנדחה והוא דבר שלא יוכל לעלות על הדעת כלל הלא הרר"י מקדים לשון

הגמ' דמסקנא אחר שדוחה הס"ד בין תכלת ללבן הם שני חפצים אחד כולו תכלת ואחד ההיפך כולו לבן ודחי בגמ' הא בליליא נמי מידע ידיע לאו דוקא בלילה גמור בחשכו של לילה כי בלילה כל אפין שוין אלא פי' בעוד לילה לק"ש כעלות השחר או עלות השחר שלילה הוא לק"ש של יום ומסיק אלא בין תכלת שבה ללבן שבה וזאת מעתיק הרר"י בגמ' אמרינן בין תכלת שבה ללבן שבה וע"ז ואית דמפרשי ויכולין אנחנו לישבע שלא כוון על שני בגדים וכיון שלא היתה כוונתו אלא על בגד אחד צריכין אנחנו לדחוק ולפרש דבריו אחר כוונתו ופי' בין בגד אחד בין מקום למקום בבגד אחר של תכלת מקום של תכלת לבגד למקום שבאותו בגד של לבן ע"כ:

שם ד"ה ר' אלעזר אומר כו' יש מפרשים מלשון החציר כו' הערוך דכרתי הוא מין צבע כו' נ"ב הערוך לפנינו והכי איתא בו על כרתי שבכאן ושבסוכה ל"ד פי' מין צבע ירקרק תרגום כרישין כרתי בשביל שהם ירוקין ע"כ. וכתב המוסף הערוך א"ב תרגום ואת החציר ואת הבצלים וכרתי ובוצלי. הרי הכל כיש מפרשים ונראה שהרר"י לקח הערוך שמביא מתוס' חולין מז: שמביא התוס' שם וז"ל וכתב בערוך דהוא צבע ירוק ותרגום של חציר הוא כרתי וע"ז כתבו התוס' ונראה דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז ומביא הרר"י כאן הערוך לפי פי' התוס' שם אבל האמת יורה דרכו כיש מפרשים וכזה פרש"י תכלת ירוק הוא וקרוב לגוון כרתי כרשינין כי להכיר בין טונקל גרין לטונקל בלאה צריך אור בהיר אבל בין תכלת לאינדקי אין להכיר כלל שאינדקי הוא קלא אילן ולפי שאינדך בא מעלי אילן וכן פי' הערוך קלא ג' קלא אילן אינדיקי ע"כ:

הרר"י ד"ה ומצינו למידין כו' ברחוק ד' אמות ויכירנו וסוף זמנו עד הנץ החמה כצ"ל במלחמות הראשון המתחיל כתב בספר המאור תניא רשב"י אומר לא רחוק מסה"ד ז"ל אבל העיקר שנ"ל שלא התירו לו חכמים שיהא קורא ק"ש של ערבית ושחרית בבת אחת זו אחר זו כצ"ל:

בעה"מ ד"ה מאי הוי עלה כו' והאמר רבה בר חנינא סבא:

דף ח הרר"י ד"ה פתח ובירך בדשכרא כו' פרש"י ז"ל כו' על ע"ב וכן מפרש באידך ברייתא בשחרית פתח ביוצר אור וכו' ר"ל שהיה מכיר כו' על זה כתב הגהה מהר"ם אינו כן בפי' רש"י שלנו אלא ה"ג כו' נ"ב יסלח לי מהר"ם ז"ל לא דק יפה בפרש"י ז"ל הלא ברש"י כאן על הרי"ף המה כדברי הרר"י שכתב בשם רש"י ובגמ' דילג רש"י על הרישא ולא פי' כלום ודברי רש"י בגמ' אשר מעתיק מהר"מ קאי על סיפא דסיפא בערבית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים והרר"י אינו מעתיקו ע"כ:

דף ט בריי"ף ואסיקנא וע"ז דברי הרר"י ד"ה ואסיקנא והלכתא המלך הקדוש והמלך המשפט אין לפרש דר' אלעזר היה אומר דלכתחלה לא יצא אלא בדיעבד דאם איתא דרבה ור' אלעזר בהא פליגי נ"ב לא ידעתי מה בעי רבה הכא הלא רבה בר פלוגתיה דרב יוסף הוא ולא דר' אלעזר ורבה בר חנינא סבא משמיה דרב אמר כל השנה כולה נמצא רב הוא בר פלוגתיה דר"א ולא רבה ואין לומר שכוונתי על רבה בר חנינא וקורא אותו בר פלוגתיה דר"א משום דהוא אמר משמיה היה לו לפרש אדרבה בר חנינא סבא ור' אלעזר בהא פליגי ולא רבה סתם ע"כ. אני אומר שט"ס הוא ושיבוש וצ"ל דרב ורבי אלעזר בהא פליגי וכן נשתבש בכל הדיבור זה רבה במקום רב אגב רהיטא דלשנא שהמסקנא ההלכה הוא כרבה דפליג על רב יוסף אבל הרר"י איני מדבר ממנו ע"כ כל רבה דרבה ורבה לרבה כרבה דבהא דיבור אשר ט"ו המה יכולין המדפיסים להכניס במקומם רב דרב ורב כרב לרב וירויחו הדיו והנייר מחמשה עשר ההין:

במלחמת ד"ה אמר הכותב כבוד רבינו שלמה ז"ל כו' וסיומא דנוסחא דגאון ז"ל ת"ש מסיפא וכו' מאי לאו לאתויי הא דאמרן לא לאתויי נהמא ותמרי וה"ד כגון דאכל תמרי וקסבר דנהמא אכל פתת ובריך וכו' כצ"ל:

דף יא רש"י ד"ה קץ הימין שיחזור ימינו כו' נ"ב רש"י בחומש על ויקרא יעקב וגו' אשר יקרא אתכם באחרית הימים כתב רש"י בקש לגלות את הקץ ובסוף דניאל לקץ הימין פרש"י כמו באחרית הימים ומדחה בראיות לפי' הימין לשון יד ימין ע"כ עיקר פירושו גם הכא בגמ' קץ הימין קץ הימים:

בריי"ף אמר ר' יצחק אמרי דבי רבי אמי כצ"ל כדאיתא שם בפסחים נ"ו: שם תני תנא קמיה דר' יוחנן טעה בין פרק לפרק כו' באמצע הפרק חוזר לראש כן הגי' בגמ' גם בגמ' אמצע הפרק קודם לבין פרק לפרק וכזה גם רש"י אצל הריי"ף ד"ה חוזר לראש קודם ואח"כ בין פרק לפרק שהעתיק מפי' רש"י שבגמ' כסדרו וכלשונו שם:

הרר"י ד"ה למימרא וכו' ומתוך מ"ש הריי"ף ז"ל כו' שמעינן (פי' אני הרר"י) דמפרק ראשון ואילך אינו אלא מדרבנן כו' ועוד הביא ראיה נ"ב אחר שאמר לעיל שמעינן לשון מדבר בעדו לא שייך לומר ועוד הביא ע"כ מחקתיו וצ"ל ועוד ראיה ושן לקמן באותו הדיבור ועוד הביא ראיה מדאמרינן בגמ' ד' י"ג שמע וכו' צריך ג"כ להיות ועוד ראיה:

שם בא"ד ור' יאשיה אומר ע"כ מצות קריאה וכונה מכאן ואילך מצות כונה בלא קריאה כלומר כיון שיתכון (לצאת) אע"פ שלא יחתוך בשפתיו נ"ב האי לצאת שיבוש הוא ואינו ענין לכאן כי כאן פי' כיון שיתכוון המלות במחשבה ואפילו שפתיו לא מרחשן אבל כונה לצאת אינו צריך כי הוא עומד כבר באמצע ק"ש והכונה לצאת צריך להיות טרם

שמתחיל פסוק ראשון שם ע"ב רמי ליה רב מרי בריה דבת שמואל לא מל המדפיס אני כועס אלא על המגיהים איך הניחו שיבוש כזה אשר בן הצריך לאמו אינו נופל עליו בנו של פלונית אלא בנה של פלונית וכך אינו נופל עליו בריה דבת פלוני אלא ברה דבת פלוני ובגמ' וברא"ש הלא איתא כדבעי למהוי ולמה לא תיקנו בהרי"ף כיאות ולא זאת שלא תיקנו בהרי"ף אלא הניחו השיבוש להתרחב עוד לד"ה של בעה"מ וממנו להעתקת המלחמות את ד"ה הזה:

הרר"י ד"ה ודברת בם ולא בתפלה כו' ורבני צרפת פירשו בם יש לך רשות להשמיט קולך אבל לא בתפלה נ"ב וכן מפרש רש"י ביומא שם בשם שאילתות וגם רש"י צרפתי הוא:

פרק שלישי

דף יב ע"ב הרר"י ד"ה ועל כן נראה לפרש כו' ונראין הדברים דטעמא דמלתא הוי משום שמתחלה כשהוא פטור לא הוצרך לומר ומכל מצות האמורות דכיון שהוא פטור מאלו שהם חמורות ממילא שמעינן דכ"ש השאר אבל בסיפא שהוא בא להתיר כצ"ל:

דף יג הרר"י ד"ה אבל לענין הפסק כו' וקיימא לן כרבנן נ"ב וכן פסק הרמב"ם אבל פ"ד הל' ו':

שם נקטינן השתא כו' ובשבת חייב בכל המצות ואפילו במצות עונה נ"ב ושם ברמב"ם איתא חוץ מתשה"מ:

שם שה"ג כתב מיי' שכל זמן שלא נקבר כו' אי במלאכת עצמו אף אחרים אסורים וכבר אמרי כצ"ל:

שם סמוך לו ד"ה כתב הרא"ש ואינו מברך כו' מכלל שאינו יכול לחייב עצמו כצ"ל:

בעה"מ ד"ה הא דאמר רב יהודה וכו' אלו דברי רש"י ז"ל ודעתי נוטה לגירסת הגאונים ז"ל ג"ב תוס' ד"ה שב ואל תעשה מזכיר מזה:

דף טו הרר"י ד"ה ומצא ציבור שמתפללין כו' רבותא קמ"ל שאפילו ציבור צריך חידוש כצ"ל נ"ב כ"א ברא"ש:

שה"ג ד"ה כתב הטור דאם אינו יכול לגמור כו' אלא אם הוא בסוף איזה ברכה לא ישחה כצ"ל:

בעה"מ ד"ה ונשים בבה"מ בעיא ולא איפשטא כו' ותניא בעל קרי שאין לו מים לטבול מהרהר ואינו מוציא בשפתיו והכא אמר רב חסדא כצ"ל:

ע"ב כל העונה אמן יש"ר בכל כחו נ"ב מהרש"א בח"א שם מפרש בכל כחו קאי על הקב"ה וכמו שאמר משה יגדל נא כח ה' ע"כ והוא כונה רוממה:

שם קורעין לו גזר דינו של ע' שנה שם בגמ' סוטה ליתא של ע' שנה אלא קורעין לו גזר דינו והמעי"ט מפרש גירסת הרי"ף של ע' שנה היינו כל ימי האדם אשר הוא חי כמו שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה וקאמר שכל גזירות דינו של כל ימי חייו כולם בטלין וקרועים ממנו כדמשמע לשון פרעות כל הפרעות שיש עליו בכל ימיו ושניו ע"כ וכהאי גירסת הרי"ף איתא כן פרק אין עומדין ל:

על היושב בתענית בשבת ושם פרש"י קרוב לפי' המעי"ט ששם פרש"י כלומר אפילו נגזר עליו מנעוריו ע"כ וכש"כ מאי דנגזר עליו עד היום ההוא:

הרר"י ד"ה בכל כחו כלומר בכל כונתו ומפני שיש בני אדם שאין הכונה שלהם מתעוררת אלא ע"י הכח אמר בכל כחו אבל אינו צריך לתת קולות גדולות שיתלוצצו ממנו בני אדם ע"כ נ"ב ותוס' שם מביא פסיקתא כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ואומרים יהא שמיה רבא מברך בקול רם מבטלים גזרות קשות:

מלחמת ד"ה אמר הכותב כבר תמנו חפש מחופש כו' יכול היה לפרק התם לצבור הכא ליחיד כצ"ל להשוות התם להתם הכא להכא:

דף טז ע"ב רש"י ד"ה סדורה בפיו שגורה בפיו נ"ב אבל ברא"ש הגירסא כן שגורה ואינו צריך לפי':

שם שמור רגלך היינו צרכיו על שם מי רגלים נ"ב דברי המעתיק בזה אין טעם ולמה נטה מדרך כבושה פרש"י ז"ל שמור רגלך כמו להסך את רגליו:

דף יז ריף תני רבי חייא וכו' ולא יקשרם בידו נ"ב בגמ' שם איתא ולא יקשרם במתניו: שם משום ר' שילא אמרי אפילו מטפחת שלהן אסור נ"ב זהו גי' רש"י שם ומפרש שכורכין בו תפלין בלילה ושם בתוס' בשם ר"ח לא ניחא ליה בהאי גי' שאין דרכן של תפלין להניחן במטפחת כי אם בכיס ע"כ גורס מטפחת של לחם:

הרר"י ד"ה סכין וקערה וככר ומעות כיוצא בהן כצ"ל:

ע"ב ריף ולאגמורן הלכה למעשה הוא דבעא צ"ל הוא דעבד כדאיתא בגמ':

דף יח כל הרוח שנמצא בעמוד בריף הרר"י צ"ל ריח:

הרר"י כל אלו הדינין למדנו אותם מתוך הירושלמי כו' ר' יוחנן אמר אפילו רוקק כדי שיהיה כוסו נקי נ"ב פי' ישיבתו נקי ד"ה מהלך לאחריו ארבע אמות ומתעטש לכאורה כצ"ל ולפלא איך נשתבש מדברי הריף פנימה לד"ה הרר"י:

ע"ב אתמר צואה על בשרו ד"ה זה הרר"י כלומר שהכניס ידיו וכו' דלא חיישינן להכי ולא דיינינן גופו אלא כמקום אחר דהא כתיב כו' כצ"ל:

שה"ג ד"ה כתב הרא"ש ז"ל ולפי זה נראה כו' אם אין הריח מגיע אליו דרשות אחרת היא כצ"ל:
שה"ג שם אות ז' או ג' ד"ה אפילו אם הוא תותרן שאינו מריח כצ"ל וע' ב"ב קמ"ו:
דף יט שה"ג אות א' או ה' כתב הרא"ש פרש"י כו' ואפילו את"ל לאסור צואת תרנגולין דוקא בלול שלהם כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה ומי רגלים עצמן נ"ב זה איתא בגמ' ולא כאן וגם בגמ' מיותר:
הרר"י ד"ה ובגמ' אמרינן אמר רב יוסף בעי מיניה כצ"ל אמר לי לא ידענא כצ"ל:
עשרה לא קא מיבעיא לי כו' וכיון שלא היה יכול לראותה כצ"ל שם בסה"ד והיה לו להודיעני דפחות משלשה הוי כיסוי ומותר וכו' נ"ב ואפשר לומר כלשון ה"ר נסים גאון פחות מג' כלבוד דמי עיקרא דהא מלתא שנוי במשנה בהרבה מקומות וגם בתוספתא ע"כ. ואומר אני וה"ה דיתר לאו כלבוד דמי וגם ברי"ף כמה פעמים שנוי על כן דלג על זה הכא ובעיקר המקומות מעתיקם:
דף כ שם ד"ה אבל לפניו מלא עיניו ותימה הוא למה הוצרך לומר וכן לתפלה שזה פשוט הוא כו' נ"ב קשיא להו על הרי"ף אע"ג דכן הוא גם בגמ' דעל הגמ' לא קשיא שכתבו לרווחא דמלתא רק על הרי"ף קשיא להו שפעולתו הטובה הוא לדלג על דבר שאינו נחוץ להלכה א"כ גם וכן לתפלה למותר שנדע זה מכח כש"כ:
שה"ג אות ה' ד"ה הביא לשון זה וכתב ז"ל ולא כו' אלא מדרבנן ומבעיא ליה כצ"ל:

פרק רביעי

דף כ ע"ב שה"ג אות ד' כתב הרא"ש כו' תדע שהרי יעקב אבינו תקנה לא תקנה לבטלה ועוד כיון דאסמכיה אהקטרת איברים ופדרים שמצותן כל הלילה וכמו דאינהו לא מעכבי כפרה ואית בהו מצוה תפלת ערבית נמי מצוה יש בה ואין לבטלה אלא מפני צורך שעה עכ"ל כצ"ל כאשר ברא"ש:
הרר"י ד"ה טעה כו' אבל אם טעה ולא התפלל מנחה וערבית אינו מתפלל שחרית שלשה וכו' כצ"ל:
בעה"מ ד"ה המתפלל של שבק וכו' ושמעינן מהא דרב אשי ומדרבנן קשישי דלא עבדי כאבוה דשמואל ולוי דלמסמך גאולה לתפלה עדיף כצ"ל:
דף כא שה"ג אות א' או ז' ודוקא טעה ולא כו' והר"י וסמ"ג כתבו דאינו מתפלל במוצאי ר"ח שתים וה"ה דפליגי כו' כצ"ל:
דף כב ע"ב רי"ף וקאמרי רבנן נ"ב היינו הגאונים כמו בעלי תוספות ואינך רבוותא:

רש"י ד"ה בשעת הדחק כגון בדרך או כיוצא בו כצ"ל נ"ב כי מה שכתב או במקום סכנה הוא שיבוש גדול ע' תוס' דבור המתחיל מאי איכא דף ל' ולשון הרי"ף כאן לקמן דף כ"ג: מהלך במדבר וכיוצא בו וע' רא"ש ומעדני יו"ט וד"ח וע' הרר"י לעיל דף ה' ד"ה היה לך להתפלל ובתוס' ד' כ"ט ד"ה לייט ובריש מכלתין ד' ג' תוס' ד"ה היה לך להתפלל:

טעה בברכת המינים מעלין אותו דחיישינן שמא מין הוא כתב הרר"י ומה שלא אמרו שאם טעה ולא הזכיר תחיית המתים כו' עד סה"ד נ"ב פי' בת"ה אין שום סימן כשלא אמרה כי בין שהוא מין ומאמין בת"ה ובין שהוא מין ובת"ה ג"כ אינו מאמין מאי איכפת ליה שיאמר מחיה המתים מה יזיק לו על כן אין מזה שום ראיה על מינות נשאר בחזקת כשרות ככל ישראל ותלינן שטעה ואין מעלין אותו אבל ברכת המינים אם לא אמר כיון שאם הוא מין בודאי לא יאמר ולא יקלל את עצמו ע"כ כשלא אמרה נתרע חזקתו והוא בספק אם מחמת טעות לא אמרה אם מחמת מינות וטעיתה לא שכיחא ותולין שמחמת מינות לא אמרה ומעלין אותו:

הרר"י ד"ה והא דאמרינן דאי לא אדכר מקמי שומע תפלה כו' וכן נראה בפירוש בירושלמי כו' אמר שמואל בשם ר' יוחנן וכו' עד סה"ד הלשון מחוסר הבנה מחוסר דברים אבל תוס' כט מביא הירושלמי בזה"ל אם לא שאל בברכת השנים מחזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון בשם ר' יוחנן אמר בר"ח אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לעבודה הכא נמי אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לשומע תפלה ע"ב והזעצער הראשון שנשתבש בידו היה מפני בהגיעו אל ואם לאו הראשון דלג והתחיל ואם לאו השני ואחריו הולכים כל המדפיסים והמגיהים מה להם:

דף כג ברי"ף במשנה יהיו צרכיהם מלפניך נ"ב במשנה ובגמ' הגי' לפניך אך הרי"ף מעתיק כפי המכוון מהתיבה כי להיודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי לא שייך לבקש שיהיה לפניך וידע מזה גם במה שיהיה צרכי ישראל לפני הקב"ה אינו מוכרח שימלא צרכיהם אבל הכונה מובן שיהיה לפניו למלאות להם כל צרכיהם ומשאלותם וע"ז נופל הלשון מלפניך כמו העושר והכבוד מלפניך והרר"י הולך בעקביו ומעתיק מגמ' ג"כ מלפניך תחת לפניך:

שם לא תרתח דלא תחטא הוא כ"כ פירוש על ולא תחטא שבגמ' שלא נפרש כי תרי מילי נינהו אחת לא תרתח שנית לא תחטא ע"כ מפרש שאחת הוא לא תרתח דלא תחטא כדי שלא תחטא:

דף כד שה"ג אות ג' ובפי' בצבור כו' והטור סימן קכו הביא כו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה שתתחונן קודם ד"ה שתתחולל מפני שבגמ' כן הוא:

פרק חמישי

דף כד ע"ב הרר"י למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא כלומר לבטל זמרן גברי וענין נשי כדי שלא יבואו לעשות בענין אחר שהוא כאש בנעורת והוא יותר קשה כו' נ"ב לע"ד האי פירושא מוקשה כי אף אם לא יבואו לעשות היותר חמור גם פריצותא לחוד יש לבטל אבל רש"י פירש שם בסוטה דף מ"ח אם אין שומעין לנו לבטל את שתיהן נקדים לבטל את שהוא כאש בנעורת ע"כ:

דף כה הרר"י ד"ה שאפילו רואות טפת דם כחרדל וכו' וביום השני נעקר מעט ויצא בבית האמצעי נ"ב הוא העלייה כי החדר לאחוריה והפרוזדור לפניה והעלייה על גביהן ותקרת החדר גבוה מתקרת הפרוזדור נקרא העלייה אמצעי:

שם בא"ד ושכבת זרע סמוך לג' ימים של תשמיש מטמא מפני שמסריח אבל מג' ימים ואילך אינו מסריח שנקלט נ"ב שמסריח פי' שעומד להסריח אבל עדיין לא הסריח:

אינו מסריח פי' אם לא הסריח אחר ג' ימים אינו עומד שוב להסריח אלא שנקלט ונעשה עובר ואם הסריח אחר ג' ימים ידוע ש"ז שהסריח אינה מטמא:

עוד נ"ב לשון הר"נ הלכות נדה שבועות פ"ב נוח יותר שמפרש כהרר"י ובקצרה וז"ל ורבותא דטיפת דם כחרדל היינו משום דהוה מצי למימר דבדם מרובה דוקא הוא שראוי להחמיר בו דשמא יצא מן המקור בג' ימים זא"ז ושהה בפרוזדור שהוא כמו שיצא לחוץ כדדרשינן לעיל וצריכה מן התורה ז' ימים נקיים אם היא בימי זיבה ולהכי נקט טפה כחרדל אע"ג דודאי אינה אלא ראיה אחת ע"כ:

ע"ב ברי"ף וכן אל יפטר אדם מחבירו לא מתוך שמחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש כו' כצ"ל:

רש"י שם ד"ה יכול משבא לגולה אז הוחלה כלומר התחיל בתפלה אבל קודם לכן לא היה מתפלל ע"כ נ"ב ע' מעי"ט ותפארת שמואל על הרא"ש הרר"י ד"ה רבנן עבדי וכו' אלא הנכון כגי' הספרים שגורסין כו' אלא מתוך שמחה נ"ב כן הוא לפנינו בעמוד אצל אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה של מצוה וע' רש"י בגמ' שפירש בטוב וגם הרא"ש מפרש כמוהו והרא"ש גורס כ"כ אצל אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך שמחה כאות נפש הרר"י:

בא"ד שאין סוף דבריו ארוחת תמיד נתנה לו שהיא מפלת יהויכין אלא כצ"ל:

הרר"י ד"ה מפני הכרעות כו' ונוכל לפרש דהני הכרעות והשתחויות אחר סיום התפלה של שמונה עשרה היה עושה אותם נ"ב פי' בתחנונים שהיה אומר אחר י"ח ברכות ורא"ש) כמובא בש"ג ציון ג':

דף כו ברי"ף תניא ר' אלעזר אומר לעולם ישאל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל פי' שמונה עשרה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף פי' רש"י עטיפת נפשו ודאגת לבו ישאל תחלה והדר לפני ה' ישפוך שיחו יתפלל שמונה עשרה:

שם אם בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר פי' רש"י אם היה משכח תלמודו מאריך בחונן הדעת אם בעל תשובה הוא מאריך בהרוצה בתשובה וכן כולן:

שם ברי"ף כי קא אמרינן בפסוקי דזמרה ומאי ניהו מתהלה לדוד עד כל הנשמה תהלל יה נ"ב בגמ' ליתא ומאי ניהו ורש"י ד"ה בפסוקי דזמרה מפרש שני מזמורים של הלולים הללו את ה' מן השמים הללו אל בקדשו והרי"ף מפרש מאי ניהו דלא כרש"י:

הרר"י ד"ה ואין שיחה אלא תפלה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה יש שואלין כו' נ"ב לעיל כו':

תוס' ד"ה ואין משני שמצינו כיוצא בו ובתוס' בע"ז ד"ה ואין משני כמו הרר"י כאן תרוייהו איצטריך רק עושה הצריכותא באופן אחר:

שם הרר"י ד"ה אל ישאל אדם צרכיו כו' ואמרו הגאונים ז"ל דדוקא צרכי יחיד אבל צרכי צבור מותר נ"ב גם צרכי צבור אינו מותר אלא כשאומרין אותן בסוף הברכה כדלעיל אם בא לומר בסוף כל ברכה מעין כל ברכה וכפי' הרר"י דין השני:

שם ד"ה והאמר מר הקורא כו' וקס"ד דמגומרי הלל דהללויה הללו עבדי ה' קאמר כצ"ל ויש לשאול מ"ט אמרו שמחרף ומגדף נ"ב רש"י מפרש שם שנביאים הראשונים תקנו לומר בפרקים לשבח והודיה כדאמרינן בערבי פסחים וזה הקוראה תמיד בלא עתה אינו אלא כמזמר שיר ומתלוצץ ע"כ ובח"א מהרש"א מפרש משום דהלל נתקן בימים מיוחדים על הנס לפרסם כי הקב"ה הוא בעל היכולת לשנות טבע הבריאה ששינה בימים אלו ונמצא מי שאומרו בכל יום לא יתפרסם אומרו על הנס גם בימים הראוים לפרסם נסי השי"ת וה"ז כמחרף ומגדף שאין בידו חלילה לשנות טבע הבריאה ומשני בפסוקי דזמרה כפי' רש"י ב' מזמורים של הילולים דאינן באים לפרסם נסיו אלא שהם דברי הלול ושבח דבעי בכל יום כדאמרינן לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל ע"כ:

ע"ב רי"ף אמר רב יצחק ראה שוורים פוסק דתני רב אושעיא כצ"ל וכן הוא בגמ' וברא"ש אלא שברא"ש שיבוש אחר שמעתיק דתני רב יוסף:

שם אתמר נמי א"ר בנימין בר יפת שאל ר' אסי נ"ב בגמ' איתא שאל ר' יוסי וכן ברא"ש וכבר אמרתי אשר מהרא"ש נוכל להעמיד הגי' בהרי"ף כי בכתבו הרא"ש ספר רי"ף

פתוח לפניו ומעתיק ממנו כלשונו וגירסתו א"כ כשברא"ש איתא ר' כן היה ברי"ף שלפניו והספרים שלנו נשתבשו את ר' יוחנן בצידון ואנא שמעית המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אמר ליה אין המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס נ"ב כן האי אין דכוותיה דבגמ' המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס או לא ואמר ליה צריך שיבדיל על הכוס אך מהגמ' הרוצה לעקש יאמר שאין ראיה שלהרי"ף היתה גי' אחרת אבל מדמעתיק הרא"ש גם כן א"ל צריך שיבדיל על הכוס ראיה גדולה שבהרי"ף שלפני הרא"ש היה כן ועוד אם נאמר אין המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס פירושו לא צריך איך אחר והם אמרו המבדיל צריך שיבדיל ואמר אתמר נמי א"ר בנימין וכו' אין זה נמי אלא ההיפך על כן האי אין עומד למחוק מהיום שלא יבוא כלל בדפוס אך יש עוד עצה שלא נפרש אין לאו אלא אין (יא) ובלאו הכי אם היה פי' אין לאו היה הלשון אומרת א"ל המבדיל בתפלה אין צריך להבדיל על הכוס ותל"מ:

הרר"י שם ד"ה לא קשיא הא דאפשר כו' דכיון שיכול להתנצל מובן אשר הוא שיבוש וצ"ל שיכול להנצל:

שה"ג אות א' או ד' תוספתא נ"ב מובא בתוס' סוטה ל: והתוס' מפרש כמו שאנו נוהגין לומר אז ישיר בבהכ"נ ביום המילה ורש"י פי' כשירה על הים דאמרו כולהו בהדי הדדי אחר שפתח משה רק הפתיחה:

דף כז בעו מיניה מרב ששת טעה בזו ובזו מהו מציין בספרי רי"ף באות א' או בכוכב להרמב"ם מיי' פ"ו מה' תפלה נ"ב להד"ם אין ברמב"ם זכר מזה גם בגמ' העין משפט אינו מציינו להרמב"ם:

הרר"י ד"ה ומהיכן הוא מתחיל כו' ובירושלמי מפרש דברכת יוצר אור אם טעה באופנים או מאופנים עד סוף הברכה אין צריך לחזור אלא מלאל ברוך ואילך וכו' כן הוא הלשון:

הרר"י וכל הבא אליו מוצא השער סגור ואומר אני בעז"ה רק אוסיף קו עקום על ראשו של או' ויהיה נקרא אומר וכך פירושו אם טעה באופנים אומר באופנים חוזר ומתחיל והאופנים עד סוף הברכה פי' ואם אופנים אמר כולו כדבעי וטעה עד סוף הברכה היינו בלא"ב עד סוף הברכה אינו צריך לחזור אלא מלאל ברוך ואילך דמשם ואילך כתחלת ברכה הוי וכן פסק הב"י והרמ"א ומ"א ובאה"ט ורמ"י ולא כד"ח שעושה לרמ"י טועה וגם לפי אשר פירשתי בעז"ה דברי הרר"י מקיים הרר"י את פי' הפ"מ שם ופי' החרדים שם ששניהם אמת:

שם הלאה בהרר"י לקרות עם הא' חדא שדרך הוא שהעולה קורא עם החזן כצ"ל:

שם הרר"י ד"ה וכל האומר שמע שמע כו' ורבני צרפת ז"ל מפרשים ההיפך נ"ב ורש"י הוא מנייהו:

ע"ב רי"ף א"ר תנחום אריב"ל המתפלל וכו' נ"ב הוא בגמ' לעיל כ"ח:

ופי' רש"י שם ד"ה איסר שני קמטים אחד מלמעלה ואחד מלמטה וכאיסר רוחב בשר באמצע:

דמצער נפשיה. שניכר שהוא חפץ לכרוע אלא שהוא מצטער. ופרש"י שמעתיק הרר"י בד"ה עד שיראה לא ראיתו מקום מוצאו:

שם ברי"ף המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחריו ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו כאילו לא התפלל נ"ב שם ביומא בגמ' איתא ראוי לו שלא התפלל ופי' רש"י כלומר נוח היה לו אם לא התפצל כמו ראוי לו שלא בא לעולם ובד"ה ואם לא עשה כן פרש"י נראה כמו שלא נטל רשות להפטר:

דף כח א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קאמינא דהוא ימינו של הקב"ה פרש"י שם שהמתפלל רואה עצמו כאלו השכינה למול פניו שנאמר שויתי ה' לנגדי גו':

שם הרר"י ד"ה בבית שיש לו חלונות אפשר לומר שהטעם הוא כו' נ"ב ורש"י מפרש שגורמין לו שיכוון לבו שהוא מסתכל כלפי שמים ולבו נכנע:

פרק ששי

הרר"י ד"ה **על** פירות האילן אומר בפה"ע ובגמ' אמרינן נ"ב דף מ':

ע"ב הרר"י ד"ה כאן קודם ברכה כו' ומאי דאמרינן בשבת קי"ט בבעה"ב של לודקיא כו' ולאחר הברכה היו אומרים שנתנה לבני אדם ובהיתר יאכלו מה שיאכלו שכבר ברכו עליו התחלה כך פי' רבינו יצחק הזקן ז"ל ע"כ כצ"ל להבין דברי הרר"י הנ"ל וטוב הגהתי קבלתי מרש"א שם בח"א שמפרש שעל זה השלחן הזהב לא היו אוכלין עליו אלא מביאין לכבוד שבת והיה עומד בשעת קידוש ואחר ברכת המוציא מסלקין אותה ואוכלין על שולחנות קטנים שהיה לפני כל אחד ושפיר קאמר רבינו יצחק הזקן והמה דברי תוס' כאן לה:

ד"ה כאן שכשהיו מסלקין אותו השלחן הזהב בתחלת סעודתן היו אומרים השמים שמים וגו':

שם הרר"י ד"ה שמן זית מברכין כו' ובגמ' שואל למה לא תקנו לומר עליו ב"פ עץ זית כצ"ל:

דף כט בשה"ג אות א' או ב' ד"ה הראב"ד כתב כו' וצ"ע בדברי הרא"ש כו' עד סה"ד ע' מעי"ט שמתרץ תמיהתו והתפארת שמואל מבטלו:

שם דיבור שאח"ז לשון ריא"ז תחלת הדיבור אני מוחק שאין לו מקום והתחלת הדיבור הוא על הקפריסין מברך בורא פרי האדמה כו':

דף ל רש"י ד"ה חביצא שלנייקוק שמפררין לחם באלפס כצ"ל:

הרר"י ד"ה ולפיכך נראה שהפי' הנכון כו' אם לא יהיה כדי ללמד שום חידוש אלא ודאי משום דברייתא כו' נ"ב ע' מע"ט סעיף ד' ברא"ש סי' י' שתמה על דבריהם:

שם הרר"י ד"ה טריתא פטורה מן החלה כו' פרש"י ז"ל שבכירה עצמה עושין גומא נ"ב ברש"י שלפנינו כתב האי פירושא על טרוקנין והוא סבא דארעא והוא הוא שקורא הרי"ף טרותא דארעא לקמן אבל טריתא דאביי מפרש רש"י כמו שנעתק ברש"י כאן על הרי"ף מרתח גביל ובגמ' גביל מורתח והמחבר בעצמו מפרש לקמן כך ד"ה האי טריתא דארעא וכו' לדעת רש"י ז"ל צריכין אנו לומר וכו' ע"ש ונראה בעליל שמה שכתב כאן מאי טריתא מרתח גביל פרש"י ז"ל שבכירה עצמה וכו' לא מתר"י יצאה אלא נשתבש ע"י מעתיק:

בא"ד דחד אמר זה וזה לפטור וחד זה וזה לחיוב נ"ב פי' בין נתן קמח על הרותחין בין נתן רותחין על הקמח:

ע"ב הרר"י ד"ה הא דובשא דתמרי כו' כשאינו בעין נ"ב היינו שנתן לתוכו מים (תוס'):

דף לא הרר"י ד"ה אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל (כזית שיבוש) זית כו' הנה שהירושלמי סובר דר' יוחנן לא איירי בזית גדול אלא בזית אחר נ"ב אם כונתו אלא בקטן היה להרר"י לומר אלא בזית קטן או עכ"פ בזית סתם ומדאמר אלא בזית אחר משמעו דרוצה לומר דלא איירי כלל בפרי ששמו זית אלא בפרי אחר שהיה בו שיעור זית אכל כמו שרוצה להשוות גמ' דידן עם הירושלמי דירושלמי מיירי בפרי אחר כגון רימון או ענבה או גודגדניות שדרכן לאכול עם הגרעינין אבל מלשון הירושלמי שמעתיק תוס' והרא"ש מיירי גם הירושלמי בזית הפרי ששמו כן ממש ומתרצים להשוות הבבלי והירושלמי באופן אחר ע"ש. אחרי כותבי היה לבי נוקף שיש לבע"ד לחלוק ולומר שהרר"י מדייק וכתב אבל לענין הדין אפשר להעמיד ולא כתב סתם אבל אפשר להעמיד משמע דלא בא להשוות התרתי גמרות אלא הגמרות ודאי פליגי אך אנחנו יכולין לצאת ידי שניהן במין זה כבבלי ובמין זה כירושלמי וב"ה מצאתי בכ"מ ברכות פ"א הלכה ב' כותב שרבינו יונה מיישב בענין דלא פליגי הירושלמי על גמ' דידן:

ע"ב רש"י ד"ה מניח פרוסה תחת השלמה ובוצע או משתיהן:

או מן השלמה כצ"ל וסה"ד:

שם הרר"י ד"ה ולפי דברינו למדנו מכאן וכו' אלא דינם כפרוסה וכו' נ"ב היינו לסתם אדם אבל י"ש מקיים שתיהן:

דף לב טול כרוך טול כרוך כן הוא גי' הרי"ף והרמב"ם ויש לפרש על שם שאין רגילין לאכול פת בלא לפת או מלח שעמו כדלקמן לכך נקרא בשם כריכה שכורכין דבר אחר עם הפת (מעי"ט) ולא ניחא להו גי' הגמ' טול ברוך כי משמעו טול ברוך שיברך ולא צריך ברכה כי הבוצע מברך ומוציא כל המסובין עמו ורש"י דחק לפרש טול ברוך טול מפרוסת הברכה ומה שברש"י על הרי"ף כ"כ טול כרוך ממדפיסי ווילנא יצא זה השיבוש כי ברש"י צ"ל כמו ברש"י בגמ' טול בריך וכן הוא גם ברש"י ברי"ף בדפוסים ישנים:

שם ברי"ף ת"ר ועל דבר שאין גידולו מן הארץ כו' ועל הגבינה ועל הביצים ועל הדגים נ"ב גם תינוקות של בית רבן יודעין שהאי ועל הדגים מיותר ובגמ' ורא"ש ליתא:

הרר"י ד"ה מתני' בירך על פירות האילן כו' על החומץ ועל הנובלות פי' נובלות הפירות שנפלו קודם בישולן נ"ב ע' הרע"ב ותוס' רע"ק:

הרר"י ד"ה גמ' מחלוקת כשברכותיהן שוות כו' ונראה למורי הרב נר"ו כו' אותו שהוא יותר תדיר עליו יש להקדים כו' ואע"פ שאינו רוצה עתה לאכלו כצ"ל כן הוא ברא"ש:

דף לג הרר"י ד"ה אמר רב פפא הלכתא כו' פרש"י ז"ל כגון שהביאו תאנים וענבים כו' נ"ב רש"י שם ד"ה אין טעונין ברכה כתב כל מידי בין פירות בין מזון שהביאו ללפתן מזה מעתיק הרר"י תאנים וענבים כו':

שם הרר"י ד"ה שלא מחמת הסעודה כלומר כו' ויש סיוע לדינים הללו מן הירושלמי דגרסינן התם רב הונא אכל תמרי על פיסתיה (נ"ב פי' עם חתיכת לחם) אמר ליה רבי חייא בר בא פליג את על רבך שבקיה בתכא ותברך עלייהו תחלה וסוף אמר ליה אינון עיקר גינוסתין פי' רב הונא כו' אתה חולק על רבך רב כו' וכל האמוראים האחרים שאמרו (כאן בגמ' שלנו לעיל) הביאו לפניהם תאנים וענבים כו' נ"ב הנה לעיל לא נזכר שם רב אלא רב הונא והמעי"ט כתב על זה ויתכן שהרר"י גורס לעיל הביא לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב טעונין כו' אבל מה מועיל לנו אם כך היה להרר"י הגי' שעיקר דבריו מוקשה שלעיל אמר רב טעונין ברכה לפניהן ולא לאחריהן ור"ח מוכיח פליג את על רבך שבקיה בתרא ותברך עליהון תחלה וסוף והנה מה שכתב הרר"י חולק את על רבך רב נכון וכן פי' שם פני משה אבל אין ענין לדלעיל אשר בתלמוד שלנו אלא שם בירושלמי איתא קודם לזה משמיה דרב דבכה"ג מברכין לפניהן ולאחריהן אתמהא:

ע"ב ברי"ף בתר דגמר סעודתייהו אייתו לקמייהו מידי למיכל שקל רב פפא וקא אכל כו' כצ"ל כמו בגמ':

הרר"י ד"ה אמר ליה רב נחמן עדיין מר כפין הוא שאין זה חשוב לך קביעות כצ"ל:
בשה"ג אות ב' מיימ' וטור השוו כו' ורבי' מחלק נ"ב מדכתב הכא כל זמן שלא נטל ידיו לברכה מצי אכיל ולקמן דף ל"ד כתב כיון דאמריתון הב לן ונברך איתסר לכו למשתי וכן הלכתא:
שם אות ד' בפי' פרפרת רבו הדעות ומה שיש להקשות מדברי הרא"ש לדבריו ממש כצ"ל:
דף לד הרר"י ד"ה ואומר רבינו יצחק ז"ל כו' ויש שהיו מעמידין המשנה בברכת המוציא בלבד והיו אומרים דברכת מזון כצ"ל ונ"ב פי' הא דקאמר רב אדא ואפילו ברכת מזון לא גמרינן ר"ל ברכת מוציא ע"כ ברור:
ע"ב הרר"י ואומר רבינו יצחק הזקן ז"ל שאפילו כיון שהסכימו ביחד ואמרו נאכל כאן נ"ב כצ"ל וכן הוא בראש"ש:
שם ד"ה וחכמי לוניל שאלו כו' וכל אחד ואחד צריך לברך לעצמו כן צ"ל:
שם שה"ג אות ג' או ד' פי' רש"י ג"כ כו' ורבינו אלחנן כתב דבין הוא פנוי בין אינו פנוי לעולם פלגין כו' כצ"ל:
שם השגת הראב"ד ד"ה שמאחר וכו' ועד שלא נתברר מי הוא המברך על היין איך יפול עליו והוא אומר כצ"ל וסה"ד עליו נמחק:
עוד שם כדרב חייא בר אשי דאמר הנוטל ידיו באחרונה וכו' להכי אמרינן כצ"ל:
דף לה ע"ב הרר"י ד"ה כל שהוא משבעת המינים כו' הה"נ רבנן דאמרי ברכה אחת מעין שלש לאו דוקא בשבעת המינים בלבד אלא בכל מילי כו' נ"ב דכיון דלרבנן וברכת לא קאי אלא על הלחם בלבד ולא על שבעת המינים א"כ כל מילי שוה לשבעת המינים:
שם ד"ה כי אל טוב מטיב אתה מעין ברכה אחרונה כצ"ל (מלא הרועים) (ואחרון צ"ל ראשון) ברי"ף ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפל אמר רב אחא בר ר' עולא בפירות גינוסר שנו ע"כ ובהרר"י בפירות גינוסר שנו נ"ב לפי פי' הרר"י נשאר קושית תוס' ד"ה בפירות גינוסר ליברך על הפירות ויפטור הכל גם הלשון אינו מדויק והיה צריך לומר מי איכא מליח דהוי עיקר והפת טפל אבל לפי' התוס' והרמב"ם הפי' יותר מפורש שפיר גם הלשון מי איכא דבר מאכל שצריך לאכול אחריו כל כך מליח עד דהוי דבר המליח עיקר והפת טפל:
דף ל"ו הרר"י ד"ה ולא פליגי הא לן והא להו כו' וכשמביאים פירות ח"ל לא"י (בן אריה) מגיה לח"ל מא"י:

פרק שביעי

הרר"י ד"ה **מעשר** ראשון שנטלה תרומתו כו' וקמ"ל שאע"פ מכאן עד סה"ד הלשון צריך תיקון וכצ"ל וקמ"ל מתני' שאע"פ שהפקיע מיניה מצות תרומה גדולה אפ"ה כיון שלא היה דגן בשעת נתינה ללוי המעשר וניטלה תרומת מעשר שהגיע חיובה לא דיינינן ליה איסור ומצטרף עמו לזימון:

ע"ב רש"י ד"ה מצוה לחלק ולברך כל אחד לעצמו בין ברכת המוציא בין ברכת הזימון כצ"ל. מרש"י בגמ' שם ד"ה קורין לו להודיעו שהן רוצין לזמן ויפנה עליהם במקום מעמדו ודי להם בכך סה"ד כצ"ל:

הרר"י עד כמה מזמנין כו' דאלמא דכשיעור זית דיינינן ליה אכילה כצ"ל:

שה"ג אות א' או ה' רש"י כתב סה"ד ודברי התוס' ורש"י דף מ"ה נראה כדברי מיימון כצ"ל:

דף לז לשון ריא"ז לפי שברכת הטוב והמטיב כו' וכן נראה בעיני עיקר שאין לענות אמן אחר גאל ישראל של שחרית שאין ראוי להפסיק בינה לברכה ממה שאין ראוי להפסיק בין גאולה לתפלה כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה ורב ששת אמר עד שיברכו כו' והם גומרין ברכת המזון וכן פי' בעמוד כצ"ל:

שם ד"ה בלשון זכר כדאמרינן שנים ושלשה הוה ליה למימר שתים ושלש נ"ב אין הכי נמי שרש"י גורס שתים ושלש:

ברי"ף והכין פירושא ב' וג' מאי ב' וג' הכין פירושו שאכלו אנשים הרבה אין נ"מ כמה היו משלשה ואילך ואין אחד מהן יודע כו' כך פירוש דברי הרי"ף לפי שמפרש הרא"ש:

שם הרר"י עד היכן כו' נימא כתנאי דתני חדא ב' וג' שאכלו מברכין ברכת המזון הרא"ש מעתיק דברי הרי"ף שנים ושלשה מברכין ברכת המזון ותניא אידך שלשה וארבעה וכן צ"ל גם כאן ברי"ף שאכלו נמחק:

דף לח הרר"י ד"ה להיכן הוא חוזר כו' ואין זה נכון שמאחר שאכל אחר כך האיך אפשר לומר שלא יאמר ברכת הזן שהוא מן התורה כצ"ל ואשר בינתים מחקתי כי שפת יתר הוא שם ד"ה מהו אומר בבית האבל הטוב והמטיב וכו' פי' ת"ק סבר כו' עד סה"ד נ"ב מעי"ט משיג על זה מהגמ' ע"ש:

שם ד"ה שנים ממתינים זה לזה בקערה כלומר בשעה ששותה האחד או חותך הלחם או ממתין שיתנו לו מן הפרוסה של המוציא יש לו לחבירו להמתינו מפני דרך ארץ כצ"ל לאשר בדפוס נפל בזה איזה שיבושים העתקתיו כיאות:

שם ד"ה ואם בא לחלוק כבוד כו' כלומר אם אחר שבצע כו' מעי"ט משיג על האי פירושא ומחזיק בפי' אחרון שבתוס' ד"ה אין המסובין בסה"ד ומפרש דברי הרא"ש כ"כ כזה ומביא שגם הטור פי' כן ע"ש בתוס' דף מ"ז: שם בהשגת ד"ה ועל ההוא וכו' אבל בחיי ראשי ערב הוא עלי נ"ב פי' מתוק הוא עלי שה"ג אות א' כתב הרא"ש כו' וכן כתב הראב"ד ז"ל דכיון שהפסיק יצא ידי ברכה למפרע נ"ב פירוש יצא ידי ברכת המזון על מה שאכל למפרע:

שם לקראת חתן דצריכין ברכה כצ"ל:

שם איך יתכן שאוכל באמצע הברכות כצ"ל:

שם כמו שפי' רב אלפס ז"ל דמיירי כאותו שאומר נברך שאכלנו משלו כצ"ל:

שם מ"מ כיון שאכלו אח"כ צריכין לברך ברכת הזן דג' ברכות דאורייתא נינהו ולא מסתבר שיצאו ידי ברכת הזן במה שהפסיקו להג' באמצע סעודתן דוק ותשכח איזה תיקונים שתקנתי בעז"ה בזה הדיבור הקצר:

עוד שם דנהי דיצא ידי זימון על מה שאכל במה שהפסיק להם כצ"ל:

ע"ב עוד להרר"י ד"ה שנים ממתינין זה לזה כו' כלומר אם אחר שבצע נתן ממה שבוצע למי שגדול ממנו בחכמה ונותן לו רשות שיאכל תחלה הרשות בידו כצ"ל:

הרר"י ד"ה אין המסובין כו' ויש מתרצים שלא שתה אלא שהראה כמו שרוצה לשתות כדי שירגיש המברך וישתה גם הוא וכו' כצ"ל:

שה"ג אות ה' או ו' ד"ה ר"ח וה"ג כו' והרי"ף כתב צ"ל והרבינו פרץ כתב:

שם הרר"י ד"ה אי הוו מייתי ארדיליא וגוזליא לאבא האי גירסא ניחא לפי פירוש רש"י על הרי"ף שאם היו מביאים ארדיליא וגוזליא שניהם לכבודו של רב היו מביאים שהוא היה רגיל בשניהם ובכל זאת היה כולל עצמו שמואל ואמר מי לא אכלינן שגם הוא לא היה מואס בהם ואף שהיו מביאים לרצון רב בכל זאת היו מביאים שיספיק לשניהם אבל לפי פי' הרר"י שהוא כפי' רש"י בגמ' צ"ל הגי' כגירסת הגמ' אי הוו מייתי ארדיליא לי וגוזליא לאבא ופשוט נכון מי לא אכלינן:

עוד שם הרר"י ד"ה קטן היודע למי מברכין כו' מדאמרינן אביי ורבא בר רב חנן הוו יתבי כו' ורבא בר רב חנן כלפי טללא וכו' כצ"ל והוא גי' הה"ג המובא בגליון הש"ס כי בגמ' הגי' רק רבא לבד:

דף לט בריף ואפילו שבעה וכו' מצטרפין לנברך אלהינו כצ"ל וכן מעתיק הרר"י:

שם הרר"י ד"ה ואפילו ז' כו' אבל בכאן שאינו תלוי בענין הישיבה שכבר יושבין שם י' כצ"ל:

ע"ב הרר"י ד"ה ואיידי דאמר מלכות בית דוד כו' ונמצינו למדים שהאומרים בבונה ירושלים מלכותך ומלכות בית דוד טועים כצ"ל פי' שהיו אומרים רחם על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכותך ומלכות בית דוד משיחך ואין צורך לנוסח מוטעה המובא ברא"ש:

שם בעה"מ ד"ה והא דאמרי ריב"ל כו' שאלמלא צ"ל שאלמלי וכו' כשם שאמרו צ"ל שאמר כו':

שם במלחמות ד"ה אמר הכותב וכי מחיצה כו' ולמה לא אמרו תשעה וקטן מצטרפין שאע"פ שאין הקטן מצטרף ולא שומע ולא עונה אין עושין אותו סניף אשתומם על האי אין מן ההיפך אל היפך שאע"פ שאין הקטן כו' ולא עונה עושין איתו סניף כצ"ל:

דף מ ותניא נמי הכי בין שאמר נברך בין שאמר ברכו אין תופסין אותו על כך ומברכותיו של אדם ניכר כצ"ל כמו בגמ' וכן איתא בתוספתא וכן מעתיק הרא"ש:

ע"ב רי"ף דתנן כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך אלהינו כצ"ל כי יד הרי"ף כותב דתנן ובמשנה מעתיק כן בידו הגדולה וכן איתא בגמ' וברא"ש וגם לא מצינו עונה נברך:

רש"י שם והוא שבאו מג' חבורות כו' ומכל חבורה עומד א' צ"ל עמד א':

שם ד"ה אבל אזמינהו עלייהו כו' וברוך הוא ע' מה שכתבתי בזה על רש"י בגמ':

שם בא"ד כגון שאכל א' מן הג' צ"ל כגון שאכל כל א' מהג' כן איתא שם בתוס' ד"ה אבל דף נ':

דף מב שלה"ג לשון ריא"ז ד"ה היה אוכל כו' וכן אם היה אוכל כשהוא יושב צ"ל עומד:

פרק שמיני

שה"ג שם אות א' או ג' ד"ה התוס' וסמ"ג כו' בסה"ד ומיהו לכתחלה טוב לקדש קודם כדחזינן דסברי ב"ה שמוזגין כו' כצ"ל כאשר עינינו לנוכח יביטו במתניתין:

ע"ב שה"ג אות א' או אות ב' ד"ה כתב הרא"ש ירושלמי כו' וראיה מהא דאמר בפ' ערבי פסחים הא דתנן והשלישי אומר צ"ל ובשלישי אומר:

שם בסה"ד היה להם לתקן (עליו שיר אחד) צ"ל על שיר אחר:

דף מג שה"ג אות א' או ב' ד"ה ואם אין לו יין כו' וכתב מהר"ם שצריך ליזהר הוא בטור א"ח סי' רצ"ט פי' כשמסדר שלחנו במוצ"ש צריך ליזהר כו':

שם בהשגת הראב"ד ד"ה כשאוכל לא היה צריך לומר כו' אשכחינהו דקאמרי ברוך עונה אל ברוך ומבורך. בגמ' וברי"ף איתא דקאמרי ברוך אומר ברוך ומבורך:

ע"ב ברי"ף בין מלוזמא של צפרי למלוזמא של טבריא כאן פי' רש"י כלי מדה ובגמ' פי' משקל ובערוך פירש מטבע כפי' הרר"י:

דף מד רש"י ד"ה בא להן בתוך המזון צ"ל כמו במשנה בא להם יין בתוך המזון:
שם ד"ה זו ברכת המזון שמברכין לבסוף נ"ב ע' מעי"ט:
הרר"י ד"ה ולענין לברך על מים אחרונים כו' ונתן סימן לדבר בשמתא כר"ש נ"ב הוא בגמ' חולין קכ"ז הגליון מהרש"א מגיה כאן בשמעתא נרש נראה מפני שראה כן בהרא"ש אבל אשתמיטתיה הגמ' דחולין הנ"ל נרש הוא עיר שיושביה לא מעלי ולייט אותם ואומר בשמתא נרש ומביא כאן לסימן שלא לברך לא נטילה ולא רחיצה ולא שטיפה שר"ת נ'ר'ש':
ע"ב הרר"י ד"ה לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה כו' ומה שלא דקדק בלשון ולא אמר (כצ"ל) בין גבינה לתבשיל מפני שבכאן (פי' מפני שרב נחמן דף קה: שם ומובא ברי"ף כאן) לא היה מדבר אלא בענין הנטילה ומפני שלא מדבר בהפרש שיש בין גבינה לבשר או בין בשר לגבינה לא חשש אבל רב חסדא שם ק"ה ע"א אומר הדין שיש בין בשר לגבינה או בין גבינה לבשר דקדק בלשון. כן צריך הכל להיות והשאר אני מוחק עד וי"מ:
ברי"ף אתמר חמי האור נ"ב ע' תוס' שם ד"ה חמי האור:
דף מה רש"י ד"ה ופליגא דרב נחמן. דרב נחמן סבר גסות הרוח הוא כו' כצ"ל ד"ה וש"מ מדבריך כל אחד ואחד לחודיה לאחריהן ולא יצא האחד בברכת חבירו ש"מ בשנים שאכלו מצוה ליחלק הואיל ואין כאן ג' כצ"ל כל הדיבור זה מוגה:
ברי"ף ת"ר קידוש ידים במקדש עד לפרק בחולין עד לפרק לתרומה עד לפרק נ"ב בגמ' שם בחולין הסדר חולין תרומה קידוש ידים. ולפי' רש"י נכונה הגי' הזו שבגמ' שם שגבול הנטילות כסדרן א' עד קשרי השניות שבאצבעות ב' למעלה קשר והוא עד קשרי השלישית ג' כל היד וגי' הרי"ף מיישב הרר"י לקמן על פי פי' אחר:
הרר"י ד"ה כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים פירוש עיקר נ"י כו' ע"א כתב חדושי אנשי שם בשם מהר"ם נ"ל שבא ליישב כו' נ"ב ולענ"ד בא ליישב שכל האי מימרא דרב אושעיא כל שטיבולו אין שם בחולין ע"כ מפרש שיש לו שייכות לאידך דרב אושעיא לא אמרו נטילת ידים לפירות לפיכך סמכינהו הרי"ף אהדדי:
שם הרר"י ד"ה ושמע מינה אין זימון לפירות כו' וממה שלא עשו ובירך כל אחד לבדו (שמפני) (צריך להיות) ש"מ מפני דמצוה ליחלק עשו כן:
ע"ב הרר"י ד"ה לתרומה עד לפרק כו' ובגמ' אמרינן כו' נ"ב ע"ש חולין ק"ו ע"ב הגי' משונה מכאן:

ברי"ף ואסיקנא משום ריב"ל עד לפרק בין לחולין בין לתרומה נ"ב בגמ' שם איתא בין לחולין בין לתרומה לחומרא כמו שמעתיק הרר"י ולקמן מפרש הרר"י שלפי' הרי"ף ניחא דלא גריס לחומרא:

הרר"י ד"ה ואיכא למידק למה לא אסר כו' דתנן במסכת ידים סוף פ"א מוטה חבית על צדה ונוטל נ"ב וע"ש פי' הרע"ב:

שם בא"ד כדי שיוכל המים לצאת מעצמו כצ"ל:

דף מו הרר"י ד"ה קפדיתו אשיעורא כו' סה"ד אבל כשלא היה בו בתחלה חצי שיעור לאחד נ"ב מוקשה והב"י מעתיק אבל כשלא היה בו בתחלה שיעור אחד. ושפיר נכון:

שם שה"ג אות ב' או ג' ד"ה לפרש"י כו':

שם בסה"ד ר"ת ורשב"א ז"ל כתבו דש"ד ליטול מים מן הכלי (על) אל ידו אחת ולתת על ידו השנית כצ"ל:

שם סה"ד ומרדכי כתב דאין נכון לעשות כן נ"ב לפנינו במרדכי איתא אסור לעשות כן:

דף מו ע"ב הרר"י ד"ה את לחמם טמא כלומר כשאוכלין בלא ניגוב ידים לחות המים מטמא נ"ב לחמם נוטריקון לח מים ע"כ:

פרק תשיעי

דף מז ברש"י ד"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל ראה משמע היש את לבך תן עיניך בדבר ע"כ נ"ב כצ"ל ראו משמע היש את לבכם תנו עיניכם בדבר הגם שבגמ' פי' רש"י כמו שמעתיק הכא אבל הד"ה של רש"י ראה קראתי בשם בצלאל דאיתא כ"כ בגמ' שייך אבל הכא שהד"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל שנאמר לכל ישראל צ"ל כמו שהגהתי:

שם ברי"ף ואיני יודע מה הוא בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי אחרים אם טובים נ"ב ובגמ' איתא עוד ובין שחלמתי על אחרים אם טובים:

דף מח רש"י ד"ה אחת בכניסתו י"ר שתכניסני בשלום ואחת ביציאתו מודה אני לפניך שהכנסתני בשלום ע"כ נ"ב רש"י במשנה בגמ' מפרש מתפלל שתים על להבא אחת בכניסתו מתפלל שיכנס לשלום ואחת ביציאתו מתפלל שיצא לשלום והרמב"ם בפירושו מפרש אחת בכניסתו על להבא שיכנס לשלום ואחת ביציאתו על לשעבר מודה לאל שהוציאו ממנו לשלום וכתב תוס' חדשים בשם מהרי"כ שפי' הרמב"ם יותר נכון ולשון בן עזאי נופל יפה עליו שמוסיף על דברי ת"ק נותן הודאה על שעבר בכניסתו וצועק על העתיד לבוא ביציאתו ועתה פי' רש"י כאן ברי"ף הוא פי' שלישי שניהם על הכניסה אחת להבא שתכניסנו ואחת לשעבר שהכנסתני וגם לפי פי' זה אינו נופל שפיר לשון ב"ע על הת"ק שת"ק קאמר שתים בכניסתו כי גם אחת ביציאתו קאי ג"כ על הכניסה

שביציאתו נותן הודאה על שנכנס וב"ע בא להוסיף שגם על היציאה יתפלל שתים היה לו לומר צועק על העתיד ונותן הודאה על מה שעבר שם בעה"מ ד"ה והא דאמר רב הונא כו' היה יושב בבית של ספיקרי' נ"ב פי' מערה. ערוך:
שם בהשגות ד"ה וכדפריס סודרא א"א לא נראו דבריו וכי יש הפסד בתפלה (להודאה) צ"ל והודאה:
עוד שם בהשגות ד"ה אתא כו' שהרי ראינו על מקצתם (ברקים) צ"ל פרקים של שלשים יום:
ע"ב רש"י ד"ה צרה ויגון אמצא זו מדת פורעניות ואפילו הכי [ובשם ה' אקרא וה' לקח ואפילו הכי] יהי שם ה' מבורך כצ"ל:
אם ברש"י ד"ה דליכא פיתחא אחרינא [דחזי סבר בפתחא אחרינא] עייל:
שם מלחמות ד"ה אמר הכותב אבל ספרי ספרד כו' ולא מצינו בגמ' שבירך ברכה זו נ"ב נראה שלא היה בגמ' שלפניו אלא חשבתינכו עלוואי כשיתין רבוון בית ישראל ותו לא אבל בגמ' שלפנינו מסיים ובריכנא עלייכו תלתא וכו':
דף מט רש"י ד"ה הנפנה $$ציור בספר$$ ביהודה לא יפנה מזרח ומערב כו' לפי שירושלי' ביהודה היא בצפונה של ארץ יהודה בגבול שבין בנימין ליהודה ויש מארץ יהודה כו':
שם רש"י ד"ה מותר לעשות קפנדריא נ"ב היא גי' הגמ':

שבת

פרק ראשון

לפי הדפים המצויינים בדפוס ווילנא בין העמודים
דה א רש"י ד"ה שתים שהן ארבע כו' ובפ' הזורק נפקא לן מן ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ועדיין לא ידענו הדיבור שיצא מאותו הקול מאי הוא ועל איזה מלאכה ממלאכת המשכן אמר איש ואשה אל יעשו עוד ומדכתיב שם ויכלא העם מהביא והמלאכה היתה דים וכתיב לעיל והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר ועושי מלאכה אמרו למשה מרבים העם להביא מכל אלה ידעינן שעל מלאכת הבאה צום שלא יביאו עוד ומה שכתב ומתרגם אין כונתו על ת"א או ת"י כי בשניהם אין מתורגם כן אלא ר"ל בזה ופירושו של הצווי שלא יביאו עוד הוא לא תפיקו מרה"י (כי מחנה ישראל רה"י) להביא נדבה במחנה לויה שהוא רה"ר ונמצא מאי דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר מתוך אותו הקול איש ואשה אל יעשו

עוד מלאכה הוא מלאכת הוצאה שאותו היום שבת היה והזהירם על הוצאה מרשות לרשות. הארכתי קצת בפי' הדיבור הנ"ל כי מוקשה מעט לדייקן והב"ח מוחק איזה תיבות ועדיין נשארו איזה בלא פי' ולפי דברינו אין דחק למחוק ולא נשאר דבר בלא פי':
שם ד"ה שתים כו' מדבריהם הוסיפו שתים לאסור כו' כצ"ל:
שם ד"ה שתים שהן ארבע בחוץ כו' כצ"ל:
שהן ד' הוסיפו שתים מדבריהם כצ"ל:
שם בר"נ ד"ה שניהם פטורין סוף הדבור וזה נראה עיקר בגמ' נ"ב איך נראה עיקר ע' תוס' ד' ג' ד"ה שניהם:
ע"ב בר"נ ד"ה אמר רב ביבי בר אביי כו' והתם ודאי אי לא אפשר בשערה מביאה בכלי בידה כו' כצ"ל:
שם על הגליון לשון ריא"ז ד"ה היתה ידו מלאה פירות והוציאה חוץ לחצרו בשבת למעלה מג' להחזירה לאותה חצר שהוא עומד בה מותר ואפילו וכו' כצ"ל:
דף ב ברש"י ד"ה ובלבד שלא יטול סה"ד דלמא אתי לאפוקי להדיא מרה"י לר"ה כצ"ל:
שם בר"נ ד"ה ואין נושאין ונותנין בתוכן כלומר כצ"ל:
שם ברש"י ור"נ ד"ה ענוש כרת בלא התראה ונסקל בהתראה דיבור זה בגמ' שייך שפיר אבל כאן ברש"י גם בר"ן למותר כי מפורש בריי"ף כן:
שם בר"נ ד"ה ובלבד שלא יטול וכו' סה"ד דלמא לאקולי ולאפוקי מרה"י לרה"ר ולהביא מרה"ר לרה"י כצ"ל:
שם במלחמות ד"ה אמר הכותב יש בה טעם כעיקר וכו' ואפילו אכל שרדייתו שלא לצורך כו' כצ"ל:
שם אלא כדי שיקרמו פניה הא יקרמו פניה כו' כצ"ל:
ע"ב בריי"ף אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא כצ"ל כמו בגמ' דאביי ורבא אמרי עלה:
שם בר"נ גרסי' בגמ' כי אתא רב דימי אמר ר"י נראה שלא היה לפניו כל האי לא דר"י ולא דרב יהודה אף לא פסק הריי"ף והלכה כר"י וראיה גדולה לזה מדפסק הרמב"ם כרב יהודה בודאי פסק גם הריי"ף וסמך עצמו על הברייתא שחושבת שמות הכרמלית ולא חשב בין העמודים כי חשוב כר"ה כ"כ המ"מ וגם אין שום אחרון מביא שהריי"ף פוסק כר' יוחנן אלא מביאים שהרא"ש והרשב"א פוסקים כר' יוחנן ואחשוב כי מעתיק טועה כמוני היום שדמיתי כיון שהרא"ש מעתיק אות באות כמו בהריי"ף שלפנינו בודאי דברי הריי"ף הם והכניס הדברים בהריי"ף שאינו כן ויש למוחקו מהריי"ף כדעת הר"נ וכל האחרונים וכן פוסק בש"ע כהרמב"ם:

דף רש"י ד"ה נעץ קנה וכו' חייב כמונח ע"ג קרקע דלא בעי הנחה ע"ג מקום ד' ברה"י כצ"ל והד"א וכך הוא ברש"י בגמ':
ע"ב ברש"י מקום שאין בו ד' על ד' כצ"ל והוא ד"ה וקאי על וכי הא דאתא רב דימי אמר ר' יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' ומפרש רש"י מאי מקום ל מקום פירושו מקום מסוים שהוא רוחב קצת וכו' שם במשנה סמוך למנחה עד שיתפלל שמא ימשוך כצ"ל וע' מה שכתבתי בגמ' ע"ז:
בר"נ שם במשנה ד"ה לא ישב אדם וכו' והא דתני הכא משום וכו' כצ"ל:
בא"ד סמוך לחשיכה שמא ישכח נ"ב ע' תוס' שם ד"ה שמא:
המאור שם ד"ה אחרים אומרים וכו' ולפום הכין כו' כדי שיהא בין שתי הקיריות ארבעה נ"ב פי' שיהא ברוחב שתי הקיריות עם האויר שביניהם ארבעה טפחים:
במלחמות שם ד"ה ועוד אחרים אומרים כו' אמר הכותב ולעצמו וכו' ואי לאביי אפילו לר"ה וקשיא להו נ"ב פי' ע"כ נשארו בקושיא ולא תירצו אליבא דרבא ואח"כ אומר תדע ראיה להא דקאמר שאינו יכול לתרץ אליבא דרבא:
דף ד ברי"ף אמר זעירי הני חברין נ"ב בגמ' איתא אביי וע' בק"נ על הרא"ש בזה:
שם בר"נ ד"ה ומיהו ה"מ כו' או סמוך לה חצי שעה אבל כו' כצ"ל ונ"ב כמו בלולב הגזול:
שם ד"ה דלמא אתי לאמשוכי ימשוך אחר סעודתו וישתכר נ"ב וקשה הא לקמן אמרינן התם לא שכיח שכרות וי"ט לא שכיח כל כך שנגזור אף בדיעבד אבל פעמים מזדמן שישתכר אף מבע"י ע"כ לכתחלה לא יתחיל:
שם ד"ה והוי יודע שזה הלשון שכתב הרב אלפסי ז"ל היינו לשנא בתרא בגמ' ורב אחא בר יעקב אמר לה כצ"ל:
שם ד"ה אבל בתוס' מקילין בדבר ואומרים דכיון דלשנא קמא לשנא דסתם לן הש"ס ורב אשי שהוא בתראה סידר את הש"ס והלכתא כותיה לגבי רב אחא בר יעקב הלכך וכו' כצ"ל ונ"ב כן איתא בתוס' בזה"ל:
שם ד"ה וסעודה גדולה כו' אבל בתוס' פי' דסעודה גדולה היינו סעודת אירוסין ונשואין נ"ב בתוס' איתא סעודת אירוסין ונשואין וסעודת מילה והרא"ש מוסיף וישוע הבן:
בחדושי א"ש שם ד"ה הלכך כו' ובסה"ד דפי' הקידוש הוא מתחיל בסעודת שבת ומתקן אותה כצ"ל ונ"ב שכן איתא בלולב הגזול:
שם ע"ב שה"ג אות א' או ב' ד"ה התוס' פליגי על בה"ג בפי' תפלת ערבית רשות כצ"ל ור"ל שמה"ג משמע שלגמרי רשות אף מצוה אין בו ותוס' סברי אם כי הוא רשות אבל יש מצוה להתפלל והרא"ש סבר כתוס' ומסיים כלשון הרי"ף והאידנא נהוג עלמא בתפלת

ערבית חובה ואין נ"מ האידנא אם נאמר כבה"ג אם כתוס' אחר דנהגינן לחומרא יותר מרצון תוס' לא מיבעיא למצוה אלא לחובה:

דף ה רש"י ד"ה משקל שני סלעים לאו דוקא נקט כצ"ל כמו ברש"י בגמ':

שם בר"נ ד"ה אבל בתוס' מפרשים נ"ב בתוס' הכא וכן פירש רש"י התם וכן כתב הרשב"א ומסיים המ"מ ולמעשה ראוי להחמיר כדעת רש"י ורשב"א:

דף ו בר"נ ד"ה הא בדנפטא סה"ד ולא נתבררו לי דבריו נ"ב המ"מ וכ"מ ומגדל עוז כולם פה אחד שגירסת הרמב"ם לא כגי' רש"י ולא כגי' הרי"ף אלא גי' שלישית והיא ספרדית וא"א הא והא בשמש קבוע ולא קשיא כאן בדמשחא כאן בדנפטא אבל שמש שאינו קבוע הכל אסור ואח"כ איבעיא להו כגי' רי"ף אי הלכה כלשנא קמא ושמש קבוע אפילו בדמשחא מותר או כא"א וגם שמש קבוע אינו מותר אלא בדנפטא והב"י בש"ע פוסק כהרמב"ם:

ע"ב בר"נ ד"ה ת"ר פותקין מים וכו' ואוקימנא כב"ש דאית להו כצ"ל:

שם המאור ד"ה ומאי דמייתי הרי"ף ראיה כו' ואם צלי של גדי שלם או של עוף שלם הוא ולא מנתח דכ"ע ע"כ נ"ב רציתי להגיה ולמחוק התרתי של גם הוא ולא מנתח וכמו הר"נ שמעתיק דברי הרז"ה אלו ולא מעתיק אשר רצוני למחוק אבל בידעי כי לשון המאור ז"ל אשר שמו הרז"ה משונה מלשון ראשונים אחרים לא שלחתי בו יד אך בלמדנו בספרו צריכין אנחנו כאן להוסיף איזה מלות ולקרותם בע"פ וכה נאמר ואם הצלי בשר של גדי והוא שלם או של עוף דמסתמא שלם הוא ולא מנתח וכן הי' לשון המאור לפני הר"נ אך הר"נ הכניס כונת המאור בדברים קצרים ולפיכך מקדים עוף שיהא משמעות לשונו כגון עוף (שמסתמא שלם הוא) או גדי שלם:

דף ז ע"ב רש"י ד"ה והלא קצץ ואמאי אסרי ב"ה הא שרי וסה"ד פי' הא אמרינן לעיל דשרי ואח"כ צ"ל ד"ה והא אמרת רישא אין משלחין אא"כ קצץ וכן הוא בר"נ ע"כ ובווילנא באלפסי הנדפס שם תרמ"ג לא די שלא תקנו המעוות אלא שעוותו המתוקן והכניסו ברש"י כאן אינהו אשר לא הי' בס"י באשר בגמ' ברש"י ישנו גם בגמ' עומד למחוק ומה טוב עשו אם היו מוחקים אותו בגמ' כרש"י שברי"ף שלא היה והמעתיק רש"י ברי"ף כיון שאינו מעתיקו לא היה בגמ' ברש"י בספר אשר לפניו:

שם ברש"י ד"ה ומצור לצידון אינו אלא מהלך יום אחד וסה"ד גם ברש"י בגמ' מחקתיו שאין לו מקום כאן עד סה"ד ושם בגמ' כתבתי באריכות:

שם בחדושי א"ש ד"ה כגון במפליג שצריך לעסוק במשוטות של חובלים כצ"ל:

דף ח רש"י אמאי דנקט כו' נ"ב שם בלולב וערבה פרש"י אמאי דנקט סמיך אינו סומך על בעה"ב ונושא עמו סעודתו ועל מה שבידו נסמך ובד"ה אלא אפילו לביתו. דמה שמוציא אם מעט אם רב שלו הוא אעפ"כ לא יהלך וכש"כ לאושפיזיה שלא ימצא כלום:

שם בד"ה יגמור מאחר שריסקן וצברן בכובד יניחם כך בהכלים ויצאו מעצמן ומותר לכתחלה כצ"ל (מרש"י בגמ'):

שם בר"נ מתני' אמר רשב"ג סה"ד אלא במילי דיו"ט נ"ב פי' התם מיירי במלאכות שעושין ביו"ט עצמו אבל במילי דחול במה שמתחילין ועושין בחול ממילא יהיה נעשה בשבת או ביו"ט לא איירי:

שם הגר"י בועז מציין אמר רשב"ג נוהגין היו וכו' להרמב"ם פ"ג מה' שבת והוא טעות הדפוס כי שם אינו מזכיר הרמב"ם כלל דברי רשב"ג ולא זאת בלבד אלא בפי' המשניות שלו כותב ואין הלכה כרשב"ג אלא כב"ה שהתירו לתת איזה בגד שיהיה לכובס עם השמש ובלבד שיפסוק עמו השכר ע"כ ומובן אם השכר ידוע כפסק דמי אך הציון צ"ל על שטוענין והוא שם פ"ג ה' ב' וטוב לעיין שם במ"מ כי מאיר עינים בדברי הרי"ף כאן ובפסק הלכה של הרמב"ם:

שם ע"ב רש"י ד"ה רוב הקיפו שיבשו המדפיסים וצ"ל כמו דאיתא ברש"י בגמ':

ד"ה רוב הקיפו מבחוץ סה"ד ד"ה שישחת רוב עביו סה"ד ד"ה שני צדדין רוב הקיפו ע"כ ומה טוב היה שלא הדפיסו כל ד"ה הללו אחר שאינם ברי"ף בגמ' ישנם ושייך שם פי' רש"י עליהם:

בר"נ ד"ה אדרבא איפכא מסתברא וכו' נ"ב והיינו דקאמר רב חסדא קנים מבדרין הוא מעלה שהשלהבת יוכל לכנוס בהם וכן גרעינין והוא לגי' הרי"ף כמו שפרש"י לפי גירסתו על רב הונא:

בשלה"ג אות ג' או ד' ד"ה לפי דברי מיימו' וכו' והתימה עליו כו' נ"ב הב"י מתרצו שדעת הרא"ש דר"י אינו חולק על ת"ק אלא מוסיף על דבריו ות"ק מודה לו וכך הם דברי רבינו ירוחם:

שם אות ד' או א' ד"ה יש פוסקים כו' מבע"י נ"ב הוא דעת הרי"ף שם סה"ד וכן כתב הטור נ"ב ועוד יש דעה שלישית בקנים כרי"ף ורמב"ם ובגרעינין כהרא"ש הוא דעת רש"י וגירסתו והוא לשון ריא"ז:

פרק שני

דף ט רש"י ד"ה מסכסכת אבניו סה"ד ואחריו מתחיל דיבור בפ"ע ד"ה שאין נמשכין:

ע"ב רש"י ד"ה ואם היה דר בעליה שאין לו מקום בחצר ע' מה שכתבתי בזה בגמ' בעז"ה כונת רש"י ז"ל:

ר"נ ד"ה כנגד ימים הנכנסין העתידין לבוא ד"ה כנגד ימים היוצאין שיצאו כבר וזה שעומד בו נמנה מן היוצאין ע"כ נ"ב פי' וזה שעומד בו אע"ג שמתחיל עתה לכנוס למשל נר הראשון שאחר ההדלקה מתחיל יום ראשון ונכנס ובא ונגמר למחרתו בצאת הכוכבים נמצא מדליק כל הנרות יום יום על יום הבא אחר ההדלקה ולולא דבריו ה"א לב"ה שמדליק נגד היוצאין ידליק אחר שקיעת החמה ביום ראשון אחר יציאתו להראות שיום ראשון יצא ויצא יום אחד כמו שדולק נר אחד קמ"ל דלא כן אלא ידליק בההחלת הכניסה והוא נמנה בכניסתו עם היוצאין אבל לב"ש אינו צריך לפרש ולומר והוא נמנה עם הנכנסין כיון שב"ש אמרי נגד הנכנסין כמה ימים יש עוד לכנוס כמספר הימים שיבוא כן מספר הנרות פשיטא שגם היום שעומד בו עומד לכנוס:

בשלטי הגבורים אות ו' ד"ה לפי דברי הגאונים כו' והטור פסק להדיא שאסורין והפליג להאריך באיסורן כצ"ל:

דף י ע"ב ברי"ף לא כפה עליה כלי נעשה כמדורה נ"ב בגמ' עשאה:

בר"נ ד"ה אמר רב הונא חצר שיש לה שני פתחים כו' משתי רוחות הוא ד"ה ועליו כתב בר"נ ומפרשו בגמ' כצ"ל:

דף יא אמר רב הונא כו' הרגיל במזוזה כו' הרגיל בציצית בגמ' הגי' בתרוייהו הזהיר וח"א מפרש הגי' בטוב טעם:

מהר"מ ציון א' ד"ה בגמ' ואשר"י וכו' דאלו תעניות ומעמדות מה ברכת המזון שייך כאן סה"ד נ"ב וע' ברא"ש שכתב האי ערבית דתענית בכניסתו קאמר אע"פ שאוכל ושותה כל הלילה כיון שנכנס היום מתפלל תפלת תענית ושפיר שייך כאן בהמ"ז דה"א כשם שאומר בתפלה מטעם כיון שנכנס היום כך יש בבהמ"ז הזכרה באכילתו אחר תפלת ערבית בכניסתו קמ"ל וכן פרש"י בקוצר דברים ד"ה בברכת המזון של ערבית בכניסתו וכש"כ ביציאתו שכבר עבר היום ע"כ ונעתק כן ברש"י על הרי"ף וכן פי' הר"נ כל אלה לא ראה מהר"ם וזה פליאה גדולה:

ע"ב שה"ג א' ד"ה דין קריאת ההלל וברכתו כו' והאידנא נהגו לברך לגמור כשגומרין אותו ולקרות כשקורין בדילוג והוא סימן ביד הקהל לדעת אימתי גומרין ואימתי דולגין ע"כ נ"ב כבר עבר האי האידנא שבזמן המחבר ואידנא אחרת לנו שאומרים תמיד בין בהלל שלם בין בחצי הלל לקרוא ונכון כי בין כך ובין כך הלא קורין ובזמנינו הסימן ביד הקהל להלל שלם לקרוא את ההלל ולחצי הלל לקרוא את הלל (הך קבלתי):

בעה"מ ד"ה כתב בריי"ף ז"ל הא דאמר רב גידל אמר רב וכו' ומשום דקשיא להו נביא שיבשו הספרים כצ"ל:
שם מלחמות על דברי בעה"מ הנ"ל אמר הכותב כו' גבי חנוכה בעי לה הכי בהדיא או דלמא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות כצ"ל:
דף יב בעה"מ ד"ה אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר"י בר"א כו' ובמסכת מנחות דף מ"ב אי דחיא לה ומפורש בגמ' דהתם שרא ר"ז לסדיניה ואמת הדבר וכו' כצ"ל:
בריי"ף אמר רבה מפני שריחו רע כצ"ל וכן מגיה הב"ח בגמ' ובריי"ף נשמט הגהה זו:
ע"ב שלה"ג א' רוב הפוסקים הסכימו דפתילות של נר שבת אינן צריכין הבהוב וחירוך וכתבו הפוסקים דאע"פ שהנשים נוהגות להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהא מוחרכת לא משום הלכה נהגו כך ע"כ נ"ב מנהג הנשים הנ"ל אינו ענין כלל להבהוב דמתניתין כי הבהב דמתניתין היינו שהבהב הפתילה כולה טרם מניחה מהנר בשמן כדי שתדליק יפה כל זמן שדולקת וכמו שכתב הר"נ אינם מוחרכים אין דולקין יפה ואתו לאטויי ומה שנוהגין להדליק הפתילה ולכבותה הוא רק ראש הפתילה כדי שתאחוז בה האור חיש מהר ותיכף השלהבת עולה ובבואה להדלקת הנרות כשהיא מראה האש להנר אוחזת תיכף שלהבת בהנר ולא תמשוך עת ההדלקה אף אם מדלקת הרבה נרות משמתחילה ההדלקה אותיום גומרת והמנהג זה דבר יקר ונחוץ מאד כי על הרוב אין מתחילין להדליק רק בהגיע תור ההדלקה ואם תשהה בהדלקה תדליק כמה נרות אחר הזמן ותבוא לידי חילול שבת ח"ו ע"כ גדר גדול שגדרו עצמן בנות ישראל שלא יבואו לידי חילול שבת וכן כתב הרמ"א בשם הטור סוף סימן רס"ד והרא"ש מסיים ומנהג יפה הוא ע"כ ואני מוסיף חיו יחיו בזכות זהירות בהדלקה:
דף יג בריי"ף הדין הוא פירושא דהא שמעתתא נ"ב וכן פרש"י:
ע"ב בריי"ף רבי אומר בעון נדרים בניו ובנותיו וכו' שנאמר וגו' לחטיא את בשרך וגו' וחבל את מעשה ידיך ואיזה הן מעשי ידיו של אדם אלו בניו ובנותיו ע"כ רש"י שם לחטיא את בשרך לחייב בניך ומוקשה בגמ' דרשו מן מעשי ידיך ולא דרשי בשרך כלל ורש"י דורש בשרך ומעשה ידיך מניח בלא פי' ע"כ בא הב"ח בגמ' על הגליון על דברי רש"י ומראה לנו לעיין בשבועות לט. שם דרשו לחטיא את בשרך אלו הקרובים שנענשו בעון שבועות וכן פי' רש"י התם את בשרך את קרובך וחבל את מעשה ידיך אלו בנים שנענשין בעון נדרים ולא שאר קרובים:
רש"י שם ד"ה אומרים לו העומדים שם ע"כ נ"ב קאי על אומרים לו התודה:

דף טו ברי"ף אמר רבה מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאין מוסיף הבל נ"ב בגמ' איתא אמר רבא:
שם בר"נ ד"ה אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל כו' קרוב לסה"ד דהא לא הות טמונה בערב שבת כלל כצ"ל:

פרק שלישי

דף טז בש"ג סי' א' ב' ד"ה לפי דברי רבינו כירה כו' ורש"י פסק דכל דבר כצ"ל:
בבה"מ ד"ה שהסיקוה כו' והקדרה יושבת עליו או שהיא תלויה באבנים או כיוצא בזה כו' כצ"ל:
ע"ב בש"ג בדיבור הנ"ל עוד פליגי בהאי שמיעה בדין היכא דשכח כו' ע"ג כירה בענין שאסור להשהותה כצ"ל:
שם בבעה"מ ד"ה ולענין פירושה וכו' ומנו חנניא הוא כצ"ל וכן כל חנניא שנדפס בה' צ"ל בא':
שם בא"ד ועלה מייתינן לברייתא דחנניא כצ"ל:
שם במלחמות ד"ה אמר הכותב תחלה יש לי לומר כו' ולכן כתב רש"י דאמוראי אליבא דר"מ כצ"ל:
שם כדאמרינן לקמן בביצים מצומקות כעוזרדין כצ"ל:
עוד שם והוא ז"ל הודה בפרק ראשון במקצת טעמים שכתבנו כצ"ל:
שם אבל דחנניא מפני שאינו דומה למתניתין וכו' עד כדפרישית נ"ב בעודי על הפרק ראשון דף כ' כתבתי ע' שם כל דבריו הללו מדעתי בעזרת חונן דעת ועתה נתן שמחה בלבי לשבח ולהלל ולהודות לאותו חונן לאדם דעת ומלמד אף לאנוש שפל כמוני בינה לכוון לדברי האי מרום וקדוש גאון עוזנו הרמב"ן ז"ל:
דף יז ע"ב בר"נ ד"ה והיכא דעבר ושהה וכו' בסה"ד לפיכך פירש הוא ז"ל וכו' נ"ב לפי שפי' המהרש"א דברי רש"י ז"ל ד"ה עבר ושהה במזיד מאי הן הן דברי הראב"ד ז"ל:
דף יח רש"י ד"ה מחזירין אפילו בשבת וכו' דמתני' הכי מפרשי' לרב ששת למאן דאמר כו' כצ"ל:
שם בא"ד וקאמר דמחזירין אפילו בשבת ע"כ הוא לפי פי' תוס' ומכאן עד סה"ד הוא לפי פרש"י וצ"ל אי נמי מחזירין אפילו בשבת כלומר ביום המחרת וכו':
דף יט במלחמות ד"ה אמר הכותב ולא דיו כו' בעלי הפאלג והנכפין וגם לא שמענו כצ"ל:
שם בא"ד ומשום הרחקת מרחצאות ואע"פ כצ"ל:
שם חדושי אנשי שם אות א' ד"ה פי' הערוך בערך פקע ה' כצ"ל ובסה"ד ושונין ומשלשין עד שמתגלגל כצ"ל:

ברי"ף והלכתא בחמין אסור בין בכלי בין בקרקע שם ברש"י והביאו סילון מבע"י הסה"ד ואח"כ דיבור בפ"ע ד"ה של צונן כדי לחממן והמים וכו' כצ"ל וכצ"ל בר"נ:
בר"נ ד"ה תניא לא ישתטף אדם כו' שכן דרך הרוחצין בחמין להשתטף אחר כך בצונן כצ"ל:
דף כא בר"נ ד"ה ודאמרינן כו' ועוד הביא ראיה כו' ת"ל בו ישבר אלמא כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה מותר להניחה שם כצ"ל:
ברי"ף אמר רבא אמר רב חסדא נ"ב בגמ' לא נזכר שם רבא בכל זו השיטה והיה טוב לגרום רבה כי רבה הוא ראש המדברים לפרש מאמר רב חסדא אבל רבה מפרש בענין אחר וזה הפירוש שמעתיק הרי"ף משום מבטל כלי מהיכנו רב יוסף אמרו ולעשות מרבא רב יוסף דבר זר הוא ע"כ ההכרח למחקו ואין שום אחריות בדבר כי הר"נ וכן הרא"ש אונם מעתיקים האי אמר רבא:
דף כב בר"נ ד"ה וקשיא לן כו' כך הם דברי הרמב"ם ז"ל נ"ב קרוב קרוב קודם ראשון בראשונים הבעל תוס' ר"י ז"ל:
בד"ה דכ"ע טלטול מן הצד דף מ"ד וז"ל ואומר ר"י דיש לחלק דהכא עיקר הטלטול לצורך מת ולא דמי לכל הני שעושה עיקר הטלטול לצורך כר וחבית ולא לצורך מעות ואבן:
במשנה ברי"ף מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר נ"ב במשנה ליתא ר"מ אומר כלל רק בברייתא בגמ' שמעתיק הרי"ף ממנה רק הד"ה ת"ר מטלטלין וכו' אלא מפני שהרי"ף פסק כאן כר"מ מעתיק לשון הברייתא אשר ר"מ בה במתניתין ובגמ' מזכיר רק ד"ה של הברייתא וכו' הוא במתניתין עד נותנים שממנו מתחיל משנה אחריתא אבל הרי"ף אינו משנה הגי' ובגמ' גורס כמו הגירסא שלפנינו המשנה לבד והברייתא לבד ומודיע זאת לנו שמעתיק ת"ר מטלטלין וכו' בגמ' אחר המשנה לידע כי אין שינוי בגי' לפניו:
שם ברי"ף הלכה כדברי המיקל הלכך נר שהדליקו כו' ע' ק"נ מה שכתב על לשון הלכך ומה שכתבתי שם:
בחדושי א"ש כתב הרב ריא"ז כו' שהרי גם בין השמשות יכול להשתמש בהם לצורך מטלטלים אותם בשבת אלא לצורך גופו ומקומם אבל לשמרו או מחמה לצל אסור וא"כ במוקצה מחמת איסור כגון נר וכו' כצ"ל:
ע"ב בי רב חמא הוה מטה גללניתא הוה מהדרי לה ביומא טבא כצ"ל ולפי גי' רי"ף ור"ח דגרסי הוה ליה אין לגרוס כי כי לא שייכי בהדדי אמר ליה רב חמא אנא כרשב"ג סבירא לי כן גורס ר"ח והת"ש והק"נ גרסי רב חמא הוה ליה מטה כו':

רש"י ד"ה ולווחים של סקיבות כו' סה"ד שעליו מושך החץ כצ"ל:
ר"נ ד"ה לווחין של סקיבות כו' סה"ד שעליו מושך החץ כצ"ל כמו ברש"י בגמ':
שם ד"ה ולפיכך השמיט וכו' ואנן כיון דבגמרן התם כו' כצ"ל:

פרק רביעי

דף כג במה טומנין רש"י ד"ה במה טומנין סה"ד אלא בדבר המעמיד הבל מי הוא המוסיף ואסור ע"כ כצ"ל:
ד"ה נטלא כלי ששואבין בו המים כצ"ל:
נ"ב כמו דקא עצר שהיה סוחטו מן המים:
וכן צ"ל בר"נ ד"ה נטלא דגם הר"נ פי' דקא עצר שהיה סוחטו מן המים ומה שבלע סוחט:
ע"ב רש"י ד"ה מוכין סה"ד ומותר לטלטלן בשבת או לא ע"כ כצ"ל:
ר"נ ד"ה ומקשו הכא דהאי עובדא כו' ומשום הכי נזף ביה רבה שלא התירו כו' כצ"ל
דף כד ברי"ף דר' יוסי שלחא הוה אומן כצ"ל:
בר"נ ד"ה שלחא הוה כצ"ל:
ע"ב ברש"י שורה ראשונה ד"ה או שהיה עליו כר או סדין ששכב עליו נ"ב ע' מה שכתבתי על זה ברש"י בגמ':
בר"נ ד"ה אמר רב הונא סה"ד אלא צנון או לפת יחיד כיון שקצת אמהות מגולה אין דרך זריעה בכך כן צ"ל:
דף כה שה"ג אות ב' ד"ה לפי גי' התוס' וכו' ומיימוני פ"ד מה' שבת שרי להוסיף אבל ע"י חילוק כו' נ"ב הוא פי' מ"מ בדברי המיימוני ע"כ:
ויש מתירין החילוק והכיסוי בכל ענין נ"ב הוא פי' כ"מ שם ע"כ:
והטור ח"מ סי' רנ"ז מסכים לפי' מיימוני נ"ב וכפי פי' הכ"מ דברי המיימוני ע"כ:

פרק חמישי

ע"ב במלחמות ד"ה אמר הכותב זהו הפירוש היה טוב אלו לא חלק על הגמ' שאמר בפירוש כתנאי אם יוצא גמל בחוטם נ"ב אבל רש"י פי' כתנאי נטירתא יתירתא אי משא הוא או לא יכולין לפרש שלא יתנגד להרז"ה:
שם דתניא אין חיה יוצאה בסוגר וכו' דת"ק סבר כיון דסגי ליה במיתנא משוי הוא וחנניא סבר וכו' כצ"ל כדאיתא בגמ' והיתרון שהוסיף דליתא בגמ' מר דהוא ומר דהוא חפשי למחוק:

דף כו ברש"י ד"ה תותרי כו' ובעמוד פי' בע"א ודומה כי פסוק לבבתני אינו מיושב לפירושו נ"ב מיושב שפיר שבזה שמייפין ומקשטין את הבהמה יתקרבו ויצמדו לבות בני אדם שיתאוו תאוה לקנות אותם ומעלין בדמים:
שם בשלה"ג אות ב' או ג' ד"ה נ"ל דתלוי בפלוגתא כו' סה"ד ונראה דבחלב אפילו שלא בשבת אסור לכ"ע כשאינו בא אלא לתענוג וכו' כצ"ל:
ע"ב בשלה"ג אות א' ד"ה לפי גי' רש"י סה"ד ומן התימא על מיימ' שפסק בפי' המשניות שלו וכו' נ"ב ע' מה שכתבתי בזה שם בפי' המשניות באותו משנה:
רש"י ד"ה חוטרתו חלדרוב"א שיש לכל גמלים על גביה כצ"ל גם בר"נ כמו ברש"י בגמ':
בר"נ אילימא כלאים דאדם דכי כריך להו סביבות ידיו נמצא קשור וכו' כצ"ל ורגליו למחוק:
בשה"ג אות ב' ד"ה מיימוני פ"ב מה' שבת בעניי לא מצאתי שם לא מיניה ולא מקצתו אלא בפ' כ' והוא מה שכתב שם הל' י' ולא יצא גמל במטוטלת התלויה לו בדבשתו והכ"מ והמ"מ לא כתבו ע"ז כלום גם הב"י אינו מזכיר כלל דעת הרמב"ם בזה גם מה שכתב הש"ג בסה"ד והכי פסק להדיא פ"ק וב' מה' שבת ע"כ יגעתי ולא מצאתי שם שום זכר למו:

פרק ששי

דף כז ע"ב רש"י ד"ה מאי לקלוע בהן שערה ולצאת בהן בשבת כצ"ל:
בר"נ ד"ה חזינא לאחתאי וכו' אפילו להנאת רחיצה וכיון שכן כצ"ל:
דף כח ברי"ף ופירוש כיפה של צמר כו' כדאמרינן (חולין קלח) כיפה של צמר היה מונח בראש כהן גדול ועליו ציץ נתון שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת נ"ב האי פירושא של הרי"ף אשר גם הרא"ש מעתיקו בהאי ברייתא דחולין אשר היה מונח על מצחו של כ"ג תחת הציץ חתיכה גדיל דעמרא ארכו ורחבו כאורך ורוחב הציץ נמצא שהיה עוד בגד לכ"ג אין הדעת סובלת שיהיה לכ"ג תשעה בגדים וגם אין רוח המעיינים נוחה מזה אשר לא יהיה נזכר בתורה זה הכיפה איכותו ומהותו וכמותו ככל בגדי כהונה אשר נתבארו באר היטב איך שיעשה ואיך יתנשאו עלי הכהנים ולהרמב"ם לא נראה פירושו בהאי ברייתא כיפה של צמר ואינו מביאו בכלי המקדש והכ"מ שם פ"י מתמיה על הרמב"ם שהשמיטו להאי כיפר אבל אין שום תמיה כי הרמב"ם מפרש כפרש"י שמות כ"ח שמקיים שם להאי קרא ושמת אותו וגו' בפתילי תכלת שהציץ היה תלוי עליהם וגם כתב רש"י שם שע"י הפתילים היה נותן את הציץ על המצנפת ככובע והיינו האי כיפה דהאי ברייתא ושהיו מחזיקים פתילי תכלת את הציץ מביא הרמב"ם ולא השמיט כלל:

ע"ב בשה"ג אות ב' ד"ה מיי' פ' י"ט מה' שבת כו' ואסרי דאניסכא נ"ב והב"י בש"ע פוסק כרי"ף והרמב"ם:
בהמאור ד"ה א"ל שמואל וכו' ואע"פ שנראה מן הירושלמי הזה שהוא אוסר אפילו באיש יש לומר מתוך שהוא עשוי לכך ולכך פי' בין לאיש בין לאשה כצ"ל:
דף כט רש"י ד"ה למאי חזיא דקתני אינה חייבת חטאת אלמא תורת כלי עליה במקצת דאי אין תורת כלי עליה נ"ב הני תרתי כלי פירושם תכשיט:
שם בריי"ף רמי בר יחזקאל אמר בבית הכנסת היו יושבין ושמעו קול מאחורי בה"כ כסבורין הם צד שבאו עליהם אויבים דחקו וכו' כצ"ל:
ע"ב בהמאור ד"ה כתב הריי"ף יש ברגלו מכה כו' כי ההיא דתניא כל שריפא ושנה ושילש ואוקימנא לאמחויי קמיעא ולא לאמחויי גברא לפי שיותר חמור כצ"ל וכו':
דף ל ע"ב בריי"ף ויש שפירשו אותה מידי דמקיף לרישיה נ"ב וכן פי' הרמב"ם והערוך ערך ככליאר בשם יש אומרים:
בשלטי הגבורים אות א' או ג' בסה"ד אשר כן יצאת הוראה בהרבה מקומות שמבליעין רצועה בתוך יד של מפתח ברזל ונותנין ב' מטבעות כסף מזה ומזה וחוגרין באותה רצועה ויוצאין בהן ואני ראיתי לגדולי אשכנז שעושין כדברי הרא"ש להכניס שלשלת כסף במפתח אפילו כו' כצ"ל:
בהמאור ד"ה הא דאמר עולא וחילופיהן באיש כו' וחילופיהן באיש שטבעת שיש עליה חותם הוא לו תכשיט ומותר לצאת בו אפילו לכתחלה לר"ה כיון דלא כו' כצ"ל:
דף לא בריי"ף הציון ב' לשה"ג צריך להיות במתניתין על תיבת ובפאה נכרית:
בר"נ ד"ה פאה נכרית קליע שער התלושה וצוברתה על שערה כו' כצ"ל:
שם ד"ה אמר רב כל שאסר כו' דה"ה בבית דכל שהוא דרך מלבוש נ"ב פי' כגון טבעת:
שה"ג ד"ה לפי' הרא"ש והטור כו' והר"נ מסכים לפי' מיי' נ"ב לשון הר"נ שלפנינו נוטה לדעת הרא"ש והטור גם ב"י כתב בשם הר"נ לאיסורא וע' כ"מ מה שכתב שם על הרמב"ם והר"נ מפרש אף גירסת הריי"ף דגורס כדי נסבא מפרש ג"כ לאיסורא:
שם ד"ה ר"ת פסק כרב ענני כו' וקיי"ל בגיטין בפ' השולח כברייתא דסברה כרב נחמן דמ"ל כו' כצ"ל:
שם ואפילו רבא דפליג עלייהו לאו משום דקתני בר"ה אלא וכו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה למטה מן השבכה כגון אסטמא וכו' כצ"ל וע' ערוך ערך אסטמא:
שם ד"ה יוצאות רעולות דרך ערביות להיות מעוטפות ראשן כו' כצ"ל:
שם ד"ה ודאמרינן ועביד להו מפצי כו' והתנן הטביל את המטה נ"ב שם פ"ז מ"ז ושם איתא מפני שהמים מקדמין:

בא"ד איכא למימר דהני מילי במטה וכו' ונ"ב לכאורה אינו מובן החילוק הלא הטעם שמטבילין המטה הוא מפני שהמים מקדמין וכמו שמקדמין לבוא על רגלי המטה כך מקדמין לבוא בין האצבעות דאדם וי"ל לפי' הרא"ש שהתי"ט בוחר בו שמפרש מפני שהמים מקדמין כלומר דכשתחב רגלי המטה בטיט כבר קדמו המים ונגעו ברגלי המטה קודם שהגיעו לטיט ואותם המים מחוברים למקוה וזאת מחלק הר"נ שאצל רגלי המטה שייך שפיר שהמים נשאר על רגלי המטה והטיט על המים והטיט אין דוחק המים מעל רגלי המטה והמים מחוברין במקוה והוי שפיר כל המטה בבת אחת כולה במים אבל באדם חוצץ לפי שהטיט נכנס לו בין האצבעות ומדייק הר"נ ונדחק שם וכיון שהטיט עומד שם צפופים דוחק את המים שבאו מקודם שמה והטיט דבוק לאצבעות ואין מים ביניהם וכשאדם טובל אינו כולו במים:

שם סה"ד ולא מחוור שאין בנמל טיט יותר מנהרות כצ"ל נ"ב שם פרש"י נמל פור"ט בלעז ותוס' שם מבאר דבריו מפני שהספינות רגילות להיות שם כל שעה מצוי שם טיט ע"כ:

שם ד"ה ודאמרינן עביד להו מקוואות ביומי ניסן וכו' ולפי' נראה דבנתיה דאבוה דשמואל בסיתוא לא היו טובלות בנהר משום צנה ע"כ נ"ב פי' אבל אי לאו צינה היו רשאין לטבול בנהר ולא היו צריכין למקוואות שם וביומי ניסן דרווח עלמא עד סה"ד נ"ב לקוצר השגתי אין פי' הר"נ ז"ל אלא הפוכי מטרתא לאיכא מאן דאמר הלשון ביומי ניסן מוקשה ולפי' הר"נ הלשון ביומי תשרי בלבד מוקשה ובבכורות מביא רש"י האי פירושא של הר"נ על ביומי ניסן בשם ל"א ולהאי לישנא פליג אבוה דשמואל גם על אידך דשמואל דהוא אומר בכל עת צריכין מקואות לבד פרת וביומי תשרי בלבד דאז טובלין בו ואין צורך למקואות:

שה"ג ד"ה לשון ריא"ז ונראה בעיני כו' אבל בשאר ימות השנה צריך להמשיך מים מן הנהר לבור הסמוך לשפתו כצ"ל:

דף ל"ב לשון ריא"ז ד"ה ובלבד שלא תפרוף עליהם נ"ב פי' על אבן ומטבע אבל אגוז אינו צריך הזמנה:

ע"ב רש"י ד"ה טמא סה"ד אבל שוקו אינו מטלטל אגב הכלי האי אגב זר מאד הכא וצ"ל על גב כמו ברש"י בגמ' ור"נ:

דף ל"ג רש"י ד"ה לשיחלא וכו' ובעמוד פי' בע"א נ"ב והרמב"ם פי' כמו בעמוד:

פרק שביעי

כלל גדול אמרו וכו' והיודע עיקר שבת נ"ב הרי"ף וכן הרא"ש מעתיק לשונו והיודע והיודע והעושה כולם בוא"ו המוסיף אבל בגמ' ובמשניות ליתא כל הני תלתא ווין אלא היודע היודע העושה וכן מעתיקים רש"י ור"נ כאן ש"מ הכי עיקר:

ע"ב ברי"ף בערב שבת נמי לא נפיק והאי אי נמי בחמשא בשבתא נפיק תרי יומי לישתרו ליה כו' כצ"ל:

ברש"י ד"ה העושה מלאכות הרבה כו' אלא בגופי עבירה שאינן דומין לענין שגגת מלאכות או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת כצ"ל:

המאור ד"ה מיתיבי וכו' אלמא לית ליה להאי תנא מאי דקאמר אביי עד שישגוג בלאו שבה ואית ליה דרשא דהאדם בשבועה כו' כצ"ל:

שם והא ר' עקיבא הוא דפליג עליה דמונבז והוא דפליג עליה דר' ישמעאל כצ"ל:

שם בד"ה ועדיין אני אומר כו' וה"ר שלמה ז"ל פי' כו' נ"ב גם מפי' המאור לא הניח ה"ר שלמה ז"ל את ידו וכתבו בלשון אי נמי וכו':

שם ד"ה אמר עולא למ"ד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה כו' כצ"ל:

שם ומ"ד אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה הוא ר' יוסי וכו' נ"ב ע' רש"ל ורש"א תוס' ד"ה מאן דאמר:

שם עד ר' יוסי אומר אין שנים מביאין אשם אחד כו' כצ"ל:

שם בר"נ ד"ה הצד את הצבי וכל מלאכת עורו נוהגת בתחשים במשכן בעורותיהן כצ"ל:

במאור ד"ה דעביד חביתא כו' ומשום מבשל כשמבשל החביות נ"ב פי' מה שמצרפו באש הוי כמבשל:

דף לד רש"י ד"ה כולן מלאכה אחת הן כו' אבל זומר חייב משום תולדות נוטע דלצמוחי עביד כו' כצ"ל:

ע"ב ברש"י בקנן כלי שעשוי כעין צנור רחב מלאחריו וקצר מלפניו ובעלי מטבע עושין כן והבורר בו קטניות נותן כו' כצ"ל והכל דיבור אחד:

דף לה רש"י ד"ה הצד את הצבי וכל מלאכת עורות נוהגות בתחשים למשכן בעורותיהן כצ"ל:

שם בר"נ ד"ה המותח חוט של תפירה כגון התפור ועומד כצ"ל כמו ברש"י:

שם ד"ה השף בין העמודים בסה"ד ועדיין אינו נוח לי כו' היינו ממחק גופייהו ע"כ נ"ב וי"ל ממחק הוא השער והכא בעור עצמו אחר כתבי מצאתי הסכמה ע"ז מהק"נ:

שם שה"ג ד"ה רש"י פי' וכו' והתוס' פירש ששף בידו נ"ב בידו ליתא בתוס' אבל הרמב"ם פ' י"א הל' ו' מעתיקו:

ברי"ף במשנה מקדים עלי שום ועלי בצלים לעשבים והוא ט"ס כי במשניות ובגמ' מקדים עשבים לעלי שום ועלי בצלים וגם הרא"ש כמוהם ודרך הרא"ש להעתיק לשון הרי"ף ואם היה גי' הרי"ף גם הרא"ש הי' מעתיק כן גם הסדר הנכון הוא להקדים עשבים אחר מאכלי בהמה אשר עשבים כמוהם שאין ראויים כלל בשום אופן לאדם ואח"כ עלי שום ועלי בצלים שיש בהם ראוי לבהמה ושיעורו כמלא פי גדי ויש בהם ראוי לאדם שיעורו כגרוגרות ואח"כ שונה מה שהוא מאכל אדם לבד:

פרק שמיני

ע"ב המאור ד"ה אטו מצניע כו' אלא דעדיפא מינה נקט אטו מצניע לאו מוציא הוא כלומר האיך אפשר כו' כצ"ל ד"ה אמר רב ששת אם יש עליה עד כו' לפי שכבר היא מוכנת לכך והא דבעי מיניה כו' כצ"ל:

דף לז ר"נ ד"ה ולא הכניסוהו במים שהם מחזקין את הברזל כצ"ל וכן איתא ברש"י בגמ' שם:

שלטי הגבורים ד"ה ודוקא כשהעלין לחין כו' לאו משום שיהיה חולק על דברי רש"י דלעיל שמתיר שמוש בעלי עשבים המחוברים כי לדידיה ג"כ מותר כו' כצ"ל:

פרק תשיעי

ע"ב המאור ד"ה אמר רבה במשא כ"ע לא פליגי כו' ולשנא דיקא דמתיבתא כך היא כו' וה"ק דין ע"ז כדין נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ומשמשיה הן ולא היסטן כו' כצ"ל:

שם כיון דתנא ליה מגע נכרי ונכרית למה לי' למתני הן ה"ל למתני מגע נכרי ונכרית והיסטן או נכרי ונכרית מגען והיסטן לפי שהמגע לשון יחיד הוא או לא לתני מגע כלל ולתני נכרי ונכרית היסטן כו' כצ"ל:

שם ואנן פרישנא לה בלישנא דברייתא כו' כצ"ל:

דף לח המאור ד"ה מנין לערוגה כו' וקא ינקי זרעי מהדדי כשמזיז העפר מן הזרעים לגבולין כצ"ל:

דף לז ברש"י ד"ה חכך דשיראי פה היה סה"ד ואחריו ד"ה כולהו סכנתא לאוכלן סה"ד כצ"ל:

פרק עשירי

במשנה **המצניע** כו' וכל אדם אין חייב עליו כצ"ל במשניות ובגמרא:

דף לח בהמאור ד"ה הוציא כגרוגרת לאכילה וכו' וההיא דתניא בספרא מכל האוכל מלמד שמיטמא בכל שהו כצ"ל:

דף לט בר"נ שפרשו רובן קרובים לינתק כצ"ל:
ברי"ף ורוחץ פניו בזוית זו וידיו בזוית זו ורגליו בזוית זו כצ"ל כדאיתא בגמ' וגם הרא"ש מעתיק כן וכן הדין להקדים ידיו לרגליו כי כן עשה ר' יהודה בר' אלעאי בגמ' לעיל כ"ה ע"ב:

פרק אחד עשר

ע"ב רש"י ד"ה זו כנגד זו בשני צדדין כצ"ל:
ד"ה הנוטל מהם ומניח בר"ה או הנוטל מר"ה ונותן על גבן חייב כצ"ל:
ד"ה כזורק בארץ כו' וכל למטה מעשרה כרה"ר כו' כצ"ל:
גמ' ד"ה ספינה המפרש בספינה בים כצ"ל בשלה"ג ד"ה מיי' פ"ג מה' עירובין וכו' אלא להתיר איסור דיורין ומרדכי כאן כתב כו' כצ"ל:
דף מ בהמאור ד"ה אלא כל ד' אמות ברה"ר כו' ואמה מן הקרש יוצאה כזיז מכאן ואמה אחרת יוצאה כזיז מכאן כצ"ל:

פרק שלשה עשר

דף מא במשנה ר' אלעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחת על האריג כצ"ל וכן צ"ל ברש"י ור"נ:
ברי"ף ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז כו' כצ"ל:
שם לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר כצ"ל:
שם אימתא אאינשי ביתיה כצ"ל:
שם מתני' שיעור המלבן והמנפץ והצובע והטוה כמלא רוחב כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ואחת על האריג אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת כו' כצ"ל:
ד"ה בנפה ובכברה הנך כו' ומעלה בהם השתי סה"ד כצ"ל והשאר נמחק:
שם מתני' כמלא רוחב הסיט כו' כצ"ל:
בר"נ ד"ה הקורע בחמתו ועל מתו פטור כו' כצ"ל:
שם ד"ה מתני' השני חייב כו' ר' יוסי ברבי בון בשם רבי הונא נפל כותל ביתו על אדם היה מפקח בגל כו' כצ"ל:

פרק ארבעה עשר

בש"ג ד"ה **ועוף** שברשותו הם כו' ובגירסת מיי' פ"י מה' שבת כתוב ויוני עליה כצ"ל:
דף מב בצרור דבר קשה אינו מחמם כצ"ל נ"ב בגמ' שם בצרור או בחרס ומפרש רש"י הראשון ד"ה בצרור דבר קשה אינו מחמם והשני חרס ממילא מובן בחד טעמא והר"נ מעתיק דבריו וכפי הגי' שם:

ע"ב ברש"י ד"ה חזר ואמר להו תקנה כו' כצ"ל:
דף מג ברי"ף אמר רב עין שמרדה כו' סבור מיניה כו' כצ"ל:
ע"ב ברי"ף מכבין ומפסיקין בפני הדליקה נ"ב יומא פ"ד: מקשי תוס' ד"ה מכבין אם מכבין כש"כ שמפסיקין ומתרץ ע"ש:
דף מד רש"י ד"ה מי דקלים מפרש בגמ' למה שותין אותו כצ"ל:
בש"ג ד"ה מסיק בשאלתות כו' ת"ש שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא כו' נ"ב לא שאלו אלא כלבא מפני שגם מחירו אסור אבל כל הטמאים מפורש בת"כ (חגיגה י"ד רש"י ותוס'):

פרק חמשה עשר

דף מה בר"נ ד"ה וכתבו בתו' דכי אסרי רבנן היינו דוקא בדליים הקבועים בבור אבל חבל דעלמא כגון פרה באבוס שרי כו' כצ"ל ע' תוס' דף קי"ג ד"ה התם חבל דעלמא:
ע"ב בשה"ג ד"ה לדברי רש"י דס"ל כו' וכן הוא דעת המרדכי ולדברי מיי' דיהיב טעם כו' כצ"ל:
שם ד"ה לפי דברי רש"י כלי האורגים כו' ומשמע דשרי לטלטלן לצורך גופו ומקומו כו' כצ"ל:

פרק ששה עשר

דף מו בר"נ ד"ה ואע"פ שכתובים בכל לשון וכו' אכתובים קאי ולא אנביאים נ"ל מפני שמצינו ביונתן בן עוזיאל שאמרו תרגום כו' כצ"ל:
דף מז ברי"ף שאפילו אדם רודף אחריו להרגו ונחש רץ אחריו להכישו כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה הגליונין כו' וספרי מינין הרי הן כגליונין נ"ב פרש"י שלא נכתב עליהם מעולם:
ע"ב שה"ג ואומר לאחרים נ"ב אין כאן מקומו אלא לקמן במתניתין ולובש כל מה שיכול ללבוש וכו':
דף מח ברי"ף כל מי שמענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים כצ"ל כמו בגמ' וברא"ש:
ע"ב רש"י ד"ה מכתף ועייל כו' ובגדי חופש ומגדים כו' כצ"ל:
דף מט בר"נ ד"ה גמ' בבא להציל כו' וכיון דבחד זימנא מציל מה לי פורתא מה לי טובא כו':
בשה"ג תוס' והרא"ש כתבו כו' בחצר ומבוי הסמוכים לר"ה וגם אינם מקורים דדמו לר"ה אבל לבית חבירו כו' כצ"ל:

שם ד"ה איכא פלוגתא כו' דגבי ספרים פסק דאין מצילין אלא למבוי שאינו מפולש כו' כצ"ל:
מלחמות ד"ה אמר הכותב ע"כ שתקתי מכל זה הענין כו' כו' וכן ההוא דאמר ר' אבא החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה אפילו לר' יהודה דאמר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב כו' כצ"ל:
דף נ רי"ף הוו מסקי ליה זוזי בי ריש גלותא אייתיהו קא מצערו ליה כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה כאותן של בית אביך כו' אינה באה אינה זהב אינה באה כסף ואימא נמי באה זהב באה קנים אינה באה זהב אינה באה קנים ההוא פמוט מקרי כו' כצ"ל:
שה"ג ד"ה ואם אמירה לעכו"ם שבות כו' דבכל מקום שיש קצת חולי או צורך הרבה או מפני מצוה מותר לומר לעכו"ם לעשות דבר שאין כו' כצ"ל:
דף נב המאור תוספתא מדוכה כו' בפ' חבית שנשברה דף קמ"ו כתב ששובר אדם את החבית ומטלטל את הסיף לחתוך בדרוסות כו' נ"ב ע"ש ד"ה אלא בדרוסות:
דף נד מלחמות ד"ה אמר הכותב אני רואה הטעם מפורש כו' בעובדי שריתא וארדבא ע"ש גי' הערוך שם בסמים משום תורת כלי התירו בו ולא במתקן בלבד כצ"ל:

פרק שמונה עשר

דף נה ברי"ף ת"ר תבואה צבורה בזמן שהתחיל בה בערב שבת כצ"ל כמו בגמ':
ע"ב שה"ג ד"ה מיימו' פרק כ"ו מה' שבת כו' וכן כתב המ"מ בשם הרשב"א פרק כ"ו מה' שבת כצ"ל:
שם בין יש לו הכלב והבהמה בין אין לו הכלב והבהמה ואין לומר כו' כצ"ל:
דף נו ר"נ ד"ה אבל לא את התרנגולת כו' דפליגי עליה דר' נתן בפרק המצניע ואמרי המוציא כו' כצ"ל:
דף נז שה"ג ד"ה מיי' וסמ"ג וכן נראה מדברי רבינו דמותר לחתוך הטיבור בשבת לנער הנולד נ"ב גם בנערה נער כתיב:
ע"ב בר"נ ד"ה ופסקו רבוותא וכו' כצ"ל:

פרק תשעה עשר

דף נח ר"נ ד"ה וטורפין לה יין ושמן אפילו בליכא כלומר לטרוף ולערב יפה אבל בשבת לערב בלבד הוא שמותר כצ"ל ונ"ב כן איתא ברש"י:
שה"ג ד"ה רבינו ומיי' וסמ"ג וכו' וכן פי' איהו שרק בשבת אינו חוזר בפי' המשניות פ' ר"א דמילה במשנה אחרונה כצ"ל:

ע"ב וראיתיו שהוא אדום אמרת לה כצ"ל והצלתי וכו' ליתא בגמ' לא כאן ולא בחולין וגם לא שייך כלל באדום לשון ולא ראיתי בו דם ברית ובתוספתא כל מעשה האדום ליתא רק הירוק גלל כן מחקתיו גם הרא"ש אינו מעתיקו וברי"ף שלפניו לא היה:

דף נט ברי"ף אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין קשיא כתיתין אכתיתין כצ"ל וביניהם נמחק כי בגמ' וברא"ש ליתא והלשון לא סובל:

ר"נ ד"ה אבל ר"ת ז"ל כתב כו' דהא אתגייר בטבילה וכגר חשיב להכשיר כצ"ל:

שם כלומר עד שיטיף שאלמלי אין לו תקנה כו' כצ"ל:

שם ד"ה יש יליד בית שנמול לח' המול ימול יליד ביתך וגומר כצ"ל:

שם בסמוך ומסתברא דהאי מקנת כסף דמפרש ביה ח' כו' כצ"ל:

שם דכתיב בההוא קרא ובן ח' ימים ימול לכם כו' כצ"ל:

דף ס ברי"ף איקלעו לבי רב אידי בר אבין ועביד להו עיגלא כצ"ל:

שה"ג רבינו ומיימו' פ"ק כו' אע"פ שילדה ואח"כ שבלה דהיינו כו' כצ"ל:

שם לשון ריא"ז ונראה בעיניו כו' כ' הרא"ש ותמהני על האי פיסקא כו' ולאסור בהמה שנשחטה תוך שבעה ימים ולענין אבילות קיימא לן כרבא כו' כצ"ל:

דף סא רי"ף שולי העמוד א"ל נסמוך אשיתוף א"ל והא לא שתיף כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה המל את הגרים וכו' ועוד למה כללו הכל בברכה אחת ולא תקנו בה שתי ברכות תחלה וסוף כמו שתקנו במילה של ישראל המל אומר וכו' המברך אומר וכו' נ"ב והרא"ש כתב דגם רי"ף סובר שהמל מברך על המילה ואינו צריך לכותבו שאין בה שינוי ואינו כותב רק הברכה שהיא במקום אבי הבן שיש בה שינוי שאבי הבן מברך להכניסו ובגר מברך למול את הגרים. ולפי ספרי האלפסי שלפנינו מפורש בסמוך כן ומאן דמל גר ועבד ניכסי ערוה ונבריך על המילה והדר למהול ובתר דמהיל ליבריך למול את הגרים:

רש"י ד"ה אשר קידש ידיד מבטן יצחק קרוי ידיד על שם אשר אהבת כצ"ל וכן איתא ברש"י בגמ' וידיד ואוהב משפט אחד להם:

שה"ג ד"ה רשב"ם כתב דברכה להכניסו כו' אבל השתא שהאב עצמו הוא המוהל דליכא למיחש שמא יחזור בו דעליה דידיה רמיא יברך להכניסו תחלה כצ"ל:

ע"ב לשבות דלית ביה מעשה דהא מר לא אמר לה"ג ולב"ח שם במקומו דלא גרסי כלל דהא מר לא אמר ודאי שפיר אבל לרי"ף דגריס ליה ונראה שהוא המשך דברי רבה לאביי ולא שייך שיאמר רבה על עצמו דהא מר ע"כ נ"ל דהא מר לא מדברי רבה המה ורבה לא אמר אלא עד דלית ביה מעשה ואין מבין דבריו ואביי פי' בפני העומדים עליהם דברי רבה וכונתו בפניו דהא מר וכו' דברי אביי המה ושפיר. המאור ד"ה אמר נהרדעי

חיה שלשה שבעה ושלשים ג' ימים הראשונים בין שאמרה צריכה אני בין שאמרה אין צריכה מחללין עליה את השבת מג' עד ז' אמרה צריכה אני מחללין אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת כו' כצ"ל:

פרק עשרים

דף סג ר"נ ד"ה והא איכא ניצוצות קטנות הנשופות באחרונה כן צ"ל:

דף סד ברי"ף ולית הלכתא הכי אלא בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה שרי כצ"ל וכן מעתיק הק"נ:

שם האי מאן דסחי במיא לינגב נפשיה דלמא אתי לאתויי ארבע אמות בכרמלית נ"ב פי' לינגוב נפשיה תיכף כשעולה מן הרחצה על שפת הנהר כי אם יתרחק מעט מן הנהר חיישינן דלמא אתי לאתויי מים שעליו ארבע אמות בכרמלית היינו בבקעה אשר אצל הנהר מכש"כ כשסרטיא או פלטיא אצל הנהר שמעביר ד' אמות ברה"ר גם מוצא המים שעליו מכרמלית לרה"ר ואם רה"י אצל הנהר מוציא ומכניס מכרמלית לרה"י ופריך כי נחית נמי קא דחי כח המים ד' אמות בכרמלית שהנהר כרמלית ומשני כחו בכרמלית לא גזרו כן היא לפי גירסת הרי"ף הישרה והרמב"ם והרא"ש והב"י הולכים בעקבותיו וגי' שבגמ' מגומגם לא ידעתי לפרש:

רש"י ד"ה מכבש כו' סה"ד ולא יכול לעלות כצ"ל:

דף סה ברי"ף דרש רבא מותר לכבס את המנעל בשבת כצ"ל:

ר"נ ד"ה קרטיבלא כו' סמוך לסה"ד ואין זה כדבר שאין מתכוון אלא כעושה הוא בידים כו' כצ"ל:

פרק שנים ועשרים

דף סו ברי"ף אמר שמואל מודה ר' יהודה לחכמים בזיתים וענבים ומודים חכמים לר' יהודה בשאר מיני פירות כצ"ל כדאיתא בגמ' וכן היה בריי"ף שלפני הרא"ש וברי"ף שלפני הר"נ וכן ראוי להקדים הבר פלוגתא במה הוא מודה לת"ק:

דף סז ברי"ף ואינהו דאמר בענין כבשים ושלקות למימיהן פטור אבל אסור נ"ב בענין כבשים תרוייהו ושלקות שמואל לבדו:

המאור ובי סדיא מותרין לטלטל ברכין ובמצעאי כצ"ל:

ע"ב שה"ג לשון ריא"ז הכבשים שהן כבושים במים ומלח כצ"ל:

דף סח רי"ף במתני' מי שנשרו כליו במים בדרך מהלך בהן כו' כצ"ל כמו בגמ' ובמשניות וברא"ש:

שם דנפצי גלימייהו אמר הא קא מחללי רבנן שבתא אמר להו רב יהודה נפצי באפיה כו' כצ"ל אם אמנם גם בגמרא נפצי ליה באפיה אבל ברא"ש לית ליה ומחקתיו גם בגמ' גם ברי"ף מפני גי' הרא"ש כי נפצי ליה באפיה נראה כאלו צום לנפץ גלימייהו ח"ו על פניו של עולא ואינני מאמין זאת על רב יהודה ח"ו אבל נפציה באפיה שפיר נכון שמשמע שצום לנפץ לפני עולא ועיניו רואות:

דף סט ברי"ף מה מי טבריא חמין אף מי מערה חמין ע"ז ם כתב השה"ג רבינו ומיימ' פכ"ב מה"ש פירשו שהם חמי טבריה הנתונין בתוך מערה נ"ב ח"ו לא רבינו פי' כך ולא הרמב"ם ופי' רבינו הרי"ף איתא ברא"ש מי מערה חומו מקרקע המערה כמו מי טבריא שחומו מעצמו וכן מפורש בגמ' מי מערה דומיא דמי טבריא וכן הוא ברמב"ם וכן כוונת הר"נ:

בר"נ ד"ה שרביבו להו למטה מכתפיה שלא יהו שוליהן מונחין בכתפיכן כן צ"ל:

פרק שלשה ועשרים

ע"ב במשנה מניח טליתו אצלו ואוכל פסחו נ"ב בגמ' ובמשניות איתא ונוטל אך משום דבגמ' מוקים ליה בממנה אחרים על פסחו ולא שייך נוטל ע"כ מעתיק הרי"ף ואוכל כמסקנא דגמ' והרא"ש הולך בעקבי הרי"ף ופי' ובא בלילה ואוכל חלקו:

דף ע ע"ב ר"נ אבל לא על המנות של חול קדשים של אתמול נ"ב זהו דעת רש"י וראב"ד אבל להרמב"ם כל הקדשים מטילין עליהם חלשים בי"ט אפילו קדשים של אתמול כמו שמביא הר"נ בשם הרמב"ם כדי לחבב המצוה ושל חול פירושו שאינם קודש אלא חולין ע"ש ובפי' המשניות ונ"ל שהרמב"ם הולך בעקבות רביה דרביה הרי"ף מדמביא האי פיסקא מטילין ומימרא דר' יעקב עלה ש"מ שגם דעת הרי"ף שפירוש של חול של חולין ושפיר מביאו שנ"מ גם בזמן הזה שאין מטילין חלשים על מנות של חולין ביו"ט שאם היה מפרש של חול קדשים של אתמול כפי' רש"י אין נ"מ עתה בעו"ה שאין קדשים למנות כלל ולא היה מביאו כדרכו לקצר ולדלג על המצות שאינם נוהגים בגליותינו והרא"ש אינו מביא האי פיסקא כלל שמפרש המנות של חול כפי' רש"י:

דף עא רי"ף ת"ר מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרצה בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר שהוא שבת ולא גדרה כצ"ל:

ר"נ ד"ה שאם יש שם בורגנין כו' שיש בו היתר בשבת ע"י תקנה מותר כצ"ל:

ע"ב שה"ג רש"י כתב דאסור לספוד כו' ללקוט אותן ביומן ואין לוקטין אותו מאתמול וכיון שרובן עושין כן כו' כצ"ל:

דף עב אמר ר' יוחנן אסור לאדם לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי כצ"ל כדאיתא בגמ' ושמעתי בשם הגר"א יחידי קאי על הבית שעומד בשדה יחידי אבל אדם יחיד בבית שבין הבתים לית לן בה:

ר"נ ד"ה מתני' ובלבד שלא יזיז בו אבר כו' שלא תאמר עד שיגביה כולו או שיגרר כו' כצ"ל:

ע"ב דמחממו ליה ואחים והא דמחממו ליה ולא אחים אמר ליה אביי לרבה כגון מר דסנו ליה כולהו פומבדיתא מאן אחים הספדו וכו' כצ"ל:

דף עג ר"נ ד"ה מהא שמעינן וכו' והרז"ה ז"ל כתב דאי ש מהא לא איריא כו' עד לרב הונא דסבירא ליה הכי ל"ב ע"כ דברי הרז"ה מכאן ואילך אלא ודאי היינו טעמא וכו' דברי עצמו:

דף עד אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדסאות כצ"ל על שם הורדס:

דף עה מתני' מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת כצ"ל:

סליקא מסכת שבת:

עירובין

פרק ראשון

דף פט כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה נ"ב הק"נ גורס ולמעלה ע"ש:

הרר"י ד"ה והרחב מעשר אמות כו' צורת הפתח הוא עמוד מכאן ועמוד מכאן ומגיעין עד הקורה נ"ב מהרמ"ז מגיה אע"פ שאין מגיעין עד הקורה ונכון כי כן פסקו לקמן יא ע"ב הלכה כרב נחמן אין צריכין ליגע:

בפירושו על המשנה סה"ד ששה הללו עצבות כצ"ל והגהות מא"י בזה משובש:

חדושי א"ש ד"ה ותימא כו' והשתא יקשה דהיכי קאמר בגמ' נ"ב פי' הרי"ף קאמר בגמ' אשר אחר המשנה שם וכ"פ הרמב"ם שבת פי"ז הל' ט"ז וז"ל מבוי שהיה גבהו מן הארץ עד קרקעות קורה כ' אמה ועובי הקורה למעלה מכ' כשר ע"כ וכצ"ל כאן ואחר כל דברי רא"ש ע' בחדושי מהרמ"ז ומתורץ:

שם וכ"כ מ"מ וז"ל וכ"פ ז"ל דכל וכו' כצ"ל:

דף צ בהרר"י ד"ה והלכתא כרב דק"ל כו' סה"ד וכענין זה אמרינן בפ' מי שהוציאוהו בחצר כו' גוים או רוח רעה נמחק ונ"ב מי שהוציאוהו לבד די כי אין פרק דומה לו בכל הש"ס ומה לנו עוד לסמן גוים ורוח רעה:

שם ד"ה וההוא מבוי עקום דהוי בנהרדעא כלומר כצ"ל בתמיה נמחק כי אין לו שחר:

שם ד"ה מבוי שנפרץ סה"ד כיון דנפרצה חצר כנגדו נראה כמבוי המפולש לרה"ר כצ"ל דהוה ליה למותר ויתר כנטול דמי ונמחק:
לשון ריא"ז ד"ה וכן מבוי כו' הרי פרצת רה"ר אוסרת המבוי והחצר מותרת ואם לא היתה פרצת רה"ר מכוונת כנגד פרצת המבוי אין פרצת רה"ר אוסרתה כצ"ל:
ע"ב ברש"י ד"ה שצידו אחד ארוך ונמשך כותלו לרה"ר יותר מכותל השני אם עודף זה פחות מד' אמות כצ"ל:
ד"ה ד' אמות אינו מניח כו' סה"ד הכותל הקצר ומניחה כצ"ל:
בהרר"י ד"ה ואם יש באלכסון יותר מעשר לפי שהוא רחב תשע אמות ומחצה ואע"פ שאין בכותל הארוך עודף על הקצר אלא ארבע אמות פחות רבע אמה יהיה באלכסון רבע אמה יותר מעשר אמות כצ"ל (והוא מדויק ע"פ מדידה) ומה שכתב עוד דכל אמתא בריבוע וכו' אינו ענין להכא כי אין כאן רבוע אך לראי' שתמיד אלכסון יותר על הריבוע והכל לפי אורך ורוחב וכאן האלכסון עודף על האורך שלשה רבעי אמה:
שלטי הגבורים ד"ה מיי' פסק כרבא סה"ד וכתב הראב"ד ז"ל דבצ"ה מודה רבא כו' כצ"ל:
שם ד"ה צורת פתח מתרת כו' וכן אם היו על גביו כמין קיני של עופות כו' כצ"ל:
המאור ד"ה וזה שכתב הרי"ף מותר להשתמש תחת הקורה כו' כדמפרש נ"ב דף ט"ו:
דף צא בשלטי הגבורים ד"ה וכן צריכין שיהיה להן היכר ציר כו' ועל זה תמהתי למה לא נאמר דלא אמר ולא כלום קאי כו' כצ"ל:
שם דמה שאמר אח"כ לא אמר ולא כלום קאי עלה כו' כצ"ל:
שם ופי' אשכחינהו רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי אמר להו תני מר מידי בצ"ה כו' כצ"ל:
ע"ב בשלטי הגבורים ד"ה ר"מ פסק דמבוי פחות מד' כצ"ל והוא רבינו מאיר מרוטינבורג ע' טור שס"ג:
רש"י שם ד"ה אבל עשר אינו צריך כלום שהרי יש שיור מכאן ומכאן כצ"ל:
דף צב רש"י ד"ה היו אחת למעלה כו' אלא שהאחת מעמודיה גבוהין משל חברתה ע"כ היא גבוה ממנה כצ"ל רבינו יהונתן:
הרר"י ד"ה היתה אחת כו' שהאחת מעמודיה גבוה כו' כצ"ל:
שם ד"ה ר' יוסי אומר רחבן שלשה כו' צריך שלא יהיה בין זה לזה כמלואו ומוקמי' לה כמלואו כו' כצ"ל:
שלה"ג ד"ה כתב הרשב"א שקורה שהיא משוכה למטה עשרה טפחים פסולה כצ"ל ע' רא"ש וק"נ:

ע"ב בהרר"י ד"ה מקיפין שלשה חבלים כלומר כו' דכל עומד שהוא פחות מג' אין בו כח לעמוד כנגד הפרוץ שבשני צדדיו או למעלה ולמטה ממנו ועוד שהרי פרוץ מרובה על העומד הוא ע"כ כצ"ל:

שם ד"ה ארבעה דברים פוטרין במחנה כו' ולא חיישינן לגזל בין שהם עצים יבשין שמצאו כו' כצ"ל:

דף צג דרש רב נחמן משום רבינו ומנו שמואל כצ"ל כמו שמגיה הב"ח וכן מגיה הרא"ש וכן ראיתי בס"א בגמ':

שם חצר שתשמישה לאויר ושאינה מוקפת כו' כן מגיה הב"ח והם שני דברים וסר תלונת הרר"י:

בהרר"י ד"ה והפירוש שקבלנו מרבינו כו' כגון אלו הבורגנין והן יושבי צריפין וכן עשויין בשתי או בערב אע"פ שהן עשויין כשאר כל בתים כיון שאין תשמישן לדירה בית סאתים מותר כו' כצ"ל:

פרק שני

דף צד במשנה ר' יהודה אומר כו' אחד בור הרבים ואחד באר הרבים ואחד באר היחיד כצ"ל (כמו במשניות ובמשנה בגמ'). רש"י ד"ה אחת נכנסת ואחת יוצאה קולא היא דלא בעי עשר או שלש עשרה ושליש מצומצם אלא שוחקות ע"כ צ"ל:

בהרר"י ד"ה אמרו לו חכמים כו' שהם דברים שלא הוקפו לדירה אלא מאליהן נעשו מחיצותיהן כו' נ"ב זה חדשות אני שומע שיהא הדיוק הוקפו שמשמע ע"י אדם לאפוקי שנעשה מאליהם גם אנכי הרואה שהגננים עושין מחיצה לגנותיהם מעשי ידיהם וכן בעלי שוכרי עצים עושין מחיצות לקרפיפותיהן בידיהם אבל עיקר הדיוק לדירה לאפוקי גנה וקרפף שאינן לדירה:

שם ד"ה אמר רב יצחק בר אדא לא הותרו כו' אלא לעולי רגלים דוקא לפי שהם עוסקים בדבר מצוה וצריכין למי גשמים הרבה ואין מעינות מים נמצאין בכל מקום ע"כ נ"ב פי' ע"כ כשנזדמן להם מעין התירו להם להשקות בהמתם ע"י דיומדין אבל למי גשמים מכונסים לא התירו ע"י דיומדין:

שם בהרר"י ד"ה אחד באר הרבים סה"ד או ליחיד לשתות מים בדרך נ"ב היינו במאה רחב שאינו יכול לטפס:

ע"ב בהרר"י ד"ה רבי אליעזר אומר כו' בין בנוי ושאינו בנוי נ"ב פי' אלא שהיו מחיצות עומדות מאליהן מסעיפי ההרים ונקיקי הסלעים:

דף צה ברי"ף פי' הא דתנן עגולות נ"ב וכן איתא התם ואומר שביתתי במקומי זכה לו מקומו אלפים אמה כל רוח עגולות כו':
שם משח ליה באלכסון הוה אלכסונה יתר על שנים ברחבה נ"ב פי' על זה עיין בפי' המשנה להרמב"ם ומה שהוספתי שם:
ברש"י ד"ה אנשי חצר ששכח כו' ולמחר ביטל רשותו לחבריו כצ"ל:
בשה"ג ד"ה כתב הרא"ש ז"ל צריך עיון כו' ולא קפיד אם ארכה יותר על רחבה מעט עד שיגיע לאמה אחת כצ"ל:

פרק שלישי

דף צה ע"ב בהר"י ד"ה ולכהן בבית הפרס כו' או תרומת פת שנילושה במי פירות כצ"ל נ"ב וכן איתא בתוס':
שם בא"ד למיהוי כאלו שבת שם בבית הפרס כו' כצ"ל נ"ב כן הוא ברש"י:
שם ד"ה אבל אין מניחין עירובי תחומין לכהן בבית הקברות כו' מה שק מיטלטל מלא וריקן ואינו נבקע אף כל מה שמיטלטל מלא וריקן ואינו נבקע יצאו אלו כו' כצ"ל:
דף צו רש"י ד"ה סעודה מהאי פי' שני אוכלים כל אחד חשובה ממינו כגון סעודה אחת כו' כצ"ל:
שלטי הגבורים לשון ריא"ז החומץ שיעורו כדי לטבל בו ירק הנאכל בב' סעודות של פת נ"ב רש"י לא פי' כן אלא כדי לטבל בו בשר הנאכל בב' סעודות של ירק לבדו או הנאכל עם ירק בב' סעודות של פת ע"ש והגה"ה אשר"י מביא בשם א"ז לא כלשון ריא"ז כאן ע"ש והנראה כרש"י שאין מטבילין ירק בחומץ אלא במי מלח כמו שמנהג אבותינו בידינו בליל פסח גם לפת החומץ יפה רק בשרב:
דף צז שלטי הגבורים ד"ה ואפילו שלח לו עירובו כו' רבינו שמשון הזקן כו' והביא ראיה מפרק התקבל גיטין ד' ס"ד גבי בעל אמר לגירושין וכו' דקא פריך מהא דחזקה שליח עושה שליחותו דאמר ר' יצחק ב"ר יוסף האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם ומשני ה"מ לחומרא כו' כצ"ל:
הרר"י במשנה נתנו באילן למעלה מעשרה כו' דהוא ועירובו במקום אחד חשבינן ליה שהרי יש כח ברוח לזקפן לתוך ארבע אמות ששבת בהם שדרך הענפים בגדלן עד י' טפחים בגובה הן רכין אבל אם כו' כצ"ל וע' בבעל המאור כי ממנו לקח הרר"י פירושו זה אשר רש"י ותוס' לא מפרשי הכי:
שם ברי"ף במשנה נתנו באילן כו' נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס בזמן שהוא תלוש ונעוץ כצ"ל כמו במשנה בגמ' ובמשניות:

ע"ב רש"י ד"ה ספק אם מבעוד יום כו' אבל באלפים דמעירובו ואילך לא דלמא לא קנה עירוב ומעבר ביתו ואילך נמי לא כצ"ל:
דף צח בהר"י ד"ה לכאן ולכאן כו' אם יברור למחר לצד שבא חבירו כצ"ל:
ע"ב הרר"י ד"ה הא לאו שתי קדושות הם כו' וצ"ע אם הוא וכו' עד ולכאורה משמע דאין לו אלא אלפים אמה לבדן ונעשה חמר גמל נ"ב וכן כתבו תוס' ד"ה אמרו לו אבל דף ל"ח: שם ד"ה אי אתה מודה וכו' שטורח ביו"ט לילך אל סוף תחומו כדי לערב לשבת כצ"ל:
דף צט ברי"ף במשנה ר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר אם עירובי בראשון למזרח בשני למערב בראשון למערב כו' נ"ב לפי הספרים שלפנינו שמוסיף אם בכל החלוקות צ"ל גם הכא ואם בראשון למערב כמו באינך וכן הוא לעיל במשנה ר' אליעזר אומר יו"ט הסמוך לשבת אך אני מוחק כל הני אם ואם ואני מוסיף וא"ו בחלוקות השניות כגי' הגמ' והמשניות:
שלטי הגבורים לשון ריא"ז ד"ה וכן ביצה שנולדה ביום ראשון של ר"ה אסורה בשני כצ"ל:
ע"ב שלטי הגבורים ד"ה ב"ה כתב כיון שאומר כו' אבל ריב"א כתב שיש לאמרו בשני כמו בראשון כמו שאומרים בשני ובחדש השביעי באחד לחודש ה"נ כו' כצ"ל:

פרק רביעי

רש"י ד"ה **הלכו** את כולה סה"ד שהספינה היו מחיצות לה כצ"ל:
שה"ג ד"ה והיכא שיצא לדעת כו' דכיון דדייקנה דהחזירוהו גוים הוא דכאלו לא יצא הא יצא לדעת וחזר לדעת לא וכיון דהפסיד תחומו חשבינן ליה כאלו לא שבת בכאן אם כן גם העיר לא תהא לו אלא כד' אמות זה אינו כו' כצ"ל:
בא"ד לא הוה ליה לאקשויי כו' כצ"ל:
דף ק רש"י ד"ה נוטלתו מתחלת ארבע כלומר כשעוקר את רגלו קודם שינחנו כו' כצ"ל: בריש העמוד הרר"י מהו לצאת חוץ לד' אמותיו ולחזור למקום הד' אמות שאם יפנה במקום ד' אמות שלו לא יוכל להתפלל שם ולא לברך המוציא ושלש ברכות וכו' נ"ב גדול כבוד הבריות לא משמע הכי אלא משום צניעות וע' ברא"ש:
הרר"י ד"ה ומותרים באכילה כו' ותימא הוא למה לא כתב זה הרב אלפסי ז"ל כו' וקשה לי לדעתיה כצ"ל:
ד"ה ר' זירא אומר הואיל כו' כלומר כשעוקר את רגלו קודם שינתנו כו' כצ"ל:

דף קא ע"ב ד"ה מי שישן בדרך כו' ר' יוחנן בן נורי הוא דס"ל דנכסי הפקר קנו שביתה ואינו מקפיד על המים נ"ב פי' ריב"נ אינו מקפיד על המים שמוציא חוץ לתחומן אם היו ממעינות הנובעים שהם כרגלי המוצאן:

דף קב ע"ב הרר"י ד"ה ואי קשיא לך כו' כלומר שגופו ובטנו בינוני ואמתו קצרה כצ"ל:

דף קד שלה"ג ד"ה אבל לא כל אדם כו' אבל מי שמצוי בביתו אינו יכול לומר שביתתי במקום פלוני כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אינהו דאזלו כו' נ"ב סוגיית רש"י בגמ' לפנינו אינו כן אלא והני עשירי נינהו ואפילו שביתתנו במקום פלוני אסורין ע"כ אבל יתבי בביתם ולא אזלי כלל:

הרר"י ד"ה גמ' הנך בני העיר כו' אך זה ר"ל הרב אלפסי ז"ל אלו ששה התיבות אין להם פי' כלל וברא"ש ליתא האי לשון אלא לשון יאות כלפי דברי הרא"ש שם ואחר אשר ראיתי פי' הרמב"ן שדעת הרי"ף במה שכתב בני העיר דאמרו ליה ערב עלן פירושו בפת שנתנו בידו לבי אומר שאף הרר"י מסכים לזה הפי' בדברי הרי"ף וצ"ל בהר"י אך לא זה ר"ל הרב אלפסי ז"ל וכונתו אלא כפי' הרמב"ן ויאות וישר לתלות זה הפי' בהרי"ף כי הרמב"ם אשר הולך בעקבות רביה דרביה הרי"ף מפרש כ"כ הכי:

שלה"ג שם לשון ריא"ז ד"ה מי שיצא מעיר כו' והיה מכיר בתוך התחום מקום המסויים כצ"ל:

חא"ש ד"ה סוגיית רש"י כו' עד סה"ד חמר גמל הוא נ"ב וללי"א כעשיר משוה ליה ע' רש"י שם:

ע"ב שלה"ג לשון ריא"ז מי שבא בדרך ע"ש והחשיך לו חוץ לתחום ולא אמר שביתתי במקום פלוני אם לא היה רחוק מן התחום יותר מט"ו אמה כו' כצ"ל ובסה"ד נ"ב דעת הרשב"א מובא במ"מ:

פרק חמישי

דף קה רש"י ד"ה בריבוע של עולם כו' ודרומה לדרום עולם כצ"ל:

שלה"ג לשון ריא"ז עיר העשויה כקשת שלא היה ישוב בתים אלא בקשת וכל חלל הקשת הוא פנוי רואים כו' כצ"ל:

ע"ב במשנה אין מודדין ברי"ף יש שינוי נוסחאות אשר שיבשו מדפיסים נוסח המשנה אשר במשניות בגמ' וברא"ש היינו "ובא" "והולך לו" מיותר רבי במקום בר ודלגו משום ר' מאיר וראוי לתקן הכל כיאות:

שלה"ג ד"ה ואם יש נהר לפניו כו' כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר כצ"ל לאחוריו סה"ד ונ"ב ע"ש בב"י:

דף קו רש"י שולי העמוד ד"ה מתלקט עד ה' אמות כו' כצ"ל והוא פרש"י ללשנא קמא דרבא ומכאן עד סה"ד כסה"ד של רש"י ללישנא בתרא דרבא כמו שאמר רב הונא בריה דר"נ:

שלה"ג ד"ה פי' הרא"ש ז"ל אין אומר כו' ולמתוח חבל מזה לזה ולהבליעו אלא הקילו חכמים לשער רמה היה יכול להיות מכלונס לכלונס ע"י אומד וכו':

ד"ה פרש"י לא שנו כו' ושבק הבלעה דהא דקאמר כו' כצ"ל כן מגיה הב"ח ברא"ש:

דף קז שלה"ג ד"ה כתב סמ"ג וכו' כאשר פרשתי בתחלת המצוה נ"ב בתחלת המסכת דף צ' ברי"ף:

ד"ה כתב הרא"ש כו' סה"ד דבי תיבנא לחודיה הוי שיור כצ"ל:

פרק ששי

דף קט הרר"י ד"ה וטעמיה דר' אליעזר דכיון כו' ויצא מאליו ועל כן כו' כצ"ל:

דף קי שם ד"ה היו שם בבית הגוי כו' סה"ד והני ודאי דירה לאו דידהו הוא כצ"ל:

דף קיא ע"ב בהרר"י במשנה אנשי חצר כו' דנראה כחוכא וטלולא ועוד מפני החשד שיראה לכל כו' כצ"ל נ"ב וכן נראה מדברי הרר"י לקמן:

דף קיב רש"י ד"ה דהוה ומית ועל כרחך בשיירא כצ"ל כמו ברש"י בגמ':

ע"ב במשנה בעל הבית כו' לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב רש"א אחד זה ואחד זה אין צריכין לערב כצ"ל כמו בגמ':

שם שלה"ג ד"ה הא דפליגי כו' כאן במסובין בחצר סומכין עליו משום שיתוף וכי היכא דסיפא משום שיתוף אין משום עירוב לא רישא נמי משום עירוב אין משום שיתוף לא שמע מינה דבפת נמי בעי עירוב ובעי שיתוף כצ"ל ונ"ב ע' רא"ש והגהת הב"ח שם ובק"נ שם:

הרר"י במשנה חמש חבורות ששבתו בטרקלין וכו' ולמעלה מהם עלייה על כל פני הבית כו' כצ"ל:

שם בא"ד כי מלמעלה בית אחד הוא ותשמיש השוה לכולן בעלייה יחד כו' כצ"ל:

דף קיג בהרר"י ד"א שמוליכין עירובן למקום אחר כלומר בין לבני חצר אחרת בין לבני אותה חצר כצ"ל (מא"י). שם ד"ה חדרים אלו כו' סה"ד אע"פ שהעירוב בא אצלן כיון שהוא מונח באחת מבתי הטרקלין כצ"ל:

שם ד"ה מחלוקת במסיפס כלומר כשרשויותיהם חלוקות במסיפס מחיצה נמוכה של חתיכת עצים וקנים דב"ה סברי בית אחד הוא כו' כצ"ל (מא"י):

רש"י ד"ה הלכה כרבי יהודה דסבר דבמחיצות המגיעות לתקרה מודו ע"כ נ"ב כתב ע"ז הגהות חו"י צ"ע ע"ש ולענ"ד בלא עיון שפיר מפני שאמר על זה רב נחמן בר יצחק בגמ' מתניתין נמי דיקא ומדייק דלא פליגי במחיצות המגיעות לתקרה ע"כ כתב רש"י גם כן הכי וכן כתב הרר"י וממילא ידענו אלא במאי פליגי במחיצות שאין מגיעות לתקרה:

רש"י במשנה ד"ה אין צריכין לערב דכיחיד דמי כצ"ל וכצ"ל בהרר"י:

ע"ב רש"י ד"ה מקום פיתא שהוא אוכל שם כצ"ל:

הרר"י ד"ה ה"נ מסתברא כו' ולהאי פי' משמע מה שמפרש במשנה שמשוה כו' נ"ב ע' חדושי מהרמ"ז על הרר"י לעיל במשנה חמש חבורות:

שם ד"ה ולא נשתתפו במבוי סה"ד הפתוח לה חצר החיצון כצ"ל:

דף קיד ברי"ף עד שיהא ארכו יתר על רחבו ובתים וחצרות כו' כצ"ל:

שם משום דאסור לעשות יחיד כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה בתים וחצרות כו' ושתי חצרות למבוי כו' כצ"ל:

פרק שביעי

דף קטו הרר"י במשנה ד"ה כותל כו' בכל דהו פותיא הוי סתימה כצ"ל:

שם ד"ה ובלבד שלא יורידו למטה מפרש בגמ' למטה למטה לבתים כו' כצ"ל:

שם דשכיח מאנא דבתים בחצר לא גזרינן כצ"ל:

שם שהרי אין מכניסין מן החצר לבתים כלל ודעולין אין מעלין לא דוקא כשרוחב כו' כצ"ל שם ד"ה יתר מכאן כו' אם עירבו כל אחת ואחת לעצמה הוו כחולקין את עירובו כו' כצ"ל:

שם ד"ה ור' יוחנן אמר אלו מעלין וכו' אלו מעלין מחצרן לראשו כצ"ל:

ע"ב ברי"ף אוקימנא בפרק כל גגות למטה לבתים כצ"ל:

דף קטז בשה"ג ד"ה וכתב הרא"ש דאפילו בחול אסור ליתן לקופתו כו' כצ"ל:

רש"י במשנה ד"ה ומזכה להם ע"י בנו ובתו כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה ואין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות שאין ביניהם פי' שאין ביניהם אלא קמ"א אמה רק יותר מזה אז אין עושין כו':

בהרר"י במשנה נתמעט האוכל וכו' ואם היה כלה לגמרי צריך להודיעם אם יתרצו ממין האחר אם יערב משלהם כצ"ל:

שם במתני' כמה הוא שיעורו וכו' ולא קפדינן אגולגלתא כצ"ל:

בעל המאור ד"ה והא דאמר ר' חנינא אשתו של אדם כו' כגון חצר שבין שני מבואות רגילה עם זה ולא עם זה כצ"ל:

ד"ה ומה שפי' כו' אם בא לערב מאותו המין הראשון אפילו כלה מוסיף ומזכה כו' כצ"ל:

דף קיז הרר"י ד"ה ועוגת שעורים כו' לאו שעורים ממש אלא שיעורים כצ"ל וכן איתא בגמ':
שם שולי העמוד ד"ה אמר רב יהודה כו' משום דחוב הוא לו שמפסיד לצד האחר כמה שמרויח מכאן כצ"ל:

פרק שמיני

ע"ב רש"י ד"ה יוצא בעירוב אמו עירבה אמו לעצמה כצ"ל:
שם בא"ד דמסתמא דעתה עליה דלא כו' כצ"ל:
הרר"י משנה כיצד משתתפין כו' דאין מערבין ערובי תחומין בפת כי אם לדבר מצוה ואע"פ שלא נודע לבני העיר שזה עירב גם עליהן, כצ"ל והוא סה"ד ואח"כ מתחיל דיבור בפ"ע ד"ה מבעוד יום ואע"פ כו':
שם ד"ה מהו דתימא כו' וילך בשבת לעיר אחרת כו' כצ"ל:
שם ד"ה קטן בן שש כו' ובגמ' מוקים לה להאי מילתא בדליתא לאבוה במתא עד בן שש שנים כו' כצ"ל:
בשלה"ג ד"ה מיימ' וסמ"ג כתבו כו' חוזר מיד ויבערו נ"ב פי' בערב פסח:
שם ואפילו הלך לערב כדי ללמוד תורה לפני רבו חשוב דברי הרשות נ"ב פי' לענין ביעור חמץ לחזור מיד:
דה קיח ריף במשנה שתי ידות לככר כצ"ל כמו בגמ' ובמשניות ורא"ש:
הרר"י ד"ה וחצי חציו לפסול את הגויה כו' ובסעודה אחת שלשה ביצים פחות שליש ביצה סה"ד כצ"ל:
שם ד"ה חציה לבית המנוגע סתמא היא וה"ק חצי ככר השלימה לשיעור וכו' כצ"ל:
שלה"ג ד"ה וכתב הרא"ש ז"ל כו' דלעיל בפ' בכל מערבין כו' נ"ב ע' בת"ש וק"נ:
בעה"מ ד"ה והא דאמר רב חסדא כו' ולא נחלקו אלא בעירוב דלרבי יוחנן בן ברוקא בעינן שתי סעודות משש לקב כו' בא"ד ובפרס ובחצי פרס כשתחשוב אותו כו' כצ"ל:
ע"ב הרר"י במתני' ד"ה חצר כו' ואע"פ שאין אוסרין הואיל כו' כצ"ל:
ד"ה פחות מכאן לחצר כו' ושניהם אוסרין זה על זה כו' כצ"ל:
שם בסה"ד עד שהוא גבוה עשרה טפחים משאר קרקע עולם שבחצר ורחבו ארבעה סה"ד:
שם בגמ' ד"ה בעשרה העליונים כו' אבל בנסר נתון בין עשרה העליונים לעשרה תחתונים שניהם אסורין בו כו' כצ"ל וכן הוא ברש"י בגמ' ד"ה הא דביני ביני:
שם במשנה הנותן עירובו כו' עליו השלישי אשר שם במתני' כבר הב"ח הגיה וגם השני והרביעי ליתא במשנה בגמ' גם במשניות הוא מוקף:

שם ברי"ף גמ' אמר רב יהודה אמר רב נ"ב הגם אמר שמואל גי' הרי"ף אמר רב עיקר כי כן מובא בגמ' האי מימרא לעיל ע"ג:
בשם אמר רב יהודה אמר רב:
בשה"ג שם ד"ה וכן אם נתנו וכו' הדר שם אינו אוסר שאם השכיר כו' נ"ב וה"ה השאיל אבל רש"י ז"ל שמר עצמו מלפרש זה הדר שם שאם השאיל או השכיר שאין אדם שישאול או כש"כ ישכור א"י המקומות לדירה אבל הוא מקום לשומר והוא הוא הדר שם לאשר יושב שם תדיר:
בעה"מ ד"ה מתני' אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' והא דתניא בפ' כל גגות אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' כצ"ל:
שם ד"ה וגג הסמוך לרה"ר כו' הלכך אפילו קניא וטעמא דאיכא כו' כצ"ל:
דף קיט ברי"ף מתני' בור כו' עשרה טפחים בין מלמטה בין מתוך אוגנו כצ"ל כמו בגמ' ורא"ש מכש"כ ברש"י שיש למחוק בין מלמעלה כיון שברש"י בגמ' ליתא המעתיק הזה מנין לו:
הרר"י במשנה ד"ה אין ממלאין כו' מועיל וזהו כותל המפסקת כו' כצ"ל:
שם סמוך לסה"ד קבעינן בגמ' שצריך לשקוע ראשי הקנים תוך המים טפח כו' כצ"ל:
שם גמ' וסוגיין כרב יהודה כו' וא"ת לא ליעבד מחיצה כלל ונאמר ברירה בכל הבור שלו נ"ב פי' ונאמר ברירה מה שדולה בכל הבור הוא חלק שלו:
בעה"מ ד"ה וזה שכתב הרי"ף ז"ל סוגיין כו' משום דרבים פליגי עליה כו' כצ"ל:
שם ובהא כ"ע מודו סה"ד ואח"כ הוא ד"ה ואמה של אבל והוא ענין בפ"ע במשנה הסמוך:
שם באותו דף מתני' אמת המים רש"י ד"ה באמת המים של אובל כו' דמהני לה מחיצות כותלי החצרות התלויות עליה כצ"ל:
שם הרר"י ד"ה אמת המים כו' שבאה מכח כרמלית זהו הנהר:
ע"ב שם ד"ה רבי יהודה אומר כותל כו' כצ"ל:
שם סה"ד דהא מחוברת למים שהוא חוץ לחצר ביציאתה לחוץ ונעשה הכל כרמלית:
שם מתני' גזוזטרא ד"ה בין מלמעלה בין מלמטה כו' בין מלמעלה שעשו כמין כוורת שעשו לה לשם מחיצות ונתנוהו סמוך לים אבל אינו מגיע לתקרה ואפ"ה מותר לדלות כז' כצ"ל נ"ב הוא פי' הרמב"ם בפי' המשניות:
שם דרך אותה ארובה נ"ב סה"ד והשאר עד כוורת מוקף כי מיותר הוא ד"ה וכן שתי גזוזטראות כו' וכש"כ שהתחתונה אסורה למלאות בנקב שלה שהרי אין לה מחיצות כלל ומרה"י לכרמלית קמטלטל נ"ב פי' הדלי:

שם מתני' ד"ה מן הנקב ולמטה כו' ואותה עוקה אם ירצה יעשנה מבפנים בתוך החצר אפילו סמוך לרה"ר ואם ירצה כו' כצ"ל:
שם ואותה עוקה לאו ר"ה גמור היא אלא ככרמלית שהוא עמוק מג' טפחים ואין רחבו ארבעה כצ"ל ונ"ב ע' רמב"ם שבת פ' ט"ו הל' ט"ז:

פרק תשיעי

דף קכא ברי"ף אמר רב חיננא ת"ש כצ"ל כמו ברא"ש וכן מגיה הב"ח בגמ':
שם רב אמר אין מטלטלין בה נ"ב פי' בכל חד מנהון:
שם אמר שמואל שקילו גלימא נגידו בה כצ"ל נ"ב כמו בגמ':
ע"ב בהמאור ד"ה מתני' חצר כו' ר"א סבר צידי רה"ר כרה"ר דמו והאי חצר כו' כצ"ל:
שם ברי"ף איתמר אכסדרה בבקעה עד פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם בעשר כ"ע לא פליגי כי פליגי ביתר מעשר איכא דאמרי ביתר מעשר כ"ע לא פליגי כי פליגי בעשר כצ"ל כמו שמעתיק הרא"ש ועל כי פליגי בעשר כתב הק"נ ע"כ דבלי הרי"ף והציון ג' שברי"ף לשלה"ג צ"ל על כי פליגי בעשר וטוב בזה ההמשך הר"ז הלוי ז"ל פסק כלישנא בתרא:

פרק עשירי

דף קכב הרר"י גמ' ד"ה ושקעה עליו חמה כו' ואי מינטרן מחמת גנבי בבית הסמוך לחומה כו' כצ"ל:
המלחמת כתב בספר המאור כתב הרב אלפסי ז"ל בחדשות מ"ט וכו' אמרי הכותב אבל דעת רבינו ז"ל נוטה ללישנא קמא כו' ולא פליגא אוקימתא דרבא אמתניתא דאבוה דשמואל ולא ראה כו' כצ"ל:
דף קסג רש"י ד"ה ומן הצינור מ"מ כו' משום דבעי למיתני מן הצינור מ"מ דאי למעלה מיו"ד כו' כצ"ל:
הרר"י ד"ה וכן בגת כו' דהיינו קודם שירד לבור ויקפה נ"ב פי' ויסור החרצנים והזגין שעל היין הרר"י ד"ה קולט כו' וי"ל כיון שדרך כל מזחילה וצינור להיות נמוכין מן הגג הרבה נ"ב פי' אותו צד הנמוך:
ע"ב רי"ף אבל אשפה של יחיד שעשויה לפנות לא דחיישינן כצ"ל כמו ברא"ש:
הרר"י ד"ה וכן אשפה כו' שהרי כל היום משליכין זה וזה שופכיהן כו' כצ"ל:
דף קכד רש"י ד"ה וחדקין שבפרצה חבילות קוצים שהתקינם לסתום בהם פרצה:
ע"ב רי"ף הולך אדם אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן כצ"ל:

רש"י ד"ה וכן לא יעמוד כו' ורחב ארבעה כגון מפתח חנות מונח על גבו ויטול שם המפתח ויפתח בו פתח החנות והמנעול גבוה כצ"ל:
ד"ה אא"כ עשו לו מחיצה ויעמוד בתוכה ויפתח כצ"ל:
ד"ה אסורות מכאן ומכאן כו' שמא יביאנו אצלו לר"ה או לכרמלית סה"ד כצ"ל:
ד"ה למחר פותח כו' דרך אויר האיסקופה סה"ד ואח"כ מתחיל ד"ה ומניחו במנעול:
הרר"י מתני' לא יעמוד אדם כו' שמא יכנס המפתח אצלו וכן כו' כצ"ל:
שם ויפתח בה מנעול החנות כצ"ל:
ד"ה אא"כ עשו לו מחיצה ויעמוד בתוכה ובין אסיפא ובין אריש קאי נ"ב לענ"ד קשה א"כ משמע שר"מ מקפיד דוקא שיהא האדם והפתח ברה"י א"כ למה תני שני בבות ליתני רק הבבא השנית ע"כ נראה שר"מ מקפיד רק שיהא האדם והפתח ברשות אחד אם ברה"י או ברה"י ע"כ שפיר מחלק לשני בבות לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר אלא אם כן יעמוד גם האדם ברה"ר ברה"ר ויפתח ברה"י אא"כ יעמוד גם האדם ברה"י ע"כ נכון פרש"י אא"כ עשה לו מחיצה ויעמוד בתוכה ויהי' הוא ויפתח ברה"י ואסיפא קאי כי אם קאי גם על הרישא קשיא היינו סיפא שם וליטול מפתח ויפתח המנעול שמא ימשוך כו' כצ"ל:
דף קכה בריי"ף דהות מחזקת ארדבא כצ"ל נ"ב פי' חצי לתך (ערוך):
שם והוו שקלי לה בי עשרה כו' נ"ב בגמ' הגי' שרי מר שמואל למישרייה אדשא כז' והרא"ש מעתיק לשון הריי"ף:
רש"י מתני' נגר כו' נ"ב ריגעל (ערוך):
שם ד"ה אבל פירשה ע"ג קרקע דברי הכל אסור להחזירה כצ"ל:
ד"ה ואם בתחלה שלא היתה קשורה לו מבעוד יום או כהן זה לא סילק אותה לצורך עבודה כו' כצ"ל גם בהרר"י:
דף קכז ריי"ף והגלגל נתון עליו ומשם מספיקין מים לכל העזרה כצ"ל וכן איתא שם במשנה אחרונה וכן מעתיק הרר"י:
הרר"י ד"ה בוזקין מלח כו' מכתתין ומפזרין מלח כצ"ל:
שם ד"ה בור הגולה הוא בעזרה כמו ששנינו בסוף מדות לשכת הגולה שם היה בור הגולה קבוע והגלגל נתון עליו כו' כצ"ל:
שלה"ג לשון ריא"ז ד"ה בד"א בתבן שאינו מבטלו אם הוא צריך לו מסלקו או ללבן לבנים או להסקה אבל כו' כצ"ל:
ע"ב בריי"ף כהקיר בור מימיה נ"ב בור קרי וכ"א בגמ' ביר:
שם חנו עליה ונביאים שביניהן התירו להן:

שם מתני' שרץ שנמצא במקדש כהן מוציאו בהימיינו שלא לשהות את הטומאה דברי ר' יוחנן בן ברוקה ר' יהודה אומר בצבת כו' כצ"ל כמו בגמ' ומשניות ואין לומר שגי' אחרת היה להרי"ף כי הרמב"ם כתב ביד החזקה בית הבחירה פ"ג ה"כ כל מקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו קרבן אם נמצאת שם טומאה בשבת מוציאין אותה ושאר המקומות כופין עליו כלי עד אחר שבת וכשהן מוציאין אין מוציאין אותה אלא בפשוטי כלי עץ ע"כ ובפי' המשנה כתב והלכה כר"ע והלכה כר' יהודה הרי פוסק כר' יהודה בצבת של עץ ובודאי לא שמע בשם רבו דרבו הרי"ף ז"ל גי' אחרת ש"מ שברי"ף וכן ברא"ש שיבשו המעתיקים או המדפיסים והפכו דברי ר"י בריב"ב ודברי ריב"ב בר"י:

רש"י ד"ה לאשוויי גומות להכין דרך א לגלגול האגוז סה"ד נ"ב האגוז הוא לפרש"י בגמ' לפי הגי' שם:

סליקא מסכתא דעירובין יהי רצון כו':

פסחים

פרק ראשון

דף קלא ברי"ף ברש"י ד"ה ת"ל לא ימצא כו' לא יראה לך שאור בכל גבולך וכו' נ"ב בפרשת ראה וכתיב לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור וגו' נ"ב בפ' בא:

שם ד"ה ואין לי אלא בבתים כלומר אם נאמר זה נ"ב שבעת ימים:

ע"ב ברי"ף בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה (ואע"ג דמצי מסלק ליה בזוזי) הב"ח מוחק זה והמדפיס שיבש הגהתו שכתב הא"י והוא דמצי מסלק ליה בזוזי והוא טעות דמוכח וצ"ל והוא דלא מצי והיינו הך אית ספרים שמביא תוס' והר"נ:

ר"נ ד"ה גרסינן בגמ' ת"ר עכו"ם הנכנס לחצרו של ישראל כו' זהו דרך פרש"י ז"ל נ"ב פי' כוונתו אבל הלשון ברש"י אינן כן:

ד"ה חמצו:

של נכרי המופקד אצלו כו' שאמרו דמותר להשהותו עושה לו מחיצה כצ"ל:

שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש ובתוספתא קתני כו' הכא בדעת הנכרי היא תלויה נ"ב בתמיה הישראל נותן לו חלקו בע"כ (ק"נ):

תא"ש ד"ה ר"ל למה אמרו בזה כו' וגי' הרא"ש לעיסת ארנונא שהיא חייבת בחלה נ"ב וכן הגמ"י מוחק אינה:

דף קלג ר"נ ד"ה הא לא ראה קרי כו' הלכך לדידן בתר דבטליה לטבילה דב"ק אפילו הני נמי רשאין לברך כצ"ל:

חא"ש ד"ה ר"ל שהר"נ כתב במתניתין כו' ת"ר חורי הבית כו' היה לו להקדים ואח"כ יכתוב כו' כצ"ל:
מדף י"ד בגמ' עד פרק כל שעה אין לרי"ף דין ודברים ומדפיסי ווילנא העתיקו דברי בעל המאור מדפין הנ"ל בדף ג' מהרי"ף ד"ה אמר רב יהודה אמר רב ידים קודם גזירת כלים נשנו כו' אמר רבא והא תרוייהו בו ביום גזרו דתנן כו' ואע"פ שלא גזרו מספק כלים הנמצאים אלא מטומאת משקין יש לומר כו' כצ"ל:

פרק שני

דף קלה ר"נ ולענין אפה בו את הפת כלומר בחדש כו' נ"ב דעתי נוטה לדעת המהרש"א כיון דמוקמינן משום דיש שבח עצים בפת תנור חדש וישן מאי בעי הכא אלא פי' אפה בו בקליפי ערלה ומילתא באנפי נפשה הוא והתנור לא פגע ולא נגע מעולם בעצי איסור אך עתה נאפה הפת נגד אבוקה של עצי איסור:
מכאן ואילך הדפין אשר בדפוס ווילנא
דף ח ר"נ ד"ה והני סכיני דפסחא וכו' הכי איתא בגמ' א"ל רבינא לרב אשי כצ"ל:
דף י ר"נ ד"ה עיסה כו' וקשה דלקמן משמע דאין מחמיצין כדאמרינן (לקמן י"ב ריש ע"ב) ותיקא שרי כו' כצ"ל:
ע"ב ברי"ף והיינו דאמר רב קבא מלוגנאה כו' כצ"ל:
בהשגות הראב"ד ד"ה ואפשר לתרוצי ולמימר כו' שהרי הדבר ידוע שאין מצות מצה אלא בלילה הראשון בעניה ולא בעשירה כו' כצ"ל:
דף יב רש"י ד"ה הרי זה לא ימכרנו לנכרי דכיון שאין כלאים שבו נכרין אתי האי נכרי לזבוני לישראל ולביש להו ישראל ולאו אדעתיה כצ"ל:
ע"ב ברא"ש ברש"י דאותן שמקטפת בו כו' דאותן מים שמצננין וכן כו' כצ"ל:
דף יד בר"נ ד"ה תניא רבי אומר כו' כדאיתא בב"ב (דף ק"ל: ע"ש) נ"ב וע' עוד נדה ז':
רש"י ד"ה הא קמ"ל:
בא"ד היינו בדק שנתמלא בצק והוא כו' כצ"ל:
מלחמות ד"ה אמר הכותב אלו דברי ר"ח ז"ל כו' ומדלא כריך רב יהודה ותני כו' כצ"ל:
בא"ד ומוקי סתמא כוותיה וסמינן לה מקמי כו' כצ"ל:
דף טז ר"ל מתני' ההולך כו' ולפיכך פר"י ז"ל עד סה"ד נ"ב שיש מצוה קצת אבל נקרא רשות כנגד שחיטת פסח וכיוצא בו (מהר"מ):
דף יח רי"ף ת"ר איזהו גדי מקולס כו' נ"ב האי ברייתא נובע מהתוספתא ביצה פ"ב ולאשר שם הלשון משונה מעט ות"ר אין שם מעתיק אנכי התוספתא כמו שהיא לפנינו

איזהו גדי מקולס כולו צלי ראשו וכרעיו וקרבו בישל הימנו כל שהו שלק הימנו כל שהו אין זה גדי מקולס עכ"ל פירש מנחת בכורים שלקי בישול יותר מדאי אין זה גדי מקולס. דבישול אסור בפסח וא"כ זה לא נעשה כדין פסח דאינו שלם בצליה:
חידושי אנשי שם ד"ה שם בהר"נ עושין מלאכה כו' משמע בשלא נהגו אסור לכתחלה כו' כצ"ל:
שם סה"ד על מה שכתב לא נהגו ולא על מ"ש נהגו ודוק ע"כ כצ"ל:
ע"ב מלחמת ד"ה אמר הכותב רואה אני דבריו דשל מכבדות כו' ונקראין האשכלות כן על שם סופן כו' נ"ב פי' שסופן לכבד בהם הבית:
בא"ד ושל בין הכיפין במוכן לעורבין אם מוכן לאדם כו' כצ"ל:

פרק עשירי

דף יט שלטי הגבורים ד"ה הטור כתב כו' ונראה דבהא פליגי כו' נ"ב לענ"ד לא פליגי כלל כי רבינו כתב מסוף ט' ולמעלה כי מנחה גופא מט' ומחצה ולמעלה וסמוך לה הוא סוף ט' והוא תחלת שעה עשירית שכתב הטור וגם הב"י מביא על דברי הטור דברי הרא"ש סמוך למנחה קטנה מט' ולמעלה אשר הן המה דברי הטור גם דברי הש"ג שכתב שהטור מפרש אלאחר שעת המנחה אינו מובן כלל האם תחלת שעה עשירית הוא אחר שעת המנחה הלא התחלת זמן מנחה קטנה הוא מט' ומחצה שהוא חצי שעה עשירית וזמנה עד בין השמשות ובשעת הדחק עד צאת הכוכבים:
שם ד"ה סמ"ג כתב מי שהיה אוכל בע"ש וקדש עליו היום והוא בתוך הסעודה פורס מפה על השלחן ומקדש וגומר סעודתו כו' כצ"ל:
דף כ לשון ריא"ז ונראה בעיני שאם קידש במקום סעודה והתחיל לאכול וכבה הנר ואח"כ הלך ואכל סעודתו במקום אחר יצא בקדוש הראשון וכן אם היה רוצה לאכול מיני מגדים בבית אחד ועוד היה רוצה לאכול עיקר סעודתו בבית אחר כו' עד סה"ד נ"ב וכה"ג פירשתי מעשה דרב הונא דף ק"א קדיש ואיתעקרא ליה שרגא ועיילי ליה למניה כו' וקדיש פי' הואיל וכבר קדיש כשהיה שרגא עשה עוד במקומו וטעים מידי בלא שרגא ואח"כ הלך לבי גנניה דבריה ואכל שם עיקר סעודה:
דף כא שה"ג אות ב' ד"ה תמה רבינו אפרים מהיכן בא להם תוספת זה נ"ב לא קאי זה על בין קדושת שבת לקדושת יו"ט כי מעין חתימה אלא על הנזכר שם בתוס' ק"ד ד"ה בעי וע' מרדכי:
שם חא"ש א' מהר"נ שפירא ר"ל ביו"ט שחל באמצע השבוע כו' ר"ל שאמר בין יום השביעי אלא איו"ט בעצמו וק"ל כו' כצ"ל:

ע"ב ברי"ף אין מעשרין את הודאי ומאותה העת נ"ב בכאן צ"ל הציון א' לשה"ג:
ר"נ ד"ה פוק חזי כו' אמר ר' יהודה הלל לעצמו אוסר כצ"ל:
דף כב ר"נ ד"ה נטל ידיו לא יקדש פרש"י ז"ל לא יקדש הוא נ"ב הוא משמע אלא חבירו יקדש לו אינו ברש"י אלא ברשב"ם באריכות:
שם בא"ד גלי אדעתיה דריפתא חביבא ליה ומהא לא איתותב כצ"ל:
ע"ב ברי"ף ויין מזוג נמי עלויה דאמר ר' יוסי כצ"ל כמו דאיתא בגמ' שם:
בר"נ ד"ה יין מגתו תירוש סה"ד ואח"כ הוא ד"ה לא יביא ופרש"י שם דכתיב וכו' כן הוא ברש"י שם עד כנסוך והר"נ מעתיקו:
דף כג ברי"ף כלומר מעביר פתו נ"ב מעביר פירושו כמו מחליף:
בר"נ ד"ה ושמרים כו' לפי שהפורצנים עצמן בולעין המים והיין יוצא כו' כצ"ל:
דף כד ברי"ף דתנן שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ר' יהודה אומר כו' כצ"ל:
דף כו ע"ב ר"נ ד"ה חמישי אומר עליו הלל הגדול עד סוף הדיבור נ"ב לפנינו בגמ' איתא ת"ר רביעי אומר עליו הלל הגדול דברי ר' טרפון ויש אומרים כו' ונפל כוס חמישי בבירא ונ"ל כיון שכן הוא גי' הרי"ף והגאונים חמישי ע"כ נוהגים להעמיד על השלחן עם כוס שלישי ורביעי עוד חמישי וההמון קוראים אותו כוס אליהו הנביא אבל באמת הוא עבור כל המסובין לצאת בו ידי כוס חמישי:
שלטי הגבורים ר"ה והטור (נ"ב בשם הרא"ש) מי שאין לו אלא כזית מצה של שימור כו' איך יעשה כריכה אחר שיאכל כזית המשומר ויאכל שאינו שמור אחריו (נ"ב כפי' קמא של הר"נ) ויבטל טעם המצה ויותר טוב היה לאכול בסוף כזית שימור ולא לאכול אחריו כלום וכן כתב רבינו יונה שאוכל כזית דמינטר באחרונה ויברך עליו על אכילת מצה ולא יאכל אחריו כלום וב"ה כתב לאכול מיד דלא מינטר ויברך עליו המוציא ואכילת מצה ויאכל דמינטר בסוף בלא ברכה וכו' כצ"ל:
ד"ה הטור כתב דמי שאין לו יין כו' ורבינו כתב שיברך על הפת המוציא וגומר הקידוש ומברך על אכילת מצה וכן כתב מיימו' כו' כצ"ל:
סליק פירקא וסליקא מסכת דפסח ראשון

יומא

פרק ראשון

דף א ע"ב ר"ן ד"ה רחיצה מנלן כו' ענתות פי' איש ענתות נ"ב אמת כי נכון לקרותו איש ענתות על שם מקימו אבל אין לפרש כן דברי שלמה המלך אלא ענתות לך על שדך פירושו לך לענתות ששם שדך:

דף ג הר"נ ד"ה מתני' התינוקות כו' אבל מחנכין אותן לפני שנה ולפני שנתים סמוך כו' כצ"ל:

ע"ב שלטי הגבורים ד"ה וכתב הרמב"ן דוקא כו' הוי יתבי אפתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטוריגא דמלכא כו' כצ"ל:

בא"ד אמר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרב כהנא ואייתי ליה גרגלידי דלפתא כו' כצ"ל:

דף ד רש"י ד"ה מרי דוראי כו' דוראי שם כפר סה"ד נ"ב ואני אומר דוראי פירושו דורה שלי וכן פרש"י כאן שלטון של כפר שאני דר שם ולא איכפת ליה לרש"י מה הוא המקום אם כפר או עיר או בקעה או חצר עיקר מפרש רש"י פי' דוראי ותפס לדוגמא כפר ובפסחים כן בסנהדרין פרש"י מרי דוראי אדון עירי והנה תפס שם לדוגמא עירי:

שלטי הגבורים ד"ה ומדברי הרמב"ם נראה כו' ואמר לא צריך מאכילין אותו ע"פ בקיאין תרי דסלקא דעתך כו':

דף ה ע"ב רש"י ד"ה עשוק בדם נפש מחוייב בנפש שאבדה על ידו כצ"ל:

הר"נ במשנה האומר אחטא ואשוב כו' גרסינן בפרק קמא דשבועות חומר בשעיר מבי"ה כו' נ"ב ליתא אם בכל המסכת אך בדף י"ג ע"ב שם נמצא רש"י דתניא חומר בשעיר כו' לא גרסינן לה ע"כ וע' בסוף האי מסכת יומא בתוספתא תמצא האי בריתא וע"ש בהמפרשים חסדי דוד ומנחת בכורים פירושם בהאי ברייתא לא הרי זה כהרי זה וכל אדם נוצר בעל בחירי יבחר:

סליקא לה מסכת יומא בעזרת השי"ת:

סוכה

פרק ראשון

דף א ר"ן ד"ה איכא מאן דאמר הלכתא כרבה כו' משום דרביה דרבא הוה:

והנהו לא מוכחין דכי אמרינן וכו' כצ"ל:

שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש ז"ל כו' דאמר רבי ורבי יאשיה כו' כצ"ל:

ד"ה כתב הטור וכן אם מיעטה כו' או אפילו אני יודעים שהוא כו' כצ"ל:

שם לשון ריא"ז היתה גבוהה כו' וכן נראה בעיני עיקר שהרי מן האצטבא והלאה הסכך כו' כצ"ל:

דף ב ע"ב שלה"ג ד"ה אם עשויה כמבוי מפולש נ"ב לשון הטור סי' תר"ל:

דף ג ע"ב רש"י ד"ה בראש הספינה כו' נ"ב ע' רש"י במשנה לקמן י' ע"ב:

דף ד ע"ב רש"י ד"ה כאלו עשאה בתוך הבית כו' כדאמרינן בגמ' בסכת תשבו כו' כצ"ל:

דף ה ר"נ ד"ה סוכה על גבי סוכה כו' בגמ' מפקינן לה מדכתיב בסכת תשבו כו' כצ"ל:

ריף גמ' וכמה נ"ב מכאן עד המשנה הוא הגהה מתלמידיו שראה שאין באלפסי שום גמ' לפרש המשנה וכראותו שבעל המאור כתב ומסתברא כרב חסדא ורבה בר רב הונא וכתב גם כן לפי דעתו שהרי"ף פוסק כן ולקח זה עטו בידו והכניס אותן הדברים באלפסי אבל להד"ם בתוך הריף וע' מה שכתב הרמב"ן במלחמת:

ע"ב שלה"ג ד"ה כתב בעל העיטור כו' ופריך תלמודא מכלל דת"ק סבר דאם אינה יכולה לקבל פסולה ומ"ש אינה יכולה לקבל כו' כצ"ל:

דף ו ר"נ ד"ה ומהא שמעינן כו' ובכלל זה לנאותה ולצורך הבגד כו' כצ"ל:

ע"ב שלה"ג ריש עמוד ע"ג מיעוט סכך כשר כו' אחר שסכך בהן אם נענע בהם לשם סוכה הרי היא כשרה ואם לא נענע בהן הרי היא פסולה שהתורה אמרה חג הסוכות תעשה שתהא כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה זרדין מין קנים הן שעושין זרדין ואיל"ש בלעז ואוגדין אותן כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה סככה באניצי פשתן כו' וכ"ת באונין לא פליגי ושמעתין כו' כצ"ל:

דף ז שלה"ג כל העשבים האגודים כו' ואע"פ שקשרן אדם מלמעלה במקום שהם מפורדים כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה דאורבני עשוי מענפי ערבה כו' כצ"ל:

בא"ד דגים קטנים שעושין בגומא שקורין כו' כצ"ל:

דף ח שלה"ג ד"ה סככה בשפודין כו' אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול כצ"ל:

או היה הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב או איפכא נ"ב פי' שהיה הפסול נתון ערב ונתן הכשר שתי כשר כו' וכן איתא ברא"ש מפורש:

ע"ב ר"נ ד"ה לא שנו אלא שאין שם כו' וכשחוטט בו מלמעלה למטה כצ"ל שכן היה גי' הר"נ ברש"י (ק"נ):

בא"ד זהו לשון רש"י ז"ל ונראה מלשונו ד"ה מכי חטיט ליה מלמעלה למטה דמשייר ליה כצ"ל כמו באלפסי ישנים:

רש"י ד"ה פסולה דאויר פוסל בג' מן הצד כו' ומוצא הפסול מן הסוכה ולא נהירא כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה המשלשל דפנות כו' מלמטן למעלן שהתחיל כו' ואפי' אין מגיע לסכך כו' כצ"ל:
ד"ה הרחיק את הסכך כו' דחשבינן לסכך פסול הכל מן הדופן כו' כצ"ל:
שלה"ג ד"ה כתב הטור והא דאויר כו' דהא אית לה ג' דפנות וצד שמעבר אצל הפתח אם יש כו' כצ"ל:
דף ט ע"ב ר"נ ד"ה או אם הרחיקה וכו' כי היכי דלהוו ז' מינייהו לסוכה וי' למחיצה נ"ב מהרא"מ כתב מובא בכ"מ דמדברי התוס' ד"ה העושה סוכתו נראה שיהיה השיפוע הנשאר לסכך יותר מז' טפחים כתוספת האלכסון על הצלע לא ז' טפחים בלבד כדברי הר"נ ונ"ל ה"ה השיפוע אשר לדופן יחשב צריך שיהיה יותר מי' טפחים כתוספת האלכסון על הצלע לא י' טפחים בלבד וכ"כ המ"א סי' תרל"א ס"ק י' ומודדין היו ביושר ולא באלכסון עכ"ל:
שלה"ג ד"ה כתב הר"י כו' בסה"ר כי מי יודע אם תקנה לכך נ"ב ובראב"ש איתא כי מי יודע שאמר לאומן ואתי כ"ע לסכוכי בהו:

פרק שני

דף יא ר"נ ד"ה העושה סוכתו בראש העגלה כו' ואין הרים מקיפין והרוח שולטת שם כו' כצ"ל נ"ב וכן ברש"י:
ר"נ ד"ה ואיכא למידק כו' ופרש"י ז"ל להקביל פניו של ראש גולה דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל ולא אהדרו ליה דסוכה פסולה לדעתייהו כו' כצ"ל:
דף יב ע"ב רש"י ד"ה ישלים סעודתו כו' להשלים מנין ארבעה עשר כו' נ"ב הוא פי' תוס' בד"ה חזר בו אחרי דחייתו פי' רש"י ותוס' לא גרס לילי כמו שכתב מהרש"א בתוס' ד"ה אי בעי אכיל ופי' מי שלא אכל ביו"ט ראשון כל שבעת הימים כמו שכתב הרש"ש ולא ידעתי מה זו השנה טובה על המעתיק פרש"י שמעתיק זה הפירוש בדברי רש"י:
ר"נ ד"ה ושוין שאם נפלה חוזר ובונה אותה בחש"מ דמודה ר' אליעזר כיון דמאותן עצים כו' כצ"ל ונ"ב זהו פי' תוס' לפי גירסת יש ספרים קמ"ל כיון דבדידה קעביד איהי היא אבל לגירסת ספרים ולפנינו קמ"ל ותו לא גם תוס' מחזיק בפרש"י ואפילו בעצים חדשים ובמקום חדש יכול לבנותה כשנפלה בחוה"מ גם לר"א כדי להשלים גם שאר ימי החג בסוכה ולדינא אין נ"מ כי הלכה כחכמים שבונה מחדש בחוה"מ סוכה אף אם לא היה לו כלל עד כה:
שה"ג ד"ה ויוצאין בסוכה שאולה אבל לא בגזולה ופרש"י דף ל"א דלא משכחת כו' כצ"ל:
בא"ד אפילו לא שינה בהם שום דבר יוצא בה כו' כצ"ל:

דף יג במשנה נשים ועבדים וקטנים כו' וסיכך על גבי המטה בשביל קטן סוף המשנה כצ"ל כמו במשנה שמעתיק ועיין בגמ' מה שכתבתי פי' זאת המעשה בשם רש"ל:
ר"נ סוף ד"ה גמ' הלכה צריכה כו' וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' שופר וסוכה ולולב להרמב"ם אותן שלשה הלכות לאחדים בידו וכוללם בהלכה אשר יקבנו הלכות שופר סוכה ולולב ומחלק הפרקים בריש שופר פ"א ובשלהי לולב פ"ח והלכות סוכה באמצע פ"ד ה' ו' וכתב המ"מ לפי שכולם בחודש אחד ואין רב פרטיהן והן מצות עשה כוללן רבינו והיו בידו לאחדים לפיכך כשרוצה הר"נ לכתוב בפ"ו מוכרח להזכיר כולם ולסוכה לעצמו הוא פ"ג ואין שם כלל ציון פ"ג רק פ"ו:
ר"נ ד"ה גמרא ה"מ במגרס כו' ולחומרא עביד כתרוייהו נ"ב פי' הרוצה להחמיר על עצמו עביד כתרוייהו ד"ה שרגא אמרי לה כו' אלמא בחג אסור להניחו שם בעודו דולק ושמא היינו טעמו כו' כצ"ל כמו בתוס':

פרק שלישי

דף טז ר"נ ד"ה לפניו כו' והצלעות מחוברות בה מכאן ומכאן ואף הלולב העלין מכאן ומכאן כו' כצ"ל:
ברי"ף אבל אי הוי ביה טפי מהאי שיעורא כשר כו' כצ"ל:
ע"ב ש ד"ה תלתא טרפי כו' שלש עלין בקן אחד כו' כצ"ל:
שלשה בדי עלין שלשה בדין ולכל בד כו' כצ"ל:
ד"ה ובראש כל אחד שיהא עלין הלחים בראשי כו' כצ"ל:
דף טז ע"ב רש"י ד"ה כמושים נ"ב ברי"ף ליתא כמושים אך כך רגיל המעתיק זה פעם בפעם להעתיק רש"י שבגמ' שאין כלל הד"ה ברי"ף וכזאת יזדמן עוד לאלפים ולא אעורר אך תזכור:
דף יז בר"נ תניא ד' מינים שבלולב וכו' ולפיכך כתב הרמב"ם ז"ל בפרק שביעי מהלכות לולב שאם רצה להוסיף בהדס או בערבה כו' נ"ב עיין שם הל' ז' בכ"מ:
שם ד"ה פרי עץ הדר כו' דהכי משמע פרי עץ שהעץ כפרי בטעם שוה כצ"ל ונ"ב הדר אני מוחק כאן כי מהדר לא משמע כלל רק מפרי עץ וכן רש"י בגמ' ריש דף ל"ה אינו מעתיק בד"ה רק עץ פרי ומפרש ע"ז כלשון הר"ן:
ע"ב רש"י ד"ה נטל בוכנתו כו' אבל רבינו יצחק הלוי תני שניהם בזנב (ופירושם של שניהם אינם דומים לפי' רב אלפסי ז"ל) ולא כמו שפירש רב אלפס כצ"ל:
דף יח רש"י ד"ה שיירו בית יד מתחת לאגד שלא יקחנו במקום אגדו קסבר וכו' כצ"ל:

ע"ב ברי"ף מניח שתי הלחם על שני הכבשים על פי' סמוך וה"ה שני הכבשים על הלחם כי בקרא כתיב שני הכבשים על הלחם וכתיב נמי הלחם על שני הכבשים ולמען שלא יהא סתירה אמר רבי מנחות דף ס"ב ע"א שפירוש על בסמוך וכן פסק הרמב"ם:
שם ומניח ידיו תחתיהם כצ"ל כי שם ס"א במשנה איתא ומניח שתי ידיו למטן:
דף יט רש"י ד"ה הוא אומר הללו עבדי ה' כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה כופל בה דברים מאנא והלאה נמי כופל כצ"ל:
שם ד"ה ויעבר את הכושי כו' כצ"ל:
דף כ ר"נ ושמעינן משמעתין דמתנה ע"מ להחזיר נותנה לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו כמה דכל שחוזרת לבסוף לבעלים סגי כו' נ"ב משמע מדברי הר"נ אפילו נתנו לאחד אשר לפניו מתנה ע"מ להחזיר יכול האחד זה שקיבל האתרוג ליתן לאחר ואחר לאחר אפי' כמה אם שאלו האחרים לא היו כלל לפני עיני הנותן ולא היה דעתו עליהם כלל כל שחוזרת לבסוף לבעלים סגי ותמוהים בעיני דבריו הלא תוס' כתב דעתו של ר"ג היה שיצא כולם ואח"כ יחזירוהו וכן כתב הרא"ש בזה הלשון כן היתה המתנה שכל אחד יתנהו לחבירו ויחזירהו לבסוף הרי מפורש בדבריהם שצריך דוקא שיהיה דעת הנותן גם על האחרים שיקבלו מן הראשון לצאת בו בשעת שנותן לראשון אבל מה נאמר מה נדבר אחר שדעתי קצרה ליישב ואחר אשר גם עורכי שלחננו העלו כלשון הר"נ הטור והב"י בש"ע אין להרהר אחריהם:
ע"ב בר"נ ד"ה ומדפרכינן כיון דאגבהיה נפיק ביה כו' ואפשר דאביי קבלה מיניה כו' כצ"ל ונ"ב כן איתא בתוס':
סליקו להו וחליף ואזיל פרק לולב הגזול סליק פ' ג':

פרק רביעי

דף כא ע"ב לשון ריא"ז ד"ה אע"פ כו' ויש מקומות שנוהגים להקיף ס"ת וכו' כצ"ל:
סליקא מסכת סוכה:

ביצה

פרק ראשון

דף א ע"ב רש"י ד"ה אין יו"ט מכין לשבת כו' הלכך באחד בשבת בחול לית לן למיסר ביצה שנולדה בו משום כו' כצ"ל:
דף ב ר"נ מד"ה הלכך דכיון דאילו אית ליה חולה בתוך ביתו חזי אפי' לבריא באומצא אף ביו"ט שרי כו' כצ"ל:

דף ד ע"ב במלחמות ד"ה ועוד אמר רבה שחט צפור מעי"ט כו' אמר הכותב כו' ומתקשים לומר אם בשל ארץ ישראל נמי התיר רבה כו' כצ"ל:
דף ז ע"ב שלה"ג ד"ה כתב מיימוני מותר מכלאים מרדעת ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בה כו' כצ"ל:

פרק שני

דף ח ע"ב רש"י ד"ה לכבוד שבת ואוכל את הראשונה כדי וכו' כצ"ל:
ברי"ף אמר רב יהודה אמר רב דגים קטנים מלוחים אין בהן משום בישולי נכרים:
דף יב שלה"ג ד"ה והרא"ש ז"ל כתב כו' והאידנא דקי"ל כר' שמעון שרי אף לכתחלה לרבץ הבית כו' כצ"ל:

פרק שלישי

דף יג ע"ב בריש עמוד בר"נ ולפיכך הוצרך לומר דביש במינו במחובר דאסרינן אף למי שלא בא בשבילו כו' כצ"ל:
לשון ריא"ז בע"א ד"ה נכרי שהביא דורון לישראל בס"ה וב' י"ט של ראש השנה הרי הן שניהם כיום אחד וצריך להמתין לערב בכדי שיעשו כצ"ל:
המאור שם ד"ה והא דאמר רב פפא כו' ונשאלה שאלה כו' על הבא בשביל ישראל ביו"ט ראשון של ראש השנה כו' כצ"ל:
דף יד בר"נ במשנה ד"ה אין זה מן המוכן כו' מי יימר דנפל ביה מום קבוע והכא על כרחך בשיש לו מום מעיו"ט עסקינן כו' כצ"ל:
דף טו ר"נ ד"ה וקסבר הלכה ואין מורין כן כו' ואע"פ שאפשר לדחות ולומר דרבא ורבה דבגמ' משום דקיימי רב נחמיה ואביי קמייהו כצ"ל:
ונ"ב רב נחמיה קמיה רבא ואביי הוי קרי לרבה מר ואמר הוה קאימנא קמיה דמר:
ע"ב שלה"ג ד"ה נ"ל דדעת רבינו להתיר מכשירי אוכל נפש כו' וכתב דדין מורה שיהו כל מכשירי אוכל נפש מותרין בכל ענין דכלהו לא כך יהיו טובים אם נעשו מאתמול כמו היום כו' כצ"ל:
דף טז בר"נ ד"ה גמ' אבל כלי העומד למדה כו' ומוכח בגמ' ללישנא דרבא דלת"ק דק"ל כותיה אפי' כו' כצ"ל ונ"ב וכן מעתיק יש"ש:

פרק רביעי

דף יז ע"ב שלה"ג ד"ה וסמ"ג אוסר גם בקופיץ בסה"ד ולמה לא נאסר הביקוע כלל מפני שאפשר שיפגע עץ עבה ולא יוכל להבעירו כו' כצ"ל:
דף יח ע"ב רש"י ד"ה חיזרא ענף עץ חד כקוץ וראוי כו' כצ"ל:

בד"ה והלכתא כו' וכן הקפת חביות מדורתא וקדירה כו' כצ"ל:
דף יט רי"ף אמר רב יהודה אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי כלומר מותר לקטום מהם קיסם כצ"ל כמו בראש:
בר"נ גרסינן בגמ' תנן התם באלו טרפות דרסה או שטרפה בכותל כו' פירוש אדם שדרס על עוף או שזרקה או שחבטה בכותל כו' כצ"ל:

פרק חמישי

ע"ב שלה"ג ד"ה נראה דדעת רבינו דוקא ביו"ט מותר לכסות את הפירות ולא בשבת נ"ב לפי גי' הספר שלפנינו אדרבה נראה שדעתו שגם בשבת מותר:
דף כא שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש ז"ל ולא בירר הרי"ף ז"ל דבריו כו' וכן כתב הר"ז הלוי ז"ל ולי נראה כדבריהם משום דקשיא לי אי אעיקר מחלקותם כו' כצ"ל:
דף כב בריי"ף דבר ידוע הוא כי המוקצה אסור ועוד אמרינן לעיל תניא אחרים כו' כצ"ל סליקא לה מסכת יום טוב:

ראש השנה

פרק ראשון

דף א ע"ב רש"י ד"ה אשר דברת זה קדשי בדק הבית כדכתיב בד"ה א' כ"ט וישמחו העם על התנדבם כצ"ל:
ע"פ הדבר נ"ב כי מעיקרא כתיב ויתנדבו ואח"כ כתיב ויתנו ומדלא כתיב וישמחו העם על נתנם אלא כתיב על התנדבם מכלל ששמחו על ההתחלה מה שהתנדבו וזאת היתה רק בדיבור:
בד"ה לשטרות רש"י למלכי ישראל דמנינן מניסן וה"ה למלכי אומות העולם דמנינן מתשרי כש"כ הר"נ:
ר"נ ד"ה אשר דברת כי וישמחו העם על התנדבם על פי הדבר כצ"ל:
ד"ה בפיך זו צדקה דכתיב יצא מפי צדקה נ"ב ישעיה מ"ה כ"ג:
ד"ה לנטיעה למנין שנות ערלה כצ"ל:
נ"ב ולירקות בהאי דיבור מחקתי כי הר"נ חלק להם ד"ה לעצמם:
דף ג ר"נ ד"ה תניא תבואה שאירע בה כו' להבא בי"ה זה שעבר עכשיו מקרוב וכן לשון משנה במסכת נדרים (דף ס') נ"ב והכי איתא התם קונם יין שאני טועם חודש זה אסור בכל החודש ור"ח להבא וליכא לפרושי ור"ח שעבר עכשיו הוא בכלל האיסור כי מה שעבר אין והר"נ פי' שם ור"ח להבא שאין ר"ח שאחר ימי זה החודש מכלל האיסור

אלא להבא הוא נמנה ומותר ושפיר נכון אבל אינו שוה כלל להבא דהתם אל להבא דהכא אתמהה:

דף ו ר"נ ד"ה ומיהו איכא לעיוני אי כו' דאי לעכב פליגי היכי הסימן (ד) להגהות הב"ח הוא טעות בי הגהות הב"ח אות ד' לא שייך כאן כלל אלא קאי על שלה"ג בסוף העמוד שהפריז מדותיו ע"ז מגיה הב"ח על וכן הוא בראב"ד הפריז על מדותיו וצ"ל ציון ד' במקום ה' כי אין יותר בזה העמוד הגהות הב"ח אלא עד ד':

פרק רביעי

דף ח ע"ב ברי"ף ואסיקנא בסוף פירקא אמר רב חננאל אמר רב כיון שאמר כו' כצ"ל:

דף ט בר"נ בסוף מתני' העובר לפני התיבה וכ"ת א"כ מאי שיילינן הכא מאי שנא דהשני מתקיע כו' נ"ב אפשר מכאן סעד להרז"ה ז"ל שאומר אשר בראשונה היו מתפללין תשע בכל התפלות ערב ושחרית מוסף ומנחה ושפיר שייל מ"ש שהשני מתקיע:

הדרן עלך ראש השנה:

תענית

פרק ראשון

דף ג ע"ב ר"נ ד"ה ולענין תענית שפסק בה כו' וכן מוכיח המעשה הנזכר במדרש איכה כו' נ"ב פרשה ג' על פסוק ותזנח משלום:

דף ד ע"ב שלטי הגבורים ד"ה הטור כתב דאע"פ כו' ומיי' כתב דעוברות ומיניקות מתענות רק בז' התעניות ולא בראשונים כצ"ל:

דף ה ר"נ ד"ה ר' יהודה נשיאה גזר תליסר תעניתא כו' ויש לתמוה למה דהא בסדר תעניות האלו משמע דבשאר צרות מיד הן מתריעין בג' ראשונות כו' כצ"ל:

דף ז ברי"ף נ"ב מפני שמדפיסים הראשונים שיבשו חדושי אנשי שם ציון א' ד"ה לא שחיוב כך כו' באו מדפיסי ווילנא ורצו לתקן ושיבשו הציון א' אשר ברי"ף במתני' בדפוסין ראשונים בטוב אחר חמישי ושני וחמישי העמידו הם אותו הציון קודם שני וחמישי ושני ולא די שלא תיקנו אלא עוותו שהוסיפו שיבוש על שיבוש ועתה בעזרת החונן דעת אומר אשר הציון במתני' יעמוד כמו שהוא בד"י ובח' א"ש כך צ"ל לא שחיוב כך הוא להתענות ה' ב' ה' אלא שאם ירצו כו':

דף ח ר"נ ד"ה וכל סביבותיה מתענות כו' ואחרים פירשו סביבותיה כו' כשם שמתענות סביבותיה בעיר אם יש בה כו' כצ"ל:

ע"ב חדושי אנשי שם ד"ה ר"ל מאחר שנפשוט בגמ' אליבא דר"ע דאין מתריעין אפילו בחול מכש"כ שלא יתענו דלר"ע אין לומר מתענין שהרי כו' כצ"ל:
ע"ב בר"נ ריש העמוד במנחתא דתעניתא כו' ואין להם ענין בתענית דיה"כ דאינו כו':
דף ט ע"ב ר"נ ירושלמי הל' ז' רבי בא בר כהן אמר קמיה דר' יוסי בשם רבי אבהו תשעה באב שחל להיות בשבת שני שבתות מותרין כצ"ל וכן הוא ברא"ש:
דף י ר"נ ד"ה וגרסינן בפרק יה"כ (דף ע"ח) זעירא בר חמא אושפזיכנא דר' אמי ודרב אסי ודר' יהושע בן לוי ודכולהו רבנן דקסרי הוי אמרי ליה לרב יוסף כו' ושורה במים ומקנח בה כו' כצ"ל והוא גי' הרי"ף שם:
סליק תענית:

מגילה

פרק ראשון

דף א ר"נ ד"ה ויש כאן שאלה כו' אבל לתנא דמתניתין דאמר מימות יהושע בן נון הא לא דמיא לשושן נ"ב פי' שושן לא הוקף מימות יהושע:
דף ב ר"נ ד"ה ומיהו איכא למידק כו' כגון מתא מחסיא דמפקא מכרך ומפקא מכפר כצ"ל:
ע"ב שלטי הגבורים ד"ה כתב הרא"ש ז"ל היה אומר ר"ת ז"ל אע"פ כו' ולא קאמר בלילה מברך מנ"ח וביום מ"נ כדקאמר גבי נר חנוכה יומא קמא מברך נ"ח מכאן ואילך מברך נ"נ כצ"ל:
דף ג ע"ב שלטי הגבורים ד"ה נראה מדברי רבינו שאע"פ כו' ובסמ"ג כתב שאסור בהספד ותענית בכל השנים המעוברות אע"פ שלא קראו המגילה כו' כצ"ל:
חדושי אנשי שם ד"ה לשון הב"י באורח חיים כו' ואוכלים ושותין וק"ל והר"נ פי' בע"א סה"ד כצ"ל ונ"ב ולא היה להר"נ גי' אחרת רק פירושו לא כרש"י:
בר"נ ד"ה מחייב אינש כו' אידחי ליה מימרא דרבא ולא שפיר כו' כצ"ל לפי גי' הגמ' והרי"ף:

פרק שני

דף ו ר"נ ד"ה דפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ מהכא כו' ואנו רואין שעבוד שלנו אינו מזדייף מצד הלבן מיהת אע"פ שאין מעופץ כו' כצ"ל:
ונ"ב וכן הוא בתוספות:
דף ז רש"י ד"ה וכולן שעשאו וכו' דמעלות עמוד השחר יממא הוא וכו' כצ"ל:

שם בדף ז' בר"נ ד"ה להגשה שהיה מגיש מנחה בחודו של מזבח כדאיתא בסוטה כצ"ל ונ"ב מנחת סוטה מחקתי כי כל המנחות בעי הגשה כדאיתא במנחות דף ס' ומה שכתב כדאיתא בסוטה קאי על חודו של מזבח דאיתא שם:
שם ד"ה ולהקטר חלבים ואימורים כו' משמע דק"ל כסתם מתני' דהכא דקתני לה כצ"ל:
דף ח ריף ומאן דשרי אמר אי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא יהבי ליה כצ"ל וכן צ"ל בר"נ.
ע"ב ר"נ ד"ה בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם צדקה כו' כצ"ל:
דף ט רש"י ד"ה למקרי גברא מבי כנשתא מאי נעביד מאחר שאין נכנסים בהן לצורך עצמו סה"ד כצ"ל:
ע"ב במשנה בשניה זכור נ"ב פי' בשבת שני מארבע פרשיות וכן כולן והפסקות לא קחשיב אם ישנה אחת או שתים אין להם שייכות לד' פרשיות והא דאמר בגמ' דף ל' שניה להפסקה פי' אחר הפסקה שהוא שניה לסדר ד' פרשיות כן משמע מפרש"י שם:
בש"ג ד"ה כתב הרא"ש ז"ל תימא דבפסח כו' ואין להביא ראיה מדאמרינן לקמן ביו"ט האחרון של חג מפטירין כו' כצ"ל:
דף יא ש"ג ד"ה ובירושלמי יש כו' ובג' מתחיל בראשית נ"ב פי' בס"ת ג' כו' ורגילין להתחיל מיד בראשית נ"ב פי' בס"ת ב':
דף יב ברי"ף ירושלמי כו' ומשני שאני התם דסליק עניינא וא"א שאני הכא שהוא סדורו של יום כו' נ"ב בירושלמי ליתא דסליק עניינא אלא שהוא סדורו של יום גם ליתא בירושלמי לא הכא ולא התם אלא שנייא הוא שהוא סדורו של יום ולפי נוסח הרי"ף מ"ש דבראשונה אמר התם ואח"כ הכא ע"כ מחקתי הכא וצ"ל ר"כ התם והירושלמי הוא במגילה גם בתענית ולשון אחד להם כנ"ל:
ר"נ שמונה פסוקים שבתורה כו' כדתנן קראוה שנים יצאו ותנא עלה מה שאין כן בתורה כו' כצ"ל:
ש"ג ד"ה פי' ה"ר משולם כו' אלא הכי פירושו יחיד קורא כל ח' פסוקי ולא יקרא אותם שנים והיינו טעמא כצ"ל:
גם נ"ב ע' תוס' ב"ב ט"ו ע"א מנחות ל' ע"א:
דף יג ע"ב ר"נ ד"ה מעל"ד מתני' אין פורסין על שמע פי' רש"י ז"ל כו' רבותינו שבמערב אומרים אותן בשבעה ונותנין טעם כו' ויש אומרים בששה שברכו ששי הוא ע"כ כצ"ל:
ד"ה ושמעי' ממתניתין שאין היחיד אומר קדושה של יוצר אבל סדר קדושה של ובא לציון אומר דהא קראי בעלמא הוא דקא מסדר נ"ב ושמעינן שאין הש"ץ צריך להמתין

אחר מעתה ועד עולם קודם שמתחיל ואתה קדוש וכיון שאינו צריך אינו רשאי להמתין כי התרגום של הקדושה אין לאמרו בצבור רק דוקא ביחידות:
ד"ה גמ' מנה"מ כו' ילפינן האי ונקדשתי בתוך מדכתיב הבדלו מתוך העדה ואתיא עדה עדה דכתיב התם עד מתי לעדה הרעה הזאת והתם הוו עשרה כו' כצ"ל:
דף יד ע"ב ש"ג ד"ה מיי' כתב סתם כרבינו וטור כתב כו' וצ"ע סה"ד נ"ב לענ"ד אין בזה שום עיון כו' עד שיהו כל ה' חומשין ביחד פי' תפורין יחד והוא ס"ת שלימה וכן הוא בש"ע סימן קמ"ג סעיף ב':
דף טו ש"ג ד"ה אין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו כו' והקב"ה אומר נתנו עלי בקולם ע"כ שנאתים ומה שכתבתי שממנין חזן כו' כצ"ל:
ע"ב ש"ג ד"ה פי' אמן שעונין אחר ברכת מודים כו' כתב בעל המנהיג ברכת כהנים אסור ליחיד לאומרה כי בצבור נתקנה לפני נשיאות כפים שאינו אלא בעשרה ואומרה ש"צ ובדברים שבין בני בבל כו' כצ"ל:
שם בא"ד למדנו מזה שאסור ליחיד לקרותו ומ"מ כל הגלות אנשי מזרח קורין אותו כקורא בתורה כו' כצ"ל:
סליקא לה מסכת מגילה

מועד קטן

פרק ראשון

דף א רי"ף תניא אידך ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי עצור אף ששת ימים עצורין אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששת ימים עצורין בכל מלאכה ת"ל וביום השביעי עצרת השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששת ימים עצורין בכל מלאכה כצ"ל כדאיתא בחגיגה שם:
ע"ב רש"י ד"ה דקא משכה כו' עד למחר עד ג' ימים שימשכו מן המעיין ויכנסו באמה ואשקנה סה"ד כצ"ל:
דף ב שה"ג ד"ה כתב הרא"ש פי' הראב"ד ז"ל שהיה רחוק הנהר בירן מהעיר והיה להם כצ"ל שם ואמר כיון דשתו רבים מיניה כי היו לבני מחסיא מעט בורות כו' כצ"ל וגרס בירושלמי כהדא דבני סכותא וכו' כצ"ל:
שם בא"ד כי החפירה ההיא לא היתה אומנת ואינה דומה כו' כצ"ל:
ע"ב שה"ג ציון א' וכן פסק הרמב"ם ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל אבל לפרש"י שפירש שדה גריד מ"ט הוא סיומא דמלתא דרבינא כו' כצ"ל:

דף ג ע"ב במשנה ר' יוסי אומר אף ממתחין נ"ב האי אף אינו מובן אבל גם במשניות איתא גם הרמב"ם בפירושו מעתיקו ונ"ל שר"י אומר שכך הוא סדר המשנה ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב אף ממתחין את המטות:
דף ד חדושי א"ש מהר"נ שפירא ואני אומר דטעה בלשונו וכתבו חדא כאן לא הוי שום דבר מעשה אומן כלל כו' כצ"ל:
ע"ב בר"נ כדאמרינן [בב"ר פ' פ"א] מהולתך טרשא אקיש עליה כצ"ל ונ"ב פי' מהולתך נפה שלך טרשא חרשה שהקמח אינו יורד אקיש עליה מכה עליה:

פרק שני

דף ה ר"נ ד"ה האריסין והחכירין כו' בגמ' מייתי כצ"ל:
ע"ב רש"י שורה א' כגון בגד לארוג הואיל וברשותו לגמרי כצ"ל:
ד"ה שאינה קיבולת שלא קבלה לגמרי לעשותה כל זמן שירצה אע"פ כן לא יעשה כו' כצ"ל:
דף ז רש"י ד"ה סטיו איצטבאות מכל ארבע רוחות לפני החנות ופעמים כו' כצ"ל:

פרק שלישי

ע"ב רי"ף ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל כו' כצ"ל:
דף ח ע"ב רי"ף וישבע יהושע וגומר ואומר ויהונתן לא שמע נ"ב מאי ואומר ע' שם בגמ':
ר"נ ד"ה אינו מנודה לעירו כו' ודוקא בהנהו דשוו לדידהו אבל דעדפן מינייהו לא ע"כ כצ"ל:
דף ט ע"ב רש"י ד"ה בין בפניו בין שלא בפניו דקמ"ל שאין לו בושת בזה סה"ד כצ"ל ונ"ב פי' בהא דקאמר בפניו דס"ד כיון דנדוהו שלא בפניו לא יתירו לו בפניו דמתבייש טפי קמ"ל דאין בושת בזה (רא"ש שם):
דף י רי"ף ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקינהו וקאמר כו' כצ"ל:
אדאמר ש"מ תלת נ"ב א' מותר ליטול צפרנים ב' אין בהם משום מיאוס ג' מותר לזרקן:
דף יא רי"ף אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר ר' חייא אר"י כו' כצ"ל:
דף יב ר"נ ד"ה וכתב בעל הלכות גדולות כו' או ביו"ט ראשון של יו"ט האחרון כו' נ"ב היינו שביעי של פסח:
שלה"ג ד"ה וי"א שהקובר מתו כו' נ"ב הוא הראב"ד:
בא"ד וסברא ראשונה נ"ב הוא מה שהביא הר"נ בשם הרמב"ן שיום כפור מבטל שלשים:
דף יג רש"י ד"ה צנעא שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך סה"ד כצ"ל:

ר"נ ד"ה כעין ארצה שכפה מטתו ולעולם לא עבד מילתא יתירתא נ"ב ע' תוס' ד"ה דאי דף כ"א:

ע"ב ר"נ ד"ה היה ערב שבת וכו' בד"א בזמן שהן כדאין נ"ב פי' שלא היה שעת הדחק: אבל אם לא היו כדאין נ"ב פי' שהיה שעה דחוקה כגון ע"ש עיו"ט או גשמים:

דף יד ע"ב שלה"ג ד"ה כתב הראב"ד שאפילו חדשים כו' אבל הרמב"ם כתב דחדשים אסורים אפי' אינן כבושין במכבש שלא הוזכר מוכבש אלא אישנים וכן היא מסקנת הרא"ש כו' כצ"ל:

דף טו רש"י ד"ה תפלין לא גרסי' דאין תפילין בשבת דכתיב והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות כצ"ל:

נ"ב כדאיתא בגמ' עירובין צ"ו מנחות ל"ו:

דף טז שלה"ג ד"ה ופי' הראב"ד דהיינו תפירה שהיא שוה למעלה ובולטת מלמטה והרמב"ן פי' דסתם כו' כצ"ל:

ע"ב רי"ף נתמלא קרעים מלפניו מחזירו לאחוריו נתמלא מלמעלה הופכו למטה והקורע מלמטה והקורע מן הצדדין לא יצא כו' כצ"ל:

נ"ב מלמטה הופכו מלמעלה מחקתי כו' הלשון אינו סובלו ובגמ' ליתא וגם רש"י כאן והר"נ לא גרסי ליה:

ע"ב ר"נ ד"ה מגלגל עמהם כו' כצ"ל:

דף יז רי"ף וגרסינן בסוף כתובות דף קי"א אמר רבי חייא בר יוסף עתידין הצדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מחטה כו' נ"ב בתוס' שם ד"ה בלבושיהן ז"ל משמע בלבושיהן שנקברו דהיינו תכריכין אבל בירושלמי דהנושא אמר רבי לבניו מעטו בתכריכין שעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהן משמע מעטו בתכריכין שעתידין צדיקים שלא יעמדו בתכריכין אלא בלבושיהן מחיים ע"כ:

דף יח רש"י ד"ה במקומו במקום שמת שם כצ"ל:

ר"נ ד"ה מחלפי סעודתייהו כשהיה אחד מהם אבל היה שולח סעודתו לחבירו נ"ב הלשון מגומגם שמשמע מלשונו שהאבל שלח סעודתו לחבירו שאינו אבל אבל הטור והב"י והמ"א מפרשים שמעשה שהיה כך היה שהיו שניהם אבלים ושלח זה סעודתו לזה וזה סעודתו לזה:

ע"ב ואמר ר' לוי בר חמא כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש זוכה ומקבל פני שכינה כצ"ל כדאיתא בגמ' ברכות וברי"ף שם ובש"ע שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:

הדרן עלך מועד קטן וסליקא לה סדר מועד בעזרת מרחם וסועד:

יבמות

פרק ראשון

דף ג ב' (ישן ווילנא) נ"י פתקה לוי במתניתין כצ"ל והוא גי' הערוך ובגמ' איתא בדקה וכן הגיה הב"ח כגי' הגמ':

שלה"ג ד"ה כ' הרא"ש ז"ל כו' אע"ג דאסרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפילו כספק ערוה הלכך פריך שפיר כו' כצ"ל:

דף ד ע"ב לשון ריא"ז ואסרו כלת בתו כו' עד סה"ד נ"ב כן מוכח מדאסברי אביי ורב פפא ורב אשי כפרש"י:

רש"י ד"ה אשת אחי האם מן האב סה"ד דכולהו דבי אבא רבא קרי להו כצ"ל:

ד"ה כי קאמר רב להההיא מתני' דקתני לעיל מה הן שניות בההיא איירי רב ואמר ארבעה מהן כו' כצ"ל:

דף ו ר"נ ואם באו עידי טומאה כו' וכל היכא דאיכא עידי בעילה קרי להו עידי טומאה משום דהכי הוי דין מיתתו מסתמא כצ"ל:

שלה"ג ד"ה פרש"י תצא מן הבעל כו' ורבה בר רב נחמן הוציאה קתני כלומר מעצמו הוציאה כצ"ל:

בא"ד והא דאצטריך התם למימר טעמא דאיתתא שריא באומרת טמאה אני או בשותקת ומודה אבל לאומרת טהורה אני שריא כו' כצ"ל:

בא"ד לא משוינן ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול וקשה לפירושו כל מה שהקשינו תחלה כו' כצ"ל:

דף ז ע"ב שלה"ג כתב הרא"ש ז"ל ורב אלפס לא הביא שינויא קמא מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית משום דחשיב לשינויא בתראה עיקר ופטרה נפשה בחליצה גרועה ואינה צריכה לחלוץ משני כצ"ל (ק"נ):

שם סמוך לסה"ד ודוקא אמצעית חולצת מאחר נ"ב ע' בק"נ:

שם ד"ה פסק הרמ"ה כרב וכן פסק הרמב"ן ומיי' כתב יבמות רבות שנפלו מבית אחת כו' ויראה מדבריו שפוסק כשמואל וכשנויא בתרא דלפטור נפשה פטורה בחליצה גרועה והראב"ד פסק כן כשמואל וכשנויא קמא דאפילו לפטור נפשה אם אפשר בחליצה כשרה כו' כצ"ל:

פרק שלישי

ארבעה אחין כו' גמ' הכא במאי עסקינן דנפלו בזה אחר זה כצ"ל:

בעל המאור דף ח' ע"ב ורבא פליג אתריצתא דר' ירמיה וס"ל כרב אשי:

דף ח ברי"ף ג' אחין ב' מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית כו' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת נ"ב הציון אות ב' שנרשם לעיל לשלה"ג צריך להיות כאן על עשה בה מאמר אותו שנשוי נכרית.

ע"ב חא"ש ד"ה מלשון הרי"ף כו' אבל אם כנס אותה מותרת הנכרית להתייבם דמפקע הזיקה:

מלחמות בהמשך מעל"ד הא אמרינן בפרק החולץ דכיון דבשעת שהותרה לא חזיא לא מקרי יבמה שהותרה כו' כצ"ל:

דף ט שה"ג ד"ה סמ"ג כתב בשם ר"י כו' וכן יראה מדברי מיימון שכתב כו' אבל מד"ס חותכים דיני ממונות כצ"ל:

ע"ב נ"י ד"ה ומקצתו חליץ כו' ויאמרו דהא בחליצה זו אין איסור אלא שיאמרו שעשינו חליצה בכדי כצ"ל:

שה"ג מעל"ד פלוני העיד אותי עליו כו' כצ"ל:

דף י חדא"ש מהר"נ שפירא ד"ה לשון חבטא מצינו כו' כלומר שסידרו סדר דברים בעלמא כצ"ל:

פרק רביעי

ע"ב רי"ף כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין כצ"ל נ"ב כן הוא במשנה במשניות ובגמ' ובודאי לא מיד הרי"ף סדר עקלקלות אלא רק ממעתיק שלא מדעת:

רש"י ד"ה באמצע יירש ותנתן לו וירשה כצ"ל:

דף יא ע"ב לשון ריא"ז ד"ה הרי זה נוטל תחלה כו' וי"א שהדין עם בני היבם נ"ב האי וי"א קאי על ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בתר דפליג יבם בהדיה בנכסי מיתנא שמביא באות ג' וצריכין ליטול אלו הדברים מכאן ולקבען שם:

שלה"ג ד"ה אביו של יבם כו' עד סמוך לסוף הדיבור ואומר אני שאף כדין זה ראויין לדון בטומטום כטומטום בין הבנות של כל אדם כו' כצ"ל:

דף יב מתני' כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאין כו' כצ"ל כמו בגמ' הכא ובכתובות נכסים בלא ו':

שה"ג ד"ה מיימוני וסמ"ג כתבו כו' ולזה הסכים הרא"ש וכי היכא דאיכא פלוגתא במתה כן בחייה ולפירות לרש"י חולקים כו' כצ"ל:

ד"ה כתב הרא"ש גרסינן בגמ' מאי שנא רישא כו' וגם רבה סתר לעיל דברי עולא כצ"ל:

שם בא"ד ובפרק הכותב הביא בהלכותיו פלוגתא דאביי ורבא ומילא ידעינן הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם:
חדושי א"ש מהר"ם אינו יודע להבין כו' היינו שינויא דרבה ומה שכתב אח"כ כו' כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה גרסי' בגמ' אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה כצ"ל נפלה כשהיא שומרת יבם מן הנשואין כו' שלא נפלו לה בחייו גם מעצמו כו' כצ"ל:
דף יג שלה"ג ד"ה ור"ת פליג כו' ואההיא אמר רב אין כופין ר"ל אין כופין לחלוץ אי ניחא לתרוייהו ליבומי כו' כצ"ל:
שם בא"ד אבל בשאר אמתלא אין כופין אותו לחלוץ אפי' למשנה אחרונה והאריך כו' כצ"ל:
ע"ב ריף אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי להההיא חליץ ואי בעי להההיא חליץ כצ"ל ונ"ב ע"ש בגמ' ובהגהת הב"ח:
נ"י גמ' הלכה כר' יהודה דיש זיקה ואלימא לאסרה עליו:
ריף מתני' שומרת יבם שקידש אחיו אחותה משום רבי יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנוס את אשתו כצ"ל כדאיתא במשנה במשניות ובגמ':
רש"י ד"ה גמ' הלכה כרבי יהודה דיש זיקה דאלימא לאוסרה עליו כצ"ל:
דף יד ריף מתני' היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד ארוסות ואחד נשואות כצ"ל (גמ' ומשניות גמ' עירובין מ"ז):
שם או שהיה לה כעס על בעלה או שהיה בעלה חולה או זקן או שהיתה חולה או עקרה או קטנה או איילונית או זקנה כו' כצ"ל וכן הוא בגמ' כי למה יפסיק בו בינה לבינה:
ע"ב ר"נ ד"ה וכן מי שהיה נשוי כו' דלמא חליץ ואח"כ מייבם האחרת דקים ליה בלא יבנה כצ"ל ומן דקיימא עד דקים אני מוחק כי כרת מאי בעי הכא הלא הקרא נתקו ללאו וכן בגמ' איננו רק וקם ליה בלא יבנה:
דף יז ריף והוה ליה דבר שהיה בכלל מיתת ב"ד ויצא מכללם ללמד על כולן ולא תיליף לא יגלה כצ"ל ונ"ב וה"פ ולא תיליף מאשת אביו לא יגלה דהוה לשמעון התימני חייב כרת וכל עריות דדמי ליה דהוה בכרת ולא הוי ממזר מחייבי כריתות רק מחייבי מיתת ב"ד:
שם דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא כצ"ל וכן מעתיק הרא"ש:

פרק חמישי

רי"ף **ומאי** טעמא אמור רבנן האי ביאה פסולה יש אחריה כלום וכדתנן נתן גט ובעל וכו' ותנן נמי וכו' נ"ב כל זה אין בגמ' והם דברי הרי"ף עצמו שמפרש היכן מצינו ביאה פסולה יש אחריה כלום ומביא תחלה ביאה אחר הגט ומפני שזאת יכול היות אף ביבמה אחת ויבם אחד מביא מרישא דמתניתין נתן ובעל שמיירי ביבמה אחת ויבם אחד ולכן לא אמר נתן גט לזו ובעל את זו ואח"כ מביא ראיה על ביאה פסולה ביאה אחר מאמר ולא יכול להיות כי אם בשתי יבמות כי ביבם אחד ויבמה אחת הרי זו כמצותה ע"כ לא יוכל להיות ביאה אחר מאמר ביאה פסולה כי אם בשתי יבמות ע"כ מביא ראיה מסיפא שמיירי בשתי יבמות ומדויק בלישניה ותנן מאמר בזו ובעל לזו ופליאה דעת ממני למה מפרשים מפרשי הרי"ף על נתן גט ובעל כ"כ בשתי יבמות ואיך יכולים לפרש כן הלא אם כדבריהם ז"ל שמה שאמר הרי"ף וכדתנן נתן גט ובעל כמו כן מסיפא מייתי שמיירי בשתי יבמות היה לו לומר בכאן באותו הלשון עצמו שבמשנה נתן גט לזו ובעל את זו ועוד אם שניהם מסיפא שמיירי בשתי יבמות מייתי היה לו להקדים ולומר וכדתנן עשה מאמר בזו ובעל את זו צריכות שני גיטין וחליצה ואח"כ ותנן נמי נתן גט לזו ובעל את זו כמו שנסדרו במשנה. אב הרחמן רחם עלי מחכמתך תאציל עלי ומבינתך תביננני להבין דברי קדושים נ"ע והנ"י ז"ל שיכל לשונו הזהב "ותנן נמי לעיל" מה לו לדוחק זה הלא לשון הרי"ף מדויק שמביא כסדרן זה אחר זה כנ"ל:

ע"ב רי"ף ומ"ט אמור רבנן האי חליצה פסולה אין אחריה כלום כדתנן נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום נ"ב הכא נמי כיון דמביא הרי"ף בזה הלשון נתן גט וחלץ מרישא מביא וביבם אחד ויבמה אחת מיירי ומפרשים ז"ל גם בזה בשני ומקוצר השגתי אינני משיג מה מהם יהלוך אם יפרשו ביבם ויבמה אחדים ואין אחריה כלום כפרש"י במשנה דאי הדר ומקדש לה לא בעי' גט או יכולין לפרש דאי הדר עביד מאמר בשני' לא מהני:

דף כ לשון ריא"ז ואם הפילה כו' כתב הרא"ש ז"ל האי דקתני יוציא כו' ונראה דכופין אותו בשוטים אבל במילי הא אמר בסוף המדיר כצ"ל וכן הוא בתוס':

ע"ב ר"נ ד"ה ת"ר ת"ר נשאת לראשון כו' ואם הכיר בה אפילו כתובה גביא דהא ידע ומחל כצ"ל:

פרק שמיני

דף כד ר"נ אי זהו פצוע דכא כו' פ"ד וכ"ש כהן מותרין בגיורת דאע"ג כצ"ל:

בא"ד ומסתמא נמי ה"ה כרו נמי בידי שמים כשר ועוד שאנו רואין כצ"ל:

ע"ב בא"ד וריא"ף כתבו דבידי אדם פסול קו מניק בה והא דרבי ישמעאל כצ"ל:

פרק תשיעי

דף כח חדושי א"ש מהר"נ שפירא א' בגמ' כתוב ופסק כו' וק"ל א"כ מנ"ל לרש"י לומר דלא עבד עובדא נ"ב ולענ"ד מדקאמר סבר למיעבד ש"מ דלא עבד:

שם אות ב' והא אמר עולא וכו' מה יש לדקדק כאן דלמא לכך נאמן עד אחד משום דשתיקה כהודאה דמיא כצ"ל:

דף ל רש"י ד"ה דאמרי אינשי כשרואין הארוס לפנינו אמרי מדנסבה אחיו תנאה הוה ליה לקמא כצ"ל:

ע"ב המאור ד"ה צריך לדקדק ולעיין כו' ואע"ג או אשתו וגיסו למדינת הים דאהני הני נישואין למיסר אשת גיסו אגיסו כו' כצ"ל:

דף לא בא"ד ונמצאו דברים בדאין או נמצאת זו איילונית כצ"ל:

פרק אחד עשר

ע"ב נ"י ד"ה ואמרינן בגמ' סה"ד ולאו דדודתו כצ"ל:

פרק שנים עשר

דף לב ע"ב נ"י ד"ה לזירזא דקני כו' והכא לא היה כבודו של רב שמואל בר יהודה שלא להקצותו מן הב"ד כו' כצ"ל:

דף לג אמר רב אשי למאי דקאמר אמימר לא בר אבין חליץ ולא בר קיפוק חליץ כצ"ל:

נ"י ד"ה בקורדייקסין מנעלים כו' ונקראים אופלינ"ש כו' נ"ב אונדרשיך (רש"י):

ע"ב רי"ף והכי גרסינן בירושלמי אמר רב כיני מתני' בקשור כו' כצ"ל וכן מעתיק הרא"ש והב"י וכן צ"ל כ"כ בלשון ריא"ז בני פעמים:

שם ברי"ף רבא בר חייא קטוספאה עבד עובדא כו' כצ"ל:

דף לה רש"י ד"ה מודה רבא כו' דאי יפסיק הוי משמע דהאי כו' כצ"ל:

בא"ד אבל לא חפצתי לקחתה שהיא פהיחת קריאתו כצ"ל:

ע"ב רי"ף ודין הוא גט חליצה ביום פלוני כו' ואשתמודענוהי לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי הוא נ"ב ושהיה בעולמו בכלל:

נ"י תחת ד"ה שיכולה למאן צ"ל ד"ה כל היכולה למאן:

פרק שלשה עשר

דף לו לשון ריא"ז איזהו מיאון כו' בפני ב' ה"ז מיאון סה"ד ומן בראשונה עד סה"ד צ"ל ע"ב אחר הדיבור כ' סמ"ג:

ע"ב רי"ף יתר על כן אמר רבי יהודה אפילו שיגרה בעל אצל חנוני להביא לו חפץ משלו ואמרה אי אפשי כו' כצ"ל וכן איתא בגמ' גם ברא"ש שדרכו להעתיק לשון הרי"ף אין

התיבות שהקפתי וז"ל התוספתא פ' י"ג אפילו נכנסה ליטול חפץ מחנוני ואמרה בפניו אי אפשי כו':
ברי"ף רבי יהושע אומר מע"שה קט"נה כל"ום נ"ב ששלשה תיבות הללו אינם במכילתן אבל בכתובות דף ק"א ישנם:
המאור אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אנינא בן אנטיגנוס קשיא לן בשמעתא דרבה גיטין ושם איתא רבא ותוס' גרם רבה אמר שלש מדות בקטנה דבמיאון אמרינן כל קטנה שאינה יכולה לשמור קידושיה א"צ למיאון ה"נ אמרינן בגיטין דף ס"ד ע"ב כל שאינה כו' כצ"ל:
דף לז נ"י ד"ה נשואין הראשונים שלא תהא שניה זקוק לו כצ"ל:
ע"ב מלחמת אמר הכותב אדרבה מסתברא צרת קטנה לרבנן מתיבמת כו' כצ"ל:
בא"ד ויותר היה קרוב לאוסרה היתומה בחליצה כצ"ל:
בא"ד אלא לפי שא"א להפקיע נשואי חכמים נ"ב הרא"ש כתב משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואולי כ"כ כונת המלחמת שכשלא ידע בגירושין יאמר שמפקיעין נשואי חכמים בולא כלום:
בא"ד הלכך ביאת גדולה פוטרת את הקטנה כו' כצ"ל:
דף לח רי"ף ושמעינן מינה דקטנה שלא מיאנה והגדילה נ"ב פי' וגם הביאה שערות:
ע"ב חא"ש מהר"נ שפירא ר"ש דגם הוא גרס לא פסל נ"ב כן הגי' במשניות:
שם אות ב' בכתבי בגמ' כתבתי דרש"י גרס כן נ"ב טעם זה למה הלא ברש"י דהכי אמרינן בנדה ומפורש בגמ' שם כן:
מתני' ר' אלעזר אומר בכולן נ"ב ע' תי"ט:
דף מ לשון ריא"ז ואם הביא כו' וסימני בגרות אלא מפני שהיא איילונית כצ"ל:
בא"ד ואם לא הביא ב' שערות עד שלא הגיע כו' כצ"ל:

פרק ארבעה עשר

דף מא ע"ב נ"י ד"ה שרצה ליזון תנאו קיים ואינו יכול לטעון מתנה בטעות הוה כי סבור הייתי שיש לה כתובה מפני שהיה לי עליה נשואין מדרבנן כצ"ל או פירושה כך:

פרק חמשה עשר

דף מג ע"ב לשון ריא"ז האשה שנשאת ע"פ ע"א לא תינשא אלא ברשות ב"ד כב"ה ר"ת כמבואר בקונטרס הראיות:
דף מו שלה"ג ד"ה כתב הטור בהיות' במוריקא כו' סמוך לסוף הדיבור אלא אותו ר' אשר בר רב סיני והוא היה כו' כצ"ל:

ע"ב בריי"ף א"ר עקיבא ולא על פי אשה כו' נ"ב הגי' הנכונה בגמ' ובמשניות ר"ע אומר לא על פי אשה כו':
סליק לה מסכת יבמות ברכות והודאות למהולל בתשבחות:

כתובות

פרק ראשון

דף ג ר"נ עוד שנינו במסכת סופרים [שם] גבי ברכת החודש כו' מברך עליו ברכת הזימון ומביא לו כוס אחר ומברך בפה"ג ואחריו אשר גילה כו' גי' הגר"א וכן גורס מיי' הלכה ט' שם:
דף ד ריי"ף והאכילום והשקום והכניסום לחדר ובעל כצ"ל (גמ') וע' ת"ש סי' י"א:
ע"ב לשון ריא"ז וכן ארוסה שנתעברה כו' אבל לא לפוסלה לכהונה ולא לפסול הזרע ולא האמינוה נ"ב מן ולא האמינוה עד פנויה צ"ל קודם ומז"ה:
המאור ד"ה כל שלא נהג כו' סמוך לסה"ד והוא שינה המנהג נ"ב ברא"ש בשם ר"ח ונשתנה המנהג ומסיים אנו תולין שבגרמתו נשתנה ורמאי הוא ע"כ נ"ל דגם כאן כצ"ל כן וע' רש"י כל שלא מושמש מבעיא ליה כו':

פרק שני

דף ו שלה"ג אפילו אם אומרים כו' אין להאמינם וכתב הרא"ש בתשובה כו' כצ"ל:
דף ז ריי"ף אמאי תרי ותרי נינהו אלא אמר רב נחמן כצ"ל:
רש"י ד"ה משטר אחר שקראו עליו ערער כו' עד סה"ד נ"ב לשונו כאן כמו בגמ' ולפי גי' שבגמ':
ר"נ ד"ה אין מקיימין את השטר כו' דוקא משתי שדות כלומר שאם עדים הללו חתומים על שני שטרות אחרים שהן מכר שתי שדות כו' כצ"ל:
ע"ב מלחמת כתוב בספר המאור וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוה פי' ז"ל לרב כו' כצ"ל:
דף ח ר"נ ד"ה גובה מנכסים בני חורין כו' ולא מצי א"ל הכא שטרך בידי מאי בעי שכן דעת הגאונים ז"ל בהוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו נ"ב הכא חיישינן שמא יתבענו בע"פ וזה יאמר האמת להד"ם ואח"כ יוציא הלה את הכת"י ותו לא מהימן לומר פרעתי שכל האומר לא לויתי וכו' (מהר"מ שי"ף):
שלה"ג ד"ה מתוך הירושלמי מוכיח כו' ואם אינן זוכרים ההלואה אף על ידי ראיית השטר כו' כצ"ל:

חא"ש מהר"ם ומיהו אם בא אחד מן השוק כו' העתק מתוך פרישת נ"י בפ' חזקת הבתים ברי"ף דף קפ"ד ע"ב ובגמ' דף נ"ז:

ע"ב רי"ף אמר רב פפא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי דניחוו סהדי חתימות ידייהו פסול כו' כצ"ל כן איתא בגמ' כ"א דניחוו סהדי אחתימות כו' וכן מגיה הב"ח ברי"ף ולקמן בפ' הכותב איתא דנחווי ובגיטין דלסהדי אבל דליחזי אין שייך כאן כלל ובטח כי המשבש הראשון היה בהרי"ף ואחריו שיבשו גם ברש"י ור"נ כי גם הרא"ש אשר מעתיק תמיד דברי הרי"ף כלשונו מעתיק כאן דמחוי סהדי אחתימות וכו' ומעשה ידיו מגיד תרגומו ועובדי ידוי מחוין:

דף ט ע"ב אמר לן רבנא אשי לקיומי ואמינן ליה לרבנא אשי כו' כצ"ל:

דף י ר"נ ד"ה עד אומר נתגרשה מדקאמר האי לישנא ש"מ כו' נ"ב פי' מדקאמר תרוייהו בא"א קמסהדי:

המאור לעיל דף ט' אמר רב הונא אמר רב ג' שישבו לקיים את השטר כו' לפי שספקו נולד עמו מה שא"כ בעירר דגזלנותא שהוא פסול הבא לו לאחר מכאן הלכך אמרינן ביה אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקה דכשרות דמעיקרא והם ה"נ אמרי אי בערר דפגם משפחה כו' כצ"ל:

דף יא מתני' ב' נשים כו' וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אין נאמנין ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנים כצ"ל כן איתא במשנה במשניות ובגמ' וכן מעתיק הרא"ש מסתמא היה ברי"ף אשר לפניו ג"כ כן:

ר"נ ד"ה רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד אפילו היכא דליכא למיחש לגומלין וכש"כ בההיא גונא דקאמר ת"ק ואם העידו כו' דאיכא למיחש לגומלין. אבל במקום שאין עוררין מעלין היכא דליכא גומלין כצ"ל כמו ברש"י:

ע"ב ר"נ גמ' פרכינן בגמ' על דמתני' כו' אמר רב יהודה אמר שמואל כשמשמרות רואות זו את זו אי אפשר דלא נימא פורתא א"ר לוי דמהדר ליה למתא כו' כצ"ל:

דף יב רי"ף ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה רב הונא אמר נגודי מנגדינן להו כו' דבמערבא כי מחייב צורבא מרבנן מימנו אנגדא ולא מימנו אשמתא כצ"ל:

ע"ב חא"ש מהר"ם א' דבריו תמוהים דאי כדמוקים לה כו' כגון תרומת דגן תירוש ויצהר כיון דהוי כעין דאורייתא בזמן המקדש מעלין ממנה ליוחסין כו' כצ"ל:

פרק שלישי

דף יג ריף אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דתניא קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ כו' כצ"ל (גמ' כאן לקמן דף מ'):

דף יד שלה"ג כתב מיי' נערה פ"ב ג' דברים של מפתה וד' של אונס הם של האב ואם אין לה אב הרי הן של עצמה נתארסה אחר שנתפתתה אין האירוסין מוציאין מרשות האב והן שלו והראב"ד ז"ל כתב כו' כצ"ל:

פרק רביעי

דף טו ע"ב שלה"ג ד"ה כתב הטור ואם הראשון של מכר כו' רואים אם יש בו שום יפוי כח אחר דשייך במתנה ולא במכר כגון לענין דרך דק"ל מוכר בע"ר מוכר ונותן בעין יפה נותן כו' כצ"ל:

דף טז רש"י ד"ה אבל היכא דאישתני גופה כגון בגרה לא חידש כך פירש רש"י ועיין פירוש האלפס שאינו כן ודוקא עכ"ל לשון המפרש אשר בשם רש"י על הריף יקרא כי כך הוא תוכן מעשיו שמעתיק דברי רש"י שבגמ' בספר הריף והנה כאן צריך לשונו תיקון וכך אומר ועיין פירוש האלפס סה"ד ומה שכתב ודוקא צ"ל ודוק וקאי על סה"ד שמסיים וע' פ' האלפס ודוק ואח"כ מתחיל ד"ה שאינו שבריף הד"ת מוחק המפרש הזה אינו מוחקו אלא מוסיף עליו תיבה לפרשו שאינו כן כמו שהוציא הבעל שם רע אלא שקר הוא וז"ל הגמ' נמצא ששם רע אינו שם רע ע"כ ובזה אין מקום לדברי מהר"ם שמביא חא"ש כי באמת מפורש בריף כרש"י ולא כתב שום מגיה שאינו כן אך נשתבש וסמכו שאינו כן לפירוש האלפס והנכון כמו שכתבתי שכוונתו לדברי הר"נ במ"ש ועיין פירוש האלפס ודוק כי מרש"י נתבררו דברי הריף כמש"כ הר"נ:

דף יז ר"נ ד"ה גרסינן בגמ' כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה כצ"ל:

שם ד"ה ובגמ' איכא תנאי דסברי מזונות דאורייתא דתניא שארה אלו מזונות כו' וראב"י פליג כו' נ"ב ע' תוס' ד"ה ראב"י שכתבו בשם רשב"ם שגם ראב"י סבר מזונות דאורייתא:

ע"ב לשון ריא"ז ד"ה הכותב לבתו כו' ומתה בעודה ארוסה אין הבעל יורש כצ"ל:

דף יח ע"ב המאור ד"ה אמר אביי אלמנה לכ"ג כו' ויכול הוא שיאמר אי אפשי באשה נדרנית וכמורדת היא כצ"ל:

ר"נ גרסינן בגמ' רב זן מחטי דעלייה נראה שלא היה לפני הר"נ בתוך הריף:

שם ר"נ ד"ה גנובי ליסטים אינן כשביות כו' והני דאמרי דאינן כשבויות אין הבעל חייב לפדותן כו' כצ"ל:

דף יט ר"נ ד"ה מפני תקון העולם כו' אי הויא טעמא משום דוחקא דציבורא או משום דלא לגרבו והכא כצ"ל (ערוך ערך גרב רויבען):
שלה"ג והא דיבם לא אכיל כו' נ"ב משמע שכן גירסתו כמו שמעתיק הרי"ף ומהרי"ף בסמוך שכתב תדע דהא תנן וכו' נראה שצ"ל יתומים כגי' הגמ' וכן מגיה הב"ח כאן אין היתומים חייבין:
דף כ ר"נ ד"ה וקא פסקי רבנן כו' והנגיד ז"ל פירשה כו' דכיון דמפסדי מזוני משום לתא דארוס אית לה מן הארוס או דלמא לא שנא כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה וגרסי' תו התם כו' כלומר שנשארו לפרוע מפורנה פירוש שפש לה אצל היתומים עוד מפרעון כתובתה (ק"נ):
ע"ב שלה"ג ד"ה והרא"ש הוציא דין זה כו' רב אלפס לא הביא לשון הגמ' אמר רב נחמן אמר שמואל תבעוה כו' כצ"ל:
בא"ד אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות אמר רב יוסף כחלא ופרכסא אין לה מזונות כצ"ל:
דף א רב כהנא מתני' וכן בלקוט פי' בלקוט נמי פליגי רב ושמואל ומנח ביה סימנא פי' רב היה מנת סימנא על דבריו וטוב יותר הלשון שבגמ' בקיצור יתמא וארמלתא שלח ופוק הפשט בגדיה וצא (רש"י גמ'):

פרק חמישי

דף כב ר"נ ד"ה ולכתובת בנין דכרין כו' ואמרינן נמי התם הבו ד' מאה זוזי לכתובה דברת אלמא כו' כצ"ל:
דף כג ע"ב ר"נ ד"ה הלכה כרבי יוחנן הסנדלר כו' סה"ד ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם נ"ב ודע אע"פ שכתב שלא נתבררו לו דברי רבינו מ"מ בתשובותיו סי' מ"א הביא ראיה מהם (כ"מ):
ד"ה ואמרינן התם ובפרקין בגמ' דאמר שמואל כו' ומפרקינן יקדשו ידי לעושיהן לכי איגרשי כו' כצ"ל:
בא"ד דגירושין לא תרצת דאלו השתא לית לה רשותא כו' כצ"ל:
דף כד ע"ב שלה"ג ד"ה ולאחר שיגמל הנער כו' וכן כתב מיימ' נ"ב אישות פ' כ"א ה' י"ז י"ח שלמו כ"ד חדשים כו' והבת אצל האם לעולם אפילו לאחר שש שנים כיצד היה האב ראוי לצדקה מוציאין ממנו בעל כרחו כן איתא גם בדפוס ווילנא:
בא"ד הרשות בידה ונותנת אותן לאב כצ"ל:

דף כה שלה"ג ד"ה ומסתברא דה"ה כו' ופסק מהרי"ח דהאידנא נשים שלנו לאו אורחייהו לטחון ולכבס ואין כופין אותן על כך:

דף כו ר"נ ד"ה ספנים פורשים לים הגדול כו' אבל תמה אני מהרמב"ם ז"ל שהזכיר סוגיית הגמ' ולא כתב שהעושים מלאכתן בעירן יכולין לצאת שלא ברשות שבת אחת נ"ב ולפענ"ד כיון שהזכיר שיכול להדירה שבת אחת אף שאין פת בסלה כש"כ שיכול לצאת שזה נקרא פת בסלה:

ר"ף מתני' שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה נ"ב יותר טוב הלשון בגמ' במשנה ובמשניות גובה הימנה כי לשון ויחזור אין שייך כאן כלל גם יותר טוב הקיצור שתי תיבות עם תשעה אותיות משלש תיבות עם חמשה עשר אותיות:

ע"ב רש"י ד"ה ורבותינו חזרו ונמנו כו' אלא יפסידו לה כל כתובתה אחר ארבע שבתות של הכרזה כצ"ל:

דף כז ר"נ שורה ריש העמוד ומנו רבי חנינא נ"ב כן הוא גי' הק"נ ע"ש ד"ה שהיה גדול: שלה"ג מיימו' וסמ"ג כתבו כו' והדין תקנתא ליתא אלא היכא דמרדה איתתא בבעלה דבעי למיפק מיניה משום דלא בעינן ליה אבל כו' כצ"ל:

דף כח שלה"ג ד"ה וכתב מיי' בד"א בימים ההם ובא"י אבל בשאר זמנים ובשאר מקומות אין הדמים עיקר יש מקומות שהבגדים ביוקר ויש מקומות שהבגדים בזול אלא העיקר שסומכת עליו שמחייבין אותו ליתן בגדים הראויים ליתן לה לימות הגשמים ולימות החמה בפחות שלובשת כל אשה בעלת בית באותה מדינה ובכלל הכסת שהוא חייב לה כלי בית ומדור שיושבת בו ומה הן כלי בית מטה מוצעת ומפץ או מחצלת לישב עליה כו' כצ"ל:

פרק ששי

ע"ב מתני' מציאת האשה כו' ילקח בו במשניות ובגמ' איתא בהן קרקע:

ר"נ ד"ה מדקמקשי רבנן ומפרקינן אליבא דר' יהודה בן בתירה וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ד מחובל ומזיק בד"א כו' נ"ב צ"ל בפ"ד וע"ש מגדל עוז:

דף ל שלה"ג כתב הרמ"ה דאירוסין בנערות חשיבי כנשואין ואם אין פוסקין לה מזונות צריכה למחות ואין נראה כן דעת התוספות כצ"ל ונ"ב ע' טור וב"י והגהות מהרל"ח אה"ע סי' קי"ג:

ע"ב ר"נ ד"ה אבל פרנסה דליתיה מתנאי כתובה כו' עד סה"ד ולפיכך תמהני ארמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר נותנין לה עישור הקרקעות נ"ב וע' אישות פ"כ ה' ח' במגיד משנה שמסיק שם שאף דעת הרמב"ם כדעת הר"נ:

פרק שביעי

דף לא ע"ב רש"י ד"ה שלא תתקשט כו' שאמרה קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה כצ"ל:

ד"ה בדלא ספקה נ"ב לזה הרש"י אין מקום כאן ברי"ף ע' גמ' שם תמצאנה על מקום הראוי:

דף לב ר"נ ד"ה המדיר את אשתו שלא תטעום קס"ד כו' וקסבר האי תנא דכשקיים לה נתן אצבעו בין שיניה ונשכחו כצ"ל:

דף לג ע"ב חא"ש מהר"ם א' פירש מדאמרינן סה"ד וע' במ"מ כצ"ל:

דף לד חא"ש מהר"ם תמיה אני דלא עד סה"ד וכולי עלמא נ"ב ולי ההדיוט נראה שצ"ל בר"נ דפירכא דפרכינן ממאן דפליג עליה באשה אמרינן ואזל תמיהת מהר"ם:

ע"ב רי"ף ודייקינן להאי פירושא מדקתני בטעות אשה אחת כעין שתי נשים כנסה וקתני בטעות אשה אחת גרידתא ובעל נ"ב ע' ק"נ סעיף כ"א:

ע"ב רי"ף חברוהי דרב כהנא כו' כצ"ל:

שם אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר ר' אבא הרא"ש מעתיק אבין ובגמ' הגי' אמו:

רש"י ד"ה במלוה נ"ב אם אמנם פרש"י שם בגמ' כן הוא בגמ' שפיר נכון אבל הכא לפי דברי הרי"ף שיסכים דברי רש"י טוב להפוך זה הדיבור צ"ל אחר ד"ה המקדש בפחות משוה פרוטה וקאי על הג"ה:

ד"ה צריכה הימנו גט צ"ל קודם ד"ה במלוה וקאי על רב כהנא משמיה דעולא:

ר"נ ד"ה גרסי' בגמ' הלכה אצל חכם כו' רופא אינו מרפאה אלא מכאן ולהבא ע"ז יש הגה' הנדפס מימין העמוד כתב הרא"ש אין לפרש עד סה"ד כתבתי בצדו בעל הגהה זו בחנם חרבה בהוצאות המדפיסים הלא כל דבריו הן המה בתוך הר"נ לקמן בסמוך בשם תוס' כי הרא"ש רק מעתיק דברי תוס' בזה:

שם והרמב"ם ז"ל פסק כאוקימתא דרבה בפ' שביעי מהלכות אישות כצ"ל:

דף לו ר"ג ד"ה ונכפה כמומין שבסתר דמי כו' לפי שנזהרה ביום זמנה מלצאת בין הבריות כצ"ל וכן צ"ל גם ברש"י וכן הוא ברש"י בגמ' שלה"ג ד"ה וכן פסק סמ"ג דאין כופין אותו להוציא אלא אם רצתה תשב עמו ואם לא רצתה תצא בלא כתובה כדין כל אשה כו' כצ"ל:

שם לשון ריא"ז ד"ה התנה עמה לקבל הרי זו מקבלת על כרחה ואם לא התנה עמה אינה מקבלת ואע"פ שהיתה יודעת בהן מתחלה לפי שיכולה לומר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכול לקבל ויוציא ויתן כתובה והרמ"ה אומר ידעה בהן כו' כצ"ל:

פרק שמיני

דף לז לשון ריא"ז ד"ה נפלו נכסים בירושה כו' סה"ד ואם מכרה הפירות קודם ידיעת הבעל מכרה קיים כצ"ל:

ע"ב מתני' נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע כצ"ל:

שם והוא אוכל פירות מציין לש"ג ד"ה וכן פסק הנה כל בר בי רב רואה כי שיבוש הוא כי דברי השל"ג אין להם מקום כאן ויגעתי ומצאתי מקומם לקמן וביציאתה שלה ומחקתי הציון ממקום זר והנחתיו על מקומו הראוי לו והוא שריר וקים:

רש"י ד"ה אמרי לה פירא אם נפלה דבר זה בירושתה נ"ב זהו פי' רש"י והרי"ף אינו מפרש כן ולא היה לו להמעתיק להעתיק פי' זה כאן על דברי הרי"ף:

ר"נ ד"ה מתני' נפלו לה נכסים וכו' נ"ב נראה כיון שהר"נ מעתיק כ"כ נכסים דעתו שגי' הרי"ף כן היה אבל מדהרא"ש מעתיק כספים היה כן לפניו גם בהרי"ף כמו בגמ' ובמשניות כי ידוע אשר הרא"ש מעתיק תמיד לשון הרי"ף:

רש"י ד"ה מתני' לא תמכור יכולה היא לעכב ע"כ לשון רש"י בגמ' והמעתיק הוסיף שלא ימכור דקל נ"ב הני שלשה תיבות יגעתי ולא מצאתי מקום מנוחה כאן ורציתי ליישבם בדוחק בשני אופנים ונזדמן שהיה פה נכדי המופלג ישראל יהושע נ"י היילפערין מביאליסטאק נתארח אצלי והראיתי לו דבר המתמיה זאת ואמר לי אפשר במקום דקל בעל והנאני כי יפה כן משני הדרכים שרציתי לומר בזה ואני מסכים שכן יקום וזהו ג"כ כונת רש"י בגמ' לא תמכור פי' יכולה היא לעכב שלא ימכור בעל:

שם מתני' המוציא הוצאות כגון אם נפלו לה נכסים ביהודה והוא היה בגליל מה שהוציא הוציא אם גירשה כצ"ל כמו ברש"י בגמ':

דף לט רש"י ד"ה איסתלקו להו דאמרה להו כו' כצ"ל:

ברי"ף מתני' שומרת יבם וכו' ובה"א נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאין עמה כצ"ל כמו במשניות ובגמ' הכא וביבמות:

רש"י ד"ה ש"י שנפלו לה כו' כצ"ל:

דף מ רי"ף אי משום נכסי אנא בנכסי פליגנא לך כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה הואיל ואני יורש שאכנוס את אשתו ואזכה כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה לא יאמר היבם המחוייב המעות הואיל ואני יורש שאכנוס את אשתו ואזכה בנכסים כצ"ל:

פרק תשיעי

דף מא מתני' הכותב כו' ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירותיהן עד כו' בגמ' ובמשניות הגי' לעולם אוכל פירי פירות וכן הוא לקמן הפיסקא בריי"ף אך

מהרמב"ם שמביא הר"נ לקמן דסבר אף שאין הבעל אוכל הפירות יכול לכוף אשתו שתמכור הפירות וליקח בהן קרקע וסמך עצמו על התוספתא כמובא הכל לקמן בהר"נ ע"ש ובטח קיבל זאת הרמב"ם מרבו דרבו הרי"ף ובזה אפשר לקיים הגי' שברי"ף לפנינו כיון שאין רשות לאשה לקבל הפירות לעצמה רק למכור וליקח קרקע הוי שפיר כאילו הבעל אוכל גם הפירות וזה הוא כונת הרי"ף שהכניס זה הדין בדברי ר' יהודה לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירותיהן כיון שמעכב הפירות כדי לאכול פירותיהן הוי כאלו אוכל גם הפירות עצמן וע' תוס' ב"ק פ"ח ע"ב ד"ה באושא התקינו:

שם במשנה עד עולם השני הוא שיבוש במשניות ובגמ' ליתא ובתוס' ד"ה דין ודברים מוכח דלא היה במשנה מעולם ע"ש גם הרא"ש מעתיק דברי תוס' כהווייתן ע"כ צריך להיות במשנה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך כו':

ע"ב ר"נ ד"ה קנו מידו מהו כו' וה"ה בנשואות דמהני לפירות אם קנו מידו נ"ב פי' אף לפירות וכש"כ אם מכרה ונתנה קיים:

דף מב המאור ד"ה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה סה"ד לא בכתובת הבעל לאשתו אמר אלא בכתיבת האב לבתו וכנותן מתנה ע"מ להחזיר כצ"ל:

ר"נ ד"ה ולית הלכתא כוותיה דקיי"ל כו' והרמב"ן תירץ בשם רבו לדעת ר"ח ז"ל כו' שאינו מתנה עמה שלא יירשנה אלא יורשה ומתנה דיחזיר לה ירושתה כו' כצ"ל:

ע"ב רי"ף והאמר ריש לקיש הגודרות אין להן חזקה שאני התם נ"ב הרא"ש מעתיק הכי ובגמ' איתא שאני תורא דמסירה לרועה:

רש"י הוו מסקי ביה כו' נ"ב רש"י בגמ' נושים בו:

ר"נ ד"ה אין להם חזקה אין המחזיק יכול לומר כו' י"ל דאי איכא ראה נ"ב פי' דאיכא אינשי שראו תורא בבית הבע"ח:

דף מג ע"ב רי"ף השתא דאמור רבנן קים לי בגויה מלתא היא כגון אבא מרי ברי כצ"ל כן מעתיק הרא"ש וכן צ"ל בגמ' כי לא מצינו בן לרב פפא אבא מר אלא אבא מרי בר פפא איתא בהדרן בכל סיום מסכתא:

דף מה ע"ב רי"ף כגון לוה ולוה נ"ב פי' באופן אחר לא מפני שיוצאין ביום אחד אלא כגון וכו':

שם ברי"ף וממילא הדרי תרין גמרי לחד טעמא דבהודאות והלואות חולקין נ"ב וכיון דהדרי תרי גירי דחולקין למה פוסק הרי"ף שנותנין לבע"ח ע' ר"נ שמתרץ:

שם רי"ף ושנינן התם ליכא למיקם עלה דמלתא נ"ב פי' אצל שני שטרות שלא יתודע לעולם אבל זה אומר של אבותי יכול להיות שיתוודע ברור של איזה אבות היה השדה:
שם רי"ף ושנינן התם איכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר נ"ב אצל המחליף והמוכר דררא דממונא לבעל הפרה קודם החילוף ולבעל החמור אחר החליפין וכן למוכר שפחתו קודם המכירה וללוקח אחר המכירה וכן אם ילדו בשעת הקנין ואין אדם יכול לעמוד עליו אם היה נקרא נולד קודם הקנין או אחר הקנין יש לשניהם דררא דממונא:
שם רי"ף הכא אי דמר לאו דמר פי' אצל השדה אם של אבותיו של זה אינה של אבותיו של אחר:
שם רי"ף שמעינן דשני שטרות היוצאים ביום אחד דאמר שמואל שודא דדייני ליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר אלא אי דמר לאו דמר נ"ב כי מיירי בשני שטרי מתנה על קרקע אחת ואם היה מיירי בשטרי הודאות והלואות איכא לשניהם דררא דממונא:
שלה"ג מעל"ד אבל אם אין ללוה מעות כו' ואם אין לו אלא קרקע ובא ליתנו לו ואמר המלוה איני רוצה אותה ואיני מבקש עתה ממך כלום אלא אמתין עד שיהא לך מעות בס"י אין סיום בזה מה דינו וטוב עשו מדפיסי ווילנא שסיימו הדין עמו וכן מסיים בטור הדין עם המלוה דכל זמן שאינו תובע חובו אינו חייב ליקח דבר שאינו חפץ בו וישמור שטרו עד שיהיה לו מעות כמו שהלוהו דמצי אמר ליה אלו היו המעות בידי לא קניתי קרקע כי איני צריך לו ועתה בשביל שמעותי אצלך תכופני ליקח בהם קרקע בתמיה עכ"ל ח"מ סי' ע"ד:
דף מו רי"ף ועוד דלא קתני הכא הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה הגה' ד"ת מוחזקה נ"ב ע' ק"נ:
ע"ב ר"נ ד"ה אבל יורשין משביעין וכו' אוקימנא במסכת שבועות כשמתה היא תחלה נ"ב אחר הגירושין:
דף מז ע"ב מלחמת ד"ה אמר הכותב אכתוב בכאן מה שכתב ר"ח כו' ולא מצינו שיפה כח הלקוחות מן היתומים והלקוחות י"ל כו' כצ"ל:
דף מח ע"ב רי"ף ועוד הא מקשינן בערכין כו' ופרקינן התם כדאמרינן טעמא כו' כצ"ל:
שם וסמכי להו בהא מלתא כו' ונפרעין מן האדם שלא בפניו אמר רב ירמיה כשהריבית אוכלת בו כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה לא שנו דכי משתבעי שקלי ל"ב פי' לא שנו דכי משתבעי דוקא שקלי אבל לא משתבעי לא שקלי אלא שאמרו וכו' אבל אמרו וכו' כאמרו וכו' ואף דלא משתבעי שקלי בלא שבועה:

דף מט ר"נ ד"ה כתובתה קיימת שכתב לה מאתים כשהוא קטן כו' ואפילו שבעל לאחר שהגדיל כו' נ"ב פי' ובעולה בעל ואין לה אלא מנה מ"מ אמרינן על מנת כתובה ראשונה שהיא מאתים קיימה לפיכך תני כו':

שה"ג ד"ה סמ"ג כתב בשם ר"י כו' ובמקום שאין כותבין כתובה והביא הוא עדים שכתב לה כתובה כתב הרמב"ם שדינו כמקום שכותבין ואינה גובה בלא כתובה כו' כצ"ל:

פרק עשירי

ע"ב ר"נ ד"ה וש"מ דכתובת בנין דכרין כו' ופירשו בירושלמי כו' ואם מכרה למזונות הם מוציאין הדמים מידם אלמא כו' כצ"ל:

שם בא"ד והא אמרינן בפרקין דאלו אמרו ליה דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה כו' כצ"ל:

שה"ג ד"ה וכתב הר"ר יונה דוקא כו' וכתב הרא"ש שאינו חולק שדברי רב האי כשאחד מוסיף כו' כצ"ל:

דף נ בר"נ ד"ה דמי קטינא כו' עד סמוך לסה"ד והכי איתא בירושלמי בסוף פרקין כצ"ל: (העתק מירושלמי אות באות) ההן דיזיף מן תרי בני נש אתא תניינא א"ל קומי פושרין א"ל ולית סופי' דקדמייא משמע ומיתא מיטריף. יכול מימר ליה פושרין ואין טרף טרף. פישר מן השני חזקה שהראשון בא וטורף פישר מן הראשון א"ר פנחס אתא קומי רב ירמיה אמר פישר פשר א"ר יוסי ולא כתב דאיקני' לא אתיא אלא ביורש ע"כ ופירושו מובן:

דף נא ר"נ ד"ה של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה מוקמינן כו' דלא תימא בשלמא רישא כיון דאסתלקה לה בכותבת מבעלת מנה לגמרי כו' כצ"ל:

ע"ב רש"י סוף העמוד והיינו דלא כפי' העמוד נ"ב לא ידעתי כונת המפרש מאי דקאמר דלא כפי' העמוד ודעתו קמאי ורב האי גאון שמביא הרי"ף שפיר קאמר אבל אם דעתו על פי' הרי"ף צ"ל כפי' העמוד:

דף נג שלה"ג ד"ה כתב הטור (ח"מ סי' קכ"ב) כו' וכתב א"א הרא"ש ז"ל מאי איכפת ליה כו' כצ"ל:

עין משפט טור ח"מ סי' ע"ז קע"ו קכ"ב כצ"ל:

דף נד ע"ב רי"ף מתני' השניה מוציאה מהלוקח כצ"ל כמו במשנה בגמ' ובמשניות:

שלה"ג לשון ריא"ז ד"ה ונראה בעיני כו' סה"ד זה השדה שקניתי, מידי כצ"ל:

פרק אחד עשר

דף נה שה"ג ד"ה כתב סמ"ג בשם מיימון כו' עד סמוך לסה"ד ואני אומר שאם היו היורשין קטנים כו' כצ"ל:

שם ד"ה כתב הרמב"ם צ"ל הרשב"ם וכן בתוך הדיבור וכתב עוד הרשב"ם ואם אינה ניזונית כצ"ל:

ע"ב וקשיא לן הא דגרסינן לקמן ההיא איתתא דתפרה בכתובתה כסא דכספא קתבעה מזוני אתיא לקמיה דרבא כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני כו' נראה לי דכי אמרינן לכתובה מפקינן מינה דוקא במטלטלי דמכל מקום מחסרי גובייניא אבל במעות לא שהרי כבר נפרעה וכ"ת אם כן וכן דאמרינן בדיסקא מלאה מעות נ"ב פי' איך מביא ראיה ממעות על מטלטלין ומשני היינו טעמא דמביא ממעות על מעות דר' אלעזר דאמר כו':

ריי"ף אי נמי כאן בפרוצה כאן בצנועה כ"א בגמ' ונכון כדי להקדים גם בזה בת שתי שנים לבת שלש:

דף נו רש"י ארמלתא דזבין שדה יתומים למזונות או לכתובה וכתבה ללוקח אחריות כצ"ל:

שלה"ג וכתב בעל העיטור ומסתבר דוקא קרקע שאינו ראוי למכור דבר מועט אבל מטלטלין כו' כצ"ל:

בא"ד וכל זה אינו אלא כשהיא מוכרת אז לא הרשוה למכור אלא כו' כצ"ל:

דף נז רש"י ד"ה וחכמים אומרים מוכרת היא לכתובתה אפילו לפרקים אעפ"כ מוכרת בינתים קרקעות למזונות כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה יש מפרשים כו' ואין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין והכא ביתומים קטנים עסקינן כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה רשב"ג עד קיים מחקתי וצ"ל הד"ה מן עד שיהא באונאה וכן הוא ברש"י בגמ' ואין לו מקום כאן אחר ד"ה לעולם ע"כ מחקתיו:

דף נח ר"נ ד"ה לכרגא פרש"י ז"ל לפרוע כו' אלא לכתובת אשה ומשום חינא נ"ב פי' הא דמגבינן כתובת אשה מיתמי הוא משום חינא:

ע"ב ריי"ף ואף על גב דכי חשיב מר ליומי דהכרזה נ"ב ע"ש ערכין כ"ב ע"א להבין מר מאי בעי הכא:

שם מרימר אגבי כתובה לגרושה מנכסי דיתמי כצ"ל כמו דאיתא שם בגמ' ערכין ולמותר מה שמוכיח הר"נ מדאמר לאשה ש"מ דבגרושה מדבר כיון דלפנינו מפורש לגרושה ובשנים קדמוניות נראה היתה הגי' שם לאשה:

דף נט מעשה ובא לפני רבי יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו נ"ב דב"ד יורדין לנכסי אדם שלא בפניו אלא וכו' אבל ב"ח ימתין עד שיחזיר (רש"י):
ע"ב רש"י ד"ה קנסוהו רבנן הפכו את הדבר לעקור מהן תורת נישואין כו' כצ"ל:
בא"ד שקלא להו כו' עד סה"ד נ"ב בגמ' הוא רש"י בפני עצמה ד"ה אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא שהרי היא מוציאה מדעת ועל איילונית קאי ושפיר:
דף ס ר"נ ד"ה ואי דליתנהו כו' עד סה"ד אבל שנפרש ולא בלאות דאיילונית ודשניה בהפך גמור אינו מחוור נ"ב ובמשנה פרש"י ד"ה ולא בלאות שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבשן הוא אינו מחזירן לה ביציאתה ע"כ הרי שמפרש ולא בלאות נצ"ב:

פרק שנים עשר

דף סא רש"י וכתוב בו חייב אני לך מנה ואע"פ שכתב ידו הוא הואיל ולא חתם פטור ולא דמי כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה ומדמקשינן עליה דריש לקיש כו' ולפי זה יש לומר דכי איצטרכינן לאוקמה בבבא מציעא נ"ב (היינו מציעתא דמתניתין והיא ניזונת מנכסים משועבדים) בשקנו מידו לאו דוקא דה"ה דבאומר אתם עדי מהני דהא על כרחין הוה מצי לאוקמה בשחייב עצמו בשטר כיון דקיימא לן כרבי יוחנן אלא דנקט קנו מידו לפי שהוא ההקנאה היותר רגילה ובערב כו' ומדפיסי ווילנא שהוסיפו [דף נ"ח] לא יפה כוונו:

פרק שלשה עשר

דף סב ע"ב ר"נ והשנים כתקונן וספקה כו' ואפשר דהיינו נמי ברייתא שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אם בא ואמר לה צאי כו' כצ"ל:
שם ד"ה והוי יודע שלפי מה שכתבנו שכשבית דין כו' אלא שכתב ואני אומר שאם יהיו היורשין קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות כצ"ל:
דף סג ע"ב המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש כצ"ל:
רש"י ד"ה חנן הוא דאמר כו' וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאלו פרעיה כו' כצ"ל:
שלה"ג המשך מעל"ד והרא"ש כתב דאם לותה בעדים אף בלא פסק בית דין חייב לפרוע כצ"ל:
ד"ה הרמב"ן כתב כו' ראובן תבע מנה משמעון ואמר אמת היה לך בידי אבל אני רוצה לתופסו בשביל שמשכנו אותי בשביל מס הקהל וכו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה ובמקום שנוטלין שכר על טורח השבתה כו' ובפרק אין בין המודר כתבתיה בענין אחר נ"ב שם כתב אם אין מחזיר רוצה לקבל השכר יתנו מודר להקדש שאלו היה מוחל לו מדור נמצא מהנהו ע"כ:

דף סד רי"ף הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר כו' נ"ב במשנה בגמ' ובמשניות הגי' עד שילבין וקאי על הראש וכן בדברי אדמון הגי' שם עד שילבין אבל לגי' הרי"ף שגורס עד שתלבין קאי על האשה צ"ל בדברי אדמון עד שאלבין (בתי"ט בקיצור):

ברי"ף לעיל מזה אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן הלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו בגמ' הגי' אלא כיוצא בו וע' במאור פי' על שני הגירסות:

ר"נ ד"ה וגרסינן בגמ' כל מקום כו', א"ל רבא לרב נחמן אפילו בברייתא א"ל מי קאמרינן במשנתנו בכל מקום קאמרינן ופי' רש"י ז"ל כו' כצ"ל:

מלחמת ד"ה אמר הכותב כשאמר אפילו בברייתא לא אמרו אלא כו' ואמר ליה מי קאמרינן במשנתנו כל מקום שאמר קאמרינן ואפילו ברייתא במשמע כצ"ל:

סה"ד ואף ר"ח ז"ל פסק כאדמון דמתני' וכן בהלכות גדולות נ"ב וע' תוס' ד"ה ואפילו בברייתא:

ברי"ף העורר על השדה כו' אדמון אומר יכול לומר השני נוח לי והראשון קשה הימנו כצ"ל כמו במשנה בגמ' ומשניות ורא"ש:

שם ההוא דעשאה סימן לאחר וערער שכיב ושבק אפוטרופא כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה אבל דיין שהובא שטר המכירה בב"ד כו' וכתב הרא"ה ז"ל דדוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין צריכין לקרות אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידין בפניהם נ"ב ומסייע ליה ממה דאיתא בתוס' ד"ה לא שנו אלא עד וכו' ותירץ רבי וכו' וממה שכתב על זה המהרש"א ז"ל ע"ש:

ד"ה עשאה סימן לאחר פי' רש"י כו' אבל לפרש"י ז"ל מה לי עשאה המחזיק סימן לאחר מה לי אחר לאחר אלא ודאי כדכתיבנא נ"ב ע' מהרש"א:

ד"ה ל"ש אלא לאחר אבל לעצמו כו' דאי לאו דעביד הכי לא הוה מזבין לה ניהליה כלומר מפני שהלוקח לא ירצה ללוקחה שמתוך שהוא חושב שהוא בעל המיצר לוקח אותה ומרבה בדמים נ"ב בתוס' ד"ה עשתה סימן לאחר איתא דלפי פירוש זה לא גרסינן מזבין אלא זבין והר"נ רוצה לדחוק פי' זה ג"כ לפי הגי' מזבין:

ע"ב ר"נ ד"ה האי מאן דמוקים אפוטרופא כו' הוקשה הרשב"א ז"ל כו' ומיהו אם היה טוען בשמא אפילו לא טעין האפוטרופא חזר ולקחה היה אביי טוען אותה נ"ב לאו דוקא ה"ה תלם אחד עשיתי לך היה אביי טוען (כן נראה מדברי הרא"ש):

שלה"ג ד"ה וכתב הרמ"ה באתרא דיהבי זוזי כו' שאפילו אם לא לוה ממנו יכול לגבות עדית שלו ואם לוה כו' כצ"ל:

מלחמת ד"ה אמר הכותב זאת הטענה כו' ואם לוה כדי להגבותו זיבורית אין דרכן של בני אדם כו' כצ"ל:

דף סה ר"נ שולי העמוד אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ג מה' אישות ולא מרע ליפה מפני שהיא צריכה להטפל ולבדוק עצמה בנוה היפה כדי שלא תהא בעיניו קלה וכעורה נ"ב ובפי' המשניות שלו מפרש וז"ל ופרש בודק מחפש ומבקש דבר הנאה לו ואמרו בהש"ס שינוי וסת תחלת חולי מעים פירוש שינוי המנהג תחלת סבת החולי ואפילו שינה אותו לטובה ע"כ:

שלה"ג כתב הטור ואם מת אחד מהם והניח יתומים קטנים כו' אלא כך הוא הדין הלוקח גובה מן הלוה וחוזר הלוה וגובה מן המוכר מבני חורין ואם אין למוכר נכסים כו' כצ"ל:

ע"ב ר"נ ד"ה ולענין הלכה קיי"ל כרבנן כו' ועכשיו נהגו לכתוב בכתובות דינרין גדולים נ"ב נמצא כתובה מאתים עולה 19200 שעורות כסף צרוף:

שלה"ג סמ"ג כתב נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות קפוטקיא כרבינו נ"ב אליבא דרשב"ג:

בא"ד ור"ת כתב שגם כתובה נגבית לעולם לפי המקום שנשתעבד בו נ"ב שפוסק כרשב"ג:

נשלם רי"ף על כתובות שבח לבורא עולם ונתיבות:

גיטין

פרק ראשון

דף א ע"ב רש"י ד"ה קן קולמוסא וקן מגילתא כו' ולי נראה קן קולמוס קול של הקולמוס וקול של היריעה שהוא נשמע כמו שאומר קן קן ואית דגרסי קל סה"ד כצ"ל:

דף ג ע"ב ר"נ מתני' כל השטרות כו' ד"ה חוץ מגיטי נשים כו' דכתיב וכתב ונתן מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה כצ"ל:

דף ד רש"י ד"ה מענינו של שטר כו' וקנינא מן פלוני בכל מה דכתוב ומפורש לעיל סה"ד כצ"ל:

ר"נ ד"ה ודאמרינן בפ' חזקת הבתים כו' דינא דמלכותא דינא אריש כצ"ל כגי' הערוך ופירושו חזקה:
שלטי הגבורים אות ג' ד"ה כתב מיימוני (פרק כ"ז מלוה ולוה) צריך שיתן המעות בפניהם ויהא כתוב בו בפנינו מנה פלוני לפלוני כך וכך דמי מקח או מעות החוב נ"ב כן היה הגי' לפני הרא"ש אבל בספרינו אינו כן וע"ש ובמ"מ:
דף ו רש"י ד"ה דברים הללו כיון דבאפיה קאמינא לך דתתביה ניהליה תו לא מצי הדרנא בי כצ"ל (רש"י בגמ'):
ע"ב ר"נ ד"ה באפיה מאריה ארעא כו' ומיהו היכא דליכא סהדי דעבדו חושבנא קמייהו אי נמי דאודה ליה קמייהו כצ"ל:
הנדפס כאן גי' מהר"ם בשם ר"ח ור"ת לא שייך כאן כי אין זכרון מזה בתוס' אך לעיל צ"ל על וכתב הרי"ף ז"ל דדוקא בדאיכא סהדי שם שייך שפיר:
בא"ד כי אמר נמי דלא פש ליה גביה ולא מידי לא מהימן נ"ב ע' ש"כ ח"מ סי' קכ"ו ס"ק ס"ד:
דף ו רי"ף אלא היכא דאיכא סהדי דקמוהו עבד חושבנא כצ"ל:
ע"ב ר"נ המשך מעל"ד סמוך לסה"ד וגננא גובה נמי מאידך גננא ואע"ג דאידך גננא מאריה ארעא מעיד כו' כצ"ל:
ד"ה אתמר הולך מנה לפלוני כו' שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר משום דקסבר הולך כזכה כצ"ל:
ד"ה גרסי' בגמרא רבי אחא כו' כלומר יפה ראויות לו המכות כי אתו לגביה כו' כצ"ל:

פרק שני

דף ז ר"נ ד"ה אבל הגט יוצא מתחת יד שניהם כו' דהא אם יאמרו בפנינו גירשה כו' כצ"ל:
ע"ב רי"ף אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב בפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי נ"ב לפנינו בגמ' א"ל אבייי:
שלטי גבורים אות א' ד"ה וכתב הטור כו' אבל חד דמייתי אע"ג דאיכא תרי דמסהדי אשליחותיה כו' כצ"ל ובהא אפילו רבנן מודו דלא מצטרפו נ"ב וע"ש מה שכתב בה' ע"ז:
שם אות ב' ד"ה עיין פ' ארבעה אחין דברי סמ"ג כו' ומיי' פסל גט המאוחר שכתב נ"ב שכתב גירושין פ"א הל' כ"ה גט שיש עליו עדים כו' כתב עוד הרמב"ם נ"ב שם הל' כ"ו כו' אלא בשבת ראשונה או שניה מחדש פלוני או בחודש פלוני או בשנה פלונית ולא הזכיר החודש כו' כצ"ל:

דף ט ר"נ ד"ה ובשיחור פירשתיו במשנתנו וכתב הרמב"ם ז"ל כו' עד סה"ד ובשיחור דוקא דאיעבד ומ"ה לא אמרינן דמתני' אתיא לאתויי הא כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ המשך מעל"ד מד"ה מקרעין להם נייר חלק כו' עד סמוך לסה"ד וממלאין את הקרעים דיו ונכרת הכתיבה על הגט סה"ד כצ"ל:
נ"ב והוא פי' ר"ח בתוס' ד"ה מקרעין להם ד' ט' ע"ב: לשון ריא"ז ד"ה מביאין נייר חלק כו' וכתב עליהם עד בדיו חתימתו פסולה מספק כב"ה סה"ד כצ"ל:
דף י לשון ריא"ז ד"ה חקק הגט על גב טבלא כו' אבל אם חקק התוכות וצידיהן עד כו' כצ"ל:
בא"ד ובספר התרומה אומר שאם נפלה טפת דיו לתוך חלל האותיות ומחק הטפה פסול ואם חקק האותיות מאחרי הטס עד שהן בולטות כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה נזיר מחוק כי הוא יכול כו' נ"ב אם כי על האשה קאי נקט לשון זכר משום שאר שטרות על מלוה ולוקח שרובם אנשים:
שלטי הגבורים כתוב בשם רש"י שהיה מכשיר אם כתב גט בקלף גדול ואח"כ חתכו ומעשה היה בימי ריב"ם ופסלו כו' כצ"ל:
מלחמת בדף ז' אמר הכותב אבל בבבלי אומר טעם אחר לגמרי משום דבעינן או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים וצריך פירוש נ"ב ע' תוס' ט"ו ע"ב ד"ה אני הוא:
המאור בדף ד' ה' מצאתי מכתיבת הר' משה ברבי יוסף ז"ל כו' איידי דתני בפני נכתב חציו דהאי איצטריכא ליה כו' כצ"ל:
שם ואע"ג דלא איבעי ליה למיתני אף בלא זו אף זו כי ההיא דאמרינן בסנהדרין בפ' היו בודקין דף מ"ב ע"ב ע"ש והבין כו':
שם ואיצטרכינן לשנויא אחרינא דלא זו אף זו בכה"ג לאו שינויא הוא אפ"ה שאני רב אשי הכא דסמך על לא זו אף זו דסיפא ורהטיה נקט ואתא כצ"ל:
שם דהא לא פליג בקמייתא באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם ולא מבעיא דלא פליג באמר בפני נחתם כו' כצ"ל:
דף יא ר"נ ד"ה והא לאו בני דעה נינהו כו' ובפ' התקבל ד' כ"ג ע"ב נמי אמרינן ההיא דהוה קרי לה נאפתה אזיל סהדי כתבו תפאתה כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה הכל כשרין להביא את הגט כו' אמטי הדא מנא לישראל פלוני ולית ביה לאינתתי ואמר להו כו' כצ"ל:
דף יב רש"י ד"ה המשחרר חצי עבדו קנה העבד אותו חצי כצ"ל:
שם ד"ה אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח וכו' עבד מהו דנעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה אמר להו מדקא פסיל ליה כו' כצ"ל:

פרק שלישי

ע"ב ר"נ ד"ה אף ראשון דריח הגט הוא כצ"ל:

דף יג ריף אמר רב פפא נ"ב בגמ' פפי משמיה דרבא:

שם מקמי דליחזו נ"ב בגמ' דלסהדי ובכתובות דניחוו וע' ערוך ערך חוי:

ע"ב רש"י ד"ה מצא בחפיסה כלי שיש סימן בכלי שהוא שלו ומכירו כשר נ"ב וכן מביא הר"נ בשם רש"י אבל ברש"י בגמ' לפנינו אינו כן:

ר"נ ד"ה מצאו בחפיסה כו' עד סה"ד אלא ודאי תנא תרתי קאמר מצאו בחפיסה ויש לו סימן בה או שמכירו לגט בטביעת עינו כשר נ"ב וכן הוא ברש"י בגמ' לפנינו:

דף טו ריף אמר ליה מסור מילך קמי דילן דלבתר תלתין יומין משוינן שליח ויהיב ליה ניהלה כצ"ל:

רש"י ד"ה איתניס בגו תלתין שלא יוכל לילך לאחר שלשים כצ"ל:

ר"נ ד"ה קפחינהו קיטע רגליהם שלא מצאו רגלים לדבריהם כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה חלוקין ואמרו דלעולם חיישינן הואיל ונמצאו אבודים והוא צריך לחזור ולתקן כל הפירות כצ"ל:

פרק רביעי

דף טז ר"נ בגמ' פרכינן כו' אלא אפילו פגשו ממילא הרי הוא בטל ולא אמרינן לצעורי קא מכוון כו' כצ"ל:

שם מהו דתימא כי לא אמרינן לצעורי קא מכוון ה"מ לשליח אבל לדידה לצעורי קא מכוון קמ"ל כצ"ל:

ריף אמר רבה בר איבו אמר רב ששת כו' כצ"ל:

ע"ב ר"נ ד"ה איבעיא להו חוזר ומגרש בו כו' עד סה"ד זה ענין אחר הוא כו' כצ"ל:

דף יז הר"נ במתני' ד"ה וכל שום שיש להם כו' ולשנא דמתני' לא מוכח הכי דא"כ הוה ליה למיתני התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו נ"ב וע' מהר"ם שי"ף שתירץ זה:

שם ד"ה אמר רב אשי והוא דאיתחזק כו' יצא למקום אחר וגירש באחד מהם מגורשת והא אמרת שם דגליל עמו ש"מ כו' כצ"ל נ"ב כמו בגמ' ונכון למען תפוס הראשון:

חדושי אנשי שם מהר"ם א' והכי פי' בהלכות גדולות וכן משמע מלשון רש"י נ"ב כן לכאורה נראה מרש"י ד"ה והוא דאיתחזק וכו' אין צריך לכתוב וכו' כי לר"ת היה לרש"י לומר ולא כתב וכו' אבל המהר"ם שיף מסתפק בזה"ל של רש"י אף לר"ת נראה כי אין צריך לכתוב כמו ולא כתב משמע ליה ע"ש ומרש"י ד"ה מרים אדרבא משמע כפי' ר"ת כי לבה"ג מאי זה זה והדר דכתב רש"י:

ע"ב רש"י שורה ראשונה שבעמוד שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו והוא הוחזק בו כצ"ל:
ר"נ ד"ה זו היא סוגית הגמ' ופירשוה כך כו' לפי שאף במקום הכתיבה נקרא בשם של מקום הנתינה ואינו נקרא במקום הנתינה בשם של מקום הכתיבה כו' כצ"ל:
שם ד"ה ונמצינו למדין כו' מתניתא כשהיה ביהודה וכתב לגרש בגליל אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש ביהודה בגליל וכתב לגרש בגליל הרי זו מגורשת כו' כצ"ל נ"ב וכן מעתיק לקמן בסמוך וכן הוא בתוס':
דף יח ריי"ף רב לטעמיה דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ולידרה וליגבייי כו' כצ"ל ונ"ב כן איתא בגמ' ורא"ש:
ע"ב שם דההוא מקרי דרדקי דאדרי רב אחא על דעת רבים דהוי פשע בינוקי כו' כצ"ל:
בשלה"ג ד"ה כתב הטור נדר כו' וכן ראובן נשבע שלא יהנה משמעון או שלא יהנה בו שמעון וניחם ונשאל לחכם אין מתירין לו אלא בפני שמעון שנדר ממנו הנייה ואפילו אם היה שמעון קטן או עובד כוכבים כדי שידע הנודר שהתיר זה נדרו ולכך יהנה לו או יהנה ממנו סה"ד כצ"ל:
שם אות ה' הגהה שייך להר"נ ולהני טעמי אף לכתחלה מתירין הנדר שלא בפניו רק שיודיעו לו ההיתר כו' כצ"ל:
דף יט ע"ב ר"נ ד"ה ואם אין לו קרקע כו' ומקום סיכי לא חשיבא סה"ד נ"ב והרא"ש כותב בזה"ל והסיכי הם של בעל הקרקע וע"ש בק"נ:
דף כ ע"ב רש"י ד"ה זה פירש למיתה כו' כדי שיזכה בו כשיהיה בעבודתו כו' כצ"ל:
דף כא עין משפט מיי' פ"ת מה' עבדים טור אה"ע סי' ד' י"ד סי' רס"ז כצ"ל:
ריי"ף אמרו לפניו ר' אמי ור' אסי אי אתה מודה נ"ב ע' ק"נ ברא"ש סי' כ"ח ד"ה אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה:
שלה"ג אות א' ד"ה ואצ"ל אם האדון נושא שפחתו כו' אבל ודאי אזלינן בתר אומדן דעתא דודאי שחרר ומפקיעין אותו ממנו ומותר בבת חורין כו' כצ"ל:
שם ד"ה וכתב מיימוני כו' שאינו חייב בו אלא בן חורין יצא לחירות וכופין כו' כצ"ל:
ע"ב ת"ר האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין כצ"ל (גמ' ורא"ש) שם ת"ר האומר נתתי שדה פלונית לפלוני נתונה לו כצ"ל (גמ' ורא"ש):
דף כב רש"י ד"ה חמץ עובד כוכבים שהלוה את ישראל ושיעבד לו חמצו כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה עבד יוצא בהן לחירות דמומין שבגלוי הן כו' כצ"ל:
דף כג ר"נ ד"ה אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן כו' או דלמא דלא לגרבו בהו וליתו טפי כצ"ל (כן איתא בגמ' וכן מעתיק הערוך) וכן כל ניגרו שבעמוד צ"ל לגרבו:

ר"י ף ההוא עבדא דערק מחוץ לארץ לארץ אזל מריה בתריה אתא לקמיה דרב אמי כצ"ל:
נ"ב ואשכחיה בגמ' ליתא:
ר"נ בא"ד הנ"ל אין פודין את השבויין כיון דחיישינן לדוחקא דציבורא כש"כ דאיכא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו כו' נ"ב פירוש דליכא למיפשט שרשב"ג סבירא ליה טעמא דלא לגרבו כי אף אם ס"ל טעמא דחיישינן לדוחקא דצבורא כ"כ אין יכולין לכוף את הבעל על יותר מכדי דמיה והיא ככל שבויין שאין פודין אותם יתר על כדי דמיהן מטעם דוחקא דצבורא וע' ר"נ בכתובות שם:
ר"נ שם בא"ד בסמוך ואם איתא דהוה מיפשט מההיא ברייתא הוה להו בגמ' לאתויי הכא נ"ב בכאן צ"ל סיום דברי הר"נ ועוד כיון דבגמ' פשט לה וכו' עד סה"ד שמביא הר"נ עוד ראיה לדבריו שהטעם משום דוחקא ולא משום דלא לגרבו כי לוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי אבל לפי גירסת הספר אחר דעת הראשונים שאין פודין מאי ועוד הלא אם לא שבקינן פשטין דתלמודא סותר מעשה דלוי בר דרגא לדעת הראשונים וע' יש"ש סי' ס"ו כי מצאתי ב"ה שדברי מכוונים לדבריו שם:
ר"נ שם ואין לוקחין ספרים כו' אי משום דלא לגרבו וליתו טפי כצ"ל:
ר"נ ד"ה המוכר עבדו כו' סמוך לסה"ד אבל מכר עבדו לאפרהי"ג כצ"ל (ערוך):
דף כד ריי"ף אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך כו' כצ"ל:
ר"ל ד"ה מאי קונם פי' היכי שייך למימר קונם שאיני מגרשך כצ"ל:
ע"ב ריי"ף אמר להו אימור לתיאבון הוא דאכיל אמרו ליה והא זימנין דאיכא איסורא כו' כצ"ל:

פרק חמישי

ריי"ף **ומפני** מה אמרה תורה בעל חוב בבינונית נ"ב ע' ק"נ סעיף ב':
שם וההוא פירוקא דפריק שינויא ע' ראב"ד הוא כו' כצ"ל:
דף כה ר"נ המשך מעמוד הקודם וכפי מה שכתב ר"ת נ"ב סנהדרין ס"ג ע"ב דלא אסרו כו' וכתבו שם התוס' דהאידנא שרי כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה לא שנא מתנה כו' אלא שאי אפשר להוציא שני דברים כאחד סה"ד כצ"ל:
ע"ב רש"י שורה ראשונה אם מזון אשתו ובניו חוזרין עולמות עליו כצ"ל:
דף כו ע"ב ריי"ף מתני' העיד ר' יוחנן בן גודגדא כו' ועל המריש הגזול שבנאה בבירה שיטול את דמיו מפני תקנת השבים שם גמ' ה"נ לא בעינן דעתא ולא אמרינן כנסי בטולי בטליה כו' כצ"ל:

דף כז רי"ף ואותבינן עליה דרב מהא דתניא רשב"א אומר לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש כצ"ל:
רש"י ד"ה ארצי ליה זוזי ללוקח כדמפרש התם נ"ב ע"ש דף מ"ח ע"ב תוס' ד"ה ואפילו:
ר"נ ד"ה נכי ריבעא זבין עד סה"ד בשלש מאות אין מקומו כאן אלא בסוף העמוד:

פרק ששי

דף כח שלה"ג ד"ה שליח קבלה כו' יושיב הבעל בית דין כשרים שאין קרובים זה לזה ולא לבעל ולא לאשה כו' כצ"ל:
בא"ד ובלא שום תנאי ככל הכתיב למעלה ושטר וחתימתה הוא מאתי ובעבור שהכל אמת כו' כצ"ל:
ע"ב רי"ף ת"ר התקבל לי גיטי ואשתו אמרה התקבל לי גיטי והוא אומר הולך ותן לה זכי לה והתקבל לה רצה להחזיר לא יחזיר רבי נתן אומר הולך ותן לה רצה להחזיר יחזיר זכי לה והתקבל לה כו' כצ"ל:
דף כט רש"י ד"ה האשה שאמרה התקבל לי גיטי והוא חוזר ואומר התקבלתי צריכה לפנינו להביא שתי כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו ושנים שיאמרו כצ"ל:
שלה"ג לשון ריא"ז ד"ה שליח לקבלה צריך שני כיתי עדים כו' ור"ת אומר כו' הואיל והגט יוצא מתחת יד השליח נאמן לומר שהבעל נתנו לו לגירושין ואני אומר כו' וצריך עדים שהבעל נתנו לו לגירושין כב"ה כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה ואפילו הן כו' שהשנים שאמרו בפנינו אמרה הן עצמן ראו כשקבלו או אחד כו' כצ"ל:
דף ל ר"נ ד"ה קבל למה לי כו' דאמרינן בפרק השולח אמר רבה לא צריכא אלא לר' אלעזר כו' כצ"ל וכן צריך להיות בחידושי א"ש ד"ה וזה לשון דרך תמים:
שם בר"נ בא"ד ולקמן בפ' המגרש תנן במילתיה דר"א גופיה שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם אלא ודאי הכא מיירי בשאין עדים חותמין בו אבל אם עדים חותמין בו כשר:
קרע למה לי פי' לא לקרעיה ולא לבעי עדים שיעידו שראו שקרעיה ומפרקינן בשעת הגזירה שנו כצ"ל:
דף לא ר"נ ד"ה הגיעו לעונת נדרים כו' לפיכך נדחק הרמב"ן ז"ל ופי' דהא דאמרינן וכנגדו בקטנה חולצת בעונת נדרים של קטן היא דהיינו שנת שלש עשרה וקטנה שהגיע לפרק כזה גדולה היא כו' כצ"ל:

ע"ב ר"נ ד"ה גרסי' בגמ' האומר לשלוחו צא וערב לי כו' ואינהו נמי לא אמרו קפידא אלא גבי אשה דהתם ניחא לה דתתזיל ולא בדוכתא אחרינא כצ"ל:
מלחמות ד"ה אמר הכותב אבל צריכין אנו לחוש לדברי רבינו ז"ל כו' עד סמוך לסה"ד וזו שאמר רבא ביבמות עד שתגיע לעונת הנדרים לדבריו דרבי יוסי קאמר כו' כצ"ל:
דף לב ע"ב ר"נ ד"ה וליחוש שמא שד הוא כו' רבי אסא בשם רבי חנינא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה של אדם והא תנינן מי שהיה מושלך בבור ומתרץ ר' יוחנן והם שראו בבואה של אדם כו' כצ"ל:
שם ד"ה גמ' ממשה לסתור כו' עד סמוך לסה"ד אם לאלתר נפל כותבין ונותנין בעוד נשמתו בו אני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן אין כותבין ונותנין אני אומר הרוח דחפתו סה"ד כצ"ל:
אמר לשנים תנו גט לאשתי כו' וזו הלכה העלה חנינא איש אונו כו' כצ"ל:
שם בסוף המשנה שילמדו ויכתבו ויתנו ע"כ לה אין בגמ' ולא במשניות. שם גמ' ואמרינן נמי אמר רבי ירמיה בר אבא כו' כצ"ל:
דף לג ר"נ ד"ה והקשה הרמב"ן ז"ל כו' וא"ת שלא פליג ר' יוסי אלא באומר אמרו מדעתכם כו' כצ"ל:

פרק שביעי

דף לד ע"ב רש"י צ"ל ד"ה מה מתנתו אם עמד חוזר כדאמרינן בבבא בתרא סה"ד ואח"כ ד"ה גזרה שמא יאמרו כו':
ר"נ ד"ה גיטו כמתנתו כו' והקשו עליו מדפרכינן בגמ' עליה ממתני' דתנן הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק כו' כצ"ל:
דף לה ע"ב ר"נ ד"ה אמר רשב"ג מעשה בצידן כו' משמע להו דפליג אדרבנן נ"ב ולפי אשר בינותי בע"ד בפי' המשניות להרמב"ם החסורי מחסרא משתמע מאותו בבא הקודמת בסמוך לאחר שלשים יום אינה מגורשת דאמרינן קפידא הוי ה"ה על מנת שתתן לי איצטליתי סברי חכמים קפידא הוי דוקא איצטלית קאמר ולא דמים ודפח"ח:
דף לה שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש והרי"ף ז"ל כתב כו' ואי גרסינן מגורשת לכל דבר מאי פריך חכמים היינו ר' יוסי נ"ב מגורשת לכל דבר הוא גירסת התוספתא ושם הגי' ר' מאיר אומר ספק ר' יוסי אומר בעילתה תלויה ושפיר פריך חכמים היינו ר' יוסי ודוק וע' ק"נ סי' ד' ד"ה מאי פריך חכמים היינו ר"י מה שמביא בשם הרשב"א וע' הרז"ה:
דף לו ע"ב שלה"ג כתב מיימון יש דבר שדומה לתנאי ואינו כגון המגרש לאחר זמן קבוע כגון כו' כצ"ל:

בא"ד שהמגרש על תנאי יש שם גירושין ואינן גומרים עד שיתקיים התנאי ולפיכך כשיתקיים התנאי נתגרשה אם היה הגט קיים אף מ"פ שאינו ברשותה ואינה צריכה לחזור וליטלו או להיות ברשותה אחר שנתקיים התנאי שהרי כבר הגיע לידה בתחלה בתורת גירושין כו' אבל התולה גירושין בזמן או בעשיית מעשה לא בא הגט לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד זמן שקבע או עד שיעשה המעשה לכך כשהגיע הזמן צריך שיהא הגט ברשותה או שתחזור ותטלנו או שיהא במקום שיחדה אותו בו אע"פ שאינו רשותה כמו שבארנו ואח"כ תתגרש בו ואם נשאת קודם כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה ת"ר ה"ז גיטך והנייר שלי כו' מתקיף לה אביי אימר דאמר רשב"ג היכא דליתא בעינא אבל היכא דאיתא בעינא מי אמר אלא אמר אביי הא מני ר"מ היא כצ"ל:

דף לז שלה"ג התנה עמה כו' אבל לאחר ששלמו לה ב' שנים על כרחך לאו לשיעורא זוטא דהני ב' שנים איכוון אלא לכל זמן כו' כצ"ל:

ע"ב שם וכתב הרא"ש ז"ל ויראה לי עיקר הפוסקים כרבא דאע"ג דלא מסיק בתיובתא קשיא חזקה היא וכיון דדייקינן מתני' דלא כותיה האיך נפסוק כמותו לפיכך ראוי לפסוק כרבא לחומרא וכן פסק רמב"ם ז"ל נ"ב וע' ק"נ פרק ששי סי' י' ד"ה וכן פסק רמב"ם ז"ל:

ר"נ ד"ה ג' מאות ודאי עקר ליה לתנאי קמא כו' ולא דמיא להההיא דתניא בתוספתא דקדושין זה אומר במנה וזו אומרת במאתים והלך זה לביתו וזה לביתו ואח"כ תבעו כו' כצ"ל:

שם ד"ה ואין אחד מן העדים הראשונים כו' וכל זמן שלא יבואו שנים ויעידו באחד מן התנאים כו' כצ"ל:

דף לח רש"י ד"ה והגיע לאנטיפרס כו' אבל לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר ימים הלך לגליל ונשתהה שלשים יום הרי זו מגורשת כו' כצ"ל:

שלה"ג כתב הרמ"ה דוקא שאמר כל זמן שאעבור ולא אמר מעכשיו אבל אמר לה מעכשיו אם אעבור או על מנת שאעבור בשעבר חל הגט למפרע כו' כצ"ל ונ"ב אם אמנם גם בטור סימן קמ"ד מעתיק הרמ"ה באותו לשון שמעתיק הש"ג כאן מוכח מתוכו ואין צריך ראיה שנשתבש וצ"ל כמו שהגהתי ובכ"ז נגד עיקוש הנה נמצא גם ראיה לזה בר"נ אשר עיניך לנוכח יביטו וז"ל ויש נוסחאות שגורסין בהך ברייתא ע"מ שאעבור:

ע"ב רש"י ד"ה לכי נפקא קאמר לה ואם מת בלילה לא הוי גט דבמתני' נמי אם אמר הרי זה גיטך כו' כצ"ל:

דף לט ריף מר סבר כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי מעכשיו אם מתי מר לא סבר כר' יוסי כצ"ל:

רש"י ד"ה מר סבר מאן דשרי סברי כר' יוסי דאמרינן בבבא בתרא כו' כצ"ל:
שלה"ג ור"ח פי' שאם נתן גט לאשתו ואמר הרי זה גיטך אחר השבוע אינו גט עד שיעבור שנה שמינית וחדש ראשון שנה שניה אם אמר לאחר שנה וכן באידך כו' כצ"ל:
שם בא"ד ואם היה בדעתו עד שתעבור שנה שמינית היה אומר שנה אחר השבוע ע"כ כצ"ל:
שם בא"ד כתב מיימ' אמר כתבו גט לאשתי לאחר שבוע אין כותבין ונותנין עד שנה לאחר השבוע אמר לאחר שנה אין כותבין עד לאחר חודש שלאחר השנה ובחודש אין כותבין ונותנין אלא עד אחר שבת שבחודש השני כו' כצ"ל:

פרק שמיני

דף מ ר"ף גבי מתנה דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו כצ"ל:
שלה"ג לעיל ע"ב ד"ה ר"ח כתב אפילו זרק לה גט בחצרה כו' עד סה"ד ואי לא סמיכי לה מתחלה ועד סוף נ"ב לאו דוקא דבתחלה וסוף סגי אע"פ שבאמצע לא היתה שם כמ"ש בסמוך (ב"י):
שלה"ג בעמוד הקודם כתב הטור או אפילו היה מונח כו' וכן אם הגט תחוב לו בדוחק תחת חגורתו על מתניו וצמצם מתניו ונתחלחלו והטה עצמו לצדו ונטלתו כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה ולענין הלכה הרי"ף ז"ל לא הביא בהלכות כו' והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מה' גירושין בלשון הזה זרקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם קרוב לו אינה מגורשת היה הגט מחצה למחצה וממחצה למחצה עד שיהא קרוב לה הרי זו ספק מגורשת היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו הרי זה פסול עד שיגיע הגט לידה כו' כצ"ל:
דף מא ר"נ ד"ה תנן בפרקין היתה עומדת בראש הגג כו' כדי שיעבור מעקה הגג יפול לחצר סה"ד כצ"ל:
שם ד"ה וגרסינן תו בגמ' אמר רבא שלש מדות בגיטין כו' ופליגי רבנן עליה כלומר דתניא התם שבת דף ד' ע"ב הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע ר' מחייב כו' וחכמים פוטרין כו' כצ"ל:
דף מב המשך מעמוד הקודם ד"ה לשון ריא"ז שינה שם האיש המגרש כו' ואם היו מעיר אחרת צריך לכתוב שם עירם אע"פ שהיו באותה העיר שנכתב בו הגט כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה גרסינן בגמ' אמר רב יהודה אמר שמואל כו' סנטר בר מחווניתא כצ"ל:
שם ד"ה אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר' מאיר כו' דאם איתא דפליגי הוה ליה לתלמודא למימר ורב אבא אמר רב הונא אמר רב כו' כצ"ל נ"ב וע' מהרש"א תוס' ד"ה זו דברי ר' מאיר:

מלחמת בעמוד הקודם אמר הכותב יודע אני כו' ומה שפירש רישא משום סיפא אינו כלום שאין לשון משנתנו שלום מלכות נ"ב ר"ת גורס התם לשום מלכות כגי' ר"ח (תוס'):
דף מג ר"נ המשך מעמוד הקודם ד"ה תנן בפרקין גט קרח הכל משלימין עליו כו' שאם לא כן נמצאת עדותן בטלה אף כשהוא מוסיף על ג' ג"כ לתנאי הוא מתכוון דאל"ה אי אפשר להכשיר כו' כצ"ל:

פרק תשיעי

ר"נ ד"ה **המגרש** את אשתו כו' דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הא גיטך כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה על מנת הוא והוי כאומר על מנת שלא תנשאי לפלוני סה"ד כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה גרסינן תו בגמ' נענה ר"ע ואמר כו' וכי אמרי' ועברה ונישאת כו' נ"ב לפנינו בגמ' איתא ועמדה ונשאת וכן מעתיק תוס':
דף מד שלה"ג כתב הרמ"ה תצא כו' אפי' נתן לה הבעל גט שני לאחר נשואי שני דאי לא יתקיים תנאה כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה ורבא אמר כו' ומ"מ משמע דמאי דאמרינן ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא להנהו דכתבו גיטין שתקי שתוקו לבעל כו' כצ"ל:
דף מה רש"י ד"ה ספר תירוכין ואגרת שבוקין שצריך להוכיח בתוכו כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה כולהו מי קאמר כל שאר דברים הנכתבים בגט כגון דיתיצביין כו' כלומר הזכירו רב בתקנתו אלא דאף ע"ג דלא הזכירו רב בעינן דיכתבינהו הכא נמי ודן בעינן ורב הזכיר אלו לצורך כדמסיק כצ"ל:
ר"נ ד"ה מן יומא דנן כצ"ל ולא יותר לאפוקי מדרבי יוסי כו':, ר"נ ד"ה אתקון רב בגיטי דזביני דעבדא כו' ועטיר כמו עטרא שטר חלוקה:
דף מו ע"ב שלה"ג כתב הטור נ"ב ח"מ סי' ס"ט כתב לו כו':
דף מז ע"ב שלה"ג לשון ריא"ז נתן גט לאשתו בינו לבינה כו' וכל דבר הנקנה בשטר כגון שטר קדושי אשה או שטר קרקע בין שטרי מכר בין שטרי מתנה שאין עדים חתומים בו כו' כצ"ל:
המאור הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי כו' ולעלם לאפוקי כו' כצ"ל:
שם ד"ה כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כו' אלא ודאי כי היכי דלמ"ד עדי חתימה כרתי לא סגיא בלא עדי חתימה כך למ"ד עדי מסירה כרתי לא סגיא בלא עדי מסירה והא דא"ר אלעזר כו' כצ"ל:

דף מח ע"ב רש"י ד"ה את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר הגט הראשון שהעדים העברים החתומים למעלה הימנו כשר וגט השני שהיונים חתומין תחתיו פסול ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר והימיני פסול ובגמ' מפרש אמאי מיפסל כצ"ל:
שם ד"ה והוא דידיע במתחתא דמגילתא כו' ונמלך מלגרש ואחר זמן נמלך לגומרו ונמצא כו' כצ"ל:
שה"ג ואמרינן בגט פשוט הרחיק עדים מן הכתב ב' שיטין פסול וכתב מיימ' פ"א הל' י"ח בד"א כו' דאיכא למיחש שמא לא כוונו העדים לחתום אלא על אותו דבר כצ"ל:
דף מט שלה"ג וכתב מיימ' פ"ד הל' ז' צריך שיהיו העדים מכירים לשון הכתב והכתיבה:
שם הל' ח' אבל אם פי' כו' עוד כתב הל' י' צריך שיהא הגט מבואר היטב באותו כתב שיכתבנו עד שידעו לקרותו הקטנים שיודעים אותו כתב שאינם לא נבונים ולא סכלים ולא קטנים אבל בינונים כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה ואיכא דגרסינן גט מעושה כו' אבל בירושלמי משמע דכשר דגרסי' עלה דמתני' עובדי כוכבים שעושים כמעשה ישראל כשר ובאומר כו' כצ"ל:
שלה"ג כתב סמ"ג מתוך הירושלמי כו' וכתב הטור אבל אם ב"ד של ישראל כופין ע"י עובדי כוכבים ואומרים לו עשה מה שב"ד של ישראל אומרים לך וכופין אותו על כך הוי גט כצ"ל:
דף נ ע"ב רש"י ד"ה והעמידו דבר על בוריו הוו בודקין לאחר הקול אם אמת אם שקר כו' כצ"ל:
סליק מסכת גיטין:

קידושין

פרק ראשון

דף א שלה"ג נשאל להרא"ש כו' וכששמעה השליכה המעות ואמרה איני רוצה להתקדש כו' כצ"ל:
חדושי א"ש תימה אי מקשינן אשה לשדה כו' והשתא אתי שפיר נמי דלא גמרינן שטר משדה דאי גמרינן לה משדה לא הוי בפחות משוה פרוטה:
ע"ב בא"ד ואשה אינה נקנית בהם כיון שאין בהם תורת כסף וכסף דוקא אמר רחמנא כו' כצ"ל:
ר"נ ד"ה ותנא מייתי לה מהכא כי יקח וכו' ובגמ' נ"ב דף ד' ע"ב מצרכינן הני תרי קראי כו':

דף ב המאור הקטן אמר אביי המקדש במלוה אינה מקודשת כו' ואי מלוה להוצאה ניתנה במאי קני אלמא לא קני ש"מ כצ"ל:
דף ג ע"ב ר"נ ד"ה וגרסינן תו התם דרש רבה בר כו' משמע דקיימא לן דמקודשת משום דרב יוסף בר חמא ור' זירא ס"ל דתפסי כו' כצ"ל:
שם ד"ה וגרסינן תו התם אתמר חציה שפחה כו' רב יוסף בר חמא אמר רב נחמן פקעי כו' כצ"ל:
שם והויא כקטן שנולד רבי זירא אמר רב נחמן כו' דעד עכשיו הבא עליה באשם ואפילו מזיד כו' כצ"ל:
שם וכיון דלית לן אכרעותא רעותא בין רב יוסף בר חמא ורבי זירא נקטינן דספיקא הוא כו' כצ"ל:
שם שאינה יכולה למאן מדבריהם אע"פ שלא בעל ולמאי כו' כצ"ל:
דף ד מד"ה בעמוד הקודם ודברים שצריכין שומא כו' אבל אחרים אומרים נ"ב והמה הועוד י"מ שמובא בתוס' ד"ה והלכתא אך כפי פירושו עדיין לא מתורץ שפיר למה לא אמרו והלכתא כרבה ויהיה מובן בין כל"ק בין כל"ב דפליגי בתרתי לפי דברי הר"נ אבל לפענ"ד נראה מפשט דברי הועוד י"מ שלא היה לפניהם הגי' א"ד בכל דהו נמי פליגי רק א"ד בכל דהו פליגי אבל בחמשין ושוה חמשין מודה רבה דצריך שומא והכל ניחא:
שם ד"ה גרסי' בגמ' תניא עגל זה לפדיון בני כו' ונראה ה"ה למי שדרכו להתייקר באיזה חפץ שנותן בו לפעמים דמים הללו כו' כצ"ל:
דף ה ד"ה וכתב עוד דבתך מקודשת לי לאו דוקא כו' אי אמר לה הרי את מקודשת לי היא מקודשת וראיה לדבר כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה ואותבינן עלייהו דרבא ורבינא מדתניא אין כותבין כו' והיינו כרב פפא ורב שרביא דבעי' דעת מקנה וה"ה דבעי נמי דעת בעל כו' כצ"ל:
מלחמת אמר הכותב עד שהוא תמה על רבינו אלפסי יתמה על רש"י ז"ל שפי' לא נתנו ליכתב שלא נתנו חכמים כתיבה לדבר שאם כתבו כו' נ"ב מרש"י שלפנינו נראה כפירוש המאור ע"ש כתובות ק"ב ע"א ניתנו לכתוב לא ניתנו:
שם בא"ד אפשר שהתנתה עמו לכתוב ואין פקחותן אלא מכל זמן שאת עמי להוציא אינה עמן שעיקר משנתנו לכך נשנית כו' כצ"ל:
דף ו ר"נ ד"ה אמרי ליה רבנן לרב חסדא אמרי איכא סהדי באודות כו' פי' גבי בנתיה דמר שמואל אמר הכי בפרק האשה שנתארמלה דאשתביין ואסיקינהו לארעא דישראל אוקמן לשבוייהו מאבראי ועיילי לבי מדרשא דר' חנינא כו' כצ"ל:

דף ז שלה"ג כתב הרא"ש על כי ראיתי באשכנז שרגילין לקדש בטבעת שאולה כו' ואני אומר אם השאילו לו הטבעת לזמן ידוע ונתן לו רשות להשאילה לאחר וקידש את האשה והודיעה שהיא שאולה בידו עד זמן פלוני ומסרו לה שהיא מקודשת בהנאת שימוש וקישוט שתוכל להתקשט בו עד זמן פלוני ושמין אם יש כו' כצ"ל:

ע"ב הר"נ ד"ה גרסי' תו בגמ' המוכר בית בבתי ערי חומה כו' א"ל ממדרשו של ר"ש נשמע שלוה וגואל וגואל לחצאין דתניא וכו' כצ"ל:

דף ט ע"ב ר"נ המשך מעל"ד מתני' בהמה גסה נקנית במסירה כו' ורבנן דפליגי עליה ואמרי זו וזו כלומר דקה וגסה במשיכה כדאיתא בגמ' סבירא להו דבהמה דקה אין דרכה להגביהה ולפיכך נקנית במשיכה ובהמה גסה נמי אין דינה כדברים הכבדים ונקנים במשיכה כצ"ל:

דף י ר"נ ד"ה הרי מכירה ונתינה כו' מפני רעתה דניחא ליה למוכר דליקני ליה שטרא ללוקח כי היכי דלא מצי למהדר ביה כצ"ל:

רש"י ד"ה רב אשי אמר מתניתא בנותן מתנה איירי כו' כצ"ל:

ע"ב שלה"ג כתב הרא"ש ה"ג ברוב ספרים כו' וכתב ר' שמעי' וכן כתב הריב"ן (נ"ב ע' ק"נ סי' ל"ה ד"ה וכן כתב הריב"ן) דיש לדקדק משמועה זו דאין מועיל קנין סודר שלא בפני הקונה מדלא הקנה לו בחליפין ע"י אחר כו' וכן הגיה רש"י בפירוש כתב ידו כו' כצ"ל:

שם ד"ה כתב הטור אם היה בשכירות כו' וכתב מיימ' דה"ה נמי אם היה של מתנה קונה בחזקה א' מהן את כולן אבל א"א הרא"ש כתב דמתנה הוי כמו מכר ולא במעות ולא קנה אח כולן אא"כ שאמר לו החזיק באחד וקנה את כולן ולפי זה אינו קונה בחזקת שדה אחד כו' כצ"ל:

דף יב ע"ב ר"נ ד"ה להשיאו אשה כו' הא קמ"ל נותן לה מידי ולבשייה ונכסייה כצ"ל (גמ'):

שם וגרסינן בגמ' עלה דהא אמר רב יוסף כו' וכי תימא א"כ היכי קאמר לא מיחו הודו הל"ל כיון כו' כצ"ל:

דף יג ע"ב לשון ריא"ז והאב שמחל על כבודו כו' וכן הרב שמחל על כבודו כבודו מחול כו' ואעפ"כ כשרבו מושיט לו בידו ראוי להדרו לעמוד מפניו כצ"ל:

שם כתב סמ"ג כל שיבה כו' דאמר והדרת פני זקן זה שקנה חכמה אפילו יניק וחכים ולא כת"ק דמצריך שיבה וחכימה כו' כצ"ל:

דף יד ריי"ף איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום אפי' כל שיבה במשמע אמר ר' יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה כצ"ל (גמ' ורא"ש):

עוד בדף י"ג ע"ב בר"נ וכדתנן בערכין פ' המקדיש שדהו כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להקריבו עולה אף ע"פ שאין רשאי כו' כצ"ל:
שה"ג כתב מיימ' תלמיד היושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד מפניו אלא שחרית וערבית כו' והם דברי רבי אייבו כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה ומה מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן והא דאמרינן במסכת מכות כמה טפשאי שאר אינשי כו' כצ"ל:

פרק שני

דף טז ע"ב ר"נ אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה כו' סה"ד איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצת כצ"ל (תוס'):
שה"ג האומר לחבירו אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי אינו כלום וכתב מיי' אישות פ"ז הל' ט"ז היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר הרי זו מקודשת ויראה לי שצריך לחזור ולקדשה מאביה לאחר שתלד כדי שיכניסנה בקדושין שאין בהם דופי ע"כ לשון הרמב"ם והטור מעתיקו סי' מ' ומסיים והרמ"ה כתב דאפילו הוכר העובר אינה מקודשת:
דף יח ר"נ ד"ה ואיכא למידק אשמעתין אמאי אמרינן כו' וכדאמרינן בפ' חזקת הבתים וליסלקו בי תרי מינייהו ולדיינו יש לומר כו' כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה והוא ששידכו הא דאמר רב צריכה גט כששידך בה לאביה קודם כו' כצ"ל (רש"י בגמ'):
ר"נ ד"ה והוא ששדכו הא דאמרינן צריכה גט בששדכה לאביה קודם קידושין כו' כצ"ל:
דף יט רש"י ד"ה לא יעשו עולה ולא חיישינן שמא נתרצה האב דלא הדר מדיבוריה כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ מתני' התקדשי לי בתמרה זו כו' סמוך לסה"ד ואע"ג דהתם בפרק שבועת הפקדון אפליגו כו' כצ"ל:
דף כ ר"נ ד"ה וגרסי' תו בגמ' אמר רב המקדש במלוה כו' אלא אי אמר רב במלוה או לא אבל לעולם לשמואל אפילו במעמד שלשתן כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ ד"ה שפחה גדלה כו' ובגמ' מפרשינן מאי מגודלת גדלת בשבח יוחסין כו' כצ"ל:
והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח מהלכות אישות גודלת או אופה פירשו מלשון גדילים ונקט לישנא קמא דאתמר בגמ' נ"ב כמו שפרש"י גדולה ויכולה לשמשני:

חדושי א"ש ד"ה ק"ק מאי ראיה מייתי מתנא אנא כו' משום הכי איצטריך לאוסופי בתנא אנא ספרא כו' אלא אי אמרת ע"מ שאני שונה פי' מדרש תורה כרבי יוחנן כו' על כרחך צריך לאוסופי בתנא אנא תוספתא וא"כ כו' כצ"ל:

דף כא ר"נ ד"ה דאתיליד אונסא באורחא כו' ללישנא בתרא דקא מתמה משמע שלא היה לו צד עכוב כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה מתני' אינה מקודשת כו' ואם בא אדם לומר עלי דברים בפניה ימחו כו' כצ"ל:

דף כג רש"י ד"ה ה"ג כל שאתה מהייה ממנו כצ"ל ונ"ב רש"י בגמ' מהייה גרסינן וכן הגי' בגמ' כאן ובע"ז תמורה וחולין:

פרק שלישי

ר"נ ד"ה **מכרן** וקידש בדמיהם מקודשת אבל בירושלמי גרסינן ר' חגי בשם ר' זעירא שאין תופסין דמיהם א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזילה כלומר מש"ה מקודשת לפי שאין תופסין דמיהם כו' כצ"ל:

שלה"ג כתב הטור השולח לחבירו כו' אפילו אמר לה תחלה פלוני שלחני לקדשך לו ובשעת כו' כצ"ל:

ע"ב ר"נ המשך מעל"ד ד"ה גרסינן בירושלמי בריש האי פרקא כו' וכתב עליו הראב"ד ז"ל בהשגות אין בלשון התוספתא אם לא עשה כן אלא כו' כצ"ל:

שם ואין לומר שהוא אין לסמוך על פירושה שאם כן אף קרוביו אין להם לסמוך עליה ולמה מותרת בקרוביו והרי אין קרוביו כו' כצ"ל:

ר"נ ד"ה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה כו' אבל בפי' המשנה לרמב"ם ז"ל מצאתי ומה שאמר בת כהן לישראל תאכל בתרומה כו' כצ"ל:

דף כה ריף מתני' על מנת שיש לי מאתים זוז הרי זו מקודשת ויש לו כצ"ל:

ר"נ ד"ה תנן בפרקין על מנת שיש לי בית כור עפר כו' הגהה אני בעניותי לא מצאתי מכוון כו' נ"ב ע' מהרש"א:

שם ד"ה על מנת שיש לי במקום פלוני כו' ומש"ה איצטריך תלמודא לומר כו' ובגיטין משום דההוא דוכתא ניחא ליה כו' כצ"ל:

דף כו ר"נ המשך מעמוד הקודם ד"ה מתני' המקדש את האשה ואמר סבור הייתי וכו' ומיהו לכתחלה אפילו בטבילה בעינן ג' דאמרינן התם שהי כאן עד למחר ונטבלינך ואמרינן עלה ש"מ גר צריך ג' כו' כצ"ל:

שם בא"ד כיצד אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברת יהיה תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום כו' כצ"ל:

דף כז מת הבן מלמדין האב לומר איני רוצה כצ"ל נ"ב כן איתא במשנה בגמ' ומשניות:
ע"ב מלחמת ד"ה אמר הכותב רבינו שלמה כך פירשה אות באות כו' ועוד קשה על זה שהם מפרשים בשעת קדושין אמר יש לי בנים שהוא מיקל כו' כצ"ל:
דף כח ע"ב ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר אביי כו' ותנא תונא עד אחד אומר אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן כו' כצ"ל:
דף כט ע"ב שלה"ג ד"ה הא דכל עריות שבתורה כו' והא דהולד מהן ממזר נפקא לן ביבמות מלא יקח איש את אשת אביו וגו' כצ"ל:
דף ל ד"ה והיינו דא"ר יהושע בן לוי כו' עד סה"ד נ"ב וכן פי' הרמב"ם בפי' המשנה ואין הפרש בין שתהיה שפחתו או שפחת חבירו ע"כ ומה שכתב הר"ן אבל אין נראה משמועתה כן בפ' ע"י אין כונתו על הדין כי הדין אמת אך פי' הפסוק לא משמע כפי' הרי"ף:

פרק רביעי

שה"ג **וכל** הארצות סתמן בחזקת כשרים הן עומדות ואיש או אשה שבא לינשא א"צ לבדוק אחריהם כ"כ אבל רש"י פירש איש שבא לישא אשה צריך לבדוק אחריו כו' כצ"ל:
בא"ד ואיזהו כהן מיוחס שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן ופלוני בן פלוני הכהן עד איש שאינו צריך בדיקה כו' כצ"ל:
ע"ב בא"ד אבל חכמים אומרים כל המשפחות בחזקת כשרים ואמר רב אחא בר גוריא א"ר קרא עליו ערער צריך לבדוק אחריו כו' כצ"ל:
ר"ן מעל"ד תנו רבנן ממזרים ונתינים טהורין לעתיד לבא כו' כדמתרגם רב יוסף יתבין בני ישראל לרוחצן בארעהון דהוו דמיין לנוכראין עלה דאשדוד אף הוא כו' כצ"ל:
שם בא"ד ומיהו מ"ד כסף מטהר ממזירין דמשפחה שנטמעה נטמעה לא ס"ל כר' יוסף שפוסל אפילו במטומעין אלא כרבי מאיר כו' כצ"ל:
ע"ב ר"ן מתני' איזהו שתוקי כו' אבל היכא דרוב פסולין אצלה כגון ארוסה שעברה או פנויה ורוב העיר אין משיאין לכהונה לא מהימנינן לה כו' כצ"ל:
שלה"ג כתב מיימ' אע"ג שכל המשפחות בחזקת כשרות כו' וכן כל הפוסל אחרים תמיד כגון שנותן שמץ פסול במשפחות או ביחידים ואומר עליהם שהם ממזרים חוששין לו שמא ממזר הוא ואם אומר עליהם כו' כצ"ל:
דף לא שלה"ג כתב מיי' הרי שטען לחבירו ואומר לו מכרת לי כו' (מכירה פ"כ הל' ה') או משכתי עדיין לא ראיתי מום זה והמוכר אומר כו' כצ"ל:
שם בא"ד לא היה שם ראיה הכופר שמבקשין להוציא מידו משביעין אותו כו' כצ"ל:

ע"ב מלחמת אמר הכותב והלא אין ממזרים ידועים כו' ועוד א"כ הוה רב יוסף מפרש טעמיה ואבייי לא הוי פרכיה דהא כו' כצ"ל:
דף לב ר"נ מתני' האומר בני זה ממזר שנולד מחייבי כריתות אינו נאמן דקרוב הוא אצלו ואין כשר להעיד עליו כך כתב רש"י ז"ל ותמהני למה הוצרך לכך כו' נ"ב לענ"ד אין כאן תמוה כי רש"י פירש כן משום סיפא ואשפוט כי מקוצר השגתי איני יודע כוונת הר"נ ז"ל:
דף לג שלה"ג לשון ריא"ז ומיתר אדם לדור עם אמו כו' אמרינן בירושלמי עלם סגי פי' ילד מאד כו' כצ"ל:
ע"ב ר"נ כך פרש"י ז"ל אבל בפ' כ"ב מהלכות איסורי ביאה כתב אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור להתיחד עמהן נ"ב בפירושו על המשנה ז"ל ומה שאמר כל שאומנתו בין הנשים לא יתיחד עם הנשים רוצה לומר שאינו מותר זה בשביל פרנסתו בשום פנים וזה הפירוש וזה הטעם שכתב בהלכות אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים שזה פרנסתו אעפ"כ אסור להתיחד עמהם:
סליק מסכת קדושין:

בבא קמא

פרק ראשון

דף א ע"ב רי"ף דקנסוהו רבנן משום דעבד איסורא נ"ב דאסור לגרום טומאה לחולין וכש"כ לתרומה (ניטין נג):
רש"י ד"ה כדי שיודיענו שאם היה חייב לא היה מודיעו ומ"מ לא רצו לפטרו במזיד על כך נ"ב דהשתא לאזוקי קא מכוון אודועי לא מודע ליה (שם בגמ'):
דף ב שלטי הגבורים אות ב' ד"ה לפי גי' רש"י ולגי' הרי"ף הדין כך כו' עד שימכור בשויים שידעו הכל שאינו דחוק למכור כצ"ל:
ע"ב חדושי אנשי שם ד"ת אות (א) נוסחת נ"י תניא אחריתי בינונית וזיבורית ניזקין בבינונית וב"ח וכתובת אשה בזיבורית קשיין אהדדי אמר רבינא כו' כצ"ל:
דף ג נ"י ד"ה בנזקין נמי נימא הכי היכא דלא שבק להון אבוהון קרקע והכא כקנו כצ"ל:
דף ד מלחמת אמר הכותב כו' ואמרינן האי הוא דאורית להון אבוהון כו' כצ"ל והא דקאמר נ"ב פי' מאי דאמר כספים הרי הן כקרקע:
בא"ד דכיון דסבירא ליה בעלמא בשתי קרקעות מחצה לקוחות כי נמי חלקו כו' כצ"ל:
ע"ב רי"ף לא צריכא דבעדי דקם מסמיך סמיך נ"ב ע' רש"י בגמ':

בשלטי הגבורים אות א' ד"ה לדברי רש"י כו' ומדברי מיי' פ"ק מהל' גנבה ופ"ב מהל' גזילה משמע להדיא דאפילו לא קנאם כו' נ"ב ע"ש בשני פרקים הנ"ל דין ט"ו:

דף ה ע"ב חדושי א"ש (ב) והדעת מכרעת כן וכו' עד סה"ד נ"ב אמת כי הדעת מכרעת כן ומאד נתקבל על הלב פי' הנ"י אבל אין עצה וא"ת נגד הרא"ש ז"ל המובא לעיל בש"ג סי' ב' בסה"ד וגם שמעינן מינה וכו' אע"פ ששור המזיק נכנס שם ברשות קרינא ביה חצר הניזק וכו' מוכח דלא כפי' הנ"י וכן פוסק הב"י בש"ע כהרא"ש שאע"פ שיש רשות לשור המזיק ליכנס שם אף בעוד שהפירות של ניזק עודם שם בכל זאת קרינא ביה חצר הניזק ע' ש"ע ח"מ סי' שפ"ט סעי' י"ד וע' יש"ש סי' ל"ו שנותן טוב טעם לדעת הרא"ש:

דף ו בנ"י דכתיב הדד בן טברימון חזיון בן חזאל כצ"ל:

בשלטי הגבורים אות ב' ד"ה לדברי כו' וכן נראה קצת מלשון רבינו אך רש"י פי' להדיא כצ"ל:

ע"ב שלטי הגבורים אות א' ד"ה וכששואל כו' כתב המרדכי בפרקין והגהות מיי' כו' כצ"ל:

אות ב' ד"ה רבינו לא הביא תלת לישני דר"א כו' אלא דבלישנא בתראה אמרה למילתיה ארומיא דברייתא אמתניתין ולישנא מציעתא בתראה הוא כו' כצ"ל:

פרק שני

דף ז חידושי א"ש (א) פי' דאלו היה חייב כו' אבל שן סתמא להנאתו מתכוון כצ"ל:

ע"ב נמוקי יוסף בסה"ד שמראש העמוד ולפי שלרב ביבי אין אנו צריכין לאוקמי בהכי הביאו ז"ל:

נ"ב ע' ברא"ש שמביא דברי הראב"ד באריכות ומפורש יותר ומהרנ"י נראה שמעתיק רק הא"נ אשר שם וכן הבין הישש"ש דברי הנ"י ע"ש סי' ג' ונ"מ לדינא:

דף ח ע"ב חדושי א"ש אות (ב) ד"ה לפי גי' הר"נ כו' ויכול לפרש כפי מה שאדם אחר רגיל ליתן לפני בהמתו לענין זולא ולגי' הר"נ כו' כצ"ל:

דף י שלטי הגבורים אות א' ד"ה לדעת רבינו סד"ה שורה ו' אם אין ההתראה באה לחייבו על הנזק כצ"ל ותיבת רק נמחק:

ע"ב שלטי הגבורים סה"ד בין אם הבהמה שהתרה בה הוה מזקת כבר אם לא הזיקה עדיין כצ"ל:

חדושי א"ש אות ג' ד"ה ראיתי מקשים כו' אמרו ליה לאביי כו' כצ"ל:

דף יא שלטי הגבורים שורה ג' בחבירו חייב חשיב ליה כצ"ל:

שורה י' נוטה לומר כן אלא שלא היה ר"ל כן בפירוש דפשיטא שלא הוה שואל בעיא אחרת כצ"ל בסה"ד נ"ב כל הנ"ל בראי"ש ע"ש ובת"ש ופ"ח שם:
ע"ב מלחמת שורה ד' והכא קולא לנתבע ופטור כצ"ל:

פרק שלישי

דף יב נ"י שורה ב' מסוף העמוד ולמעלה לבד מפרק האגודל התחתון שלא הכה כצ"ל:
ע"ב שלטי הגבורים שורה ה' טרם ד"ה וכבר נשאלתי להוי פטור לסברת רב די"ל כצ"ל:
שם בד"ה וכבר נשאלתי שורה ג' כגון שנתקל במים ונפסחו רגליו כצ"ל:
דף יג נמוקי יוסף שורה ג' מסוף העמוד למעלה דהכי קיי"ל דלגבי גופיה כצ"ל:
מלחמת ד"ה וכתב ומסתברא שורה ו' דבנתקל פושע הוא פליגי וכש"כ במתני' כצ"ל:
שם שורה ה' מסוף העמוד למעלה וכולהו לית להו דיוקא דאביי כצ"ל:
ע"ב שלטי הגבורים שורה י"ג י"ד אבל הכא שנחבט בקרקע שאינו תחת האבן כצ"ל:
שם מסה"ד למעלה שורה י' ההיזק לא משתלם כצ"ל:
מלחמת מסה"ד שורה ד' ולא מתרץ לה כדרבה ובנתקל כצ"ל שורה ב' בשעת נפילה כצ"ל:
דף יד שלטי הגבורים אות ב' ד"ה כתב הרא"ש שורה ה' טעם דמצמצם פטור משום דאין כצ"ל:
דף טו המאור מסה"ד שורה י"א ומסתברא דגם הכי הלכתא כצ"ל:
ע"ב נ"י שורה ד' קרייה רחמנא להנאה מעשה כצ"ל:
שורה ג' ליזהר ממנו תוס' והרא"ש והרשב"א ז"ל כצ"ל חדושי א"ש מהר"ם (א) סה"ד קמא דמתני אסיפא כצ"ל:
שם אות (ב) ד"ה לשון גמרא עד סה"ד ותמהני מדוע לא הביא רב אלפס ז"ל ברייתא זו ואפשר דסבירא ליה דאע"ג דבימיהם היה שייך למחלוקת זה שהיה מנהג זה נוהג בזמנם שלא היה אדם נכנס לבית חבירו אבל בזמן הזה מנהג פשוט הוא שיכנסו פועלים לבית בעה"ב לתבוע שכרן וגם אין מצוי לאדם מעות בכיסו בשוק לפרוע לפועלים ובימיהם היו רגילין להמחותם אצל שולחני או אצל חנוני לכך היו תובעים מהם בשוק הלכך לפי המנהג המצוי ביניינו ישתנה הדין וחייב בעה"ב אפילו אם שכיח בשוק כדחזינן שהדין משתנה בין אדם לחבירו אפילו בזמן אחד שכיח פטור לכ"ע לא שכיח חייב כש"כ שישנה הדין בחילוף הזמן כפי המנהג וכן הדעת נוטה (רא"ש):
דף טז נ"י וכן הדין אם רואה אדם שמכין את אביו או בנו או אחיו כצ"ל:
חידושי א"ש אות (א) בפרק בתרא דכתובות נ"ב דף מ': רי"ף מתני' שני שוורים תמין שחבלו זה בזה משלמין במותר ח"נ שניהם מועדין משלמין כצ"ל:

ע"ב מלחמת שורה ו' דאמר ר' יהודה מועד למה יצא הוי אומר להחמיר עליו כצ"ל:
דף יז רי"ף אמר רבה בר נתן טענו חטים והודה לו בשעורים פטור מאי קמ"ל תנינא כצ"ל כ"א בגמ' וכן גי' הנ"י כאן:

פרק רביעי

ע"ב מלחמת שורה ו' נקט דלשמינהו בשותפין כצ"ל:
שורה כ"ב משמע דלכולי עלמא מצי למימר כצ"ל:
שורה כ"ט דהא מחליט נמי אין מחליטין כצ"ל:
דף יח רי"ף שורה ג' לקמיה דרב יוסף כצ"ל:
חדושי א"ש סי' א' סמוך לסה"ד דגרסי' כאן במקום הרא"ש כצ"ל:
סי' ב' שורה ג' חצי חכה והיא כצ"ל:
שורה י"א נמצא המעה שש עשרה שעורות כצ"ל:
שורה ג' מסוף למספר אוטמאן כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה לסירוגין ואם יגח רצופין כצ"ל:
רי"ף מסוף העמוד שורה ג' ואת"ל נמי איתא לרב פפא כצ"ל:
דף כ רי"ף יצא והזיק נ"ב ליתא לא בגמ' ולא במשניות:

פרק חמישי

ע"ב רש"י ד"ה בקוטע יד עבדו של חבירו אין שמין כו' כי ודאי לא היה לוקח אלא דמים רבים כצ"ל:
המאור שורה ח' אלישנא קמא אתא דאפילו אי קדים כצ"ל:
דף כא ע"ב נ"י ד"ה אם כן וכו' של קודם לידה לא יתן לוה כלום כצ"ל:
חדושי א"ש סי' ג' שורה ה' והחזיק בו מוציאין אותו מידו כצ"ל שורה י' ישראל אחר והחזיק בו כצ"ל:
דף כב דתני רב חנניא נ"ב דף נ"ג:
דף כג מלחמת מסוף העמוד סוף שורה ד' ובעיקר קושייתו אני משיב כצ"ל:
ע"ב מלחמת שורה כ"ה בין שנחבט באבן חייב על נזקי אדם כצ"ל:

פרק ששי

דף כד נ"י ד"ה טומן אתמר כו' דכיון דאפילו יכול להציל נ"ב דאפילו פירושו שיתאחרו לשרוף עי"ז יכול להציל כמו (כי אפילת הנה):
שלטי הגבורים סימן א' מיי' פ"ד מהל' נ"מ נ"ב תשובה מהרמב"ם מובא שם במגדל עוז:
שם שורה ט"ו שהרי גרם לבעלים לשלם פטור מדיני אדם הואיל והכותל כצ"ל:
שורה י"ח ולא תזיק נ"ב ומפני זה חייב בדיני שמום:

שם שורה ד' מסוף העמוד וא"כ פטור הכא כשנפלה לגינה פי' ע"י דחיפת בהמה אחרת כצ"ל:
סוף אותה שורה ודחף בהמה כצ"ל:
ע"ב שנהנית נ"ב בכאן צ"ל מימרא דרב אמר רב בנחבטה וכו' עד האי פסיד ואח"כ היכי נפלה רב כהנא אמר וכו' עד וכן הלכתא:
דף כה רי"ף עד דמסר ליה גווזא סילתא ושרגא כצ"ל ותיבת או ליתא בגמ':
דף כו רי"ף טענו כסא דכספא בבירה מאי כצ"ל כל אדרכתא שבעמוד ברי"ף ונ"י צ"ל אורכתא כמו ברש"י:
נ"י ד"ה דמחזי כשיקרא כו' ומצד השליחות אינו יכול השליח לעכב המעות כצ"ל:

פרק שביעי

דף כז ע"ב מלחמת ד"ה כתב בספר המאור שורה ו' ואם ויאמר דנהרדעי סברי דאי לא כתב ליה הכי כצ"ל:
ד"ה ועוד וכן מה שכתב שורה ב' אבל השתא דאמרינן דמתני' דבר הוא ולא חצי דבר כצ"ל ונ"ב ואע"ג דבב"ב לא איירי ממתניתין דהכא ואעפ"כ מיבעיא בגמ' ולרבנן כו' אפשר לומר שכבר ידע הגמ' מהכא:
דף כח המאור ד"ה אתמר עד זומם וכו' שורה ט"ז הטביחה לבסוף לא קשיא כצ"ל:
ד"ה אמר רבא מנא אמינא לה וכו' שורה י"ד כלל כוליה עבד לרב בעי לשלומי כצ"ל:
דף כט נ"י מתני' או שהיתה כו' ד"ה גנב חוץ כו' נ"ב צ"ל גנב וטבח ומכר חוץ כו' ויש שפירשו דכמו שפטור הכהן נ"ב הנותן היה הגנב:
דף ל נ"י ד"ה חופפת צ"ל חופפת וטובלת. חופפת ראשה בחמין היטב כצ"ל:

פרק שמיני

שלטי הגבורים סי' א' **לשון** ריא"ז סמוך לסה"ד ותשלומי עדים זוממין נ"ב היכי דלא אפשר לאהדורי:
חדושי א"ש סי' (א) לעבד עברי האשר"י תמה בזה והוכיח ששמין כצ"ל:
סה"ד ובזה מיושב תמיהת הרא"ש נ"ב וע' פ"ח שמכניס גם זה בתמיהות הרא"ש שאינו יכול להיות כן ע"כ. נשאר הרא"ש בפירושו ששמין בעבד כנעני:
שם סי' (ב) שורה ב' מסוף העמוד דהאי היינו לדון לגמרי הוא כמו שמתרץ תירוץ אחר וכאלו אמר א"נ כצ"ל:
רש"י ד"ה בטימוס שבתוך היד נ"ב פי' טימוס היה ביד המזיק והכה את הניזק:
נ"י שורה א' מהשורות רחבות אמרו בירושלמי דיהיב ליה נמי כצ"ל:

ע"ב שלטי הגבורים סי' ב' שורה כ"ח צ"ל ענייה במקום עניים:
שם ד"ה התוס' שם כתבו חסר טרם ד"ה אות ה':
המאור שורה ה' אזיל בשליחותא כצ"ל:
שורה ו' ואינו נותן לו שבת דדלי דולא כצ"ל:
מלחמת שורה ב' מסוף העמוד למעלה ועוד דקשיא עליה נ"ב על הקושיות שמקשה עד כאן על בעה"מ נראה שהיה לפני המלחמת לשון בעה"מ משונה מאשר לפנינו כי הלשון אשר לפנינו לא משמע כלל ששמין אותו כמה שוה עכשיו בחליו ע' היטב:
שם באותה שורה ומה שאמר אפשר לעשות נ"ב קושיתו מרבא קושיא אף לפי לשון בעה"מ אשר לפנינו אבל לפנינו אין זכר לקושיא זו ולא לתירוצו זה שמעתיק בשם בעה"מ:
דף לא ריי"ף בעי ר' אלעזר מרב נ"ב מכאן עד המשנה צריך להיות אחר המשנה חרש שוטה וקטן וכו' קודם הגמ' אמי' דר"ש כו' וצ"ל בעא במקום בעי כי הוא יחיד וכן איתא בגמ':
ע"ב שלטי הגבורים סי' ב' ד"ה הרא"ש כתב שורה י"א ונראה מדבריו דכן אם היתה כצ"ל:
שם שורה ל"ב למכור והתם היינו טעמא כצ"ל:
שם שורה ראשונה מהשורות רחבות ואין לומר דדוקא מנה מאתים ותוספת הוא דקים לן שתמחול נכסי מלוג וצאן ברזל לא כצ"ל:
דף לב ע"ב נ"י ד"ה וחייבו ר"ג וכו' אע"ג דהכא נ"ב פי' אצל שור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה: שם בא"ד וליכא חיובא למילף מיניה אלא זה כצ"ל שלטי הגיבורים סי' ג' מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק ה' י"ד כתב דהוא קנס כצ"ל:
דף לג ריי"ף שממהרין לצועק יותר מן כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה כיון דטריחא כו' אמר רב נחמן פעיתא נ"ב פרש"י קולנית:

פרק תשיעי

דף לד ע"ב רש"י ד"ה נחת לה אדעתא דאגרא סה"ד וגזל הוא כצ"ל:
דף לה ע"ב ריי"ף והא את הוא דאמרת ר"מ הוא דדאין דינא דגרמי מאי לאו כצ"ל גמ':
דף לז שלטי הגבורים סי' ב' ד"ה פירש"י צ"ל לפירש"י שם שורה ו' משורות הרחבות וכ"כ הרמב"ם ז"ל נ"ב שלוחין ושותפין פ"א ה"ח:
ע"ב ריי"ף ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב נ"ב כלומר השואל:
רש"י ד"ה נפק לאפיה שהיה שמח שחבירו הביא לו מעותיו כצ"ל:

פרק עשירי

דף לח ע"ב המאור ד"ה הלכך שורה ד' מסוף הדיבור למעלה בסידנא בי ר' מיאשא כצ"ל:
שם ומכסא דכספא בי חסא נ"ב כתובות פ"ה: שורה ג' דרגילין רבנן לאקשויי שטר כיס היוצא על היתומים כצ"ל:
שורה ב' בפ' המוכר את הבית נ"ב דף ע': מלחמת שורה ח' לומר החזרנוה לך שהן באין:
שורה ט"ז דבפרק חזקת הבתים נ"ב דף מו: שורה ל"א בפ' המפקיד והוא ה"נ כי כצ"ל:
דף מ ע"ב שלטי הגבורים שורה מ"ו ואם הישראל יכחד עדותו כצ"ל:
דף מא המאור שורה י"ב קנה בשנוי שאינו חוזר כצ"ל:
שורה ט"ו דאיכא יאוש ושנוי השם כצ"ל:
דף מב ע"ב רש"י ד"ה ואחוי נמי הא שלא גזלה נ"ב המעתיק פרש"י על הרי"ף וכן הנ"י מעתיקים לשון רש"י שפי' ללישנא קמא שבגמ' דאחוי אחוי אבל הרי"ף בחר לו הלישנא אחרינא שבגמ' והעתיקו כי ללישנא אחרינא אם מכת מדינה ואם מחמת הגזלן יכול להיות בחד גונא שגזלה בעצמו:
דף מג נ"י ד"ה אם נטל ונתן ביד עד מעצמו בלא אונסא נ"ב ברש"י שלפנינו מעצמו בלא אונס הוא דיבור בפ"ע ולא קאי כלל על נטל ונתן ביד וע' מהרש"א:
דף מד ע"ב נ"י שורה האחרונה שבעמוד על תנאי שאם הוא חייב כצ"ל:
שם שורה אחרונה אשר קודם משנה ראשונה לא טעם בה הרב שום טעם כנ"ל נ"ב ע' כ"מ שם:
דף מה רש"י ד"ה מ"ט דרב חסדא סה"ד אליבייהו טפי כצ"ל:
סליקא לה מסכת ב"ק בעזרת בתרא וקמא:

בבא מציעא

פרק ראשון

דף א המאור שורה ד' כדאמרינן דף ק' לסומכוס:
שורה י"א דף ד' ע"א נ"ב ע"ש מה שכתבתי בעז"ה:
מלחמת שורה ו' מפני ראיותיו נ"ב ע' בראש סי' ג' שמקיים דברי המאור:
דף ב שורה ל"א בנ"י קרקעות הוא לא מסייע כצ"ל:
דף ג ע"ב נ"י שורה ג' וראיה לדבר נ"ב בער אנכי ולא ידעתי הראיה משם הלא ר"פ מוקי התם בספינה זו ויין זה ואין שם ספיקא כלל וטעמו התם פי' רש"י הלכך יד התובע על התחתונה דא"ל האיך אנא לא מעכבנא וכי מייתית דידך ע"כ ואין ענין להכא וגם הנ"י פי' כמו רש"י ע"ש:

דף ד ע"ב רש"י ד"ה דר"נ תקנתא היא עליה סה"ד אח"כ צ"ל ד"ה ותקנתא בשכנגדו ישבע דהוי נמי תקנתא דמן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן התשלומין דאין כצ"ל:

דף ה ע"ב רש"י ד"ה אין חבין לאדם אלא בפניו דאין אדם עושה שליח לחוב אדם כצ"ל כמו ברש"י בגמ':

נ"י ד"ה בעי ר' ירמיה במתנה האיך. אם היו גוזלות וצבי של אדם אחד והם בתוך שדה חבירו ונתנם בעליהם כצ"ל:

דף ו שלטי הגבורים ציון ב' יחיד ורבים הלכה כרבים נ"ב ע"כ שייך לציון א' ומכאן ואילך צריך להיות ציון ב' ד"ה כללו של דבר:

ע"ב שלה"ג סי' א' שייך למימרא דאביי ואמר אביי וזה הציון א' וציון ב' דיבור אחד הם והאי פרש"י אין לו מקום כאן כי יגעתי ולא מצאתי לא בב"ק ולא בכתובות ולא כאן אן לשון הטור הוא ובכתובות בתוס' אפס קצהו ובב"ק מביא הנ"י כ"כ זה הלשון בשם הרמ"ה ובכתובות כ"כ השלה"ג ותחלת דבריו המה דכיון שיש לו עוררין הוי כמו מקח טעות וכו' ע"כ עומד למחוק כאן פרש"י ואל יבוא עוד בדפוס:

דף ז ע"ב נ"י ד"ה יפה ויפה עד לא גבי מיניה בע"ח כלל וכ"כ הרמב"ם ז"ל מלוה ולוה פ' כ"א הל' ג' מתנה ששבחה כו' כצ"ל עד גובה את כולה הכל לשון הרמב"ם וזה שמסיים הלך הרב ז"ל וכו':

שלה"ג שורה מהשורות רחבות שורה ז' לחזור על המוכר אם יגבו ממנו כצ"ל:

דף ט רש"י ד"ה עד דמטא אדרכתא לידיה שנתנו פסק דין כצ"ל:

דף י מלחמת שורה י"א ולא אשכח אוקימתא במתניתין למפלג כצ"ל:

דף יא הגהות מא"י סי' ה' נ"ב אלא בשאר שטרות כצ"ל:

פרק שני

דף יג ע"ב נ"י ד"ה זיל שקול לנפשך כו' שאין טבחין ידועין לעופות נ"ב ע' מהר"ם שיף:

דף טו ע"ב נ"י ד"ה שם דמיהן ומניחן עד מהלכות גזלה ואבדה נ"ב וז"ל שם ה' ט"ו שם דמיהן עליו הרי הן שלו ושל בעלים בשותפות כדין כל השם בהמה מחבירו ע"כ וכותב על הראב"ד יפה אמר:

דף טז נ"י ד"ה מאי איריא ס"ת שהוא נוח להתקלקל בטשטוש ונושן וקריעה כצ"ל:

ע"ב רי"ף כל שבשלו פורק וטוען כצ"ל כמו בגמ' גם הרא"ש אשר לשון הרי"ף בפי עטו מעתיק פורק וטוען:

דף יז ברי"ף דרחמי ליה בני מתיה כצ"ל:

רש"י ד"ה הכל, צריך דעת בעלים עד סה"ד נ"ב ברש"י בגמ' איתא כמו בנ"י:
דף יח בנ"י ושמא תאמר אבד סברם ובטל סיכוים כצ"ל:
שם סוף הפרק ת"י וסכיתי למחמי כצ"ל:

פרק שלישי

ע"ב שלה"ג סי' ב' כתב הרמב"ם אפילו היה הדבר נ"ב שכירות פ"ב ה"ת:
דף יט ע"ב רש"י השורה קודם מתני' רוצים ליתן אם רוצה נ"ב ע' מהרש"א על רש"י זו בגמ':
ד"ה והשאילה השוכר לאחר לעשות בה ימי שכירתו כצ"ל ותיבת כל מחקתי כי ברש"י בגמ' ליתא:
נ"י קודם מתני' דיליה צ"ל דלוה:
דף כ חא"ש שורה ג' משמע דלא מסתייע אי כצ"ל:
שם שורה י"ב על השומר פטור הראשון ע"ש כצ"ל:
דף כא רי"ף המפקיד אצל חבירו פירות נ"ב בגמ' המפקיד פירות אצל חבירו אבל הרא"ש מעתיק לשון הרי"ף וגירסתם עיקר וכן נכון שיהיה פירות והרקיבו יחד כמו אינך יין והחמיץ וכו':
ע"ב רי"ף אצל יוחנן חקוקא נ"ב שם איתא חקוקאה פי' ר"ח סופר ור"י פי' מעיר חקוקה היה (יהושע י"ט):
תוס' דף ג' ע"ב נ"י ד"ה מדאמרינן בקמה וכו' וכו' וכדפירשנו לעיל ואך כך הדין בענין הקרקעות כצ"ל ומה שבינתים ואח"כ היינו עומד למחוק:
דף כג רש"י ד"ה המוכר שמן לחבירו ונותן לו מתוך חביותיו שמסתפק ממנו תמיד והוא מזוקק הרי הלוקח מקבל עליו לפחות לו כצ"ל:

פרק רביעי

דף כו רי"ף כיצד נתן שלשים איסר בדינר כסף נ"ב וכן מעתיק הרא"ש וע' פ"ח שם:
מלחמת ממטה למעלה שורה י"א כדפרישית לפיכך אין שמין אותו לגבי נפשיה כצ"ל ותיבת אלא נמחק:
שורה ח' וזו מחילה מרבינו האי גאון ז"ל:
שלה"ג שורה ו' דלא ידע ליה כצ"ל:
ע"ב רי"ף אזיל בהו לבי טיבעא נ"ב הרא"ש מעתיק אל השולחני להחליפו והוא הוא מלחמת מסוף העמוד למעלה שורה ד' שאם פירא הוא כצ"ל:

דף כז המאור ואין צריכין שומא כמו שכתב רבינו חננאל ז"ל נ"ב פי' שרבינו חננאל ז"ל כתב שצריכין שומא חולק בעל המאור ואומר דחליפין לא. צריכין שומא:
מלחמת ד"ה ועוד ואין צריכין שומא שורה ד' מדלא תנא כל המטלטלין מפורש ותנא כל הנישום משמע כצ"ל:
מלחמת ד"ה ועוד וכן מה שכתב הרי"ף ז"ל שורה ג' לאו אעיקר מימריה דרב נחמן קיימינן כי היכי כצ"ל:
שורה ד' לא הוה לן למימר בגמ' הא ניחא וכו' אלא לרב נחמן וכו' אלא נימא תהוי תיובתיה:
שורה ז' וסבירא ליה כרב נחמן בר יעקב כצ"ל:
ע"ב מלחמת מסוף העמוד למעלה שורה ה' ולהנהו אמוראי דלדידן נמי קשיא לן כצ"ל:
דף כח ע"ב מלחמת שורה אחרונה משורות הקצרות ושורה ראשונה מהרחבות במקום דרווחא בשני ווי"ן צריך להיות בוי"ו אחד דרוחא רוחא ובמקום והלוקח צ"ל הלוקח:
דף כט ע"ב נ"י שורה אחרונה שבעמוד אם היה ביתו של מוכר מושכר ללוקח כצ"ל ונ"ב וכן הוא ברמב"ם מכירה פ"ג הלכה ז' ובפי' המשניות וכפי הגהתי שם בעזרת חונן דעת:
מלחמת שורה ב' משורות רחבות ולא דמי למתנה מרובה כצ"ל:
מסוף העמוד שורה ג' ובהא נמי אזיל רב לטעמיה כצ"ל:
דף ל ריי"ף חמרא דרבנא עוקבא:
שם היינו דרב חנילאי:
דא"ר חנילאי כצ"ל:
הגהות חו"י אות ד' דליכא שתות כו' נ"ב אם אמנם הגהות א"י רוצה ליישב הגי' שלפנינו אבל בדוחק גדול ע"כ נראה יותר שהשיבוש יצא מהמעתיקים ומדפיסים ובפרט שכן איתא בגמ' וברא"ש והרא"ש מעתיק תמיד לשון הרי"ף ובטח היה בספרי הרי"ף שלפני הרא"ש כמו בגמ' וכצ"ל יפה עשה החו"י שמחליף דאיכא בדליכא ודליכא בדאיכא וכן עשיתי גם אנכי טרם ראיתי החו"י:
ע"ב שלה"ג שורה ז' משורות הרחבות מהקצרות וקצרות מהרחבות כמו שאמרנו בגבינות וקשה דהא מידי דשכיח הוא וה"ל כצ"ל:
דף לא ע"ב שלה"ג סי' א' ד"ה ואע"ג דמיי' כו' ואם מת הנגזל יחזיר ליורשיו נ"ב לשון המשנה וכתבו התוספות דאתא לאשמועינן דאפילו ליורשיו צריך להוליך הגזילה אחריהם למדי א"נ אתא למימר דאין חילוק בין שהנגזל קיים בין שהוא מת לענין קרן וחומש ואשם שצריך לתת כצ"ל:
דף לב מלחמה אמר ר' אבין הדא מסייע נ"ב כלומר לא צריך לתפתר (פ"ח):

שם מדלא בעיא עלה כצ"ל:
דף לג ברי"ף חדשות עומדות משלש פי' חו"י סאה בשלש דינר וישנות ארבע דינר סאה וקא מזבן חדשות בתוך הישנות ונראה שהחו"י רוצה להשוות דעת רב אלפס עם רש"י ולפענ"ד אחר שרש"י כאן מסיים ואין כן דעת האלפסי עלינו לפרש דברי האלפס שלא כרש"י כי באמת דוחק לפרש"י מפני שאדם רוצה לישנן ע"כ מפרש האלפסי אצ"ל חדשות משלש סאין בסלע וישנות מארבע סאין בסלע וקא מזבן מחדשות פי' שמכרן בשם חדשים דקא מתאנה לוקח שהישנים זולות יותר מחדשים אלא אפילו חדשות מארבע סאין בסלע וישנות משלש וקא מזבן מחדשות פי' בשם חדשות דקא מאנה את עצמו והלוקח מרויח שיש בתוך תבואתו שקנה ישנות ולקח אותם במקח החדשים בכל זאת אסור לערב כי זה הלוקח קונה דוקא חדשות מפני שרוצה לישנן וזה שלא כדעת רש"י כי לרש"י ישנים בחדשים ומכרן במקח חדשים בזול רשאי ולאלפסי גם זאת אסור וז"ל הרמב"ם מכירה י"ח ה' אין מערבין פירות בפירות אפילו חדשים בחדשים ואצ"ל ישנים בחדשים אפילו הישנים ביוקר וחדשים בזול מפני שהלוקח רוצה לישנן הרי מכוון לדברי הרי"ף כמו שפירשתי וכן פסק הרא"ש דאף ישנים בחדשים אסור וחו"י לא עיין יפה:

פרק חמישי

דף לד ע"ב רש"י ד"ה בבא לחוב בדמיהן סמוך לסה"ד נמצא שאינו אצלו אלא כצ"ל:
שם בד"ה ומאי לקח כו' אפילו אין לו שרי ושפיר כצ"ל:
דף לה ע"ב חדושי א"ש מהר"ם (א) דהוי רבית קצוצה בהלויני ואבק ריבית בהלוהו ולא בחצר כצ"ל:
נ"י שורות הרחבות התחתונות שורה ג' הרמב"ם ז"ל שכתב נ"ב מלוה פ"ו ה"ג:
דף לו רי"ף שורה ח' זוזא דרביתא בחברי וקא אזלי חטי כצ"ל:
נ"י שורות הקצרות שורה י"ז דאע"ג שפסק על הפירות כצ"ל:
שורה כ"ב ומיהו אם לא משך רק נתן המעות כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה משלשין דאמר נתתי שדה פלונית לפלוני והוא אומר לא נתן לי כצ"ל:
מלחמת שורות רחבות שורה ראשונה ואע"פ שלא פירש זהו הצד השוה כצ"ל:
דף לז נ"י ד"ה תניא פסק לו בפחות משוויו ויתן לו דמים מועטים כצ"ל:
ד"ה שבחא אף השבח שתשביח כצ"ל:
דף לח שלה"ג סי' א' סה"ד והשכר בפירות דהוי רבית קצוצה כצ"ל:
שם שורה ראשונה מהרחבות או ט"ו ימים קודם שהתחיל השנה כצ"ל:

ע"ב מלחמת שורה ו' משורה אחרונה ולמעלה דאוקמיה אפדיון וכחוזר ומוכר הוא כצ"ל:

שורה אחרונה ודיקא נמי דקאמרינן אינהו בתורת זביני כצ"ל:

דף לט שלה"ג דבעה"ב המוכר כלי תשמישו אין לו אונאה אם מאנה כצ"ל:

ע"ב נ"י ד"ה תוספתא סמוך לסה"ד ואם היה שורה נ"ב השותף (ע"ש במ"א ציון י'):

ד"ה הנותן מעות לחבירו והרי"ף והרמב"ם ז"ל כתבו כן ולא נתפרש הטעם למה נ"ב וז"ל המ"א שם ציון י"ז ד"ה לא כסות אפשר דבאותו זמן לא היו רגילין לעשות סחורה בדברים הללו:

דף מ ד"ה מותר שליש בשכרך עד סה"ד נ"ב לשונו מגומגם אך רש"י בגמ' טוב ומפולש וכפי שהגהתי שם והרי"ף בתשובותיו באופן אחר:

דף מא נ"י ד"ה מותר עד כורין חטין ומאתים זוז נ"ב לשון רש"י ונעתק בשיבוש ע' רש"י בגמ' והמפרשים עליו:

דף מב ע"ב רש"י ד"ה כשטר מלוה דמי צ"ל כמלוה בשטר דמי:

דף מג שלטי הגבורים סי' ב' בפירוש חמרין מעלין במקום היוקר כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה דתורי צ"ל בתורי:

דף מד שלה"ג שלא נכתב השטר בשם לוי רק לפנחיא נ"ב פי' להטמין הדבר בפני אחרים:

שם שורה ראשונה מהרחבות ונראה דוקא שהשטר הוא ביד ראובן ולוי הלוה מודה שקבל מראובן וגם שמעון שנכתב השטר על שמו כצ"ל נ"ב שראובן הלוה מעותיו ללוי ובשעת הלואה אמר ללוי שיחייב עצמו בקנין ובשטר על שם שמעון אך שיתנו העדים השטר ליד ראובן:

שורה ג' מדברי הטור ח"מ סי' ס' שכתב וז"ל ראובן שהוציא שטר נ"ב כאן מיירי שמעון הלוה ובעל המעות ראובן והמלוה לוי ושניהם בטור שם:

שורה י' וגם אם לא היה השטר ביד ראובן נ"ב כאן חוזר לאופן א' שלוי הלוה וראובן בעל המעות והשטר על שם שמעון כן מחליף המחבר פעם ראובן המלוה פעם שמעון והמעיין יבין:

שם משורה אחרונה למעלה שורה ז' וכתב בפנקס של ה תומים לפנחיא בעלמא נ"ב פי' שלא להשביע את לוי:

שורה ו' ואפילו היה חוב זה עם ישראל גדול וקיבל המעות כצ"ל:

ע"ב שלה"ג שבאו לידו מעותיו ושהיה שמו (נ"ב פי' של היתום) כתב עליהם כצ"ל:

שכל הכתיבה אצל הלוה אין הכתיבה מזקת לו כצ"ל:

דף מה ע"ב שלה"ג סי' א' ד"ה בתוס' כתבו כו' כדמשמע מדברי הרא"ש פרק המניח מ"מ כשהיה (כצ"ל) עד בדבר איסור שיהא נפסל אליבא דכ"ע יהיה כשר נ"ב פי' אליבא דכ"ע הוא כשר לאותו עדות:

שם דאיכא איסורא להיות עד בדבר דנפסלים הם אליבא דכ"ע (פי' אף לאותו עדות):

פרק ששי

דף מו שלה"ג סי' א' ד"ה וכתב הרא"ש שורה אחרונה משורות הקצרות ודמי לאחלושי דמחוזא כצ"ל:

שם שורה אחרונה לא היה מוצא אומן שיהיה נכנס למלאכת חבירו כצ"ל:

דף מז ע"ב שלה"ג ואם תפס המוכר ממקח שמכר כנגד המעות שנשארו בידו של לוקח אין מוציאין כצ"ל:

שם כתב הרא"ש פי' ר"ח הא דאמרי' נ"ב גם הנ"י מביאו:

שם שורה ב' משורות הרחבות או ביום שקרוב לו לפרוע נ"ב ע' חידושי מהרל"ח בטור ח"מ סי' ק"צ אות ח' ותבין:

דף מח נ"י מכאן למד הרב בעל העיטור ז"ל כו' דאי לא לא קבולי נקבליה כו' נ"ב נראה מכאן דסתם מאן דאוזפיה מאה זוזי לחבריה לא יניח מעותיו על קרן הצבי אלא מקבל משכון מהלוה שהוא שוה בשופי מאה זוז והברירה ביד המלוה שלא לקבל זוזא זוזא אך יכריח את הלוה שישלם כל המאה זוז צבורין יחד ואם לא ישלם כולו יחד לזמן הפרעון ימכור המשכון ויקבל ממנו מעותיו ושפיר למד הרב בעל העיטור ז"ל דדינא הכי דעל כרחיה אית ליה לקבולי זוזא זוזא דאי לא שאינו מחויב מן הדין לקבולי זוזא זוזא לא יקבל ולא יתרעם ושפיר דמי להההוא דפרק הזהב דמדת חסידות שנו כאן דנתן לחבירו מטבע ולא יכול להוציא שמביא לו חזרה והוא מחליף לו ונותן לו אחרת טובה ממנה אפילו אחר שנים עשר חודש הוא חסידות אשר אינו מחויב על פי הדין ומי שאינו עושה כן אין לו למקבל אלא תרעומות ולפי הס"ד שהאי ואין לו עליו אלא תרעומות קאי אמאן דמחליף שפיר מקשה מי מכריח אותו להחליף ויהיה לו תרעומת לא יחליף לו באחרת ולא יתרעם אבל אם נפרש האי מאן דאוזפיה מאה זוזי היינו בלא שום בטחון הלא מוכרח לקבל ממנו זוזא זוזא כי אם לא יקבל זוזא זוזא ירא שלא יתן לו כלל ויאבד כל המאה זוזי אבל היטב חרה לו שקיבל ממנו מנה יפה הראוי להתכבד ועשם לאש ומים שאין זוז אחד רואה את חבירו אך מה יעשה מתאפק מלריב עמו שירא להקניטו שלא ישלם לו כלל ומקבל אבל מתרעם מאד ואין זה דומה כלל להא דפרק הזהב ששם נותן לו וממיר לו טוב ברע ואם בתרעומות למה יעשה זאת אבל בהרא"ש ליתא להאי

לא קבולי ניקבליה וכו' ומדייק בפשיטות מדקאמר רבא פרעון הוא אלא תרעומות קמ"ל שאין המלוה יכול לומר איני רוצה ליקח מעותי אלא בב"א ושפיר בדאוזפיה על אמונתו ובכל זאת מוכח מדברי רבא מדקאמר פרעון הוה שיוצא בזה הלוה ע"פ דת:

במלחמת אמר הכותב לא זו הדרך כו' לפי פי' הגאונים ז"ל אבל בערבוני יקון נ"ב בלמדי המאור לא עלה על דעתי דהא דכתב ובזמן שהמוכר חוזר בו וכו' יהיה קאי על דבריו דלעיל בערבוני יקון אך כן פירשתי לי תחלה מפרש ערבוני יקון דלית ביה אריכות דברים כי מה שקנה קנה בכסף מלא ואין שייך בו חזרה כלל רק משמיענו לפי דרכו לחלק בין מקרקעי למטלטלין ואומר האי כדיניה והאי כדיניה ואח"כ היא כמו פיסקא אחרת וקאי לפרש האי מהיכן מגבהו ובדנפיק ועייל אזוזי ומפרש לפי דעתיה וע"ז שפיר שייך שמלחמת יכול לחלוק עליו כדעתיה אבל בערבוני יקון נוכל לפרש דעת המאור כדעת הגאונים וכרצון הרמב"ן בעל מלחמת ז"ל:

דף מט נ"י ד"ה רפיסתא ריעוע הספינה שמתרועעת כצ"ל:

שלטי הגבורים סי' ב' ד"ה אמר לו ספינה סתם וכ"כ מיי' אלא שכתבו צריך כצ"ל (מהרל"ח):

שם ודמי לאחלושי דמחוזא כצ"ל:

שם שורה אחרונה משורות הקצרות ומההוא דשכר ספינה נ"ב לא מזה הבבא דקדק הרמ"ה אלא מספינה זו ויין זה דהוי קפידא דקדק כן כתב הב"י ע"ש וכן כאן בסה"ד בדברי הרמ"ה בעצמו מוכח כן:

ע"ב נ"י ד"ה לא תרכב עליה אשה לאו למימרא שאם ניזוקה נ"ב פי' הבהמה שיהא חייב בתשלומיה דאין שינוי מאיש לאשה פשיעה כצ"ל:

שם במשנה דאלו היו הנערים שכורים למלאכה זו נ"ב הרמב"ם בפי' המשנה מפרש ואמרו פטור רצונו לומר שלא ישלם השוכר לבעל הפרה אלא האומן שחרש והיה תופס המחרישה ושברה הוא ישלם לבעל הפרה נמצא שגם במתניתין מיירי בנערים שכורים ומאי דאמרו בגמ' והיכא דלא שנו מאן משלם קאי נמי על לחרוש בהר ותרש בבקעה כי בכלל לא שני הוא:

דף נ ברי"ף כיון שהשעורים נפוחין יותר מן החטין נ"ב פי' אם חטין ושעורים שוה במשקלם השעורים נפוחן יותר עתה אע"פ שהשעורים קלים נפוחן שוה ללתך חטים שהם כבדים:

ע"ב שלה"ג סי' א' ד"ה הרמ"ה כתב וכו' והשאילני ואשמור לך אין המשאיל עם השואל כלל לא הוא ולא כליו כצ"ל נ"ב ע' פי' על זה שכירות פ"י דין ב' בלחם משנה:

דף נא נ"י ד"ה ופסקו הגאונים ז"ל והרי"ף ז"ל דליתא לדשמואל דהכא ובפ' שבועת הדיינין כצ"ל:
עוד התם בא"ד והתם בפרק שבועת הדיינין נמי מוקמינן כצ"ל:
שם ד"ה דכ"ע עד סה"ד ועוד דהלכתא כר"ע מחבירו נ"ב והרא"ש כתב כאן ובפרק שבועת הדיינין דר"א שמותי הוא וכתב ע"ז הפ"ח דאי משום דהלכה מחבירו אין ראיה כלל דר"א לאו חבירו דר"ע הוה ע"כ:

פרק שביעי

דף נב נ"י סוף שורה ג' אדעתא דעבדתן כצ"ל:
דף נג רי"ף במשנה וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה נ"ב תיבת גמר אין לו מקום ובגמ' ובמשניות ליתא אבל הב"י אומר שכן הוא הגי' לרי"ף:
רש"י ד"ה וכן בחמור מחקתי וכן כי ליתא במשנה ומאי בעי הכא ברש"י ע"כ צ"ל הד"ה בחמור:
שלה"ג ציון א' ד"ה כתב מיי' כו' ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי כצ"ל:
שם שכן יעקב הצדיק אמר כצ"ל:
ע"ב רי"ף דאמרינן רב אחא הגה על הגליון גי' גמרא בר אדא וכן בסי' נ"ב וכן ברא"ש:
שלה"ג סי' ב' סמוך לסוף העמוד ובתשובות למיי' סוף הלכות נזיקין נ"ב תשובה ז':
דף נד ברי"ף אזל שבאי נ"ב בגמ' שבו וצ"ל גם בריף כן כי גם הרא"ש מעתיק שבו ואם היה בריף לפניו שבאי היה גם הוא מעתיק שבאו כי בכתבו הרא"ש ספרו היה הריף פתוח לפניו והעתיק לשונו ועליו חיבר חבורו וע"כ גם בר אדא בטח היה בריף אשר לפני הרא"ש ואח"כ שיבשו המדפיסים:
לימא פליגא דרב הונא בר אבין דשלח רב הונא בר אבין נגנבה וכו' כן איתא בגמ' כאן ובב"ק דף ק"ח ועל כולם כיון שכן מעתיק הרא"ש ברור שכצ"ל בריף:
רש"י ד"ה דהא מסר נפשיה הלסטים באו או ליהרג או להרוג וליטול ממון כצ"ל:
נ"י ד"ה האי מסר נפשיה הלסטים ע"מ כן בא נ"ב גם כן צ"ל כמו שהגהתי ברש"י:

פרק שמיני

דף נה ע"ב רי"ף ההוא גברא דשאיל דוולא מחבריה ואיתבר כצ"ל כדאיתא בגמ' וכן מעתיק הרא"ש:
רש"י ד"ה כודנייתא פרידא:
ד"ה בבעלים שהיה מסייען כצ"ל:

דף נו נ"י שורה עליונה דאסיפא דסליק מיניה קאי דשאל אחת ושכר אחת כצ"ל:
דף נז רש"י ד"ה לפי טובת הנאה שמחזיקין לי טובה כצ"ל:
רש"י ד"ה פטור עד סה"ד דאי בעי מעכב לעצמו נ"ב מקוצר השגתי לא ידעתי לפרש זה הלשון אבל רש"י בגמ' במקומו שם מפרש הואיל ונהנה שנתפאר בהם מהנה וכן מפרש הנ"י שם:
חדושי א"ש ציון (א) נ"ב אין זה שום שינוי בגי' גם לפני הרי"ף היה בגמ' הגי' כמו לפנינו בגמ' שלנו רק הרי"ף מדלג על דיני הקדש וחומשו אשר אינו נוהג עתה בזמנינו ומביא רק דין הדיוט נמצא שוה לו גם המזיק והרא"ש דרכו להעתיק לשון הרי"ף ותל"מ ונכון מאד דעת ר"ת מה שמוחק:
נ"י שורות רחבות התחתונות שורה ב' שגוף הכלי ששכרו ממנו הוא בידו טרח כצ"ל:
דף נח נ"י שורה עליונה כפירות לאחר ג' דמצי א"ל כצ"ל ותיבת בגופו אין לו מקום ולא שייך כלל והב"י אינו מעתיקו:
רי"ף כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה כצ"ל כדאיתא בגמ':
המאור ד"ה אלא לעולם שורה ב' ולא עליה רמי לעשוריה מביתיה על חלקו דכותי כצ"ל:
נ"י ד"ה ליטע צ"ל לנוטעה:
נ"י ד"ה דניחא לך ומיהו נראה שזה שנטען אילנות יכול לומר כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה אמר המחבר וכן נ"ל דכיון דקי"ל עד בקרקע שלו ושיהיה שדה יתר עליו עד סה"ד כצ"ל:
ובין העמודי רשום כנ"ל צורת הפשט מהר"מ כצ"ל ונ"ב המהר"ם ז"ל רצה להקל על המעיין והוכבד ע"כ מוחק אני כל מה שהוסיף לבד דכיון הנחתי שהוא ליפות הלשון דברי ננס על גבי ענק דב"ש תמר:
דף נט רש"י ד"ה ותורי דמשכיר בגמ' הוא ואין לו מקום בריי"ף:
נ"י ד"ה המשכיר בית וכו' אזל ליה נ"ב פי' מזל השוכר גרם:
דף ס ריי"ף שורה ג' א"ל רב אשי נ"ב בגמ' איתא אמר מרי בריה דרב אשי אבל נראה דלפני הרי"ף היה הגי' בגמ' אמר רב אשי כי כן מעתיק הרא"ש אבל א"ל הוא שיבוש שיצא מהמדפיסים:
רש"י הכוכב שעל ד"ה והוא דקני מיניה צ"ל בתוך היקף שבסה"ד דלעיל מיניה ולא כדפי' בעמוד שהוא דברי המהר"ם ומן מפרש הגהתו שבפנים:

פרק תשיעי

ע"ב בריי"ף והאי אמר בעינא תיבנא נ"ב בכאן בשגגת המדפיסים או המעתיקים נשמט וחסרו הפיסקא לחרוש אחריו יחרוש עד איבעי ליה לפרושי דאיתא בגמ' והרא"ש מעתיקו והרמב"ם מביאו ברור הדבר שהיה בספרי הרי"ף אשר לפניהם:

נ"י ד"ה מכת מדינה היא. סה"ד ולא נתחוורו להם דברי הרמב"ם שכתב פ"ח (נ"ב הל' ה') מהלכות שכירות דקאי אף אקבלנות נ"ב ולענ"ד אין מוכח משם דהמשנה קאי אף על קבלנות המשנה כדקאי לדעת רש"י קאי כי כן אמר ר"פ אבל הדין שפוסק הרמב"ם השוכר או המקבל מנכה לו אמת כי כן יש לבעל השדה פחת ממקבל כמו משוכר:

רש"י ד"ה מחכורו צ"ל מן חכורו:

(נשמט בנ"י) ד"ה הכל כמנהג המדינה להשכיר בשדה לבן אילנות כצ"ל ותיבות אם ירצה המוקף בהיקף מרובע הקפתי בחצאי עגול כי עומד למחוק שלה"ג שורה ט' בית ולא היה בעולם לא כצ"ל:

שורה י"ג שחייב להחזיר לו עד שיתן לו:

שורה ט"ז בכל השכר שנתן לו צריך להחזיר לו כל השכר או ליתן לו בית מיהו אם היה למשכיר כצ"ל:

דף סא נ"י ד"ה אידי ואידי בין רישא נ"ב אשר לא פללתי קא חזינא הכא כי בלמדי הגמ' פירשתי לעצמי כיון דמקשי מבית כור מתרץ שמואל אין הכי נמי אם אמר מחכיר כדקתני בברייתא בית כור עפר אני מוכר לך שמא ואי אמר חוכר למחכיר כדקתני במתניתין ואם אמר לו חכור לי קפידא ואתא רבינא ואומר אידי ואידי מתניתין נמי כמו הברייתא מיירי אף בדאמר ליה מחכיר לחוכר ואפ"ה מתניתין קפידא משום דקאמר בית השלחין זה והמאיר לעולם יאיר עינינו להבין דברי קדמונינו ז"ל זכותם יגן עלינו:

נ"י ד"ה היה דורש כו' וכן בדרש ר' יהודה באחריות דאית ליך עלי וכו' כצ"ל.

דף סב נ"י ולא נכחוש מרה ליטול פחות וירעב כצ"ל:

דף סג נ"י ר"ה מה קצבה כרי מה קצבה זו כרי לשער חיוב טפול שדה גדולה לשיעור כרי כצ"ל:

דף סד רש"י ד"ה אתא וא"ל איזבון הג"ה כתב רבינו שמחה כו' ובירושלמי פרק קמא דקדושין ובפרק ששי דמסכת דמאי כצ"ל והכי פירושא הכא בפרק המקבל נ"ב כ"כ מאי דאמרו צריך למיקנא מיניה שצריך הלוקח לקנות גם מן המצרן אחר שלקח מן המוכר כי אף דקאמר ליה זיל זבין הוה שלוחו של מצרן וכשקנה מן המוכר נעשה השדה אל המצרן וצריך לקנות ממנו אבל קבלת קנין קודם הלקיחה ממצרן ללוקח אינו מועיל

כלום אבל אם אמר בעל המצרן ללוקח זיל זבין לנפשך לא בעינא ליה לא נעשה שלוחו של המצרן ועבור עצמו לקח ואינו צריך עוד למיקנא מיניה (העתק ממרדכי בקצרה):
שלה"ג אין עמי הארץ פורעין בשביל ת"ק ולא עוד דמלכא ערך אלא אפילו אומר כך וכך כצ"ל:
דף סה נ"י ד"ה משכנתא לית בה וכו' שהיא ממושכנת בידו שאין הממושכן יכול כצ"ל:
ד"ה לאשה וליתמי ולשותפי מכר לאשה כו' אין לנו לומר לה עשי הישר והרחיקי מעליו וכן יתמי וכתב כצ"ל:
ד"ה ליתמי ולשותפי אני מוחק ליתמי ונ"ב כאן אין מקום ליתמי כי אין הנ"י מדבר מהם:
שלה"ג שורות הרחבות שורה ו' לחבירו שאינו בן המיצר שלו ובא אחר כך למכרו כצ"ל.
שם שורה ו' מסוף העמוד למעלה ובתשובה לגאון ראובן שמכר שדה הסמוכה לחצר שמעון ללוי והחליפה עמו בכרם ורצה שמעון כצ"ל:
שורה ד' מסה"ד למעלה ויזכה הלוקח בקרקע אחר כך יסלק אותו ע"כ כצ"ל:
דף סו נ"י מסוף העמוד למעלה שורה ב' דלשחיטה קיימי ויקבל הניזק פסידא מהן והסכימו עמו כצ"ל:
דף סז נ"י ד"ה מי אית ליה שבחא ללוקח נ"ב בגמ' איתא כן:
ע"ב מתני' המקבל שדה מחבירו שבע שנים נ"ב במשנה בגמ' שלפנינו וכן במשניות איפכא מיתניא שבוע אחד קודם שבע שנים והרא"ש וה רמב"ם הולכים בעקבות הרי"ף וגירסתו:
דף סח רי"ף מתני' המחהו אצל החנוני או אצל השולחני אינו עובר עליו שכיר בזמנו נשבע ונוטל כצ"ל:
דף ע מתני' שנאמר לא יחבול רחים ורכב ולא רחים ורכב כצ"ל ותיבת חבילת אני מוחק כיון שהרא"ש אינו מעתיקו גם ברי"ף אינו צ"ל:
שם ברי"ף רחים ורכב לוקה שלש כצ"ל: שם דשלח רבי חנינא בר אבא נ"ב בגמ' איתא דשלח רב הונא בר אבין וכן מעתיק הרא"ש:
נ"י ד"ה ההוא דחבל סכינא דאשכבתא פרש"י ז"ל סכין של שחיטה וכן הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מלוה ולוה כצ"ל:
ד"ה רבא אמר כיון דמשכנו ואין עדים שמשכנו והיה יכול לטעון לקות הוא בידי לא צריך למיקם עליה בדינא דקנה ליה משכון כצ"ל:

פרק עשירי

דף עא נ"י ד"ה לוגר לו וכו' אם יש לו למה אנו כופין את המשכיר לקולטו לדור עמו כצ"ל:
שלה"ג סי' ב' שורות הרחבות שורה ג' הכא נמי כיון דאמר ליה על גבי בית זה כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה חרוב ושקמה יש להן שרשים יתירין וארוכין משאר אילנות כצ"ל נ"י ד"ה אף זה. כשהוא חוזר ומקבל מעותיו מזה הו"ל שהוא דר כצ"ל (ב"ח על רש"י בגמ') (השמטה) ד"ה לוחאים צ"ל לווחים:
שלה"ג ולהכי קאמר רבי יוסי על הניזק להרחיק את עצמו אבל בכולי הרחקות דמתני' מודה בהו ר"י דעל המזיק להרחיק א"ע והדבר ידוע כצ"ל:
דף עב שלה"ג סמוך ש ה"ד אף שיש שם תקרה יעברו גשמים לבית:
שם שורה מסה"ד למעלה אינו חייב כלל לתקן מעמד רגל כצ"ל:
ע"ב נ"י האחרון חייב צ"ל והתניא האחרון חייב. אדריכל שהניחה (והוא בגמ' ורש"י שם):
דף עג רש"י ד"ה זו על גב זו בזקיפת הגובה סה"ד כצ"ל:
נ"י ד"ה והירק בינתים בזקיפת הגובה כצ"ל סליקא לה מסכת בבא מציעא:

נדרים

פרק ראשון

ספר אשי ה' כולל הלכות רב אלפס ורמב"ן על נדרים והחונים עליהם הריטב"א ונ"י:
דף א הריטב"א אבל כשאומר איסור נדרו בפירוש נ"ב נ"ל פירושו ככר זה איסור הקדש או איסור קרבן עלי:
שם ד"ה ומסתברא. והיינו משום ידות דנדרי הקדש וכן בכינויין כן הדין כצ"ל:
ע"ב נימוקי יוסף ד"ה נדינא ממך ורבינו אלפסי ז"ל כתב נ"ב הנ"י קורא לרמב"ן בשם אלפסי לאשר מעין הנובע לכל דברי הרמב"ן הוא האלפסי המפוזר בכל הש"ס כמו שכותב הרמב"ן בהקדמה לשיר שלו (והתימא על מדפיסי ווילנא שהשמיטו השיר):
דף ב הריטב"א ד"ה ואם אמר כנדרי כשרים סה"ד וקרבנו בחולין:
ד"ה ואוקימנא כר' יהודה דמשתלי ולא מפריש לא שרי:
שם אבל לישנא דמתניתא קשיא:
שם ד"ה כתב רבינו ז"ל סה"ד ונודרין ומקיימין למחרתו לאלתר רמב"ן וקא אחיר נפשיה נ"ב נ"ל פי' לשון אחריות שיכול לקבל אחריות דנפשיה שיש לאל ידו לקיים ועל זה הלשון מעתיק הרא"ש באופן אחר וז"ל וגם בידו לקיים הדבר ע"כ:
והנ"י מעתיק וקא אמיד נפשיה למיקם בה ע"כ ונ"ל שהכל כונה אחת ומה שאמר וקא חזי דמייאש מיניה מעתיק הרא"ש וירא פן יתרשל בדבר וכ"כ כונה אחת להם רק לשונם משונה:
ע"ב נ"י ד"ה גמ' תניא סה"ד כי אמר חולין לא אוכל לך מותר כר"מ:

ד"ה ה"ג לחולין לא אוכל לך. בה"ג חשיב ליה לר"מ מכלל לאו ומכאן חוזר לד"ה לחולין לא אוכל מותר לר"מ אמאי מותר וכו':
ד"ה הא דאמר לחולין כלומר לפיכך לא אוכל לך כתירוצא דר' אבא:
הריטב"א ד"ה לא חולין שאוכל לך אסור סמוך לסה"ד לחולין שאוכל לך אסור וא"צ:
דף ג ע"ב נ"י ד"ה כבשר חזיר סה"ד כשגגה היוצא מלפני השליט נ"ב ובפי' המשניות נראה דעתו דברישא לא כלום הוא ואף ע"ה אינו צריך שאלה:
הריטב"א ד"ה והא דקתני מתני' וכולהו אידך פירש"י ז"ל נ"ב ליתא ברש"י אלא בר"נ:
בא"ד והדר קתני אסורין בהנאה ואין להם בטלה עורות לבובין (ר"נ):
דף ד נ"י ד"ה וכיון דמטינן להכא שצריך פירוש לפירושם כתב רבינו ז"ל ותו הא מלתא דרבוותא מעיקרא פריכא דאי נדרא לאו:
ד"ה כתב רבינו ז"ל ואיכא מאן ולא לקי ומיירי במעמיד סה"ד נ"ב שמעמיד הדבר שאמר למשל:
ע"כ הריטב"א ד"ה ושבועת שוא הואיל ואתא לידן:
קירי פלי ברכסון פי' מטר יורד בשבועה:
דף ה מתני' קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור:
ע"ב הריטב"א שורה ד' דבנדר קמא שבועה נמי אית ביה:. נ"י ד"ה אלא אמר רבא אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ידיך או ידי ודאמרינן בעלמא:
בא"ד ונפקא מינה לענין מצוה כשמעתין אבל הריטב"א ז"ל:
דף ו רמב"ן מתני' סתם נדרים ואם סתם אסור דברי ר"מ וחכ"א נ"ב גי' ירושלמי אבל בגמ' רי"א (ק"נ):
ע"ב הריטב"א באותה שורה קודם ד"ה א"ר אסי אין נזקקין תחילת השורה א"נ א היה דעתו שיפייסוהו כלם אבל אם לא היה דעתו שיפייסוהו כלם כאחד הוי פתח:
שם שורה ג' למעלה מסוף העמוד א"ל אם נדרת במומי לא מזדקיקנא לך נ"ב לפנינו בגמ' אין הגי' כך:
דף ז הריטב"א ד"ה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר סה"ד ואלו ידעתי שאצטער כל כך לא נדרתי:
ד"ה א"ל תהא כבעית אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב הונא (הרא"ש בפסקיו והוה תמן ההוא קצרא ומחייה ואמר אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי ושרייה לנפשיה הפי' והאי נמי:
נ"י ומסתברא שצריך ליזהר שיהא נודע למתיר שחרטתו:

רמב"ן וכדר"ש ברבי וכדר' ישמעאל בר' יוסי:
ע"ב הריטב"א ד"ה רבא אמר כגון שהתנה וכו' דמתניתא לא דייקא כמתני' ודלמא לא קתני הכי ועוד לקמן ולא כתב רבינו ז"ל בהלכות הא מתניתא נ"ב נראה אשר היה לפני הריטב"א גי' אחרת כי בגמ' אשר לפנינו קאי על המתניתין בחסורי מחסרא ולפניו היה זאת בשם ברייתא מיוחדת ועל הברייתא אתמר דברי אביי ורבא ומובן שפיר לשון הריטב"א כמו שהוא אבל צריכין לומר שבמתניתין לא היה לפניו האי ובלבד וכו' רק בברייתא ובזה מובן לשונו בטוב לעיל וכאן אך הוא דברי חידוש מאד:
שם ד"ה כתב רבינו יעקב סמוך לסה"ד הא כתיבנא דר"ה דקתני הכא לאו דוקא מתני' נדרי הבאי וכדתנן בפרק ב' מ"ד דמכשירין:
דף ח ע"ב נ"י פיסקא ראה אותן אוכלים תאנים וכו' פי' תנן התם אע"ג דבמכלתין היא אורחא דמלתא למימר התם:
דף ט הריטב"א מתני' נדרי אונסין דאפילו בשהדיר המזמין נכסי המזומן שאמר ליה נכסיך אסורין עלי אם לא תאכל עמי דהא אפילו כי:
שם או שעכבו נהר דהא אף בלא חלה:
ע"ב רמב"ן אלא ינתחנו ומודה ר' יהודה בשנים:
שם דקא חזינא בה לרבוותא קשדי בה נרגא ודאי:
שם כל תולה בדעת קונה לאו אסמכתא הוא ואפילו תולה נמי שלא בדעת קונה שם ודמיא הא מלתא לתולה בדעת קונו דאתמר התם (סנהדרין כ"ה) דלאו:
שם ערב משתעבד פלוגתא דרבי יהודה ור' יוסי:
שם לא לשתעבד בקנין הא קנין באסמכתא לא נקני אלא ערב נמי לאו אסמכתא ולא הוי אסמכתא אלא דמי לאסמכתא:
שם מלתא דאתני בה כיון דבדעתא:
נ"י שורה אחרונה משורות הקצרות שאינו בידו כלל אין כאן:
הריטב"א ד"ה שאני הכא איתא שורה ג' אי משום דבטל מחל מ"מ הוה אסמכתא:
שם והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב פירוש דכולהו הוי מחילה דבטיל זכיות:
דף י ד"ה גמ' והא אמר שמואל ולא אמרה תורה אלא ליראה ולבהלה נ"ב ע' רש"י שם:
שם ד"ה כיון שנקצצו שוב אין פודן דסבירא ליה:
ע"ב רמב"ן סמוך לסוף העמוד ושאיני נהנה מישראל מוכר שוה בשוה ולוקח ביותר שאין ישראל נהנין לי מוכר:
דף יא ע"ב נ"י ד"ה ומחזיר לו את אבדתו ואי משום דטרח נפשיה גבי חבריה בחזרתו:
ד"ה ופרנס את אשתו אתא עובדא קמי רבא בר ביזנא אמר ליה וקום ליה:

הריטב"א ד"ה ומקריב עליו קיני זבין ואתינן למיפשט מהא מתני' אע"ג דבפ"ק דקדושין אסיק רב הונא דשלוחי דרחמנא כו' הכא במכלתין:

דף יב הריטב"א והאוסר דבר על חבירו ונתנה לו במתנה בלא דעתו נ"ב פי' שלא הודיע לו למודר שהדבר אסור עליו:

רמב"ן בעא מיניה דרבא ואסר ליה וא"כ אמאי דקאמר ליה כצ"ל ושמונה תיבות שבינתים הקפתי דלית בגמ':

ע"ב הריטב"א ד"ה תניא נמי הכי סה"ד אסור להשיאו בתו:

ד"ה וא"א כדאמר ר"ש בן אליקים דגזרינן שמא ישהה בישיבה ולא גרסינן בעמידה:

דף י"ג רמב"ן ואפשר נמי זמנין מיבריך מכי פי' אפילו שלא בזמן גשמים כיון דחזינן ליה הריטב"א שורה ד' מסוף עמוד למעלה שלא הורע כחו בשביל תוספת זה שנתרחב או שנמשך יותר ממה שהיה אבל כל אותו מקום:

למעלה בריש העמוד אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לסעור אינש:

ד"ה אמר רמי בר חמא סהדא רבה פרת פי' כי פרת הבא מא"י ונמשח על בבל נ"ב זהו פרש"י בשבת אבל ר"ת מפרש שם שפרת הולך מבבל לא"י ונופל לים התיכון אשר הוא גבול מערבי לא"י וע"י שחוזר פרת לאחוריו ע"י גדילתו בא"י מתוך הגשמים מכירים בבבל:

שם כדמתרגמינן לחוף הים על כיף ימא נ"ב לא ידעתי מקומו אבל זאת ידעתי אשר במדבר כו' כל סלע דשם ת"א כיפא:

ע"ב רמב"ן המכזבין בפולמוסיות ובשני בצורת כשרים דברי ר' יהודה ר' יוסי פוסל:

ירושלמי נ"ב תי' בירושלמי פריך על הא דתנן מחזיר לו אבידתו ותמן תנינן אבל לא ריפוי ממון והא ריפוי ממון הוי כמו מחזיר אבידתו ומוקי לה הא דתנן אבל לא ריפוי ממון בהדירו מנכסיו (ק"נ) רבי יוסי ור' יודן חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחרינא אמר כאן בשיש לו מי שירפאנו קשיא אם כשיש לו כו' תרוץ שלא מן הכל כו':

הריטב"א ד"ה תנן בפ"ה דמקואות מ"ה נוטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב וזבה יורד וטובל קו' ותנן נמי פרה פ"א מ"י המים המוכים:

ד"ה ולפום הכי אין המים מטהרין בזוחלין עד שתעמוד על מעין שלו:

דף יד הריטב"א ד"ה המודר הנאה מחבירו סמוך לסה"ד אבל אסור לומר כל השומע קול לי יזון דהאי שליחות הוא נ"ב וה"ה אם תזון לא תפסיד אסור:

רמב"ן ועוד דסוגיין בעלמא כשמואל כדמפרקינן:

ע"ב הריטב"א משורות הקצרות שורה ב' ידוע קנה רבו והא משמע סליק פירקא:

פרק חמישי

נ"י ד"ה היה אחד מהם וכו' ולא חבירו מודר הנאה ממנו כו' כופין הנודר למכור חלקו והא אתאן לת"ק:

ד"ה היינו דכופין דאמרינן התם עבדת לן קמייתא ועברא עלך תניינא ועברא עלך:

הריטב"א ד"ה היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו סמוך לסה"ד ככולהו שאר גדרים דעלמא:

דף טו הריטב"א שורה ח' מסוף העמוד למעלה פשיטא דאיתסר בהו אבל לא בשכבר רמב"ן בדבר של אותה העיר אמודרין קאי:

שם כך שניהם אסורין לגדל בהמה דקה כן איתא בתוספתא בהם ליתא שם:

ע"ב נ"י ד"ה בחייו ובמותו. ומיהא לשון נותן כלשון ולא נתן נ"ב בגמ' ובמשניות ויחזיר לבניו וכו' ובזה נוח יותר לפרש כפי' הנ"י וגם יש לפרש כמו שמפרש אצל ונפרעים מהם שהוא ע"פ ב"ד כן יש לפרש ויחזיר לבניו ע"פ ב"ד:

שם אלא ודאי כדאמרן וכלשון הרמב"ם ז"ל:

הריטב"א שורה ד' בית זה אסר איסור עולם:

דף טז הריטב"א שורה ב' כשנתן לו ממעות שבידו או מכככרו:

ע"ב רמב"ן כילכוד אנא טעים ליה וכה כן נ"ב ע' ק"נ ק"ח ותמצא על הירושלמי פי':

נ"י ד"ה גמ' ורמינהו כו' דהוה ליה למשרי ומפרקינן דבאתריה קרו ליה קומא דחלבא (קודם לד"ה הנ"ל) ד"ה מן הקום מותר בחלב עד סה"ד נ"ב וכן כתב הר"נ וע"ש בהגהה:

דף יז הריטב"א ד"ה הנודר מן היין. וליכא אלא טעמו:

ד"ה גמ' בעי רמי בר חמא. כי קא מבעיא ליה בשאני טועם וליכא לפרושי:

ע"ב הריטב"א ד"ה כתב רבינו ז"ל וכבר איפריק בהך קושיא:

בא"ד והיינו דאמרי ודאי נקט חטין בחטין:

שם שורה ה' משורות הרחבות דאיהו לא מטעמא דקס"ד:

שורה ו' כילא נ"ב פי' מדה:

שורה י' כיון דלא חשיב באנפי נפשיה:

שורה י"ג וליסרו הכא בהא כי היכא:

שורה ב' מן האחרונה שבעמוד למעלה בקדירה של מקפה והוי בכלל מקפה:

דף יח הריטב"א שורה ב' החטים אסור לכוס ומותר לאפות:

שם שורה ז' מחמי פתא נקטה ומימר:

סליק פירקא:

פרק שביעי

נ"י ד"ה ירק המתבשל בקדרה. ואמרינן במאי קמיפלגי דכיון מיניין הן נ"ב פי' שני מינים:
ד"ה כגון שהקיז דם. אלא דוקא באוסר בשר על עצמו:
ע"ב הריטב"א ד"ה אמר קונם צמר עולה עלי מותר לכסות בגיזי: ד"ה ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר:
פי' היה טעון:
דף יט הריטב"א ד"ה גמ' כמאן אזלא:
אבל בנותן מין ממינו מיד חלה:
ד"ה הדין הוא דכי אמר בית בביתי מעליותא הוא:
שם דהא בית בביתי וכו':
שם מדחי ליה לגמרי ותנן נמי בב"ב וכו':
שם שורה א' משורות רחבות דמצי מדחי ליה ואית ליה ראיה שם שורה ה' לא יצא בן חורין וכן מפורש בתוספות ונ"ב ע' תוס' גיטין פ' ע"ב ב"ב קמ"ט ע"ב: שורה ח' מי שמת ד' ק"ל ע"ב חמשה עד שיכתבו:
שורה ט' בדידן סבירא לן:
שורה ו' משורה אחרונה ולמעלה בדבר שאין זרעו כלה אסירי:
נ"י ד"ה מעולה שבנכסיו לעולם אימא לך דעלייה בכלל בית כרבנן:
ע"ב רמב"ן לא הלכה אסורה איסורא בעלמא דלעולם חוששין שמא תלך:
נ"י ד"ה לאחר הפסח סמוך לסה"ד היא שעשתה האיסור חולין עברה בבל יחל:
הריטב"א ד"ה האומר לאשתו סה"ד וליכא אלא משום בל יחל דרבנן:
דף כ הריטב"א ד"ה ובגמ' רמיא וסייעתא ממתניתא דמהפך לה נמי:
דלא תיפוך מתני' אלא מתניתא נ"ב כ"כ הר"נ שם:
ד"ה מתני' עד הקציר עד הבציר עד המסיק:
נ"י שורה ראשונה משורות הרחבות מלא כל רוחב העמוד אע"פ שיום הראשון הוא שלהי חודש מלא שעבר:
ע"ב הרי"ף ר"א בר' צדוק אומר עשה דברים לפועלם ודבר בהם לשמם:
דף כא הריטב"א שורה ג' והדירוהו שלא ידור אלא עמהם בעוד זמן ידוע:
נ"י ד"ה זהו כבודי וכיון דאומר מוכח הוא שרי:
ד"ה לישא את בת אחותו כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה תניא המודר הנאה מחבירו וליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי אזלה:

הריטבא ד"ה והאי על דעת רבים סה"ד לעשות ככל תועבותם הא אם עשו תשובה מקבלים אותם:
ד"ה ועוד אמר שם סמוך לסה"ד אבל בנשבע לעכו"ם מתירין ולא במקום חילול השם:
דף כב ע"ב ברי"ף בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכן נ"ב במשנה בגמ' אינו גומר הקרא המלבישכן והלאה רק בברייתא לקמן בסמוך וכצ"ל דוקא ע' מהרש"א ח"א וברי"ף נשתבש במשנה נגמר הקרא ובברייתא לא וזה שיבוש:
רמב"ן ואומר שעורים יהיו כחטים וכוסמין יהיו כשעורים והכי נמי איתא בנזירו':
תני' להן נ"ב להן כמו אך רש"י דניאל ב' ו' ובערו' דעסהאלב כמו לכן ושתיהן אמת לפי מקומו:
שם וכי נדר הוא דלא סגי ודלא משלם וכן לאידך לישנא רב חזקיה ורבי יודן תרייהו אמרין ורבי ירמיה בשם:
נ"י שורה י"ז ולענין תענית נמי אמרו ליה רבנן:
שם ורבי ירמיה בשם רבי חייא:
ולפיכך אינו לוקה אלא מדרבנן:
הריטב"א ד"ה ואשכחן נמי. שעורים יהו כחטים וכוסמין יהיו כשעורים:
ד"ה גרסינן במס' תענית. מההיא עובדא דרב יהושע בריה דרב אידי דעבדו ליה:
שורות הרחבות שורה ז' אלא ודאי כל נדר גמור:
שם רשאי ללותו הוא הדין וכש"כ שילוה אותו:
ד"ה ר' חזקיה ור' יודן תרויהון אמרין ור' ירמיה:
שם שורה שניה ואוכל ושותה וה"ה דלקי בשקבל:
דף כג הרי"ף ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום:
הריטב"א ד"ה מת האב סה"ד שלא נתקיים הנדר לא נתרוקנה רשות לבעל:
שורה ד' מסוף העמוד ולמעלה בעל בינתים ובבת אחת חשיבא:
ע"ב הריטב"א ד"ה בגמ'. או דלמא הואיל וכולי יומא בר הפרה:
ד"ה גמ' תניא. פי' דלא קתני:
שורה ה' מסוף העמוד למעלה כההיא גירסא ממאי דקתני:
שורה א' משורות הרחבות למטה שותפותיה דאב אף היכא דליכא:
דף כד רמב"ן לא בת ולא בת בת ולא בת בן ולא אם:
הריטב"א ד"ה אמר רבא ומודה ר' יוחנן דאין שליחות להפרת נדרים כר' יאשיה דר' יאשיה בכולהו פליג נ"י ד"ה לא מן השם. דאם אמר לחמש נשיו מופר לכן כולן מופרין:

ד"ה שומרת יבם סמוך לסה"ד שהארוסה גמירה לארוס:
ע"ב נ"י ד"ה אמר ר' יוחנן סמוך לסה"ד הבעל אומר מופר לך:

פרק אחד עשר

דף כה רמב"ן אלו נדרים. א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם:
ע"ב נ"י מתני' קונם שאני נהניתי מן הבריות הריטב"א ד"ה אמר רב יהודה אמר שמואל. פי' שהוא שנאוי לה:
שורה ב' משורות הרחבות ואלו היתה לה היתה אוכלת ממנו:
דף כו הריטב"א ד"ה ופרכינן סמוך לסוף הדיבור ולא חשיב דבר שאינו שלה ורבנן:
ד"ה גמ' כתב רבינו ז"ל וה"ה להיתר דכל היכא שהוא עצמו נשאל נ"ב פי' ששולח לב"ד חרטתו בכ"י המתקיימת בב"ד והוי כגופיה ומתירין לו אפילו שלא בפניו נ"י מתני' קונם. ולא דברים שבינו לבינה ולא איכפת לו לבעל אם:
ע"ב רמב"ן גמ' תניא קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך עושה לפיך ר' נתן אומר לא יפר: הריטב"א ד"ה נדרה בו ביום. דגירושין בנשואין לאחר דמי כשתיקה:
דף כז נ"י ד"ה מאמר מרדכי סמוך לסה"ד ומאחר דהרשב"א מצא הדבר בראותו דברי הרמב"ם:
שורה ו' מסוף העמוד למעלה דהאי דהרמב"ם פסק:
ע"ב הריטב"א ד"ה כתב רבינו ז"ל ואין בכאן מי שיכחישנה אבל האיך תהא היא נאמנת: סליק פירקא וסליק מסכת נדרים בריך רחמנא דסייען אמן:

בבא בתרא

פרק ראשון

דף ב חא"ש אות (ב) ד"ה חסר לשון כצ"ל גמ' נותן שלשה וכו':
נ"י ד"ה ואם עשו מדעת שניהם וכו' פי' סתם גינה שהעין שולט בה אמרת לא בקעה שהיא שדה תבואה שאין העין שולט בו כל כך כמו בגינה שיש מיני ירק הרבה מיבעי:
ע"ב רש"י אבל גדר סמוך לסה"ד המונע בהמות מליכנס אע"ג דאיכא היזק ראיה:
ד"ה אמר ליה רבינא סה"ד משל רוניא ובפניו:
נ"י ד"ה ולענין חזית אבל אם נהגו שעושה בעל הכותל חלונות מבפנים נ"ב היינו (פאמיגעס):
המאור הגדול ד"ה המקיף את חבירו. לפי שהזול מצוי בהם מותר מה שאינו מצוי:
שם דאמרינן בפ' המקבל נ"ב ב"מ ק"ג ע"ב:

דף ג נ"י ד"ה גרסינן בגמ' רוניא זבין ארעא ואם קדם אחד מן המצרנים וזבין קמ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה בירה גדולה סה"ד ד' אמות כנגד ביתו וכן הוא בנ"י נ"ב וברש"י בגמ' איתא ד' אמות אף שלא כנגד ביתו ונ"ל שאין נ"מ לדינא אך רש"י בגמ' כונתו אף שביתו קצר מד' אמות יכול להשתמש אף בהיתרון שיש בד' אמות אשר אינו נגד ביתו ורש"י כאן והנ"י כונתם שאותן ד' אמות יהיה נגד ביתו כשיוצא מפתח ביתו הם כנגד פניו אבל לא יכול לברור לו ד' אמות אשר נגד בית אחר שאינם נגד ביתו כלל אבל גם הם סברי שהיתרון שיש בד' אמות יותר מרוחב ביתו משתמש:
דף ד נ"י ד"ה אמר רב נחמן אמר שמואל סה"ד אלא אם כן עבר הוא מרצון ויהיה נתפס כגנב:
חדושי א"ש אות א' סה"ד ובאשר"י מבואר ע"ש נ"ב כי כאן הלשון משובש ואין כדי לתקן כי הרא"ש מצוי ושם הלשון נכון:
מלחמת שורה ראשונה משורות רחבות וכלשון הזה אמרו לסתום לאלתר:
ע"ב נ"י ד"ה הא דאמרינן הכא. אבל איפכא לא אמרינן נ"ב פי' דאמר ליה ההוא דמטיא ליה איספלידא לאחוה אנא אטול איספלידא ואנת תרביצא לא אמרין:
דף ה נ"י ד"ה וזה הוא סיום התוספתא:
עין משפט אות א' עי' פי' במ"מ פ"ו מהל' שכנים במיימוני:
ע"ב רי"ף אמר רב פפא לשורא ולפרשא דמתא ולטורזינא אפי' מיתמי נ"ב אבל רבנן לא צריכי נטירותא (גמ'):
נ"י ד"ה ולכל מילי בעינן שנים עשר חודש. שנים עשר לפסי העיר. אמר רב אסי אמר רבי יוחנן כי תנן נמי מתני' לפסי העיר תנן רב אסי אמר הכל לפסי העיר ואפי' מיתמי אמר רב פפא לשורא:
דף ו רי"ף מנלן אמר רב נחמן דאמר קרא והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן וגו' שררה הוא דלא עביד הא הימוני מהימן מסייע ליה לר' חנינא דאמר מעשה היה ומינה רבי שני אחים על הקופה:
ע"ב נ"י שורה עליונה ד"ה אנא אפילו לאתנויי לא צריכנא אם אינו מתנה עם הצבור יכול לשנות:
דף ז רי"ף תניא נמי הכי אין חולקין את החצר עד שיהא בה שמונה אמות לזה ושמונה אמות לזה נ"ב היינו ברוחב החצר צריך שיהיה רוחב החצר שש עשרה אמות שיהיה אחר החלוקה לכל אחד שמונה אמות ברוחב החצר ארבע אמות לפני הפתח ועוד חוץ מזה ארבע אמות כזה $$ציור בספר$$ תניא כוותיה דרב חסדא היה לו פתח אחד רחב

שמונה אמות נוטל ח' אמות כנגד הפתח ברוחב ד' אמות בחצר נ"ב נ"ל דדבריו קאי על הברייתא דלעיל אין חולק את החצר עד שיהיה בו ח' אמות כו' וכ"נ מנ"י ויתאחד עם דברי ר"י הלוי וכן מעתיק הרא"ש ז"ל לשון הרי"ף כהויתו בשם ר"י הלוי ז"ל וע' הג' חו"י שמתמה על דברי רי"ף הללו:

נ"י וכתב הר"י הלוי ז"ל שאם אין בחצר אלא ד' אמות על שמונה לזה וד"א על שמונה לזה אע"פ שיש שם כמה פתחים חולקים נ"ב הר"י הלוי ז"ל מיירי בחצר שהאורך בין הפתחים והרוחב בין דופני החצר שמצדדין כזה $$ציור בספר$$

ע"ב נ"י ד"ה אמר רב הונא סמוך לסה"ד ועוד אמאי קאמר דזימנין דדחקי:

שלה"ג שורה י"ח אינו רוצה לא לקנות ולא לשכור הדין עמו וכש"כ אם בעל השני שלישים אומר גוד או אגוד ובעל השליש אינו רוצה אלא:

דף ח נ"י הא דרב יהודה א"ר מוקמינא לה בהמניח את הכד דכ"ח כגון שהחזיקו בו ברשות תחלה אבל אם תחלה החזיקו שלא ברשות:

רא"ש אות (ב) סה"ד וצ"ע דמנ"ל להנ"י כל כך בפשטות שמטמא בנגיעה נ"ב גם הנ"י כמסתפק דהא מסיים או המאהיל תחת תקרת הפתח דוקא:

נ"י ד"ה חדא ארעא עד סה"ד והנגר כולו לאחר נ"ב כזה:

פרק שני

דף ט שלה"ג אות א' שורה ט"ז י"ז אבל בארות דרפו ארעהון:

שם אות ב' סה"ד ולדעת מיי' וסמ"ג וטור סגי בחד מינייהו נ"ב ברמב"ם מבואר דסמוך לכותל כ"כ צריך תרוייהו והטור כתבו האחרונים משמו בסמוך לבור צריך תרוייהו וסמוך לכותל די באחד מהן:

חא"ש אות (א) וכן נראה מלשון תוס' בד"ה פתח וכו' שלא היה כתוב בספריהם לשון זה נ"ב שם מבואר שהתוס' לא גריס וליתני השני והראשון מקיימו:

ע"ב נ"י שורות הרחבות למטה שורה ב' דהוה אמרי בבור:

מלחמת שורות הרחבות שורה ח' ולקמן בפרק מי שמת נ"ב דף קמ"ג שם בנהרדעא ואגבי שמואל פלגא בטבריא ואגבי ר"י פלגא:

דף י שלה"ג אות א' שורה י"ח שיעורו ג' טפחים נ"ב ע"ש במהרל"ח:

שורה כ"ג מלמטה למעלה ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים:

שורה ט"ז לכותל אמה:

חא"ש אות (ב) שורה ז' על חרבה:

דף יא נ"י מלמטה למעלה שורה ב' או יושיבו אחד מעירן:

ע"ב רי"ף אלא אמר רבא ה"ק מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו בד' אמות ונפל בגמ' הגי' ברחוק ארבע ולולא דמסתפינא הייתי מוחק ברי"ף תיבת ונפל ויהיה בארבע אמות דייקא וכפי' הנ"י בתוך ארבע סמוך לכותל שמעון כי סמוך גם לכותלו של שמעון כיון שכותל ראובן סמוך לו בתוך ד' אמות גם הדוושא שלפני כותל ראובן לא יהיה רחוק מכותלו של שמעון יותר מד' אמות ועתה כשבא ראובן לבנות עוד כותל סמוך לכותל של עצמו צריך להרחיק ד' אמות מכותלו של עצמו כדי שיהיה הדוושא סמוך לכותל שמעון כמו שהיה בין שני הכתלים של ראובן והמ"מ מביא פי' הנ"י בשם אבן מיגש ומסיים עוד ואינו מספיק בהרחקתו מכותל שמעון לבד פי' שירחיק מכותל שמעון ד' אמות למשל אם הכותל הראשון של ראובן רחוק שתי אמות מכותל שמעון והכותל השני מרחיק ד' אמות מכותל שמעון אכתי לא יהיה אלא ב' אמות בין שני הכתלים של ראובן ולא ידרסו הרבים שמה ע"כ צריך להרחיק כותל השני מכותלו הראשון הסמוך לכותל שמעון ארבע אמות $$ציור בספר$$ וידרסו רבים שם ויהיה דושא דהכא מעלי כותל שמעון להתם לכותל שמעון כמו שהיה:

רש"י ד"ה גמ' לימא מתני' דלא כר' יוסי דפליג בסוף פירקין:

בנ"י שורה טו בגירסא זו נ"ב שהיא גירסת הרי"ף בארבע אמות ותיבת ונפלה לא תוסיף קום שהוא גירסת הגאונים:

שם בשורות הרחבות למטה שורה י"ד אפילו הגביה ד' אמות כדאמר מ"ה בעינא שישפע:

דף יב רי"ף שורה ראשונה בהדי דמנח ליה קפצה והא כצ"ל ושתי תיבות ויתבא אירשא ליתא לא בגמרא ולא ברא"ש ע"כ גם ברי"ף כמאן דליתא דמי ולמחוק עומדים:

ע"ב ציון (א) שברי"ף שורה ה' אין שם מקומו אלא בנ"י במשנה ד"ה ניפול על תיבת דליכא למימר נלך בתר רובא וכן ברא"ש אות (א) ד"ה אבל גבי שובך למחוק והד"ה הוא מן דליכא למימר:

רש"י ד"ה ופשורי הפשרת שלגים הנקוים אצל הנהר וקוו וקיימו ואם תבוא חבית שם תעמוד שאין הנהר מוליכה:

דף יד רי"ף בית השלחין וכל האילן כנגד המשקולות נ"ב אם אמנם כי הרמב"ם שכנים י' ח' כתב "וכן אם היה נוטה על בית השלחין של חבירו או על בית האילן קוצץ את כל הנוטה עד שיהיה שקול כנגד המצר" נראה דהולך אחר גי' הרי"ף וכן כתב הכ"מ שם רבינו גורס במשנה וכל האילן כנגד המשקולות אבל אחר שבא הגר"א ז"ל ומראה מקום על דין זה "או על בית האילן" מהתוספתא כי כן איתא בתוספתא פרק לא יחפור והוא בתוספתא פרק ראשון בשלהי הפרק שם בית השלחין ובית האילן נגד המשקולות

"אין אנו צריכין עוד לומר שהיה להרמב"ם גירסא אחרת מאשר לפנינו להיות סותר לפי' המשניות שלו ששם פי' מפורש כגי' שלפנינו ע"ש וכן הוא גי' הרא"ש ובנו בפסקי הרא"ש כל האילן ולא וכל ובטור כתב בזה"ל ואם היה אילן של חבירו נוטה לתוך בית השלחין שלו או לתוך שדה האילן שלו קוצץ הכל כ"כ הוא מהתוספתא ולא כמו שכתב הב"י כמו שכתב בכ"מ על הרמב"ם כן כותב על הטור שהיה גורס במשנה וכל האילן אבל אינו יכול להיות שיהיה סותר לגי' אביו הרא"ש ולעצמו בפסקי הרא"ש ע"כ היוצא לנו מזה צריכין אנחנו לתקן גם בריי"ף כל האילן מאחר שלא מצאנו שילך מי אחריו בזה הגי':

נ"י שורה ה' מסוף העמוד למעלה לפי שהיה לו לסמוך כצ"ל:

פרק שלישי

דף טו ע"ב חא"ש אות (א) שורה ח' זבנה מינך ואכלתה שני חזקה:

שם אות (ב) שורה י"ג י"ד קניתי מפלוני ולא יותר לא היה יכול המערער להוציא כצ"ל:

דף טז ריי"ף שורה י"ב וזבינתה מינך נ"ב גי' רש"י מינייהו וכן הוא בגמ' לפי גי' הב"ח:

ע"ב רש"י ד"ה שטרא זייפא סה"ד והעדים היו טועין וסבורים שהוא חתימת ידיהם אי נמי מצי לקיימו בעדים שקרים נ"ב כן הוא ברש"י בגמ' ועל פי' ראשון בזייפו ממש כתב וראשון עיקר כמו שהוכחתי וכתבתי בגמ' על הגליון:

ד"ה נפיק עלה קלא. של עדות אמת דאכיל ארעא דיתמי כדמפרש לקמן כצ"ל:

שלטי הגבורים ד"ה כתבו הגאונים מסוף הדיבור למעלה שורה י"ג ואין הערב גובה מהלוה כצ"ל:

דף יז ריי"ף שורה י"א קרוב טפי נ"ב הנ"י לא גריס להאי טפי וכן הר"ש מביא האי גי' ולא גריס טפי וע' מלחמות:

ע"ב רש"י ד"ה מגלא ותובילא. אבל אתו בעלים מקמיה דליגדריה כצ"ל:

דף יט ע"ב ריי"ף שורה אחרונה להו לא תימרו ליה רב פפא אמר ה"ק לדידיה כצ"ל:

ע"ב נ"י ד"ה גמ' שעת חירום כו' וסתם יהודה אפילו בלא מלחמה אין השיירות מצויות מזו לזו נ"ב וכבר כתבתי בגמ' בשולי העמוד שמ"ש רשב"ם ומהרש"א משמע אף דשיירות מצויות מזו לזו בשעת שלום החמירו דלא תהוי חזקה דחיישי משום שעת חירום דשכיח ביניהם הרבה:

דף כ נ"י ד"ה לשנה כו' אינו נאמן לומר חזרתיו ולקחתיו נ"ב פי' ולכן צריך מיגו:

ע"ב רש"י סוף שורה אחרונה אבל כשהן ג' והן ב"ד הלא אלו העידו על חתימתן כצ"ל:

שלה"ג מלמטה למעלה שורה ו' מדקאמר שתהא בידו ראיה כצ"ל:

שורה ה' שחתמו השטר צריכין עדיין לימלך ביה אין עסק בזה דהתם לא מיירי רק דוקא לדחות אין כצ"ל:
מלחמת מלמטה למעלה שורה י"א מה הוסיף לו זה במכירתו כצ"ל:
דף כא רש"י ד"ה דלא ציית דינא סרבן נגד ב"ד כצ"ל:
נ"י שורה ג' מסוף העמוד למעלה קמא מוציא מידו בלא ראי' כצ"ל:
שלה"ג אות א' ד"ה כתב הר"ר יוסף כו' כתב הרא"ש האידנא לא חיישינן לסתמא משום דנהיגי למכתב בכל שטרי מתנה הכי וכך אמר לנו כתובו בשוקא וחתמו בברא הלכך כו' כצ"ל:
דף כב נ"י שורה אחרונה ושורה לפניה במקום מן הדין צ"ל מן הבן:
דף כב ע"ב שלה"ג אות ב' ד"ה בדין מכר לו פרה. סה"ד והדר גבי ליה מהמוכר שהוא גזלן כצ"ל:
דף כד נ"י שורה ב' מהשורות הרחבות התחתונות כל ימיו היה רגיל אצלנו וידענו שלא היה לו קרקע מעולם כצ"ל:
נ"י שורה שלפני אחרונה שבעמוד כדמוכח פ"ק דקדושין דף כ"ו: דאמרינן הכא דלא כצ"ל:
דף כה המאור ד"ה כתב הרי"ף ז"ל בהלכותיו שורה אחרונה שבעמוד בדאיכא סהדי ולא ראה לא מהימנינן ליה לאומן בהאי מיגו כצ"ל:
דף כו נ"י ד"ה לשחוור כו' שאפילו בן גזלן יש לו חזקה כגון דאתי כצ"ל:
דף כז נ"י מסוף העמוד למעלה שורה ח' כי אמר לה אנת זבנת לבעליך כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה אמר המחבר האשה נאמנת לומר כו' שאין לבעל רשות בה אפילו אפירות נ"ב פי' שאף הפירות לא יאכל מאותה מתנה:
שלה"ג אות ד' ד"ה כתב הטור כו' וכתב מיימוני דוקא באחין דשמטו מהדדי כצ"ל:
דף כט נ"י ד"ה והדר עד סה"ד נ"ב כן פי' תוס':
ד"ה הרי הן כמדבר כו' ומיהו כיון דבזוזי דהאי נסתלק כצ"ל:
שלה"ג אות ב' כתב ריא"ז שורה ד' וברוחב כשיעור אורך כצ"ל עד סה"ד נ"ב הוא פי' תוס' וכן פי' הנ"י:
דף ל ד"ה משלמין לו את הכל קרוב לסה"ד אין אכלי ודידי אכלי משום מיגו דלא אכלי כדלעיל גבי קריביה דרב אידי בר אבין:
ד"ה ג' אחין ואחד מן השוק עם כל אחד מן האחין נ"ב פי' לכל אחד מן האחין אחד מן השוק אחר וכן מפורש בדבריו לקמן:

המאור שורה ד' מהשורות רחבות דקי"ל דשתי שערות במקום אחד בעינן נ"ב ע' בעל המאור כאן ובשלהי מרובה ובמלחמת שם ונראה ששניהם מוחקין הנך שני תיבות במקום אחד ולבה"מ צ"ל בזמן אחד:

דף לא רי"ף שורה אחרונה (נ"ב ר' ירמיה בר אבא גמ'):

ע"ב נ"י שורה ב' וזה ברור הריטב"א ז"ל נ"ב היינו לאוקימתא דריא"ש ולר"ח אבל הרמב"ם דלא פסק כוותייהו ובעל החצר אינו יכול לטלטלו מצד אל צד ולא לקצרו רק לבנות תחתיו כריב"א כותב דבעל הגג יכול לעקור הצינור מצד זה לצד אחר וכן אם היה ארוך מקצרו ואין בעל החצר יכול לעכב עליו שלא החזיק אלא במימי הגג והרי הם באים אצלו מ"מ ופסקו כן האחרונים. כן נלע"ד לדעת הריטב"א דהא בהא תליא להאמוראים הנ"ל שנתנו הבחירה בזה לשנות או לקצר לבעל החצר לקחו הבחירה מבעל הגג אבל הרמב"ם שלקח בזה הבחירה מבעל החצר ממילא הבחירה לבעל הגג אבל סברת המ"מ אינו כסברת הריטב"א שכתב כיון דלא פליגי האמוראים אלא בכח בעל החצר עד כמה אבל בעל הגג נראה שהכל מודים דיכול לעשות בזה כרצונו דמה לו לבעל החצר בכך לפיכך פסק כן הרמב"ם והנה לפנינו סברת הריטב"א והמ"מ ורשות להבוחר לבחור כו' אין נ"מ לדינא ואין לנו אלא דברי בן מיימון יהיה מאיזה סברא שיהיה:

שלה"ג שורה כ' מסה"ד למעלה ולא מסתבר כלל שבעל החצר יכניס זיז פחות מטפח מכותל בעל גג כצ"ל:

פרק רביעי

דף לד רש"י ד"ה אמר רבה סה"ד וכתב לו כן כצ"ל:

ד"ה מצר בארעא דמינה פליגא פלגא כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה לקדרה כו' דהוא רביע משיעור הצריך לקדרה:

ד"ה רב פפא אמר כו' עד סה"ד לא אסיק אדעתיה נ"ב ובעמוד פי' בע"א:

נ"י משורות הממוצעות לא קצרות ולא רחבות אלא כחצי רוחב הדף:

שורה ב' שיהא משויר לבניו אחריו אם לא אמר בפירוש לי ולבני כדלעיל לא כיון כצ"ל:

דף לה חא"ש אות (א) ד"ה נ"ל דלאו קושיא היא כו' וזו היא עין רעה גמורה שאף במה שמוכר שייר לעצמו כו' כצ"ל:

דף לו רש"י ד"ה קורה קורה כמשמעה שגם בבבל קורין לה קורה כצ"ל ד"ה הריחים התחתונה קבוע היא וטוחנין בה כצ"ל:

ד"ה בית היקבים גרסינן. חדר שמצניעין בו את הגיגיות ולי נראה שמצניעין בו את היורות נ"ב נשתבש והגה שמן הצד מביא לשון הרשב"ם הנכון כדאיתא בגמ':

ע"ב רי"ף מתני' ואת השומירה העשויה בטיט נ"ב בגמרא ובמשניות הגי' שאינה עשויה:
רש"י ד"ה ואת הקנים סה"ד חוץ מחרוב וסדן השקמה כצ"ל:
ד"ה שומירה סוכת שומרין המחוברת נ"ב זה"ל כתב גם הרע"ב וכתב עליו התי"ט קשיא טובא וכו' ע"ש:
ד"ה שופרא דשטרא הוא שאפילו אם יבא לפני ב"ד טועין יהיב ליה דאמרי ליה כי הוא כתוב בשטר כצ"ל:
שלטי הגבורים אות א' ד"ה אמר לו כו' סמוך לסה"ד כן פי' רי"ף נ"ב היינו לפי גי' אלפס ישן שמעתיק הב"ח:
הג"ה ונ"ב הגהה זו צ"ל על מחיצת הקנים הראשון שבמשנה גי' רשב"ם ואשר"י וכ"ה בספרים שלנו חיצת הקנים [מהר"מ] נ"ב אבל במשניות מחיצת:
דף לז ע"ב רי"ף שורה ב' בין שלמין נ"ב בגמ' ובמשניות איתא ישובין:
רש"י ד"ה זכו בכולן כצ"ל:
נ"י ד"ה ואפילו חריבין שאינם ראוים כ"כ וכ"ש כשהן ישובין כצ"ל:
דף לח המאור שורה ל' וכי היכא דבהדיוט לא מכר חרוב המורכב וסדן השקמה ה"ה הכי נמי כצ"ל:

פרק חמישי

דף מ רי"ף שורה כ"ב רבי מאיר דתניא כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה סדן השקמה וגדל סה"ד כצ"ל:
נ"י מתני' ת"ק סבר כו' ולא קנה קרקע נ"ב וה"ה כשהן מקורבין או מרוחקין יותר מהשיעור:
שם שורה ב' משורה אחרונה ולמעלה חד למעוטי אדמת עובד כוכבים וחד למעוטי אדמת גר (גי' רשב"ם):
שלה"ג אות ב' מסה"ד ולמעלה שורה כ"ב ואע"פ שצריך ליתן לו כצ"ל:
דף מא רש"י ד"ה כיצד הן עומדים. האיך נטועין הנך כו' כצ"ל:
נ"י מהשורות הרחבות שורה ז' תחתיהן וביניהן כשיעור כצ"ל:
שורה י"ז ולא מרוחקין יותר מדאי דאל"כ מ"ש תלתא:
ע"ב רש"י ד"ה אין אחד מהם יכול לחזור כו' מוכר יאמר איני חוזר כצ"ל:
דף מב רי"ף מתני' המוכר פירות לחבירו כו' הלוקח פשתן מחבירו ה"ז לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום כצ"ל:
שלה"ג אות א' ד"ה כתב הרא"ש ויראה כו' מסה"ד למעלה שורה ז' שטעה וכתב מיי' נ"ב מכירה פ' י"ב ה' ו':

ע"ב רי"ף שורה ד' אבל ברשות לוקח נ"ב בגמ' מקדים רשות מוכר לרשות לוקח והרי"ף רשות מוכר מאחר כדי להסמיכו לרשות נפקד שדינם שוה:

שלה"ג אות א' ד"ה כתב מיי' נ"ב מכירה פ' כ"א המקנה לחבירו דבר שאינו מסוים אם היה מינו ידוע אע"פ שאין מדתו ומשקלו ומנינו ידוע קנה ואם אין מינו ידוע לא קנה כצ"ל:

שם שורה י' לך בכך וכך שק של תאנים אני מוכר לך בכך וכך אע"פ שאין מדת הערימה ידוע ולא משקל התאנים ולא מנין הקנקנים ידוע מכרן קיים כצ"ל:

שורה כ"ו כ"ז וכן המוכר לחבירו בי' דינרים חטין ולא פסק כצ"ל:

שם ד"ה ששאלת נ"ב בטור ח"מ סי' רכ"ז ע"ש במרל"ח:

שם שורה ט' משורות רחבות כתב ראבי"ה וכן הדין בשוכר או במוכר סחורת ומונחת בבית ומסר לו המפתחות דנקנית הסחורה אגב הבית כאלו שכר את מקומה ע"כ:

דף מג ע"ב מסוף העמוד למעלה שורה ה' נ"י אבל מה שאינו צריך לקרקע שאינו נקנה בהכי לא נ"ב ע' פירוש המשניות להרמב"ם שפי' שאינו צריך לקרקע ומקני בשכירות שנותן אותם לו שכר היפוי וכשיפה קנה אותם בשכרו ולא מזכיר קרקע כלל:

דף מד ע"ב רש"י ד"ה אגבהה סה"ד והיה בה הרבה בשר נ"ב זאת מוסיף כאן רש"י מפני שהרי"ף מסיים בו אבל לא בעי לה כוליה ש"מ שהיה בה הרבה בשר:

דף מה הרי"ף שורה כ"ג שלמה וצדק נ"ב הרי"ף גורס גירסת ספרי שמביא הרשב"ם דיליף תרוייהו מצדק:

נ"י מלמטה למעלה משורות הקצרות שורה ד' אבל לא יעשה נ"ב צ"ל ד"ה דמתקנינן מתקלי עד הכי ועליו מפרש הנ"י אבל כו' סה"ד אבל במשקולות טועין תלתא נ"ב על שלא יעשה שליש ליטרא שירמה למוכר שיאמר לו שהוא רביע ומותר השליש על רביע הוא תלתא מרביע אבל בעשות חמישית ליטרא ויאמר שהוא רביע וירמה הלוקח הלא אינו רק רביע מהמשקל וכזאת אף במדות טעי:

שם שורות הרחבות למטה שורה ג' שקול לי כל רביע ורביע בפני עצמו כצ"ל:

שורה ד' רביעית ליטרא עם הבשר ויהיו ג' רביעיות כצ"ל:

שם מסוף העמוד למעלה שורה ה' והוא נוקב וזקוף בתוך העינים כצ"ל:

ונ"ב היינו הצירים אשר לו למטה משני צדדיה תחובים בתוך חורי הברזל האוחזים הקנה עשוים כמו עינים ונראה כאלו השני צירים נוקבים באלו העינים ואותו הברזל הוא למעלה אחת ומתפרד ויורד למטה ובקצותם העינים המקבלים הצירים ואותו הברזל אם ארוך הרבה למעלה מהנפש (נפש להנ"י) לא איכפת לן אם יעלה מה שיותר מהנפש

למעלה מן התקרה אך שישאר ממנו שלשה טפחים וכל הנפש בתוכו באויר למטה מן התקרה:
ע"ב נ"י ד"ה אין בקיאין במעשה ידינו ויוכלו לרמות כצ"ל:
שם ד"ה שלא ימדוד בחבל כו' לא ימדוד לשותפו בזה בימות החמה כצ"ל:
שורה ג' מסוף העמוד למעלה מוסיפין חלק ששי כחלק א' מהחמשה כצ"ל:
שורה ב' ד"ה קבו אוצר סה"ד שנתן לו המקום נ"ב ואחר סה"ד זה צ"ל ד"ה ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא יאצור וע"מ כותב הנ"י משמע מהכא כו':
דף מו רש"י ד"ה אלא בעה"ב עצמו ימכור לצריכים כצ"ל:

פרק ששי

נ"י ד"ה **המוכר** פירות כו' לוליבא דכיתנא בכותחא כצ"ל:
ע"ב נ"י ד"ה המוכר עבדו כו' האי עבדא דנן פטיר ועטיר כו' ומן ערובי מלכא ומלכתא כצ"ל:
שלה"ג אות ב' ד"ה הא דאמרינן שורה ט"ו עד שלא יהיה לו כצ"ל:
דף מז רש"י ד"ה ואיהו דעריב כו' דאי ידעינן ביה דלא עריב אפילו כצ"ל:
נ"י שורה ג' משורות הרחבות תחתונות שהגזלן שגזלו קודם הפסח מפטר בו מפני כצ"ל:
ד"ה אמר רב הונא שורה ד' דאי לאו דאיכא למיחש כצ"ל:
שלה"ג ד"ה הלוקח יין למכור מסוף הדיבור למעלה שורה י"ח שיהא צריך למכור אבל ר"ת כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה מרתף של יין כו' ואמר ליה למקפה דאיכא חד לריעותא דאמר זה ואיכא חד לטיבותא דאמר ליה למקפה כצ"ל:
נ"י שורה ט"ו משורות הרחבות דלמטה בעמוד מהא דתני בר קפרא קונדיטין כיין הדא אמרה כצ"ל:
שלה"ג אות א' ד"ה ובחביות של יין עד סה"ד כיון דחד חמרא הוא נ"ב והיינו אם אמר לו חבית זה של יין אבל אם אמר לו חבית של יין סתם ולא אמר זה בין אמר למקפה בין לא אמר למקפה נותן לו יין שכולו יפה כן מפורש בטור ת"מ ר"ל ע"ש:
דף מח רש"י ד"ה והחמיצה בתוך אותו חבית של מוכר בבית לוקח כצ"ל:
ע"ב נ"י שורה ראשונה מהשורות רחבות דלמטה קודם ד"ה וכיון שהדרך באמצע ד"ה מתני' מי שיש לו גינה וכו' ולא יכניס וכו' כיון שהדרך באמצע שדהו:
מלחמת שורה אחרונה כשמכר חבית על ידה משמע כצ"ל:
המאור שורה י"א ודרב ושמואל טעמא לחוד כצ"ל:
דף מט ע"ב נ"י ד"ה גמ' הני תרתי להיכי שדי להו הוי קא מיחדשי כצ"ל:

פרק שביעי

נ"י מתחלת הפרק שורה ח' שפירש הראב"ד ז"ל שנקעים וסלעים אלו יהיו למוכר נ"ב נראה מדבריו דמה שמסיים עוד הראב"ד שכופין את הלוקח ליקח אותן בדמיהן אין נראה לו וכן להה"מ אינו נראה וכן כתב הב"י בשם הר"נ והה"מ שאין נראה להם כדאמרו בגמ' אין אדם רוצה ליתן מעותיו במקום אחד ויראו לו כשנים וג' מקומות:

שלה"ג ד"ה הא דאמרינן שורה י"ט וכתב רמב"ן הא דנמדדין כצ"ל:

שורה כ"ב עד י' אי נמי עד ד' אמות כצ"ל:

שורה כ"ה ואם אמר לו כבית כור כצ"ל:. שורה ל"ג יהיו מפוזרין בתוך ה' קבין כצ"ל:

שורה י"ז מסה"ד למעלה רובע הקב לבית סאה כצ"ל:

דף נ נ"י ד"ה גמ' הגיעו נ"ב דבריו אלו קאי על הברייתא המובא בגמ' דפשיט מינה רב אשי דסתמא נמי כהן חסר והן יתיר דמי וסה"ד מזה בסימניו ומצריו:

ד"ה אם שייר נ"ב צ"ל שאם שייר וקאי על הפיסקא:

בא"ד לכל כור וכור נ"ב הוא ד"ה וקאי על דברי רב נחמן:

בא"ד אלא יחזיר לו את הקרקע ואם מכר לו כור נחלק לחלקים ו' ומחצה ויש בו תוספת על רובע קב עד שיעלו כצ"ל:

ד"ה תנא אם היה סמיך האיך ברייתא כצ"ל:

בא"ד אבל אם יש לו קרקע אפילו הותיר כל שהו כצ"ל:

בא"ד ואם יש ענין מפסיק בעיא נ"ב אלו ה' תיבות עומדים למחוק ובמקומם צ"ל ואמרינן בגמ' בעי רב אשי בור וכו' עד תיקו:

רש"י ד"ה אפילו בבקעה גדולה כו' דכל כך תשעה קבין ביחד במכירת שדה אחת ודאי לא מחיל כצ"ל:

בא"ד כגון אם מכר ל"ה סאין ואיכא שלשים וחמשה רבעין מותר נ"ב דהיינו ט' קבין חסר רובע הוי מחילה סה"ד:

ע"ב רי"ף והלכתא כרב הונא דתניא כותיה גי' מלחמת פיחת שתות או הותיר שתות כשום הדיינים הגיעו וע' שם הנ"מ בין האי גי' להאי גי' כי רבה הוא:

רש"י ד"ה טעמא דרב נחמן כו' ונמצא שדר בבית חבירו כצ"ל:

ד"ה קנו כולן כו' והנותרים גם כן יפילו גורל כצ"ל:

נ"י שורה למעלה מאחרונה ואע"פ שאין כאן אורים ותומים כצ"ל:. שלה"ג סמוך לסה"ד וכתב מיימ' נ"ב שכנים פי"ב אבל אם חלק אצל שדהו ואומר תנו לי חצי מדתה כצ"ל הורו הגאונים ששומעין לו ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לדון סה"ד:

דף נא רש"י ד"ה נדון בתשעים דינרים כו' האומר עשרים טעה ב' ומחצה לאחוריה והאומר מנה טועה ב' וחצי לקמיה:

פרק שמיני

דף נב רש"י ד"ה בסיבת הבעל ממשפחת אביה סה"ד כצ"ל:

נ"י ד"ה גורעין ומוסיפין ודורשין נ"ב ברי"ף ליתא רק בגמ':

המאור ע"א שורה ז' מסוף העמוד למעלה שדה אחוזה נמי מהאי טעמא הוא דקיימי דקאמר ליה כצ"ל:

ע"ב מלמטה למעלה שורה ה' אע"פ שהיא ממשפחת האב מ"מ ידה כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה אחד ניגרא נ"ב כיון דמציין רש"י ד"ה אחד ניגרא דאמר רב יוסף נ"ב לענ"ד מאן דאמר עד מריון צ"ל מוקף אבל אמר רב יוסף כו' שפיר נכון:

רש"י ד"ה אחד ניגרא כפי' הרי"ף שייך ע"ז הס"ד אמר רב יוסף וכו' כמו שמסיים הרי"ף וכדאיתא שם ד' י"ב בגמ' אמר רב יוסף כגון זה כופין על מדת סדום ומה שהקפתי הוא פי' רשב"ם וכלשונו וקאי על ההוא דזבין ארעא אמצרא דבי נשיא דאמר רבה שם כופין ורב יוסף פליג מצי אמר ליה מעלינא וכו' ומתוס' נראה דמפרשי כ"כ כפי' רשב"ם ואם רצה המפרש כאן לפרש כרשב"ם היה לו לציין ד"ה בשדה כמו הרשב"ם וע' נ"י שפי' כרשב"ם:

דף נג רש"י ד"ה ממשמשת והולכת עד ראובן כו' בודקין אחר אחי אבי אביו או אחר אחי אבי אבי אביו אבל האבות העליונים קודמים לעולם לאחי האבות בניהם וכן לעולם כצ"ל:

נ"י ד"ה ופסק תלמודא לא תלקה כלל סה"ד נ"ב לפיכך מצי אמרי ליה מעלינא וכו':

שלה"ג מראש העמוד סמוך לסה"ד שמא מחזיר לזכות זה שהעיד עליו לחוב שהוא ירא כצ"ל:

נ"י ד"ה הא תנן האיש לאמו כו' אינו יורש את אמו כיון שהוא בקבר כדי שירשו אותה ירושה אחיו מן האב כצ"ל סה"ד אף הבן וכו':

ד"ה ומקשי בגמ' כתיב וכל בת כצ"ל:

ע"ב שלה"ג א' ד"ה כתב הטור סמוך לסה"ד נוטל חלק בכורה שלו זה היורש מחמתו ע"כ נ"ב ע' מהרל"ח על הב"י סי' רע"ז:

דף נד נ"י ד"ה ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה כו' ועוד דהא דמלוה גבי בכור מתנייא נ"ב בתוס' בזה"ל דלגבי בכור במלוה איפליגו אמוראי בשמעתין:

דף נה נ"י ד"ה אמר המחבר ואי קשיא להאי גירסא ולהאי פירושא דרי"ף למה ליה כצ"ל:

שם ואז לא אמרינן דאם זבנה זבינה זביני כצ"ל:
ד"ה גרסינן בגמ' אמר רב הונא אמר רב אסי כו' ורב יוסף אמר אפילו דרכום דרכום מעיקרא ענבי כצ"ל:
ע"ב חא"ש מהר"ם א' וכן כתב עד סה"ד נ"ב וע' פלפלא חריפתא שם שכתב דהאי דחויא הוא הג"ה מתלמיד טועה ומביא ראיה דלא מהרא"ש יצא:
דף נו נ"י ד"ה ודקדקו המפרשים עד סמוך לסה"ד וכן כתבו בתוס' והרמב"ם ז"ל ואחרים עמו כתבו כצ"ל נ"ב והרמב"ם הוא שלוחין פ"ג הלכה ז':
ד"ה תנן וכו' מן וכתבו המפרשים עד לנחלה הוא מאמר המוסגר:
ע"ב רש"י ד"ה שלח ליה כל הנך שלח ליה נקט משום דפסק בחד מינייהו כר' יהודה ופסק הכי כו' (רשב"ם):
ד"ה אתה מכרתו לי עד סמוך לסה"ד או בשלא ראוהו בעדים המערער בביתו של זה ולא ידעו כצ"ל (רשב"ם):
נ"י ד"ה שלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא כל הטוען לחבירו טענה כזו עבדי גנבת לי נאמן כצ"ל:
דף נט שלה"ג שורה י"ט עד שיהיה רגלים לדבר:
דף ס שלה"ג א' ד"ה כתב הרמ"ה סמוך לסה"ד והרמב"ן פי' דלא איירי אלא בש"מ אבל בריא אפילו בא בנו כצ"ל:
דף סא ע"ב רש"י שורה ה' שיהא נותן לה עוד היום כצ"ל:
ד"ה דמנוולא נפשה ומשתמרת עצמה ואיסור קל היא כצ"ל:
דף סב נ"י תיבה ראשונה בשטר נ"ב שזה הלשון כתוב בשטר מפורש בגמ' לפנינו איזהו דייתקי כל שכתוב בה דא תהא למיקם ולהיות אך נראה שגי' הרי"ף ככתוב בו:
שם ד"ה זיכה בה לאחר סמוך לסה"ד ואע"פ שראוי ליורשו נ"ב כצ"ל לפי פי' הנ"י שהוא פי' הראב"ד והרשב"ם לפי פירושו שפיר גרס דאינו ראוי ע' רש"ל:
ע"ב רש"י ד"ה ולא מתייבמת בכרת סה"ד (ר"ש):
נ"י ד"ה גמ' איתמר מכר וכו' התקינו באושא שהבעל מוציא מיד הלקוחות והואיל ויהבי ליה נ"ב פי' לבעל דין לוקח הלכך לא מהדר דמי שלקח מהאשה דהוה ליה כמלוה על פה (נ"ב פי' המעות שנתן הלוקח לאשה) שאינה טורפת מן הלקוחות (נ"ב פי' שהוא הבעל) וכדאיתא לקמן שלה"ג א' כתב ריא"ז יש מי שאומר כו' בדין זמנו של שטר מוכיח עליו הרא"ש כתב כרבינו נ"ב לכאורה אין דברי רא"ש שוין לדברי רי"ף דהרא"ש מסיים דבריו בזה אבל בממון דשייך קנין הלכה כר' יוסי והרי"ף בשם רב נחשון גאון מסיים דבריו דפסק כר' יהודה ונ"ל משום דהרי"ף כתב לחלק בין איסורא לממונא וכתב ע"ז ולטעמא

דמסתבר הוא דעתו נוטה לפסוק כר' יוסי ובפרט שהרמב"ם פסק נמי הכי בודאי הולך בעקבות רבו סה"ד ולא בעי מהיום נ"ב אלא בגט:

דף סג נ"י ד"ה ההיא איתתא וכו' וה"ה אם נתן בחייו אזל ואקנייה לבנו דאף ע"ג דאסר לכתחלה כדאמרינן לעיל כצ"ל:

ע"ב רש"י ד"ה וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה וכן באשה (נ"ב פי' המפרש הוא פי' "וכן אשה בעלת חוב" דקתני התם בסוף המשנה ופי' הנ"י מפורש שם במשנה כהויתו) שהיה לה כתובה על בעלה ולו שתי שדות השוים ככתובתה ומכרם לשנים כצ"ל:

ד"ה זיכה לו ע"י אחר ושתק כשמסר לו השטר או הקנה בקנין סודר לאחרים (ר"ש):

ד"ה הוכיח סופו כו' אלא משום דלא חש כדמסיק והלכה כרבנן כצ"ל:

דף סד רי"ף שורה י"א ולמשקל בעל תלת מאה כצ"ל:

רי"ף כדברירנא בדין מי שהיה נשוי שלש נשים נ"ב כתובות פ' י' סי' שנ"ז ושם פי' לפום שעבודא שעל מנה יש לכולם שעבוד ולפיכך אם יש שלש מאות חולקות בשוה ואם יש יותר חולקות השניה והשלישית עד כדי כל כתובת השניה ואם יש יותר מקבלת השלישית:

נ"י ד"ה אין חוששין לב"ד טועין שיגבה מנה זה בלא חקירת העדים דהנך עדים כצ"ל:

ע"ב נ"י שורה ב' שיש לו אצל פלוני וכן כשכותבין נתן פלוני לפלוני כצ"ל:

שם ד"ה ואסיקנא סה"ד או לא קראוהו כלל ופירשו שמות המעידים פי' שכתבו מפורש שמות המעידים על החתימות:

שם שורות הרחבות שבסוף עמוד שורה ב' אבל התוספות כתבו שאם מיחו היתומים מיחו נ"ב בב"ק י"א איתא הכי בתו' ושם אפילו אינו שדכא:

שלה"ג למטה בעמוד בשורות רחבות שקנה המקבל דלומר דאחים מחלי דתו ליכא האי סברא כצ"ל:

דף סה נ"י אמר המחבר לפי מה שכתב הרי"ף דאינו גובה מלוה על פה מיניה דבעל נוכל ללמוד כצ"ל:

שם שורה ב' מן השורות הרחבות בעמוד למטה ומיהו אם יש בעין לדבר שבא כצ"ל:

פרק תשיעי

נ"י ד"ה **נכסים** מרובין ואין נראה לאחרונים נ"ב כיון שהנ"י גורס ברשב"ם כדי מזון ופרנסה ותו לא וכן הגהתי בעז"ה גם אנכי ברשב"ם נוכל לפרש דברי הרשב"ם כדין וכהלכה כי שני פרנסות לבת כדאיתא כתובות דף נ"ח על מאי דתני התם הבנות ניזונות

ומתפרנסות מוקי האי מתפרנסות בלבושא וכיסויא שגם זה פרנסת הבת מיקרי ולזה כוון הרשב"ם וקושית תוס' על פי' רשב"ם אינו אלא שאין בלשון יזונו פרנסה:
שם גמ' ד"ה כל שיזונו אמר המחבר כו' אבל לא שיהא נ"ב היינו נמי לפי פי' הנ"י שמפרש פרנסה שמזכיר הר"ש ז"ל הוא פרנסת נשואין אבל אם נפרש פרנסה שבר"ש כסוי ומלבוש הלא כתב כבר הנ"י שהוא בתנאי כתובה כמו מזונות והנ"י מביא ראיה שעישור נכסים אינו נקראת רק פרנסה ולא מזוני אבל שפרנסה אינה נקראת רק עישור נכסים אין לו ראיה וכבר הוכחתי שכסוי ומלבוש כ"כ נקראת פרנסה ורק ע"ז כוון הרשב"ם:
ע"ב רי"ף איבעיא להו בע"ח נ"ב הרי"ף תפס הלשון כאיכא דבעי לה לאידך גיסא וצריך להיות הסדר בע"ח בת אשתו אלמנתו שיהיה ממש למפרע מלשון האבעיא דרב ירמיה וכן איתא בגמ' גם שיהיה יפה האת"ל כפי' רשב"ם בריש ע"ב מדף ק"מ וב"ה אחרי כתבי ראיתי שכן מגיה הב"ח בלא טעמא והוא כדכתבינן גם הרא"ש מעתיק בע"ח ב"א אלמנתו:
נ"י שורה א' משורות הרחבות ככל העמוד לפי זמנה היום נ"ב פי' אם זקנה ואם ילדה מוציאין מזונותיה עד זמן שאומרים ב"ד שראויה לחיות ומעמידין ביד שליש והוא מפרנסה אחד לשלשים יום (מ"מ בשם רמב"ן):
שם ד"ה וכשאומדים ב"ד סמוך לסה"ד אבל כשיש שם בת ובן מאחר דהבת בתורת ירושה היא תדחה הבן נ"ב פי' התורת ירושה שיש לבן תדחה:
שם שיהיו מוציאין הנכסים מרשות הבן ליתן מזונות האלמנה כצ"ל:
נ"י שורה אחרונה כשמבשר שאשתו ילדה כצ"ל:
דף סו נ"י ד"ה גרסינן בגמ' כו' מאי טעמא וילדו אמר רחמנא ואמר מר בריה דרב יוסף נ"ב נראה מדבריו לקמן שכך היה גירסתו בגמ' אבל לפנינו בגמ' איתא דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנולד לאחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה מ"ט וילדו לו אמר רחמנא בסורא מתני הכי בפומבדיתא מתני הכי אמר מר כו' והלכתא ככל הני תלת לישני נ"ב גם כאן היה גירסתו שלא כגמרן דלפנינו ליתא תלת כלל כי תרי נינהו ולא תלת:
ד"ה מ"ט וילדו לו אמר רחמנא כצ"ל:
ע"ב רי"ף הבו ארבע מאה זוזי לרבינא מחמרא דנהר פקוד ואמר רב הונא כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה קנה כו' אבל צבועים כו' מפני שרוצה להשיאן וכי היכי דקפצי עלייהו כו' כצ"ל:

דף סז שלה"ג שורה ז' שליש הנכסים שברשות בעלה:
ע"ב נ"י שורה ד' כדאיתא בב"ר אם תשקור לי ולניני ולנכדי ע"כ לאחין השותפין סה"ד כצ"ל נ"ב כן איתא שם בב"ר וכן מעתיק התי"ט ע"כ לאחים השותפין:
דף סח שלה"ג כתב מיימ' מת מי ששלחו לו אחר שנשא שמעון המשלח ושלמו ימי המשתה ולא שלח כופין את היורשין ומשלמין השושבינות בכ"מ שהרי נתחייב אביהם לשלם אם היה חייב לשלם כולה משלמין כולה כצ"ל:
שם בא"ד כתב מיימוני הורו רבותינו אם מנהג המדינה שיעשה כל ארוס סעודה ויאכיל לרעיו ויחלק מעות לשמשין וכיוצא בהן כצ"ל:
שם מסוף העמוד שורה ט"ו וכיון שחזרת תחזיר לי שלי:
שורה אחרונה הלכך כיון שחזר בו חשבינן דמי הסבלונות כצ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה העשויין ליבלות דאמרן דלא הדרי אם לא בלו בשעת חזרה את שאין עשויין לבלות מי הדרי כצ"ל:
נ"י ד"ה כתבו גט לאשתי כצ"ל:
דף סט ע"ב ריי"ף אמר רב חמא באומר כל נכסי אלו הן נ"ב הוא גי' ר"ת שאין לר"ש נראה:
נ"י ד"ה איבעיא להו וכו' או שמא הוא כמתנתו נ"ב פי' כמו שנותנין לו מתנה שרבים מברכין אותו שהשי"ת ישלח לו מהרה רפואה שלמה:
דף ע ריי"ף אבל מתנת שכיב מרע למי שאינו יורש ואפילו גר לגר קני נ"ב וע' מ"מ זכיה ומתנה פ"ט ה' ח':
רש"י ד"ה יצא בן חורין שעבד בכלל נכסים כצ"ל:
שה"ג מסה"ד למעלה שורה כ"ז כבר זכיתי אני בנכסים שהחזקתי:
שורה כ"ב אפוטרופוס של היתומה:
שורה כ' לזכות לה במה:
שורה י"ט כדי ליתן לה הרי כבר זכה לה אלא שעתה:
שורה ד' והשאיל לה כחו בביתו:
ע"ב שלה"ג א' כבר ביארנו כו' סה"ד בין שהיה בנו בין שלא היה בנו נ"ב וע' תוס' דף קמ"ט ד"ה רב מרי:
רש"י ד"ה אמרה דבעיא אינסובי כצ"ל:
דף עא רש"י ד"ה אין מתנתו שנתן בחולי ראשון מתנה כצ"ל:
ד"ה אם עמד מיד חוזר ואם מת קנה כצ"ל:
קודם ד"ה אמאי לא צ"ל ציון (ד) להגהות חו"י:
שלה"ג א' שורה ב' השיב הרא"ש וז"ל נ"ב בטור ח"מ סי' רנ"ג:

שורה ס"א גבי שטר הלואה דלא גבי אלא מבני חרי מטעם דלית ליה קלא כמ"ש הראב"ד נ"ב מלוה ולוה פ' כ"ז הל' א':

ע"ב רש"י שורה אחרונה וקנו מיניה נ"ב כן הגי' בגמ' באיש וגי' הרי"ף באשה:

דף עב נ"י שורה ט' י' מטעי לי אמשינהו למניה דרבא במיא ואפ"ה לא איפרק מטובעא:

ע"ב רש"י ד"ה מבן שמונה עשרה שנה ויום גרסינן נ"ב האי גרסינן שיבוש המוכח הוא כי אם היה כן הגי' מבן שמונה עשרה ויום אחד לא היה איבעיא להו תוך זמן כלפני זמן או כלאחר זמן אך פירושא הוא דמפרש האי דקאמר מבן שמונה עשרה פירושו ועוד יום אחד כי מסקנת הגמ' לאחר דמיבעיא להו כן שתוך הזמן כלפני הזמן וכן הוא ברשב"ם:

שם כדמוכח לקמן דבת י"ד כו' נראה שמהתם שמעינן דבת י"ד כ"כ תוכל וזה אינו כי מהתם מוכח דאף בת י"ב מוכרת אלא האי קאי שמוכח מהתם היודעת בטיב מו"מ מוכרת אפילו בפחות ומנין שמעינן זאת מדקאמר לקמן בת י"ד ע"כ מחקתי הד' וצ"ל בת וכן הוא בר"ש:

שלה"ג וכן נמי אם נתנו אביו במתנת ש"מ שהוא כירושה דינו כירושה אבל אם נתנו לו במתנת בריא דינו כשאר נכסים שקנה או נתנו במתנה וכתב עוד אע"ג דמכר כצ"ל:

שורה שקודם האחרונה אם הוציא הוצאות ונטע או זרע כצ"ל:

דף עג רש"י ד"ה אכל האי קאי נ"ב בספרים אחרים אכולהו כלשון הרי"ף כלומר וכו' זה המפרש בא לפרש דבר המפורש ברי"ף עצמו ועוד לא זאת אלא שאין זה פי' נכון והרי"ף לא מפרש הכי כלל והסכת ושמע הרי"ף מפרש בודקין פי' לקטנים בן י"ג ובת י"ב אם הביאו שערות ואז קדושיה קדושי ודאי ומקבלת גט ונחלצת ואינה ממאנת עוד וזאת דוקא להני דחשיב גיטין קדושין חליצה ומיאון אבל למכור בנכסי אביהם לא מהני הבדיקה בעודם פחות מבן כ' כי אפילו הביאו שערות ויודעין בטיב מו"מ אינם יכולין למכור בנכסי אביהן עד שיהיו בני עשרים כן הוא פי' הרי"ף ולדבריו לא קאי עד שיהיה בן כ' רק על למכור בנכסי אביו אח"כ מביא הרי"ף ואיכא מאן דסבירא ליה דהאי עד שיהיה בן עשרים קאי על כל הני חמשה דברים דקחשיב גם על קדושין גיטין חליצה ומיאון דקאמר בהן בודקין ע"ז מפרש רק עד כ' ופירושו שעד כ' יכולין למכור רק בבדיקה ובן כ' אפילו לא הביא שערות יכולין לקדש ולהתקדש לגרש ולהתגרש לחלוץ ולהחלץ ליקח ולמכור בנכסי אביו ולפי זה פי' אכולהו קאי כלומר אף על גיטין וקדושין וחליצה ומיאון דבדקינן לכולהו עד דמטו כ' שנה וכן מפורש ברי"ף:

שלה"ג א' ד"ה שאלה נ"ב תשובה רשב"א מובא בב"י סי' רל"ה אות א':

שורה ל"א סגי ולא אמרינן קטן היה דחזקה אין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול זו היא שורת הדין לפי ההלכה אלא שאני מפקפק עכשיו שאין העדים יודעים כצ"ל:

ע"ב ד"ה מתני' ר"א אומר כו' אם קנו מידו כמתנת בריא דלא מפלג סה"ד:

נ"י ד"ה גמ' קונין סה"ד דחיישינן לדברי רבי אלעזר דאמר בעי קנין דודאי לא חיישינן לדבריו כצ"ל:

שלה"ג אות ב' ד"ה רשב"ם כתב צ"ל רמב"ם כתב וע' טור סי' רנ"ד ובב"י שם:

דף עד נ"י ד"ה אמר המחבר והיכא דלא כתב כו' אבל הרמב"ם ז"ל פי' דמספיקא הוא הלכך אי תפס קמא דוקא לא מפקינן מיניה נ"ב ע' ברמב"ם ותראה כי צ"ל ולאו קמא דוקא וברמב"ם בזה"ל וכל שקדם וגבה זכה אע"פ שהוא אחרון ע"כ וכן מעתיק הש"ע ובטור מביא בשם רבינו יונה והש"ג מעתיקו על דכתב הרמב"ם וכל שקדם וגבה זכה כו' כתב ר"י דוקא שגבה בב"ד כגון שהגבוהו ב"ד קודם שידעו שיש שם חוב אחר אבל אם מעצמו גבה מה שגבה לא גבה ע"כ לפי זה אפשר שצ"ל אי תפס קמן דוקא פי' קמן בפני ב"ד דוקא והוא דעת ר"י:

ע"ב המאור שורה ד' והכניסוה כוא"ו דמלת ראובן ושמעון ואהימן פירשו כמו ומהימן להם:

שורה ח' כפי מה שהזכיר מדבריו הרי"ף ז"ל כצ"ל:

פרק עשירי

דף עה שלה"ג ד"ה שאלה שטר שיש בו מחקים ושכחו כצ"ל:

שם שורה כ"ח שיכתבו כן בין סהדא לסהדא:

שורה מ"ב יחתמו שניהם וכמו שכתבתי לכם למעלה עוד אמרת שאפילו לא יחזור הראשון לחתום שנית כשר:

שורה מ"ח כך וכך בשיטה פלונית וביני שיטי כך וכך בשיטה פלונית ויחתום:

שורה נ"ה מחיק ליה לעילא כצ"ל:

ע"ב נ"י שורה ב' איכא למימר שמא זייף והגיה כרצונו לאחר שנכתב השטר ונחתם:

שלה"ג סי' א' שורה ט"ז בקרובים ביום שנכתב:

דף עו שלה"ג שטר מכירה לריא"ז:

שורה י"ג ובדרו פלוני והדרך כו' כצ"ל:

שורה ח' מסה"ד וכל יותר אני מוכר אותו כצ"ל:

ע"ב שלה"ג שורה כ"ב מלוה ולוה דס"ל דדעת מיי':

שורה מ"א מקום צריך ליתן לו מטבע החדשה מיהו אם המטבע:

שורה ס"ו הנפסל אפילו אם אין לו דרך:
שורה א' משורות הרחבות אלא נותן לו מעות מטבע חדש:
שורה ג' ועתה בזמן שפרעו שכבר עבר והלך לו הזמן הכתוב בשטר נפסל אותו המטבע שהיה בשעת שקבע הזמן כצ"ל:
דף עז רי"ף אזל מחקיה לגגיה וכרעיה דבי"ת כצ"ל בצדו נרשם ע' בגמ' שרשום על הגליון מערוך:
נ"י ד"ה יד בעל השטר על התחתונה ואם נ"ב פי' באותו מקום:
שם שורה אחרונה שמא יכתבנו לצורך אחת מקרובותיו הרוצה כצ"ל:
דף עח שלה"ג ד"ה רבינו כתב כו' הקשו התוס' על דברי ר"ח ואסיקו דודאי לא נתכוון לומר שלא יהיה לעולם טענת אונס:
ע"ב רש"י ד"ה מכח אבהתיה כו' דחיישינן דלאו מכח הלואה יבא ויערער כצ"ל:
נ"י שורה אחרונה אבל גבי חזקה אי לא מייתי שטר מיפסל נ"ב קאי על אבל אם לא באו פי' שישנן לעדים ולא באו גם החזקה אינו מועיל ע' סמ"ע ח"מ סי' ק"מ ס"ק ד' אך הדו"פ סי' ע' מעתיק לשון הנ"י בשינוי קצת ואומר שמחלק בין ממון לחזקה מכל וכל:
השמטה נ"י ד"ה כותבים וההיא דלקמן נ"ב ד' קע"א: שלה"ג א' ד"ה והא דאמרינן כו' פשוט פ' הגוזל קמא דף צ"ח דעדים שראו אחד ששרף שט"ח של חבירו וידעו באותו שטר כמה היה סכומו וזמנו אע"פ כצ"ל:
המאור ע"א שורה ד' דאינש לאו אדעתיה כצ"ל ונ"ב הני תיבות א"ל ליתא שם בשבועות לא בדף מ"א ולא בדף מ"ג ולא שייך שם כלל רק במכילתין דף ל"ט איתא ושם שייך שפיר הלשון כל מלתא דלא רמיא עליה דאינש אמר לה ולאו אדעתיה ע"ש אך מסוף דבריו נראה כי היה גי' כזה גם בשבועות ופירשו דקאי על הטוען אבל כבר נשכח האי גירסא והאי פירוש ואין זכר למו והנ"י שמעתיק דברי בעה"מ בודאי ראוי למחוק הני תיבות כי הלא בעה"מ כותב בפירוש דלא גריס להו:
דף עט נ"י קודם ד"ה מתני' דאמר רבא עלה כל מלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה כצ"ל ע' מה שכתבתי בעמוד הקודם מצד בעה"מ:
ע"ב רש"י ד"ה קח לך עבדים כו' דבחזקה שהניח אביהם יהיה לעולם כצ"ל:
דף פ רש"י ד"ה ולא חיישינן נ"ב קאי על מאי דאיתא בגמ' שמוציאין שט"ח זה על זה ולא חיישינן לנפילה:
ע"ב נ"י מסוף העמוד למעלה שורה ה' וקבלן כגון שאמר לו כצ"ל:
דף פא רש"י ד"ה בר מתן לו ואני נותן וכש"כ תן לו ואני קבלן ודוקא תן לו ואני נותן לך דכיון דאמר כצ"ל:

שלה"ג מסוף שורות הקצרות למעלה שורה כ"ד ונתן ביד אינו יכול המלוה לגבות כצ"ל:
שם שורה ט"ו לניזק ומהשוכר מפקינן כצ"ל:
דף פב נ"י מסוף העמוד למעלה שורה ו' וצריך שיכתוב לאחר מיתה כדי שיכתבו ומגו מרעי איתפטר לבי עלמיה:
דף פג רש"י ד"ה הוחזק כתב ידו בב"ד שב"ד מכירים שהוא כתב ידו ולאחר זמן שמסר לו הכתב יד הלוה למלוה בא לפני ב"ד כצ"ל:
סליקא לה מסכת בבא בתרא בעזרת קמא ובתרא:

סנהדרין

פרק ראשון

דף א שלה"ג אות א' ופשוט פ' החובל:
וכ"ש היכא דקץ לפירי ואכיל דהני כולהו כגון נזקי שור באדם נינהו נ"ב פי' דאיתזיק שור בידי אדם:
ע"ב רש"י ד"ה כנגד מחנה ישראל. ואזיל לגביה רבותא דמשה שאני:
דף ב נ"י ד"ה רב הונא כי הוה נפיק לדינא אמר אפיקו לי מאני חנותאי:
ע"ב נ"י אמר רבא ואני וארי שבחבורה תרגימנא:
משורות הרחבות שורה ח' וכן קשה מה שפירש ללעז:
דף ג שלה"ג ופתיחא לא כתבינן אפומא דחד משום שכירות הסופר פי' שהנתבע צריך ליתן שכר סופר שכותב הפתיחא ואפומא דחד אין לחייבו שכירות הסופר:

פרק שלישי

נ"י ד"ה **גמ'** מאי דרגש דאמרינן בפסחים איסרא דעניותא ופירש"י שם איסרא מלאך הממונה:
דף ד ע"ב רש"י ד"ה אוספי שביעית שהעניים היו אוספים נ"ב ברש"י בגמ' איתא מפרש בגמ' ולא ידעתי מה לו להמפרש זה לפרש דלא כהמסקנא ולמהר"נ ניחא ליה דברי המפרש לפי הגי' שלפנינו במשנה בגמ' לא ידעתי למה הלא לפני רש"י שם הגי' שבמשנה ושמר עצמו מלפרש רק שלח פירושו להגמ':
נ"י ד"ה סוחרי שביעית ולא פסלינן להו בשבילו:
דף ה ריי"ף אלא חזרת ממון כיצד כותב נ"ב בגמ' אומר:
נ"י שורה ד' כאבן פסיפס נ"ב אבני גזית תרגומו אבן פסיפס:
ע"ב רש"י ד"ה לעיולה נ"ב בגמ' איתא ומודה רב נחמן לעדות שפסול אמר רבינא ואיתימא רב פפא לא אמרן אלא לאפוקה אבל לעיולה לית לן בה והמפרש קאי על

לעיולה זה שבגמ' ונראה דהרי"ף סבר דרבינא או רב פפא פליג ארבא דרבא אמר סתם לעדות אשה שפסול משמע בין לאפוקה בין לעיולה ורבינא או רב פפא סבר שפסול רק לאפוקה ולא לעיולה ופסק כרבא ולא מייתי הא דאמר רבינא וכו' ועוד יותר נראה דניחא ליה לרי"ף בפסק דרבוותא דפסקו כרב ששת ופסול לכל עדות:

ד"ה סברי כי היכא דתיהוי להו כפרה ואמרי נשב כך:

דף ו נ"י ד"ה ובעל אחותו כאחיו הוא דילפינן בעל כאשתו ובנו נמי דה"ל בן אחותו כבן אחיו הוא וילפינן בגמ':

ד"ה זו משנת ר' עקיבא וכו' וכתבו עליו מן המפרשים ז"ל דא"כ כל הראוי ליורשו לאפוקי מאי נ"ב דברי רש"י הם על ד"ה וכל הראוי ליורשו וההכרח לפרש דברי הנ"י דאם כן וכל הראוי ליורשו לאפוקי מאי פי' דלאפוקי אחי האם מדודו שמעינן:

בא"ד כלומר דהוא ראשון בשני נ"ב פי' אחי אמו:

שם או שני בשני כגון דודו ובן דודו נ"ב פי' בין מן האב בין מן האם:

שלה"ג וכן בכל דבר שנעשה ע"י ממון כיתומה קטנה שנתקדשה מדעתה שאמרו שבעלה יורשה:

שם שורה ה' מסוף העמוד למעלה וכן לא יהיו קרובי האב פסולין מה"ת לזכות אלא לחובה:

דף ז רי"ף וכיון דבני בעל אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו:

שם אלו נאמר בגיסו הוא בנו וחתנו בנו מאשה אחרת כשר שם ועכשיו שהוא לבדו למדנו שבנו מאחות אשתו כשר הוא לו נ"ב לעיל ע"ב שורה אחרונה מכשר בבעל בת אחות אשתו וכאן לשון הגאון מוקשה שכאן כתב מכשר בבעל בת אחות אשתו היינו חתן גיסו משמע דבן גיסו פסול וכאן כתב שבנו מאחות אשתו גם כן כשר ע' בעל המאור שמתרץ:

המאור בעמוד שלפני זה ד"ה ת"ר חורגו לבדו שורה ד' מהשורות הרחבות ועכשיו שהוא לבדו למדנו שבנו מאחות אשתו של זה כשר הוא לו וכן בנו וכן חתנו וזה לשון מוטעה הוא האיך אפשר לומר למדנו שבנו כשר וכן בנו וכן חתנו:

שורה ה' וכן בנו כדין חתנו:

בעמוד זה שורה ז' שלא יעיד אדם בבעל חורגתו:

שורה ג' משורות הרחבות מאי שנא בעל אחות חמותו שלא יעיד:

שורה ו' מאי אתא לאשמועינן אי בעל כאשתו השתא באחות אמו אמרינן בעל כאחי אמו בעל כאמו לא כ"ש:

מסוף העמוד למעלה שורה ג' ובנו היינו אחיו וחתנו היינו בעל אחותו:

ע"ב המאור שורה ה' בבעלי קרובות:
דף ח נ"י מסוף העמוד למעלה אלא להיותה כהודאה בפני שנים:
שלה"ג סה"ד וזה נוטה לדעת הראב"ד נ"ב אבל הראב"ד מדייק לפי שלא ראתה את העדים ושם מפורש והוא אינו רואה אותן הרי שאין אדם צריך לראות את העדים א"כ מוכח מהתם דלא כהראב"ד:
ע"ב רי"ף ואי כתיב בה בי דינא דפלניא נ"ב כפרש"י דלאו דוקא רבנא אשי:
רש"י ד"ה לא מעלין וכו' ויכול להוציאן במקומן:
רי"ף רב הונא מיקל לדיינא דאמר מקבלין אתון חד סהדא נ"ב פי' רב הונא היה מזלזל לדיין כשהבעל דין אמר יש לי עד אחד שיעיד כדברי היה הוא אומר להם מקבלים אתם עליכם עדות עד אחד כאלו הוא של ב' עדים שאם אין אתם מקבלין עליכם עדות עד אחד לאו כלום הוא (עכ"ל ב"י) והטור כתב אלא יאמר הדיין לנטען הרי זה העיד עליך עד שיטען ויאמר עד אחד אינו נאמן עלי. זחלתי ואירא כי בתלמוד דידן כתובות פ"ה איתא דאמר ליה רבא לרב פפא אע"ג דאיתא מר עד אחד לא כלום הרי רבא הדיין אמר לרב פפא העד שאין דבריו כלום מפני שהוא עד אחד ולא המתין עד שיטעון הנטען:
שלה"ג ודאי אי קפידא אם העדים קרובים לדיינים נ"ב וע' כתובות דף פ"ה שם נראה דבכל עדות אין מקבלים עד קרוב לדיין מדאמר רב פפא כגון אבא מרי ברי דקים לי בגוויה מרענא שטרא אפומיה אבל לא למחייב שבועה אפומיה:
נ"י סמוך לסוף העמוד לא מעלין ויכול להוציאן במקומן:

פרק רביעי

דף י רש"י ד"ה אחד דיני ממונות סה"ד ודורשין (רש"י בגמ'):
נ"י ד"ה אחד דיני ממונות סה"ד לפי הגהת הב"ח ודרישות שחוקרין ונ"ב ע' בפי' המשניות להרמב"ם וכמו שהגהתי שם וע' בהרע"ב וברמב"ם עדות פ"ג הלכה ב' ותדע כי בדיקות אין לו מקום ובכל הסוגיא אין זכר לבדיקות:
ע"ב רש"י ד"ה מומחה נ"ב המפרש נקט פרש"י לפי גירסתו בגמ' אבל לרי"ף שפי' לפי גירסתו אין מקום לדבריו ובכל זאת פעולתו טובה למען לא נשכח בלמדנו הרי"ף שהגי' בגמ' אינו כן וממילא גם פירושו משונה:
המאור שורה לפני האחרונה וכרב יוסף וכרב נחמן וכרב ששת קי"ל שורה אחרונה ורב ששת נמי מודה להו דחדא ועוד קאמר:
דף יא שלה"ג שורה למעלה משורה תחתונה הרחבות חצי העמוד ולפרוע לו חובו או את חבלו:

דף יב נ"י ד"ה אמר המחבר אם ישנו לבעל דין שנטל מה שאינו שלו ויש לו ממה להחזיר:
מלחמת שורה ו' וההיא דרבה נמי קשיא עליה דרבה גמיר וסביר הוה וכתלתא הוה:
ע"ב נ"י שורה ב' אית להו רשותא ומחייבי למידן וכדכתבינן לעיל שלה"ג אינו יכול לחזור בו וב"ד יוגמר תחת הראשון:
דף יד ע"ב שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש בתשובה שורה י"ב כיון שיש בידו זכותו:

פרק שביעי

דף טו נ"י ד"ה פי' סה"ד נדון בחמורה נ"ב וכשנתערב חייב חמורה בחייב קלה נידונין שניהם בקלה:
דף טז ע"ב שלה"ג אלא עשה זה סימן טוב לעצמו לדבר שעבר ה"ז מותר:

פרק שמיני

דף יז מלחמת שורות הרחבות שורה א' כיון שלא קנאו משעה ראשונה ועל אותה שעה אי אתה פוטרו:
שורה ה' ובאמת שרב אמרה בכל ענין ואפי' נטל פטור ומשום דקסבר:
דף יט שלה"ג שורה ו' ואמרתי מנין לו:
ע"ב רי"ף כל שאינו משגיח על המשנה נ"ב זה שעושה כמו שאינה עיקר (רש"י):
רש"י ד"ה טמון לצפוניו טמון וחבוי ממצפוני התורה (רש"י):
דף כ רי"ף אם ת"ח הן נ"ב בגמ' גי' אחרת ע"ש:
סליקא במסכת סנהדרין:

מכות

פרק ראשון

דף ב שלה"ג שורה משורה אחרונה למעלה שכל סתם הלואה לא נתנה להחזיר במדבר אם לא התנה עמו:
דף ג נ"י ד"ה והשניה פטורה אם הוזמה הכת שניה אחר שנהרג הרוצח פטורה נ"ב דסד"א כיון שהוזמה עתה גם הכת שניה מוכח סופן על תחלתן אשר בשעת שהעידו היו נטפלין לעוברי עבירה ונתחייבו אז מיתה קודם שנהרג הרוצח כמו שפי' הר"י בן גיאות לעיל בדברי ר"ע שהשלישי נהרג אע"פ שלא הוזם משום נטפל לעוברי עבירה כן נהרוג גם הכת שניה כיון שנתחייבו מיתה קודם שנהרג הרוצח קמ"ל במתניתין כיון דהאי שתי עדיות לא דיינינן להו כנטפלים לעוברי עבירה אלא כעדות בפני עצמן וכיון שנהרג אינן נהרגין וגם ר"ע מודה בזה:

שם במתני' ד"ה ע"פ שנים יקום נ"ב לפום רהיטא פלטה עטו תיבה שאינו בקרא כי ר' יוסי מביא הקרא דכתיב דברים י"ז אצל ד"נ לענין התראה ושם כתיב ע"פ שנים ולית שם יקום רק דברים י"ט אצל ד"מ כתיב יקום ושם ע"פ שני כתיב לא ע"פ שנים ותמיה על התוי"ט שהיה דייקן והעתיק דבריו ולא דקדק בזה ופירושו יכול להיות גם בלא יקום כי ר' יוסי מדייק שנים עדים או שלשה יומת שיהא הדבר כולו שהוא העדות והתראה ע"פ ב' העדים:

פרק שלישי

ע"ב רי"ף ר' אלעזר אומר אם נטלו כולו כאחת אינו חייב אלא אחת כצ"ל כמו בגמ' וברא"ש:

דף ד ע"ב מתני' הכותב כתיבת קעקע כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב כצ"ל כמו בגמ' ובמשניות וכאן הרי"ף כ"כ מסיים עד שיכתוב ויקעקע ולא עד שיקעקע ויכתוב:

סליקא מסכת מכות:

שבועות

פרק ראשון

דף א מלחמת אמר הכותב מעיקרא הוה לן למימר יוסיפו הדיינין ועד דאמרי תלתא:

ע"ב המאור אי נימא מדתניא וכו' עד ואלו מסי' ההיכל ולמעלה לא קאמר כן נ"ל שצ"ל כן ולמחוק למעלה ומקרום ביצה דליתא בגמ' ואם מוסיף כמפרש צ"ל מהופך ואלו מקרום ביצה ולמעלה ומסיד ההיכל ולמעלה לא קאמר:

פרק שני

דף ב ע"ב חא"ש מהר"ם ד"ה ובמרדכי וכו' נ"ב כל בר בי רב דחד יומא רואה כי פי' המרדכי אינו שוה כלל להני פירושים שמביא הר"נ ולמען לא ישאר המהר"ם מוקשה נ"ל דלא כהלין כתבא היה כתב ידו הגדולה של המהר"מ ז"ל ונשתבש לשונו ע"י המעתיקים ודבריו צריכין תיקון ופירוש ונ"ל שכן צ"ל גם הוא כתב פי' אחר מזה דמשמע שם אפילו וכו' ופי' כמו שכתב הר"נ פי' אחר מרש"י בשם אחרים כתב גם המרדכי פי' אחר אף מזה שמביא הר"נ בשם אחרים ומה דחק למרדכי לפרש פי' אחר ע"ז כותב המהר"ם משום דמשמע שם בגמ' אפילו שאינו סמוך דקתני סתם ואם יש לה וסת תולה בוסתה:

דף ג ע"ב רי"ף אין לי אלא מופלג מנדתה יום אחד מנין שנים וג' וד' חמשה וכו' נ"ב פירוש כתב הר"נ וכמובן אין לי אלא מופלג מנדתה יום אחד היינו שלא ראתה יום ראשון שאחר ז' ימי נדה אלא ביום השני שהוא התשיעי ולפ"ז כ"כ פי' מנין שלא ראתה שני ימים אחר

ז' ימי נדה אלא ביום השלישי וכן ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' כולם סכום ימים שלא ראתה בהם אלא ביום המחרת וכשאומר עשרה פירושו עשרה ימים אחר ימי נדה לא ראתה אלא ביום אחד עשר ומה זה דתני ומנין לרבות אחד עשר הלא אם לא ראתה כל הי"א ימים אשר אחר שבעת ימי נדה וראתה ביום י"ב נדה היא אלא על כרחך מונה הברייתא הימים שראתה בהם ופירוש מנין לרבות י"א שראתה ביום י"א וכן ממנו ולמעלה י' ט' ח' ז' ו' ה' ד' ג' שראתה ביום ג' אחר ז' ימי נדות א"כ שני בכדי נסבה כי שני שראתה בשני ולא ביום א' כבר מרבה מאו כי תזוב (תוס' ריש עמוד האחרון מגמ' נדה):

רש"י ד"ה יכול בין סמוכים בין מפוזרים סה"ד אע"ג שהם מבחוץ נ"ב מוקשה הלשון מאד מאין הוא מושאל ואיך נופל על המדובר ונלע"ד האי אע"ג קאי אלמטה אע"ג שהם מבחוץ פי' הדמים שראתה בינתים אין לחוש להם שמא יצא מן המקור בג' ימים זה אחר זה ושהה בפרוזדור שהוא כמו יצא לחוץ בשלשה ימים דאז ודאי צריכה ז' נקיים להאי ריאה אלא אפילו ידענו שהריאה היה מבחוץ ולא לפנים והיא רק אחת דהיינו שראתה כחרדל כמו שכתב הר"נ לקמן מ"מ צריכה אחר אחד לכולן:

דף ה ע"ב רש"י ד"ה שני גרדיים משער האשפות אם עונת גשמים הוא אם יש בו מעט מים בבור ישבור:

דף ז ר"נ ד"ה דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. כותית מעוברת שנתגיירה בנה אינו צריך טבילה ואמרינן עלה ואמאי וכי תימא מדרבי יצחק:

פרק שלישי

ע"ב ר"נ ד"ה רבא אמר הכי קאמר וכו' וה"ק מבטא שבועה איסר נמי לשון שבועה היא איסריה דאיסר הטילו הכתוב:

המאור ד"ה אלא אמר אביי סה"ד מדלא כתב ואסר:

דף ח רש"י ד"ה ועוד שהוא סמך דבריו לומר איזה הוא איסר וכו' אלמא איסר לשון התפסה הוא:

ע"ב ר"נ ד"ה ונראה שדעת הרב ז"ל ועוד שהוא מזכיר בפירוש יום שמת בו אביו:

דף ט שלה"ג שורה ב' משורות הרחבות כגון שנדר בט"ז באב נ"ב להתענות מ' יום רצופים ומתחיל בי"ז באב והוא יום ראשון להארבעים יום ויום הארבעים הוא כ"ו אלול ואותו היום הוא כ"כ יום ראשון מתענית עשי"ת שמתחילין להתענות ד' ימים קודם ר"ה ונמצא יום אחד מעשי"ת מובלע בתוך נדרו:

דף י ר"נ ד"ה אלא מתנה לעשיר. משום דאמר אם אי אתה נוטל הא אם אמר אם אין אני נותן לך דבר ברור הוא:

שלה"ג אות א' ד"ה כתב הטור סמוך לסה"ד והראב"ד כתב אם נתכוון להן הן שאמר הבורא הוי שבועה וניחא לי בימין ושמאל אבל:

דף יא ר"נ ד"ה אביא נשבע להרע לעצמו ולא הרע שהרשות בידו נ"ב הגהות מא"י מוחק ולא הרע ונראה דלא ניחא ליה האי לישנא שבר"נ לפנינו דמשמע שהרשות בידו קאי על ולא הרע וקשה מאי קמ"ל שהרשות בידו שלא להרע לעצמו פשיטא הלא אף גם מצוה הוא שלא להרע לשום אדם וגם לעצמו וחוץ מזה שרצה לתקן עוות יותר קשה לי למה לא ניחא ליה לבעל הגהה בזה הלשון שבר"נ הלא הוא אותו הלשון שברי"ף והרי"ף מעתיק אות באות לשון הגמ' ושפיר קאי הרשות בידו טל להרע לעצמו וקמ"ל דאע"ג וכו' כמו שמבאר הר"נ ועוד היה לו להגיה בגמ' ואם בעל הגהה זה לא בא להגיה הגמרות שלנו רק ספרי הרי"ף היה לו להגיה בהרי"ף הכלל איני יודע מה רצה בהגהה זו:

דף יב שלה"ג אות ב' ד"ה ומי שנשבע שלא יצא ממקום פלוני אע"פ שיש הנאה למשביעין בקיומ' מתירין לו שלא ברצונם ובלבד שיודיעוהו נ"ב פי' להמשביע:

פרק רביעי

דף טו שלה"ג אות א' ד"ה ראובן תבע לשמעון. ולא היא דהתם הוא דוקא משום דאין כפירת עדותו מחייבתו קרבן עד שיכפרו שניהם והלכך אין העדות:

ע"ב שלה"ג שורה ז' כל שחזרו בהו והא בעלמא כל תוך כדי דיבור:

שם ולא נפק לברא חוזר וטוען לעולם:

דף טז ר"נ ד"ה וכתב הרי"ף ז"ל בתשובה. דאנן לא קיי"ל כרבי מאיר כלל אפילו בממונא נ"ב פי' אע"ג דר"מ יליף מבני גד ובני ראובן דבעינן תנאי כפול ושם ממונא הוא מ"מ לא קי"ל כותיה אלא כשמואל דאתקין אם מתי אם לא מתי חשש שמא יבא ב"ד וידון כר"מ נ"ב פי' ויפסלו:

לעיל מהנ"ל ובהא כולי עלמא מודו ומפקינן בגמ' עצמו מדכתיב:

פרק חמישי

ע"ב הר"נ שורה ג' מסוף העמוד ולמעלה וא"ל רב חנינא לרבה:

שלה"ג אם אי אפשר לרפאות הבכור בלא הקזת דם במקום שעושה אותו מום בעלמא שאינו בכה"ג:

פרק ששי

דף יז ע"ב שלה"ג ד"ה כתב הרא"ש ראובן ולוי הלוו מנה. יכול לגבות כל החוב משמעון כיון שלא מחל אלא לערב:

שם אות א' ד"ה התובע את חבירו בב"ד סמוך לסה"ד ואח"כ תשביעהו היסת או נ"ב פי' או שאין רצונך לבטל השטר תחרים חרם סתם ואח"כ צא ובקש השטר ותגבה בשטרך:
דף יח ר"נ שורה ב' בני ר"ה זבון ההיא אמהתא:
שם אלמא דב"ח קונה משכון אפילו משכנו בשעת הלואתו נ"ב פי' אע"פ שאינו ע"פ ב"ד:
שם דהרי הוא כאלו הגביהו לו ב"ד:
שם ומשום הכי אמרינן בפרק המקבל דאם מת נ"ב פי' שהשיב לו העבוט ומת הלוה:
שם ד"ה שבועה בס"ת סמוך לסה"ד כך המשביע את חבירו נ"ב כש"כ הנשבע לשקר ובהמשביע פליגי:
שלה"ג אות א' ד"ה כתב מיימוני. ומסתמא דב"ד במקום בהכ"נ יושבין ולכך קבועים בב' וה':
ע"ב רש"י ד"ה כפירת טענה שתי כסף. טענה דמתני' לאו אתחלת טענה קאי אלא אכפירה שכופר בטענת חבירו לבד הודאת הפרוטה:
דף יט ר"נ מסוף העמוד למעלה שורה כ' אלא ודאי אפילו לרב בטוען דוקא קאמר:
שורה ז' ואמרינן נמי אפילו לא טענו דאלמא טענת ברי בעינן נ"ב ערוך טען א' מפרש (בעלאדען) טען ג' מפרש (ענטגענגענשטעללען) וכאלה מדויקין רק על טענת ברי:
שורה ו' ואין אלו ראיות דמאי טענה תביעה נ"ב תבע מפרש הערוך פאדערין (אונטערזוכען) כאלה שייך גם בשמא:
שם קודם להנ"ל והלה אומר לא כי אלא פרוטה ואפילו אמר אין לך בידי אלא כך וכך חטים ושעורים שהלויתני חייב
ע"ב הרי"ף שורה א' וכן הלכה וא"ר אמר שמואל:
שלה"ג רק היכא דבהודאה דאתמול היו שם עדים והיכא שהודה אתמול שחייב והשתא טוען פרעתי ולא היו שם עדים בהודאה איכא פלוגתא התוס' פרק הגוזל בתרא דף קי"ח כתבו דר"י ראה ושמע לר"ת שחייב השבועה:
דף כ כתב הרי"ף ז"ל בפרק זה בורר דכל היכא דלא אתמר בהדיא לית הלכתא כמר בר רב אשי הלכתא כותיה בר מהני תרי מיפך שבועה וחוורי וסימניך הפך לבן ע"כ ודבר זה קבלה הוא ביד הגאונים ז"ל ופירוש חוורי דאמרינן בפ' בהמה המקשה בענין צומת הגידין כיון דזיגי אף על גב דלא חוורי הלכך קי"ל דבדאורייתא לא מפכינן אבל בשם מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל כתב ולית הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחוורי ודברי הגאונים ז"ל עיקר:
שלה"ג ולי נראה כי מיימוני רצה תחלה לברר אם מדיני אדם יש לחייבו או לאו ואמר כי נפטר הוא ממנו בשבועה ושונה והולך:

שם אות א' ד"ה שאלה על שבועה. ויש אחרים שאע"פ שהן נתבעים והם דרבנן כעין דאורייתא ואין הופכין שבועתן והם נשבעין בטענת ברי נ"ב אע"פ שהן טוענין ברי שאינם חייבין כלום לתובע שטוען שמא חייב לו הנתבע:
שם אם יאמר התובע אינני חפץ בתקנה זו שתקנו חכמים אלא הריני כשאר כל התובעים וישבע לי הנתבע היסת שומעין לו ואם יחזור הנתבע ויהפוך השבועה על התובע שומעין לו ואם לא רצה לישבע ילך לו סה"ד ואין מונעין אותו:
שם מסוף העמוד שורה ה' שחייב בעל השטר לישבע כעין של תורה כמו שנשבע כשטוען עליו שפרעו:
שורה ג' ואם טוען הלוה מחלת לי השטר:
ע"ב שלה"ג א' תשובה לרב אלפסי והמונע אותו מעיד על עצמו בזיופו אבל יניחוהו להטיל:
ואם הוא מורד לקבל הדין ואפשר שיגמור הדין עליו בדייני עובדי כוכבים:
ב' והמלוה את חבירו בפני עדים. ורש"י כתב שאין צריך אלא כההוא דשבועת הדיינין (טור סי' ע'):
וכן מדעת רבי' (עי"ש בטור וב"י):
דף כא שלה"ג סמוך לסה"ד:
שכן אמרו חכמים ז"ל כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואע"פ שאח"כ נתוודע שפרע לאביו אינו נפטר בזה שאין שמעון:
ע"ב שלה"ג יכול לומר אשבע לך מכל ממון שבעולם חוץ מממון זה שלא אשבע לבעליו:
שם ואי לא הודה וכפר ישבע לו היסת שלא פרעו אלא פעם אחד ע"כ:
דף כב שלה"ג שורות הרחבות שורה ג' מי שהאמין בשטר הוא וכל הבאים מכחו היורשין נמי נאמנים כי הם באים מכחו ומקבלי מתנה נמי:
שם א' ד"ה בהא דבעינן וכתב מיימוני פ"ט מה' נזקי ממון מיהו מדיוקא שאין לתובע עדים על השעורין אבל ביש לו עדים אע"פ שלא תבעו:
שם וא"כ כיון דהרא"ש ז"ל אינו פוטרו משעורין אלא מטעם דדיינין בודאי אין לו עליו תביעה זו:
מלחמת שורה ב' מסוף העמוד למעלה וא"ת א"כ מה הועיל בתקנתו נ"ב פי' מה הועיל המלוה מה שהתנה עם הלוה שלא יפרע לו אלא באנפי פ' ופ' הלא עוד יש חשש שיבואו עדים להעיד על המלוה שקבל מעות מן הנתבע בתורת הלואה ויהיה נצרך לשלם להנתבע מה שקיבל ממנו או יקרע השטר בח"י הנתבע או שמכר נתבע לתובע שדה וקיבל מחירו המעות ועתה ירד הנתבע לשדותיו עד שיקרע השטר והעדים נאמנין כאשר

אמרנו אין לך בו אלא תנאו ומתרץ והרי הועיל לפסלם לפרעון דשכיח אבל שיעידו דבר אחר אינו חושש כי הוא מלתא דלא שכיחא:

ע"ב שלה"נ והשתא דאתית להכי דמצי תפיס על הודאתו מה שלא תבע לו ה"ה:

ר"נ שורה ראשונה הרחבה וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' שכירות:

שורה ז' וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכתב קרוב אני לומר:

דף כד ע"ב ר"נ והקשה ה"ר יוסף הלוי ז"ל על דבריו נ"ב פי' על דברי עצמו:

שם משורה אחרונה למעלה שורה ו' והוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו פי' שאפילו הבית ומה שבתוכו לפנינו:

שורה ד' שהרי הוא דבר שאפשר לעמוד עליו פי' אם היה הפקדון לפנינו ובזה יהיה דברי הרמב"ן כדברי הרא"ש ע"ש אלא שהרמב"ן קיצר:

פרק שביעי

דף כה ע"ב שלה"ג ואקשינן עלה מ"ש מבור דאמרינן לא יקצוץ ואמרינן עלה:

דף כו ר"נ ד"ה יכול לומר לו שכרתיך לא הוה אמר מלתא דידע דמספקי בה רבנן נ"ב פליאה ממני מאין ידע אטו כ"ע דיני גמירי וע' יבמות קי"ד בתוס' ד"ה מי שסברתם היפך והעתקתי דבריו בגמ' אצל תוס':

שלה"ג אבל שכרו שלא בעדים נאמן לומר פרעתי בלא שבועה ופי דהיינו דוקא:

ע"ב ר"נ ד"ה הלכך לענין הלכה. ומייתי מתניתא לדחויי שמעתתייהו דרב ושמואל דהוה מעלי ליה מעיקרא:

הרי זה שומר של בעלים מדעת ויצא לו נ"ב (פ"ח וע"ש שמפרש דברי הרמב"ן והר"נ):

דף כז ר"נ ד"ה ירושלמי ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק אחד עשר מהלכות שכירות שאפילו שכיר קטן נשבע נ"ב כבר סניה שם מהר"י אבוהב שכן מצא בס"א שאפילו השוכר קטן נשבע השכיר (רא"ש ע"ש):

שם ומכאן קשה למה שכתב הרב אלפסי ז"ל בתשובה שאלו מקמיה בעסק חד גברא דתפיס ספר מקרא ואמר שהיה ממושכן בידו והשיב בלשון הזה

ע"ב רי"ף אבל בעה"ב שעשוי למכור את כליו נאמן ולא אמרן נ"ב אף שהר"ן כופה א"ע לפרש דבריו באשר הוא לענ"ד מרגלא בפי ליקח ראיה מאשר הוא ברא"ש על דברי הרי"ף וכיון שגי' הרא"ש כגי' הגמ' היה כ"כ ברי"ף שלפני עיני הרא"ש ובפרט שגם להר"נ אינו מחוור גי' הרי"ף למה נאמר שהרי"ף גרס כן טוב יותר לומר שנשתבש מלתלות ברי"ף דבר שאינו מחוור וגם הרא"ש לא היה שותק והיה מביא לשון הרי"ף

והיה מחוה דעתו בין שני הגירסות מכל זה שמעינן שברי"ף שלפני עיני הרא"ש היה כגי' הגמ' ומעתיקו גם הוא כן וגם הרי"ף בשער ו' מקדים דרכו להטמין להצניע:
שם ובכולהו לא אמרן כו' נ"ב זהו גי' ר"ח שנראה לר"ת כמובא בתוס' ד"ה בקונטרס גרס:
ר"נ ד"ה בטענו כלים הניטלים תחת כנפיו בעל הבית שנטל כלים קטנים תחת כנפי בגדיו ולא הכירו בו עדים נ"ב והכירו העדים במקצתן (תוס') כי אם לא הכירו כלל הדרא קושיא לדוכתה ודלמא לא משכנו:
ברי"ף והשער השני אם ראוהו העדים נ"ב שנכנס למשכן את חבירו ויצא וכו' כמו שכתב בשער השלישי צ"ל גם כאן ואף מובן שכן הוא וכמו שכתב הרי"ף אלו ג' שערים בחקי הממשכן:
דף כט ע"ב רי"ף אי דמיא הא דרב אבא להא דמיא:
ר"נ ד"ה וחזינן מאן דסבר. סמוך לסה"ד ומפרקינן כדאמר רב נחמן כגון שיש עסק שבועה ביניהן הכא נמי כגון, שיש עסק שבועה ביניהן כדרבא דאמר רבא מנה לי בידך והוא אומר אין לך בידי אלא חמשים וחמשים איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם כן הוא שם בגמ' ומסיים תוס' כאן והיינו כר' אבא והעתקתי כי אדמה שבזה הלשון גדול יותר ההוכחה שרב נחמן כר' אבא ס"ל:
שם אלא דהכא אין הנתבע משלם כלל נ"ב המוסגר בשתי חצי רבוע נ"ל דאין להשתמש בו אלא בתיבה אחת היינו כלל שטוב להוסיף בלשון הר"נ אבל שלא פשע אין לו מקום כאן כמובן לכל הוגה:
שם דמה שאין היורשים יכולין לישבע אינו בפשיעתן אבל תובע:
שלה"ג סי' א' ד"ה לדעת רש"י ומיי' נ"ב והגהות מימוניות משוה דעת הרמב"ם לדעת ר"ת וכן באה"ג:
דף ל הר"נ ד"ה מתני' אבל היכא דאינו חייב לשלם אלא לחנוני בלבד נ"ב כגון שהמחהו אצל חנוני והפועל אמר לבעה"ב אני מקבל את החנוני ואני פוטרך לגמרי אפילו החנוני לא יתן לי:
שם ד"ה ופועלים נשבעין לבעה"ב. ודוקא בדאיתיה לחנוני הא לאו הכי נ"ב פי' הא לאו הכי שאין לחנוני עתה לפנינו בשעת שבועת פועלים אבל בשעת דין היה והכחיש את העדים ונתחייבו העדים שבועה אבל אם לא היה החנוני כלל ולא ידענו מהכחשתו כבר כתב הר"נ לעיל שנוטלין הפועלים בלא שבועה:
שלה"ג שאלה ראובן נתחייב לו שמעון שבועה וקנה שמעון אותה שבועה ונתן לו מקצת הדמים שטוען ראובן בתורת פשרה שלא ישבע:

שם אבל עכשיו שנתחייב לו בממון שבועה אין כאן מכירת שבועה אין כאן והמכירה בטלה:
דף לא ר"נ שורה ב' ואמר ליה תן לי בדינר פירות עכשיו טרם שאביא לך את הדינר שלה"ג שורה ו' והביא ראיה מפרק ג' דנדרים כ"ה: דקאמר כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות וה"ד שבועות שגגות כרב כהנא וכרב אסי:
ע"ב שלה"ג שורה אחרונה משורות הקצרות אפילו היה היורש נ"ב דיבור בפ"ע וקאי על הא דר' יוחנן בן ברוקא:
דף לג ע"ב ברי"ף אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע נ"ב שבועה דאורייתא כגון בפקדון וגם במלוה כגון שמכחיש את העד ואח"כ הביא התובע עוד עד וכן שבועת היסת כגון שכפר הכל במלוה:
סליקא לה מסכת שבועות:

עבודה זרה

פרק ראשון

דף א ר"נ סמוך לסוף המשנה ד"ה אע"פ שמצר עכשיו שמח הוא לאחר זמן סה"ד ומשום דהכא אליבא דחכמים דר' ישמעאל קיימינן לפניהם אסור לאחריהם מותר נ"ב והיה צ"ל יום אידם עצמו מותר אלא לאחר שפרע חובו שמח הוא לאלתר:
שם ד"ה כשאמרו אסור לשאת ולתת עמהן כה"ד דחזי ליה קמיה ביום אידו ואזיל ומודה נ"ב רש"י בגמ':
ע"ב רי"ף שורה ג' דינר קסרי נאה גרסינן בפרק השוכר את הפועל ס"ה רב יהודה משדר ליה קורבנא לאבודרנא (בגמ'):
שלה"ג ואע"ג דמתנדבין ונותנים המעות לכומרים מותר לו להלוותו שאין הכומרים קונין:
שם לשון ריא"ז בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד לפי שישראל שבחו"ל הן מפוזרים.
דף ב רי"ף אמר ר' יצחק איש כפר עכו (כצ"ל כמו בגמ'):
שלה"ג אפילו היה דעתו לחזור למקומו אבל מקומו כפוף למקום שהוא שם כגון בבל לא"י אז יש לו:
ע"ב ר"נ שורה ב' למעלה משורה אחרונה נבילה דידיה בקדרה דישראל ומסתפו דאי חזי ליה כן גי' ב"ח והוי תרי טעמי:
שלה"ג ולא חשו לה חכמים מאי לא חשו לה חז"ל אמ"א הכא לא חשו להם חכמים:
דף ג ר"נ שורה י"א קיסטא נ"ב הוא גי' הערוך:

שורה כ"ב מסלק אותה העובד כוכבים מעל גבי כירה ומחזירה ע"ג כירה שסבור הוא לסלק את שלו ולהחזיר שהרי אין לו קפידא בכך:
שורה ל"ה אין חוששין לה לא משום נבלה ולא משום בשולי עובד כוכבים ולא משום צנורא:
ע"ב ר"נ ד"ה ובכרכין נ"ב בעמוד ליתא כלל רק בגמרא איתא וצ"ל בכרכין:
דף ד במתני' רבי יהודה אומר מוכר הוא לו תרנגול הלבן (נ"ב כצ"ל כמו בגמ' ומשניות):
ע"ב שלה"ג כגון סוס דבי וויאדן דפ' המצניע:
מלחמת מסוף העמוד למעלה שורה ד' נמי מוכחא סוגיין כדכתבינן ואין בהם ספק:
שורה ב' בסופה ועוד נתפרש בספרינו:
דף ה רש"י ד"ה כבלין ושלשלאות. ד"ה הינדואה בברזל של ארץ הודו שאין עושין אותו אלא לכלי זיין:
ר"נ שורה ראשונה אימור לשחיטה זבנה פירש רש"י נ"ב בתוס' שם מביא פי' זה בשם מפרש אחר ובשם רש"י מביא הרשב"ם פי' אחר:
ר"נ ד"ה והאידנא נהוג ומשנינן אי אפשר כלומר בלא הפסד נ"ב לרש"י שמפרש א"א בלא איבה אין ראיה כל כך שיהא שרי משום פסידא:
ע"ב שלה"ג ב' ד"ה וגבי איסור מכירה:
וכן הוא דעת הרא"ש ורמב"ן כתב דה"ה בחו"ל:
גם מה שכתב הטור דהרא"ש ז"ל דחה דברי הרמב"ן אינו שם בחבורו נ"ב לפנינו ברא"ש איתא בפירוש על דברי הרמב"ן ולא נראה וכן מעתיק הטור:
דף ו ר"נ שורות הרחבות למטה בעמוד שורה ב' בהמה על מנת לשחוט מהו נ"ב ועוד בתוספתא פ"ב תני סתמא בלא שום מחלוקת כר"י בבהמה:
ע"ב ר"נ ד"ה מתני' אף במקום שאמרו להשכיר. ולפי זה מתני' ה"פ אף שבאותן מקומות שהקלו להשכיר כעין סוריא ולר"מ או א"י לרבי יוסי לא לבית דירה הקילו אבל בחו"ל שהקלו נ"ב פי' לד"ה אף לר"מ וה"ה סוריא לר' יוסי שמקיל למכור אף להשכיר לבית דירה מותר:
דף ז ר"נ ד"ה הא סתמא. ותמהני כיון דלא איפשטא האבעיא רבא אמאי איכסיף:
שלה"ג שורה י"ח או יארוג לו:
שורה כ"ב שיעשה עובד כוכבים לו:
שורה כ"ט מלאכה לו בשבת:
סמוך לסה"ד התיר מהר"ם לישראל לשכור עובד כוכבים:

פרק שני

ע"ב ר"נ סמוך לסוף המשנה לא כן תנינא אבל כותית:
מניקה בן של ישראל (נ"ב כן איתא שם):
דף ח מלחמת ד"ה אמר הכותב נראה לי סמוך לסה"ד ואל הוה בהא מלתא פלוגתא לא הוינן מקשינן מדרב יהודה:
שם ד"ה ומה שכתב בעל המאור ז"ל ואם יש בקיאין עומדין על גביו מותר כעובד כוכבים המל את ישראל:
המאור ד"ה ואם יש בקיאין עומדין על גביו מותר כעובד כוכבים המל את ישראל:
דף ט רש"י הרי הוא בא ללמד על רוצח כדמשמע פשטא דקרא נ"ב נשתבש העתקת רש"י אדרבא משמע שרוצח בא ללמד על נערה מאורסה וטוב להעתיק כאן רש"י שברי"ף בפסחים וז"ל שם ד"ה וכי מה ענין. מה למדנו מרוצח לנערה המאורסה מעתה והלא פירש בה דאונס פטור דכתיב ולנערה לא תעשה דבר אלא נראה כמו שרוצח בא ללמד כאן ונמצא למד מכאן והכי קאמר כרוצח כנערה המאורסה שניהן שוין מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה מאורסה ניתן להצילה בנפשו של רודף אף רוצח ניתן להצילו בנפשו של רודף ומקיש נערה מאורסה לרוצח וכו' כמו שבעמוד אך הרי"ף ז"ל השמיט כאן הרישא שאינו נוגע לענינינו כאן וזה הטעה להמעתיק רש"י מן הדרך:
ר"נ ד"ה דרך הנאתן. ומיהו לענין אכילה (פי' לרפואה וה"ה לשתותן) אין לנו דאפשר שעשאום כשל תורה שלא להתרפאות בהם (פי' באכילה ושתיה) שלא במקום סכנה:
של דבריהם כדרך הנאתן (פי' אפילו שלא באכילה ושתיה אלא לרטיא ולמשוח):
שם שורה ב' למעלה משורה אחרונה שבעמוד ד"ה לא אפשר וקא מכוון שלה"ג מאיסורי הנאה כתב הרשב"א בתשובה ולרופאים שאמרת ראיתי שעוריה שנותנים לחולים אותן משקים הנעשים ביד עובדי כוכבים מחומץ שלהם ודבש או פאנג ולא ידעתי מקום:
וכ"ש באיסורי יין נסך ואפילו בסתם יינן ככבשין שדרכן:
ולא בדברים שדרכן לתת לתוכן יין בלבד אסרו אע"פ שאין ניכר בהם אלא כל הדברים הנעשים על ידן שרגילין לתת לתוכן שום דבר איסור אין אותו דבר האסור מתבטל במיעוטו להתירו ואע"פ שאלו נתערב:
ואע"פ שאפילו ודאי יינן שנתערב בשאינו מינו בידינו או אפילו תחת ידם בטל ברוב לפי שזה דרך מקרה לא החמירו בו עד שיהא נותן טעם אם כל שדרכן לעשות כן אסרו ואינו בטל במיעוטו כדרך שאמרו בכבשים שדרכן לתת לתוכן יין ובגבינה וכ"ש משקין אלו:
הא שרוב החולים בקדחת כל הרופאים בקיאין דנין אותו לחיים:

וכל מי שנפל למשכב ואפילו ג' ימים דא"כ חולה שחלה ג' ימים נאכילהו ביום הכיפורים ולא לבעי אומדנא:

ע"ב ר"ף מה מתים אסור בהנאה:

את העגלה בנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן אסור בהנאה ר"נ ד"ה שומט את ידו ואיכא למידק דמהכא משמע דמותר לאיש להסתכל במראה נ"ב בתוס' משמע דהך דהכא חושב בין הנך דמשמע מהם שאסור לאיש להסתכל במראה כי דוקא במסתפר מעכו"ם התירו לו להסתכל משום חששא ע"ש:

שלה"ג דיבור ראשון בראש העמוד בסה"ד אם אינו משקה אותו משקה לשעתו שאינו כאמדוהו לח' ימים שאינו צריך אלא כחצי שעה:

שם אות ג' ד"ה תבשיל שיש בו יין משורה אחרונה למעלה שורה ב' אלא בעירוב בד"א נראה אותה מטעמת שאנו עושים מאגוזים ופת לישראל וע"א ומערבין:

רש"י ד"ה ועורות לבובין שקורעין נגד הלב דדרך לעשות כן לעבודת כוכבים ומוציא את הלב דרך הנקב:

דף י ר"נ שורה ד' דבלא יין אלונתית שרי נ"ב שרי פירושו כמו נחה שמביא ראיה משם מדקאמר הלוקח יין לתת לתוך אלונתית ש"מ שאלונתית מתחלה נחה באוצר בלא יין ויחנו במדבר ויחן שם ישראל ת"א ושרו במדברא ושרא תמן ישראל כי אין לפרש הכא שרי כמו מותר כי איך מוכח מהתם היתר וכן משמע מלשון שרי ולא כתב שריא כמו מלפניו ולאחריו:

רי"ף רב לא שתי מיא מבי ארמאה נ"ב הוא גי' ר"ח רב לא שתי כו' אבל בגמ' שלפנינו הגי' שמואל לא שתי וכו':

שם אמר שמואל מטפטף נ"ב מטפטף הוא גי' ר"ח ולפנינו הגי' מי טוף טוף וכן טוף טוף להדי טוף טיף הוא כ"כ גי' ר"ח ולפנינו איתא טיף להדי טיף טיף ובפסחים הגי' טיף להדי טיף והכל חד וכונה אחת על מהירת ורדיפת ותכיפות הטיפין זה אחר זה:

שם דתניא ר' אליעזר אומר אוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש נ"ב פי' שמא יבוא לידו תאנה וענבה מנוקרת ומנוקר אסור משום גלוי משום שנאמר שומר וגו' ולא יאונה לידו תאנה וענבה מנוקרת אבל ביום אינו צריך שימור כשרואה פירי מנוקרת לא יאכל וקשה יהיה אסור כל התאנים שיש להם' פה מהתלישה ש"מ מפני שפי תאנה קצר אין בו משום גילוי כי ניקור יש לו שיעור שיהיה פי הניקור כאצבע קטנה של קטן בן יומו:

ר"נ ד"ה והרמב"ם ז"ל כתב בפרק אחד עשר כדתניא בספרי ונסכו יין רביעית לכבש האחד נ"ב מוסיף אף שאין בקרא יין אך כן פירושו של ונסכו מה ינסך יין וכן פרש"י במדבר כ"ח ז' ונסכו יין אך למה מדלג ההין ע"כ צ"ל ונסכו יין רביעית ההין לכבש האחד:

ע"ב ריי"ף אחד תלוש ואחד מחובר כל שיש בו ליחה נ"ב פי' הרע"ב שהארס מתערב עם הליחה ומתחלחל בכולו אבל בדבר יבש חותך את הנקור ואוכל את השאר:

שם נשיכת נחש אסורה נ"ב פי' הרע"ב בהמה שנשכה נחש ושחטה אסורה שהארס מתערב עם הליח ומתחלחל בכל גופה:

שם משמרת של יין אסורה נ"ב פי' הרע"ב אע"פ שהכלי התחתון מכוסה במשמרת יש בו משום גילוי שהארס עובר דרך המשמרת והולך לכלי התחתון ור' נחמיה מתיר מפני שהארס צף ואינו עובר ואין הלכה כר' נחמיה והוא פי' הרמב"ם ולפי' הר"נ שפי' מפני שהיא מנטפת הלא רק בדעביד טיף טיף ונתת דבריך לשיעורין אך כיון דאין הלכה כר' נחמיה מתורץ הכל:

דף יא ריי"ף נוד בדסקיא צרורה וחתימת פיו למטה כצ"ל כי צרורה היא קשורה והוא החתומה וכן כתב הר"נ נוד של עור מלא יין וקשור כו' והגי' בגמ' נוד בדסקיא חתימת פיו למטה כ"כ פירושו סתימת פיו ולמטה והיינו הקשר שעל פי הנוד ולאו דוקא חותם ממש וכן מפרש הרמב"ם כל חותמות דהאי סוגיא סתומות ע"ש מאכלות אסורות פי"ג הל' ח' אגנא. דקילא. נוד. כייף פומיה לגו:

ר"נ ד"ה היכי דמי סה"ד על פי השיטות שכתבתי כצ"ל ומן המדפיסים יצא השטות:

שם ד"ה ואי כייף פומיה של נוד לגו וצייר כעין שקושרין כצ"ל ותיבת וחותם לא יצא מיד הר"נ כדמשמע מלשונו עד כה ומכאן ואילך גם בריי"ף ליתא ונכון למוחקו גם בגמ':

ע"ב ריי"ף כותי ההולך ליריד בהליכה אסור ובחזרה מותר נ"ב בגמ' בין בהליכה בין בחזרה מותר וכן מעתיק הרא"ש ובטח היה כן גם בריי"ף שלפני הרא"ש ועל כל מדפיס לתקן כן בריי"ף:

דף יב ע"ב רש"י ד"ה לא חש למלתא למגזר שכרא אטו חמרא סה"ד אח"כ צ"ל ד"ה ורבא שרי ומקומו קודם ד"ה לא חש:

דף יג ריי"ף ודלמא מאירא דצור אתא נ"ב בגמ' איידי דצור וכן ברא"ש:

שלה"ג ומה שנהגו עתה להרחיץ החבית ע"י עובד כוכבים לכתחלה:

דף יד ע"ב ריי"ף איבו מנכית ואכיל כצ"ל כמו בגמ' ורא"ש:

שם מהלכות של עמעום נ"ב פערזעהן בלשון אשכנז ערוך:

רש"י ד"ה אבי מיצרי בשדות אצל המצרים (רש"י גמ'):

דף טו ריי"ף ומגיסה בה עד שתצא מבית המרחץ נ"ב בגמ' ורא"ש עד שתבוא מבית המרחץ ועל שני אופנים ישנם בתי הרחיצה יש בית המרחץ בעיר אשר כל אנשי העיר רוחצים שם ובכזה מצייר הגמ' ע"כ אמרו עד שתביא מבית המרחץ כי ביציאתה מן המרחץ עדיין אינה רואת מה בביתה עד שתבא לביתה ויש כ"כ בעלי בתים שיש להם בית המרחץ בביתם חדר מיוחד לרחיצה ופתוח לבית הבישול וכשנכנסים לרחוץ סוגרין אחריהן הדלת וכשפותחין הדלת ויוצאין מבית המרחץ רגליהן עומדין בבית הבישול ועיניהם רואות מעשה הנכרית ובבית המרחץ כזה מצייר הריי"ף ע"כ כתב עד שתצא גם בגמ' איתא או מבהכנ"ס שהוא כ"כ דבר מצוה לשמוע קדושה כמו מבית המרחץ מטבילת נדה והריי"ף משוה ביאתה מן השוק לביאתה מן המרחץ כי מה עושה אשה בשוק לוקחת קמח לאפות חלות ומפרישה חלה ולוקחת נרות להדליקן והן המה כולם שלשה דברים שהאשה צריכה להזהר בהם אבל בהכנ"ס אין זה מעיקר מצות האשה אבל להניח עובד כוכבים אצל הכירה ולצאת לדבר הרשות לא חשידי בנות ישראל:

ע"ב ריי"ף אבל בדג מליח הלכתא כחזקיה ובר קפרא דשרי דהוו להו רבים לגבי יחיד נ"ב הרא"ש מסיים ועוד שהם רבותיו של ר' יוחנן אבל בביצה צלויה איפסק הלכתא דלא כותייהו:

דף טז ר"נ ד"ה צמחי נ"ב צמחי גם קלפי שניהם קשקשים דקים (גמ'):

ע"ב שלה"ג סמוך לסוף העמוד היו סתומות פתח אחד מהן ונמצא בהן דג טהור שנייה ונמצא בה טהור כולן מותרות:

חדושי א"ש מהר"ם א' ד"ה פי' ועכשיו סה"ד מן העלין לכלי מעצמן ע"כ:

דף יז ר"נ ריש העמוד משרצת ונוצרת ממה שהוא יושב עליה:

שם לאחר שנגמרים ביצים במעיו מטילן ויוצא מאליה הדג שנגמר בעוד הביצה במעיה:

ע"ב ר"נ ד"ה אין שם מומחה. ומהם הוצאתי קרבים הללו נ"ב משמע שעד היאמר אני מלחתים הוא חומרא ולא סגי באומר של דג פלוני וטהור הוא ובאלו טרפות משמע להיפך שכתב שם הר"נ על הא דאיתא התם לוקחין ביצים מן העובד כוכבים באומר של עוף פלוני וטהור הוא ואיכא מאן דאמר דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכי אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפילו לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפ' אין מעמידין גבי דגים דהאומר אני מלחתים הכא נמי וכו' ובב"י סי' פ"ג כתב שדברי הר"נ באלו טרפות הם בשם הרמב"ן אבל מכל האי לשנא שהעתקתי נראה שכן פשוט שם להר"נ דאומר משל דג פלוני טהור עדיף מאומר אני מלחתים והטור שם ס"ל שאומר אני מלחתים עדיף מאומר של דג פלוני וטהור וכתב

הב"י וכ"נ מדברי הרב) המגיד פ"ג מהמ"א ומדברי הר"נ כאן אינו מזכיר כלל ואחר כל אלה הנכון שחסר כאן ושם בר"נ השם אמרו והסברות הפוכות מי שאמר זה לא אמר זה:

פרק שלישי

דף יח ר"נ אבל יש לרש"י ז"ל גירסא אחרת שהוא גורם נ"ב הוא הגי' אשר לפנינו בגמ' שם:

המאור ע"ב שורה ראשונה עד דרתח עלה ומשברה ומבטל לה:

ע"ב ר"נ ד"ה שמע מינה תלת. וכ"ת ההיא לא איצטריכא ליה משום דמשנה היא לקמן: סמוך לסה"ד בין עובדה בין אינו עובדה דמתמהינן מאי עובדה ומאי שאינו עובדה אי אידי ואידי:

דף יט ר"נ דסמי עינא לאו דוקא אלא פחות צורתו נ"ב וכן פרש"י כאן פחות צורתו וכר"ה כלומר השחתת צורתו:

שלה"ג ד"ה וכתבו התוס' והרשב"א כתב (בתשובה ב"ה סי' קמ"א מביאה בלא לשון חרות על טס כסף):

שם והעושה צורת פנים כצורת החיות שעושה לה דמות ד' פנים אלו הרי זו אסור אבל אחת מהן בלבד לא ותדע:

שם והלכך אפילו צורת אריה בלשון ואפילו בולט מותר סה"ד ואינו חושש לכלום נ"ב ב"ה מסיים שם שהרשב"א חזר בו מהיתר צורה זו:

דף כ ר"נ סוף שורה אחרונה שקץ לשון שרץ:

דף כא שורות הרחבות ריש שורה ג' פלוגתא נ"ב פי' חילוק:

שורה ה' ולפי דרך זו אפילו מכוון שרי העברה אלא שאפשר ד"ה והא תנן רבי יוסי אומר נוטעין ייחור:

ע"ב ר"נ ומפני שנעשו שומר לפירי בשעת קטנותו נ"ב כצ"ל ברור אף שבכל הדפוסים עבודו אבל כל עין העומד על הענין רואה שאין לו מקום כאן ואדמה שנשתבש ע"י המעתיק הראשון כי בפסחים איתא ושומר לפירי אימת הוי בכופרי וכן העתיק הר"נ בכתב ידו ומפני שנעשה שומר לפירי בשעת כופרי ונדמה למעתיק כופרי כי העובד כוכבים נקרא כופר והעתיק בפנים כפי' של כופר היינו בשעה שעובדו עשיתי ג"א והעתקתי כפרש"י שם ד"ה ושומר פירי אימת הוי בכופרי כשהן קטנים:

שלה"ג א' ד"ה וגבי נטל עצים סמוך לסה"ד מלבד שצ"ע גם לפירושו במשניות:

שם פ' אותו ואת בנו פי' להדיא שאין אותו ואת בנו נוהג בזכרים ועשה עיקר מזה ואלו לפירושו במשנת פ' מומין אלו בסופו פי' דנוהג אותו ואת בנו בזכרים נ"ב לענ"ד פירושו

בפרק אותו ואת בנו אינו סותר כלל פירושו בפרק מומין אלו שזה לשונו בפ' או"ב וראוי שתדע שאין חוששין באותו ואת בנו (פי' כשרואין עגל כריך אחר בהמה אין חוששין שהוא בנו) אלא באם בלבד (פי' היינו כשעגל כרוך אחר פרה אז חוששין לאותו ואת בנו ואסור לשחוט שניהם ביום אחד) יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו (פי' אבל כשרואין עגל כרוך אחר שור אין חוששין לאותו ואת בנו ומותר לשחוט שניהם ביום אחד) ע"כ. ובפ' מומין אלו מעתיק המשנה כצורתה ואינו מותר להקריב אותו ואת בנו פי' אפילו עגל עם שור מיירי שיודעין ברור שזה השור הוא אבי אותו העגל אז כ"כ אסור לשחוט אותן ביום אחד וכן פוסק בפסקיו כי סבר כר' יהודה דספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי לא:

דף כב ר"נ מסוף עמוד למעלה סוף שורה י"ז אבל לא שיהא כתערובת ממש:

שלה"ג דרבי אליעזר סבר דאברים בעלי מומין שנתערבו באחרים יקרבו:

שם ופריך עליה התם מההיא דתנן אפילו:

שם ואין לומר דה"נ אלא חד מינייהו נקט:

שם ה"ל לתלמודא להקשות ורב נחמן שביק סברת רבנן:

שם שורה א' משורות רחבות שהאיסור בזוג שהלך לאיבוד אלא משאר התערובות נפלו:

ע"ב הגהות מא"י בגמ' גרסי' ונשתרי לך נ"ב ומשמע שהכונה אחת הוא שכולם שרי וגי' ר"ח בחבית יין שלו ומסיים ושאר חבית מותרות לך כולן בהנאה ע"כ כי אנו רואין את דמי חביתא דשדי בנהרא כאלו שדי חביתא דאיסורא בנהרא ושאר היין נשאר כולו לגי' הרי"ף או כולן לגי' ר"ח של היתר ושייך שפיר ואידך או ושאר מותר:

דף כג רי"ף תיבה ראשונה שבעמו רב צריך לבטל:

פרק רביעי

דף כד שלה"ג א' ד"ה וגבי דברים. אלמא שמה שלפנים קרוי זבחי עבודת כוכבים:

שם ומשכבה אותן השמש מכרן או נתנן:

שם וככרות שמביאין דורון הרי אין מביאין. לשון ריא"ז ב' ד"ה כל דבר שנאסר שורה ב' משורות הרחבות שהרי אין מדליקין אותן אלא להאיר נ"ב וא"ג דהוי נרות במקדש ע' ר"נ:

דף כו ר"נ ד"ה ההוא עובד כוכבים התם דקאזיל מיניה ומיניה דהיינו נגיעה ממש:

שם אבל בתוספות פירשו דהתם וכו' כצ"ל וכן מעתיק הב"י בסי' קכ"ה בהעתיקו דברי הר"נ אלה כי תוס' מקשים על רש"י לפי פירושם דקא אזיל מיניה ומיניה שנגע בחבית ביין שבבור ודוחים פרש"י שפי' שסופו היה בזריקה דוחים בשתי ידים ומקשין על רש"י

לפי פירושם שגם סופו בנגיעה ונשארו בקושייתם על גי' רש"י דגרס נגע ברישא דלולבא בחמרא ומפני קושיתם גורסין נגע בחמרא ומה שכתב הר"ן אלא דחבית כיון וכו' הוא סברת עצמו ליישב האי קושיא לגי' רש"י אף לפי פי' תוס' שפירשו דהתם נגיעה ממש הוא ע' תוס' ד"ה ה"ג נ"ז ע"א: בר"נ משורות רחבות שורה י"ד וה"ה נמי שלא בכונה:

ע"ב רי"ף סמוך לסוף העמוד דקתני סיפא חרם עובד כוכבים:

דף כז ר"נ ד"ה וכחו של עובד כוכבים. אמרי ליה תא ואשקיון:

שם ד"ה ואיכא למידק. דשייך ביה תקלה דבנותיהן אבל כחו גזירה בעלמא הוא:

שם שורה ב' למעלה מסוף העמוד דהוה מחזקי ליה בישראל ובלילה הוה:

שלה"ג ושפכון לגובתא פי' שעירה ישראל בעל הגת את יינו בקופותיו ואתא בעל הקופתא ונטל הכדים שהיה בהם יינו של ישראל:

ע"ב ר"נ סמוך לד"ה עובד כוכבים מהו ואסיקנא דיעבד מותר ולאו מלתא היא:

שם צא והכריז על יין משום יי"נ:

שם ד"ה עובד כוכבים מהו. ואפילו לכתחלה דכיון דביין גמור הנשפך:

שם ד"ה גרסינן בגמ'. משום דנסוך לא הוי אלא ע"י שכשוך אף במגעו ע"י ד"א:

לשון ריא"ז ד"ה וכן לא יוליך. ויפתח נקם בחבית למטה ויוציא היין:

דף כח ר"נ בשורות הקצרות ור"י בן בבא ור"י בן בתירא אין הכי נמי דפליגי אכל מגע עובד כוכבים בשל ישראל דמכלתין:

ד"ה שנקבה בין מפיה. ואפילו מוריק אוריקו מן החבית לכלי ונגע עובד כוכבים בכלי מה שבחבית אסור וכ"ש שכל מה שהוא בחבית שאיסור עצמו שם שהוא חבור:

שם יש לפרש דכל דאתי בברזא אסור:

שם ד"ה ולענין הלכה כתב רש"י ז"ל דלית הלכתא כר"פ כיון דרבנן דבריי' נ"ב נ"ל משום דלא אמרו בגמ' דתנן גם מובא בגמ' בשינוי לשון מעט מהמשנה נקרא בפיהם ברייתא וכן נקרא בתוס' אבל מה שמעתיק בשם רש"י כן לית ברש"י האי תיבה "ברייתא" כלל ואולי דק וידע דמתניתין היא למה יתלה בו טעות:

ע"ב רי"ף ההוא עובד כוכבים דאשתכח דקאי במעצרתא:

ר"נ ד"ה גרסינן בגמ' סה"ד כמו ויזר את הגזה:

רש"י ד"ה דדארי זיקא שנושא נוד קשור וקאתי:

שלה"ג סוף העמוד האשכולות עצורות כעין שהן בשעה שעוצרין אותה של גיתות תיבה אחרונה והדיק הסתימה:

דף כט ע"ב רש"י ד"ה ואפילו נ"ב הוא ד"א עם הרש"י דלעיל במשנה ד"ה המטהר וכן הוא ברש"י במשנה בגמ':

שם ד"ה והוא שמפתח נ"ב זה הרש"י הוא בגמ' ס"א:
ד"ה ה"ג יינו של נכרי וכאן ברי"ף אין לה מקים כלל:
ר"נ ד"ה גרסינן בגמ'. דאמרינן בפרק השוכר ההוא ביתא דהוה מלא חמרא דישראל ועובד כוכבים נ"ב הוא גי' הרי"ף שם ובגמ' לית להאי ועובד כוכבים:
שם קודם להנ"ל ומצי למיקם עלה דההיא שעתא:
דף ל רש"י ד"ה שלא בכונה כגון שלא ידע שהוא יין מותר בהנאה ממתני' דחרם נכרי וכן נפל לבור נמי שלא בכונה הוא ומותר בהנאה ממתניתין דנפל לבור וכן נתכון ליטול דבר אחר:
ד"ה מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר כגון מדדו בקנה ואנו יודעין שנתכון לדבר אחר כמו התיז את הצרעה מותר בהנאה ממתני' בכונה ולא חזינן למאי איכון אסור בהנאה מההוא עובדא דבירם דשריה רב משום דשלא בכונה הוה הא בכונת אסור וכח של עובד כוכבים מעובדא דר' יוחנן בן ארזא ורבי יוסא בן נהוראי דחד שרי אפילו בשתיה משום דנכרי לא הוה ידע ושלא:
ר"נ מסוף העמוד למעלה שורה ח' מלאכות שביעית האסורה כגון:

פרק חמישי

דף לא ע"ב ר"נ שורה ב' מאן קא גרים לה:
המאור ד"ה אתמר יי"נ סמוך לסה"ד ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו:
דף לב שלה"ג שורה ראשונה משורות הרחבות אינו אסור לאכלו משום שיש בפת:
המאור שורה ו' לנכסי קטן כיון דלא מחי אתי לאחזוקי בהו:
ע"ב ר"נ ד"ה כל שטעמו וממשו. שאם יש בשיעור פרס של תבשיל ההיתר כזית מן:
שלה"ג שורות רחבות שורה ראשונה וכל זה לשיטת ר"ת וסיעתו דסברי דמין בשאינו מינו צריך ס' דאורייתא אבל רש"י פסק:
סה"ד ועכבר שנפל בדבש ושמן מותר להוציא משום דנותן טעם לפגם הוא:
דף לג שלה"ג ויש גאונים אומרים שהוא אסור בשאר משקין עד אלף וכן שיטת התלמוד כדבריהם וכן שיטת המורה בפסקיו כדבריהן:
ר"נ ד"ה דלופק דף שלא על גבי השלחן נ"ב כצ"ל וכן נראה מרמב"ם שפי' דלפקי הוא כלי זולת השלחן ואפשר שטוב הגי' דף שעל גבי השלחן שנותנין על השלחן דף לכסות השלחן בשעה שאין אוכלין עליו:
ע"ב ר"נ גרסי' בגמ' ההוא ישראל ועובד כוכבים דהוו יתבי בארבא (וקא שתו חמרא הוא דברי עצמו מה היו עושין בארבא קא שתו חמרא) שמע:

דף לד ע"ב שלה"ג כתבו בעלי אסופות בשם הראב"ד ז"ל שהיה בהסכמה עם החכם רבי נתן על חבית המקלחת ונגע עובד כוכבים בקילוח למטה אע"פ שהניצוק חיבור אינו אסור אלא בשתיה:

דאמר רב פפא דאתו עד ברזא אסור ואידך שרי ולהוי כנצוק:

והא דאקשינן הך דשמעתא:

ודוקא דנגע בקילוח בסופו אבל נגע בפי דההוא קילוח אסור אף בהנאה:

עוד הסכימו אלו על הקאנוניש התחובים בחבית שתורת כלי אחר יש להם:

דף לו ר"נ ד"ה איכא דמתני לה. כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן (כן הוא בגמ') פרק שני מ"ג והוא שיהיה באותה הסאה מאתים כאותו ועוד ותנן נמי לעיל מיניה התרומה מעלה נ"ב ע"ש הרע"ב מ"ב:

ע"ב ר"נ ד"ה וגרסינן בגמ'. וראיה לדבר מדתנן במסכת ערלה פ"ב (מ"ז ע"ש בהרע"ב):

שם למטה בעמוד הרי ככל האיסורין שבתורה לבטיל בס':

שם הלאה דההוא זיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא:

דף ל"ז ע"ב ר"נ ד"ה וגרסינן בפרק כל הצלמים. דה"ה לשאר האיסורין בכל שהן מפני חשיבותן שאף ע"פ שהן אוסרין בהנאה ימכרו כולן:

מסוף העמוד למעלה שורה ד' וקי"ל כותיה בסתם יינם ועוד שכיון שאמרו:

דף לח ר"נ בשורות הקצרות גבי חצבי של שחימי ופחוותא:

דף לט רש"י ד"ה העדשים עד מתני' הכל דברי רש"י בגמ' ששם איתא ברייתא והרי"ף אינו מעתיקה:

שם כגון חדשים נ"ב שיבוש הוא ועיקר כפרש"י בגמ' ופי' הרע"ב במשניות כלי שתשמישו ע"י צונן:

ע"ב ר"נ שורה ה' משורות הרחבות. דגדולה צריכה ליבון בשיפה תסגי לה כקטנה דקטנה נמי נ"ב והר"ר אלחנן מובא בתוס' ד"ה אר"ה מפרש הירושלמי דטעמא דגדול צריך ליבון משום דשכיח בו גומות משא"כ בקטן:

שם שורה אחרונה בעמוד ובכוס אסור קאמר נ"ב רש"י מפרש שם בכוס של ברכה כדאמרינן בברכות דף נ"א כוס של ברכה טעון הדחה בפנים ושטיפה בחוץ ע"כ וז"ל הרמב"ם בפירושו ומה שאמר כמריקת הכוס וכשטיפת הכוס רוצה לומר שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם ומשניהם סתירה לדברי הראב"ד רש"י מפרש כוס של ברכה ולא של איסור ומדברי הרמב"ם נראה שמפרש כ"כ כוס של ברכה ואם מי יעקש לומר שהרמב"ם ג"כ כונתו על כוס של איסור מ"מ יש סתירה להראב"ד שכתב שצריך לשפשף היטב והרמב"ם כתב שאינו להפליג עד שיסיר הרושם:

ר"נ תיבה ראשונה שבעמוד במקום מלבנן צ"ל ילבנן:
שלה"ג שורה ה' ולא ראיתי בדברי הרא"ש גם לא בדברי שאר עוסקין דברזה וצ"ע:
שם שורות רחבות שורה ד' לעולם היא באיסורה כדין חתיכה כולה איסור ממש:
שורה ז' וחוזר ונבלע ממנו בכלי הא בולע גם מההיתר:
שורה למעלה משורה אחרונה דכלי חרס שבלע איסור קל כתרומה בזמן הזה סגי ליה בהגעלה ג"פ בכלי ראשון:
דף מ שלה"ג ומיימוני כתב דאפילו הם קטנים לא סגי להו בלא ליבון:
והא דכשיש גומות אין מועיל הגעלה לאו משום טעם שנגעל בגומא:
שורה ג' משורות הרחבות שהם בענין שהאיסור ממש יכנס בתוך הידות ואינו יכול לנקותם:
סליקא לה מסכת עבודת כוכבים:

חולין

פרק ראשון

דף ב ע"ב ר"נ ד"ה גזרה שמא ידיח חלבים ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית על ידי שפשוף הידים ויהא נדבק בבשר:
דף ג ע"ב ר"נ ד"ה והיכא דראה. שורה י' דלשאין מומחין לא חיישינן:

פרק שני

דף ה ע"ב שלה"ג סי' ב' סמוך לסה"ד וכן מוקי מגיד משנה דברי מיימוני נ"ב פ"ז מה' מאכלות אסורות הלכה י':
דף ו ריף יביא בהמה אחרת ויקיף נ"ב בגמ' הגי' יביא ויקיף ובזה ניחא פרש"י:
ע"ב שלה"ג שורה י"ט בהיקף אחד בין זה שלא כנגד זה וכן אם היו שני בני אדם:
דף ז ר"נ גמ' ואסיקנא דבעינן חוץ לצואר כמלא צואר דהוו להו שני צוארין ג"ב ע' הגהות מעשה אילפס:
מלחמת או דלמא תחת העור שאינו בשחיטה אינן פוסלין אבל מיעוט סימנין שישנן בשחיטה פוסלין בחלדה:

פרק שלישי

דף ט שלה"ג אות ג' ד"ה הרא"ש פי' שורה ז' הסימנין הושט מן הקנה זה מזה:
שורה כ"ו טרפה ר"ל שנתפרקו הסימנין
דף י שה"ג אות ה' שורה ה' ר"ל מהתחלת המקום:

דף יב ר"נ ד"ה ודאמרינן סוף שורה ה' ואין הדופן מעלה צמחין והצמחים מחמת מכה שבדופן:
מלחמת סוף שורה ח' ופליג ללישנא קמא:
דף טז ע"ב ריף שורה ז' אמר ר' יוחנן נ"ב צ"ל חנא כמו בגמ' כי בר נפחא הוא ר' יוחנן (סנהדרין צ"ו):
דף יט שלה"ג אות ב' שורה י"א וכן פסקו ה"ג ושאלתות דרב אחאי לאיסורא:
ע"ב רש"י ד"ה היכא דלא אתמר לא אתמר והוי יתר וכאילו ניטל מבני מעים כנגדו וטרפה דכל יתר כנטול דמי:
חידושי א"ש מסוף העמוד למעלה שורה ג' שיהא הפיצול חוזר ומתערב כו':
דף כא ע"ב הר"נ ד"ה אלא עיקרן של דברים עד סה"ד זו שיטת הרב רבי משה ברבי יוסף ז"ל נ"ב לשיטת הרמבר"י לא זכיתי להבין שאלת רב אשי ותשובת אמימר ואני תפלה תחננו ותלמדנו:

פרק רביעי

דף כד ע"ב המאור ד"ה ומתני' נמי דקתני יצא רובו סה"ד ויש ספרים שכתוב בהם בתר רובא דאבר שדינן לה וקמ"ל דלא שבקינן רוב דבהמה ואזלינן בתר רובא דאבר:
דף כו ע"ב שלה"ג א' ואם נשכר וחזר ונקשר כתב הרא"ש דיש אוסרין:

פרק שביעי

דף ל ר"נ ד"ה מודה שמואל דאסור מדרבנן שורה ג' דמתניא ברישׁ פירקין נ"ב דף צ' ע"ב:
מלחמת שורה רחבה ומה שאמרו אלא רב היכי אכיל בישרא:
דף לב ריף ועוד דכד דייקת נ"ב היש"ש מדלג זאת עד והא דתני:
דף לג ר"נ שורה רחבה שתחת הריף טברי' לצפורי והתירו לו משום שחיטה כר' חנניא בנו של ריה"ג:
ע"ב ריף מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה אזיל מסיכרא לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו אתו לסיכרא פגעו אהדדי (כן הוא בגמ'):

פרק שמיני

דף לח ר"ן מתני' ד"ה לא קרעו אינו עובר עליו. והכי איתא בגמ' ואינו טעמא משום:
דף לט רש"י ד"ה שלקי ליה בשלתי לו הכבד ואכלו סה"ד:
שלה"ג סמוך לסה"ד ומש"ה צריך שיהיה בקדרה ששים כנגד כל החתיכה וצריך שיהיה:
ע"ב ר"נ ד"ה גרסינן תו בגמ'. שורה כ"ג דכבד שיע דרך בישול אינו כן אפשר לומר משום סיפא:

דף מ ר"נ ד"ה דמא דבשרא שכן. ויורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין בתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים:

ע"ב רי"ף אמר רב חזקיה נ"ב בגמ' איתא אמר חזקיה ועמעי"ט:

דף מא ע"ב שלה"ג סי' ב' ד"ה בדין שפוד שורה ל"ד ואצ"ל שיהא אסור להשהות הצלי כלל לאחר שהעבירוה מעל האור:

דף מב ר"נ ד"ה רב מרי בר רחל. סמוך לסה"ד ובגמ' בפ' העור והרוטב מפרשין מהיכא קי"ל:

פרק תשיעי

דף מד ר"נ מסוף העמוד למעלה שורה ג' וקי"ל הכי ע' יש"ש סי' ד':

דף מה לשון ריא"ז ד"ה מתנות הללו שורה ט"ז ואם אינו מפריש מתנות חייב נדוי:

ע"ב ר"נ ד"ה אמר רבא שורה ב' מי אמרינן חבובי קא מחבב מצוה:

פרק עשירי

דף מז רש"י ד"ה ק הכרעה שלישית כו' הכרי המשקל כאחד אבל חציו כזה וחציו כזה לא הוי הכרע: